

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijk en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

1503 6962

DE HOLLANDERS

IN

BRAZILIË.

DE HOLLANDERS IN BRAZILIË;

of

LIDGEVALLEN VAN

KAPITEIN ALDRECHT.

Schetsen uit de 17^e Eeuw.

Door

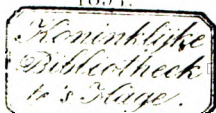
Jacob Houig Hansz Dr.

Te AMSTERDAM, bij

JOHN VAN DER HEY EN ZON.

1851.

DE HOLLANDERS IN BRAZILIË;

of

LOTGEVALLEN VAN

KAPITEIN AIDRECHT

Schetsen uit de 17^e Eeuw.

Door

Jacob Houig Jansz. Dr.

TWEDE DEEL.

C. A. Jansz.

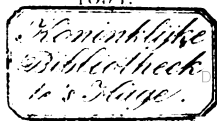
Steender P. Blomhard te s. Hays.

en - Zwoer 25 d. M. 1866.

Te AMSTERDAM, bij

J. VAN DEER HEEY EN ZOON.

1851.

Digitized by Google

I N H O U D.

I. ZAL ZIJ GAAN?	Bl. 1.
II. EENE WROEGING GESTILD.	» 15.
III. DE ECHTGENOOTEN.	» 26.
IV. HET AANBOD VAN EEN' KOOPMAN.	» 50.
V. EEN OUDE KENNIS.	» 60.
VI. DE ZEESTRIJD.	» 69.
VII. GEVAARVOLLE TOGT.	» 87.
VIII. DE WELKOME BODE.	» 104.
IX. LIEFDE.	» 111.
X. HET PAKET.	» 118.
XI. ONVERWACHT WEDERZIEN.	» 126.
XII. EENE WEIFELING.	» 145.
XIII. EENE STRAFOEFENING.	» 153.
XIV. DE BODE ONDER DE TUPINAMBO'S.	» 166.
XV. EENE SCHAKING.	» 178.
XVI. HET BESTAND.	» 188.
XVII. DONKERE VOORUITZIGTEN.	» 198.
XVIII. HET VERTREK.	» 212.
XIX. IN ENKHUIZEN.	» 223.

I.

ZAL ZIJ GAAN?

En zoudt gij heden weêr.....
Denzelfden tegenspoed op uwe halze halen,
Weêr bloot voor zooveel rampen staan?
W. van Haren.

In een der nieuw gebouwde huizen op het eiland Antonie-Vaz, niet verre van het bijkans voltooide lustverblijf van den Landvoogd gelegen, bevonden zich in eene der kamers twee vrouwen bijeen. De eene mogt ruim dertig jaren oud zijn en droeg het deftige gewaad onzer Hollandsche huismoeders dier dagen; eene dragt, die echter in het warmer klimaat iets van het sluitende verloren, en tevens voor eene lichtere, minder zware stof plaats gemaakt had: maar snede en smaak waren dezelfde gebleven, en nog dekte de Kamerijksche doek den boezem tot aan den hals, nog sloot het mutsje over de bruine haren, en jak en rok omsloten de volle gestalte. Zij had ook het teeken der huiselijke, der zorgende vrouw niet afgelegd, want de sleutelreeks bengelde aan den zilveren ring, en zij droeg ze niet tot sieraad alleen, maar was nog wel degelijk degene, die het oog over keuken en kelder liet gaan, aan wier scherpen, huishoudelijken blik niets ontsnapte. Zij had de deugden eener Hollandsche vrouw mede naar Brazilië gebragt, en wel verre dat het voorbeeld van andere of de inrigting der Portugesche huisgezinnen haar bewogen zoude hebben, om hare gewoonten te

laten varen, en alles meer aan de dienstboden over te laten, en een leven te leiden, dat niets dan lust en weelde was, dat bestond om zich te laten dienen, was zij in Brazilië de Hollandsche vrouw gebleven. Zij kon de leefwijze der vrouwen daar te lande niet met hare begrippen over de pligten harer sekse overeenbrengen; zulks scheen haar met de vrouwelijke roeping te strijden, en zij achtte daarenboven, uit hoofde van den stand van haren echtgenoot, zich te meer tot het houden der teugels van het huisbewind verplicht; want als zij het niet deed, wie zoude er dan aan denken? Zeker de man niet, die zijne studeerkamer dan slechts verliet, als het tijd was om te ontbijten of te middagmalen, of wanneer zijn pligt hem ergens elders riep, of wanneer hij voor de gemeente moest optreden en het Woord zijns Heeren verkondigen.

Geertruida Graeving was eene schoone vrouw, en de bevalligheid harer trekken werd nog verhoogd door het deftige van hare houding, het edele, dat in al haar doen doorstraalde; en toch het meisje, dat tegen haar over zat, zou tot eene gevaarlijke mededingster geworden zijn, wanneer het eene keuze gegolden had, wie harer de krans der schoonheid zoude toekomen. En toch weêr zou het oordeel niet moeilijk zijn: beider omstandigheden zouden de taak verligt hebben, om de mate der bevalligheid voor beide te bepalen. Geertruida was vrouw en moeder; dit had haar iets meer rustigs, iets meer ernstigs, iets eerbiedwaardigs bijgezet, en al had het haar ook de eerste vaag van haar schoon geroofd, was het blozende door het waas der gerijpte vrucht vervangen, zij was toch nog eene schoone vrouw gebleven; eene Hollandsche schoonheid met zacht blaauwe oogen, met leliewitte wangen, waarop het lieflijkste rood zetelde, om wier welgevormden mond een zoet lachje speelde, als zij den echtgenoot zag naderen,

uit wier oog eene heilige verrukking straalde, als zij op het kind staarde, dat aan hare zijde in een' van riet gevlochten schommel lag, wier gelaat een' hoogen blos aannam, als zij het jongske aan den vollen boezem lag, en wier frissche lippen zich niet weêrhouden konden den gezonden knaap eenen moederlijken kus te geven. Zij, die tegen haar over zat, en zoo ijverig werkzaam was, om met de gouden en zilveren weefsels een blaauw fluweelen kleed als met sterren te bedekken, en die met welgevallen van tijd tot tijd het vurige oog naar moeder en kind rigtte, was eene dochter des lands. Hare ravenzwarte lokken golfdén vrij over de blanke schouders en daalden in weelderigen rijkdom tot het witte kleedje, dat hare slanke gestalte omvatte, en om de ranke middel met een purper lint was zaámgehecht. De zon van haar vaderland had haar gelaat eene naar het bruine overhellende tint gegeven, die wel paste bij het donkere haar en die donkere oogen, waaruit levenslust en vuur straalden. Vlijtig zweefden de dunne vingers over het prachtig kleed, en het was of de schoone werkster het zich ter taak gesteld had, zoo schielijk mogelijk te arbeiden.

— »Haast u zoo niet, Elvira!» sprak de vrouw, »gij werkt of er uw leven van afhing.»

— »Dat nu wel niet,» zeide het meisje, de naald latende rusten, »maar het zal een leven beschermen. Uw kleine jongen zal er gerust onder sluimeren, en geen insect zijnen slaap meer kunnen storen.»

— »Ik heb u niet willen tegengaan, maar inderdaad dat wiegkleed is te kostbaar. Ik weet, dat de kinderen van onze Prinses Amelia ze zoo prachtig niet gehad hebben, als gij er daar een voor mijnen kleinen Johan maakt.»

— »Wat zou dat? Laat de jongen ook eens onder een' satijnen hemel slapen. Men kan het goede niet te vroeg genieten,» zeide Elvira schertsend.

— »Ieder in zj'n' stand. Goede Hemel! ik moest in Holland eens vertellen van dat wiegekleed voor mijn zontje! Wat zouden er al monden opengaan! ik wil niet spreken van benijdsters, maar ieder zou zeggen: verbeeld u wat de vrouw van dominé Plante zich aanmatigt: haar jongen heeft een zijden wiegekleed! Nu, met dat kind zal het gaan, dien wordt de hoovaardij al met het levenslicht aangeblazen, en de vader, hoe pronkziek! en dat voor een' dominé!»

Elvira lachte over hare beschrijving.

— »Gij kent ons land niet,» ging Geertruida voort; »die redenen mogen u bespottelijk schijnen, ze zijn het op den keper beschouwd toch niet. Bij ons te lande is het heel wat anders dan hier. Andere luchtstreek, andere zeden! Wat men hier duldt wordt daar gewraakt, en niet altijd ten onregte. Zie, ik ben er verre af om niet te genieten, wat men in eer en deugd genieten kan, en verwerp het niet, wanneer deze of gene dingen ons het leven veraangenamen kunnen, maar zal nimmer vergeten wie ik ben, in welken stand ik geplaatst werd, en die stand maakt mij huiverig een zoo rijk geschenk aan te nemen.»

— »Dit zou toch jammer zijn. Ik heb er zooveel mocite aan besteed, het fluweel is zoo keurig, het weefsel zoo fijn. Het zou zoo goed op dien sierlijk gevlochten schommel passen. Gij zult u nog wel bedenken,» zeide het meisje en zag schalk naar haar op.

Geertruida glimlachte. Het was toch eene hulde aan haar kind, en welke moeder ziet niet gaarne, dat men daaraan denkt? ziet het niet gaarne met eenige pracht getooid? De vrouwelijke ijdelheid straalt zoo dikwerf in de moederlijke liefde door.

— »En mijn man dan, Senhora?» hernam Geertruida. »Wij vrouwen mogen over zoo iets nog eens heen stappen, maar de mannen? En mijn man, die

eens voor al wat naar pracht en weelde maar zweemt, afkeurt, en, onder ons gezegd, dat wel een weinigje al te ver drijft, daar de Heere ons hier zegent, en wij wel iets meer kunnen doen, dan toen wij nog in Holland op ons nederig dorpje leefden."

— »O, heb voor dien geleerden heer geene zorg! Daar ben ik op gewapend. Hoor wat ik hem zeggen zal, als hij maar de minste aanmerking maakt. Wanneer gij het niet aanneemt, gaat het regelregt naar de kerk der Franciscanen. Ik weet, dat hij er dan niet meer van spreekt."

De vrouw van den leeraar hief den vinger op en zeide op half ernstigen, half schertsenden toon:

— »Gij hebt zijne zwakste zijde geraden, en toch zijt gij nog geene drie maanden hier. Gij hebt hem wel goed bestudeerd!"

— »Beter dan mijn getijdeboek," zeide Elvira ernstig, »dat is de laatste weken meestal gesloten gebleven. Ik zou mij zwaar te verantwoorden hebben als pater Eugenio het wist. Gij hebt een' edel man, lieve vrouw! waren onze priesters ook zoo! Eén ding bejammer ik, dat wij hem zoo weinig zien."

— »Dat is het lot, Senhora! dat vrouwen van geleerde mannen treft. Hunne boekenkamer wordt drie- vierde, tegen het huisvertrek een vierde bewoond. Zij leven als het ware in twee werelden. Gelukkig voor mij, dat Plante mij mijn gedeelte van den dag meestal onverdeeld schenkt. En nu Johan er is, komt hij nog wel eens een uurtje vroeger met mij keuvelen."

— »Onze priesters zijn geheel anders, die zijn meestal op straat of bij den een' of ander. Ik geloof, dat deze meer van een' goeden maaltijd dan van een goed bock houden. En ze worden er niet beter door. Hadden ook zij huisgezinnen als uwe leeraars, en leerden zij dan het leven met zijne vreugden en zorgen kennen,

ons geloof zou er te beter door verkondigd worden."

Vrouw Geertruida zag hare huisgenoot met groote oog en aan. Zij wist niet wat zij van deze uitdrukkingen denken moest. Er lag haar eene vraag op de tong; het openen der deur deed haar echter zwijgen.

Een jongeling trad binnen. Hij groette de beide vrouwen eerbiedig, en verschoonde zich bij de huisvrouw, dat hij zoo onaangediend inkwam.

— » Het is niets, mijnheer! Gij zijt mij welkom. Zet u! mijn man zal zoo terugkomen. Hij is bij den Landvoogd!" zeide de vrouw van den leeraar.

— » Mijne komst was niet bepaald om Zijn-Eerwaarde. Ik had eene boodschap aan Donna Elvira de Vidal."

— » Aan mij?" vroeg deze, en het donkere oog zag bevreemdend den jongeling aan. Zij meende hem meer gezien te hebben; die rustige gestalte met dat blaauw fluweelen wambuis was haar nog eens in het oog gevallen, en zij had toen gewenscht, dat de breede hoed het gelaat niet zoo bedekte. Thans kon zij hare vrouwelijke nieuwsgierigheid voldoen, en toch dat gelaat was niet dat, hetwelk men schoon noemt, hoewel het oog helder en rein haar tegenblikte; de trekken waren niet bevallig en geëvenredigd, evenwel er lag goedheid, er lag deugd in te lezen.

— » Verschoon mij, Senhora! ik had het genoegen niet, u te kennen, hoewel ik eenigen tijd uw huisgenoot was!" antwoordde de jongeling, en hij wist niet, wat hij van den bloot denken moest, die de wangen van het meisje kleurde.

Zij verwon dien echter, en daar zij niet bekennen wilde, den jongeling vroeger gezien te hebben, wyl zij dan zekere belangstelling in zijn' persoon zou hebben verraden, bepaalde zij zich tot een weinig betekenend gezegde.

— » Ik kwam," verhaalde de bezoeker, » met Arti-

schofsky in Don Gomes' huis. Wij hadden de eer niet, in zijne vertrekken toegelaten te worden, iets, dat mij wel verwonderde, maar dat ik later heb moeten billijken."

— » Waart gij in Artischofsky's dienst?" vroeg de Donna eenigzins hevig.

— » Ja en neen, Senhora! Onder zijn geleide ben ik in Holland scheep gegaan. Zijne aanbeveling zou mijne oogmerken hier begunstigen. Ik meen uwe vraag te begrijpen. En ik moet u zeggen, dat mij d'Artischofsky aan boord en hier in Brazilië als twee personen toeschijnen. Ik heb daar veel van hem geleerd: hij is een man in vele vakken van wetenschap ervaren, en hij vond genoeg om mij te onderwijzen. Ik kan mij niet verklaren, waaraan ik die genegenheid heb te danken, hetzij hij werkelijk welbehagen in mij had, of dat hij zich op deze wijze de reis wilde korten. Zoo leerde hij mij de taal des lands, de zeden en gebruiken kennen, en nog veel, dat mij te pas kon komen. Hij was vriendelijk en voorkomend en zoo goed als men iemand kan verlangen. En nu hier? Ik herkende in hem denzelfden man niet meer, toen hij voor de eerste maal den Laudvoogt gesproken had. Hij was geheel veranderd. Maar, vergeef mij, dat ik het zwijge, wat ik hem in zijne kamer en tegen mij dikwerf heb hooren spreken. De uitkomst kent gij. De man, dien ik had leeren hoogachten, verloor hier al den glans, waarmede ik hem omhulde, zijne deugd loste zich niet tot zijne eer op. O, was ik hem niet in da Silva's huis gevolgd! Doch wat zoude ik, als vreemdeling, zonder hem beginnen? Had ik mij van hem verwijderd, ik had nog lang hem geëerd, hij zou niet vertrokken zijn met de gedachte, dat ik misbruik van zijn vertrouwen gemaakt had. En toch niet ik ben de schuld van zijnen val. Doch vergeef mij, dat ik de oorzaak mijner komst vergeet, door u zoo lang over mij zelven bezig te hou-

den. Deze brief is gisteren aan het huis van Don Gomes bezorgd geworden."

— »Hoe! gij bewoont dat gebouw nog, en Artischofsky, hij is in het huis van den man, dien hij bedorven heeft!" riep Elvira eenigzins hevig.

— »Ik spreek van mij zelven, Senhora! Sinds een paar maanden zijn de edelman en ik gescheiden. Ik weet, dat gij het huis aan den Landvoogd hebt afgestaan. Het ongeluk van Artischofsky bragt mij in kennis met den Graaf. De dienst, die ik onwetend hem bewees, heeft mij zijne gunst verzekerd. Joan Maurits heeft mij de woning van Don Gomes ten gebruike gegeven en den weg gewezen, om hier een huis van negotie op te rigten. Ik heb alle hoop mijne wenschen hier te zullen zien slagen."

Elvira's gelaat helderde op, en zij zag den jongeling vriendelijk aan. Deze reikte haar den brief over, dien hij in de hand had, en zeide:

— »Men wist zeker niet, dat gij daar niet meer woondet. Ook ik was met uwe tegenwoordige verblijfplaats onbekend. Miranda echter, die het bestuur van mijn huis op zich genomen heeft, hoewel het er wat anders uitziet, dan in Don Gomes' tijd, en de oude dat niet vergeten kan, zeide mij waar gij u bevondt, en ik nam de vrijheid, zelf den brief over te brengen."

Elvira had middelerwijl het opschrift van den brief gelezen. Hare vingers begonnen te beven, het was of het papier ponden woog, haar gelaat werd bleek, en hare geheele houding toonde, dat het lezen van dat adres haar zeer ontroerde. De hand, die het geschreven had, was haar bekend, die hand riep hare verledene dagen in het geheugen terug — zij was ontdekt.

— »Ik hoop niet, dat die brief u kwade tijding brengt, Senhora!" vroeg de jongeling minzaam, »gij schijnt ontsteld."

— »In waarheid, Elvira! wat deert u?» vroeg Geertruida bezorgd en stond op.

— »Het is niets, vriendin! eene zwakheid! Deze brief! O hoe gaarne ik den inhoud wenschte te weten, toch is mijn hart beklemd. Hij roept mij zooveel voor den geest — banden, die zoo heilig waren....» Zij barstte in tranen uit.

De jonge man had in het eerst met verwondering, daarna met aandoening het meisje gadegeslagen, en de woorden gehoord, die hem echter niets ophelderden, maar toch te sterker deden gelooven, dat hij de bringer eener tijding was, die, welke zij ook zijn mogt, door iemand gegeven scheen, die groote betrekking op het meisje had. Hij oordeelde, dat hij wél zou doen zich te verwijderen. Na een' beleefden groet, dien de vrouw van den leeraar met eene latere uitnoodiging, en Elvira met eene minzame beweging der hand beantwoordde, verliet hij de woning, aan welks ingang hij Plante ontmoette, wien hij met weinige woorden van het voorgevallene onderrigte.

Haastig doorliep Elvira, toen de jongeling vertrokken was, den brief. Hij trilde in hare hand, en hare aandoening belette haar het papier langer vast te houden, zij zelve zank in haren stoel neder. Geertruida wist niet wat aan te vangen, en was regt verheugd, dat haar echtgenoot de kamer binnenkwam. Elvira, door de vraag van den leeraar weder tot bezinning gebragt, wees op den brief en zeide:

— »Lees, mijne vrienden! voor u heb ik geen geheim. Wat moet ik doen?»

Plante nam den brief op, en terwijl hij het Portugeesch ontcijfert, zullen wij den lezer kortelijk met den inhoud bekend maken.

De brief was van Don Emanuël de Vidal. Zijn zoon had hem het verhaal van den ouden korporaal mede-

gedeeld; maar, wisten zij nu, dat Elvira nog leefde, de avontuurlijke wijze, waarop zij ontkomen was, was hun onbekend, en nog altijd hadden zij in bange onzekerheid omtrent haar verder lot verkeerd. Een geheimzinnige sluier was daarover gelegd, dien men in Paraíba niet opheffen kon, en ook vreesde weg te nemen. Vóór eenigen tijd echter had Don Emanuël het verblijf zijner dochter ontdekt, en hij rekende het zijnen pligt, haar weder tot zich te roepen, en tot die pligten, welke zij als kind had te vervullen. »Ik dank de Heiligen,» schreef hij, »dat wij weten, waar gij zijt. Men zegt, dat gij in weelde te Pernambuc geleefd hebt, de erfgename van Don Duarte da Silva geworden zijt, dat gij u daar zoo lang hebt verborgen gehouden, en eerst voor weinig tijds weder te voorschijn gekomen zijt. Ik durf u over dit punt niet schrijven. Het kon ook mij als eene zamenzwering aangerekend worden. Maar al ligt er een geheimzinnig iets over uw leven, dat ons met angst over u vervult, de hemel geve, dat het geene verachting worden moge! Wij hebben zonderlinge dingen gehoord. Gij zijt geschaakt, hebt weken in de bosschen gezworven, en komt eindelijk te Pernambuc als eene fiere en rijke Donna weder te voorschijn. Elvira! wat is dit? Uwe moeder is diep bedroefd over u. Pater Bernardo bidt dagelijks voor uwe ziel. Uw bruidegom is u steeds even genegen en reikhalst u geregtvaardigd voor ons te zien; hij twijfelt echter niet aan u: nog altijd wil hij u zijn' edelen naam schenken. Elvira! bedenk wat gij doet. De Rinarez kan eenmaal een groot man worden in ons land. Gij kunt de roem van onzen stam, de vreugde uws vaders zijn. Laat niets u weêrhouden, naar Paraíba terug te keeren. Uwe moeder, uw broeder, uw bruidegom, wij allen verlangen naar u! Wat men ook van u moge verhalen, wij weten, dat gij eene Vidal zijt,

en deze mogen dwalen, zij kunnen niet tot eene laagte vallen, die hun geslacht vernedert."

Verder deelde hij haar de aankomst van zijn' broeder Rodrigo en hare nicht Elvira mede, en sloot nogmaals met de uitnoodiging, schielijk in hunne liefdearmen terug te keeren.

Plante lag den brief neder, en zag Elvira aan.

Deze vroeg hem, wat hij haar raadde.

— » Wat zegt uw eigen hart, Senhora? Het is een brief van uwen vader!" antwoordde de leeraar.

— » Ik gevoel wat gij zeggen wilt. O, kon ik dien brief geheel vertrouwen! Werd er geene melding van dien de Rinarez gemaakt, geloof mij, ik zou u niet vragen. Maar wie? wie gaf berigt, dat ik nog leefde, wie anders dan de Rinarez? niemand anders kon het weten. Neen, het zal hem niet gelukken. Ik geef mijne hand niet aan zulk een' man. Het is waarheid, vader! wat gij schreeft, een Vidal zal zich niet vernederen. Neen, neen, ik ga niet, ik heb voor niets niet zooveel geleden, om nog eens een zelfde pad te moeten gaan: het mogt mij dan niet gelukken, eene veilige haven te bereiken, ik mogt eens verloren gaan. Beter gescheiden van wat mij het liefste was, dan ongelukkig te moeten zijn!" zeide Elvira met eene vaste stem, en hoewel zij bepaald genoeg uitdrukte, wat zij voornemens was te doen, rustte toch haar oog nog vragend op den predikant. Die vraag echter kon even goed beteekenen, of hij haar besluit dan wel hare uitgedrukte gevoelens goedkeurde; en in dien zin begreep Plante het ook, toen hij haar toevoegde:

— » Het is eene moeilijke keus, Senhora! die van u gevorderd wordt. Zoo als ik reeds zeide, het is eene zaak des harten. Gij wordt tot eene pligtsvervulling opgeroepen, die heilig is. Ik ken Don Emanuël slechts door u, en wil gelooven, dat hij zonder zijnen hoog-

moed. een goed vader zijn zou. Ik zou u raden, tot hem te gaan, ware het niet, dat hij nog steeds over den Belial's-man spreekt, die u zocht te verderven. Neen, Senhora! bij den pligt komt hier de rede. Hoezeer ik predike wat God de Heer zijn uitverkoren volk op Sinaï tot wet gaf: »Eert uwen vader en uwe moeder, opdat het u welga''; hier meene ik met de woorden des Heeren Jezus te kunnen zeggen: »Wie vader en moeder niet verlaat voor mij, is mijns niet waardig.'' Immers waarin gij uwe ouders wederstreven wilt, is het niet omdat gij in hunne bedoeling uw ongeluk ziet en zien moogt? Zie, de Heer sprak wel van het volgen zijner leer, maar die leer vraagt belijders, rein van hart en rein van wandel; Hij wijst hun den weg, waarvan zij niet mogen afwijken noch ter regter noch ter linkerzijde. Gij hebt u den engen weg gekozen, Senhora! hoewel dat pad andere mijlpalen heeft, dan het mijne, daar de priesters hier leidsleiden zijn, en de beelden, die zij er op hebben gezet, den geest gedurig van den Eéniggeborene aftrekken. Zij noemen het toch ook een pad ter eeuwige behoudenis leidende. Ik wil niet zeggen, dat gij, verbonden met dien graaf, verloren zult gaan, maar uw hart zal er door breken, uw geluk verwoest worden, gij zult een treurig leven leiden en ligt dingen zien en er deelgenoot van worden, die u zullen doen afwijken, en wat gij hadt wenschen te behouden, zou verloren geraken."

— »Gij keurt dus goed, eerwaarde vader! dat ik hier blijve?" vroeg Elvira, diep ademhalende.

— »Ja, Senhora! doch behoudens den eerbied, welken gij uwen vader verschuldigd zijt. Het is niet genoeg, te zeggen: ik zal niet ingaan, of dit of dat nalaten; maar men moet zeggen, waarom men het eene zal doen en het andere nalaten. Schrijf Don Emanuël wat uw hart u ingeeft. Laat kinderlijke liefde, laat

vertrouwen uwe pen besturen. Verzwijg hem niets van uwe ontvoering af tot den dag van heden. Laat hij dan beslissen, of gij regt hebt om zijne wenschen te wederstreven. En begeert hij werkelijk uw geluk, dan zal hij uwe redenen billijken, en de Rinarez zal het loon ontvangen, dengene bereid, die in het duistere rondsluipst en de ongerechtigheid werkt. Dat is mijn oordeel, dat is mijn raad, Senhora!" zeide de leeraar ernstig.

— »Ik zal dien opvolgen. Mijn hart zegt, dat het goed is. De Heilige Maagd moge er haren goddelijken zegen over uitstorten," zeide Elvira plegtig.

Plante schudde het hoofd en zeide vol heiligen ijver:

— »Wat zou deze? Ik vereer haar als de moeder des Heeren, als de door God begenadigde uit den stamme Davids, als de uitverkorene aller vrouwen in alle eeuwen, maar die zegen, maar die voorbede, wat zou die, en van alle heiligen, welke uwe Kerk bij duizenden telt, bij den Heere God, welke geen aannemer des persoons is, en tot Wien wij allen kunnen gaan? Wij hebben geen' anderen voorspraak bij den Vader dan den Zoon, en die in den naam van dezen vraagt, vraagt in den name Gods, een naam die boven allen naam is, in hemel en op aarde!"

Elvira zag voor zich neder en antwoordde zacht:

— »Ik vergat, dat ik in uw huis was. Vergeef mij. En toch is het een zoet geloof, eene heilige vereering, te kunnen spreken tot de Gebenedijde, eene die van ons geslachte was."

— »Ik wil er u niet hard om vallen, Senhora! Ik heb het niet beproefd zoolang gij hier waart, om u kerk boven kerk te doen stellen, leer boven leer. En toch, Senhora! heb ik in uw hart gelezen. Gij hebt u zelve reeds meer dan eens verraden. Wij spreken elkander nog wel eens nader."

Elvira verwijderde zich. Een hooge bos verwde hare wangen. Toen zij in haar vertrekje gekomen was om den brief aan haren vader te schrijven, duurde het lang eer zij daartoe kon overgaan. De woorden van Plante kwamen haar telkens voor den geest. Dat »wij spreken elkander nader'', deed het meisje een' blik in haar gemoed werpen, waarvoor zij terugschrikte, en alsof zij eene misdaad begaan had, zoo wierp zij zich voor het kruisbeeld neder, dat in hare kamer hing. Maar zij vond de vergetelheid niet, welke zij zocht. Plante's woord, dat haar niet meer raadselachtig was, was niet weg te nemen. En als of dat woord, in plaats dat het haar nu verder afleidde, hare hand kracht gaf, haar verstand verlichtte, haren geest helderheid gaf, om hare denkbeelden en gevoelens aan het papier toe te vertrouwen, zoo vlug, zoo naar genoegen bewoog zich hare pen over het papier, waarvan zij gevoelde, dat veel voor haar konde afhangen.

— » Een heerlijk meisje!'' zeide de leeraar, toen zij weg was. » Zij is niet als zoo vele, welke ik hier ontmoet heb. Zij is eene parel in dit slijk der ongerechtigheid, eene duive in het midden dezer roofvogels, en is waardig toegevoegd te worden tot de gemeente van hen, die den Heere aanroepen in geest en in waarheid. Ik wanhope niet deze uitverkorene uit de klauwen des satans en uit dit Babylon te redden, en te brengen tot de bruiloft des Lams in het hemelsche Jeruzalem. Neen, zij moet niet verloren gaan in den brandenden poel, maar behouden worden ten eeuwigen leven!''

— » Amen!'' zeide Geertruida vroom op deze zalvende ontboezeming van haren echtgenoot. Zij stemde geheel in met den lof, dien hij Elvira gaf, maar haar vrouwelijk gemoed kwam er toch tegen op, dat hij de andersdenkende dan zijner Kerk zooveel verdorvenheid toeschreef; doch zij wist te goed hoe hij er over dacht,

dan dat zij zich eenige aanmerking zou veroorloofd hebben; bovendien zij had zich te veel gewend om in deze zaken haren echtvriend niet tegen te spreken, dan dat ze thans ook meer dan een woord van berusting zou gesproken hebben; daarbij het was ook haar wensch, dat Elvira, die zij liefhad, die zoo goed, zoo deugdzzaam was, eenmaal tot de gemeente mogt behooren, waarvan haar Plante een zoo ijverige en zoo getrouwe dienstknecht was.

Zij gaf zich echter niet veel tijd om daarover na te denken; der huismoeder werd het uur van den maaltijd herinnerd, en om geen geld van de wereld zou zij gewild hebben, dat deze haar geene eere aandeel. Deze maaltijd toch zou den wensch van den dominé vervullen, dat hij in dit vreemde land eens wederom vaderlandsche moeskruiden op zijne tafel zoude zien, en wij, die ons herinneren, hoe Plante eenmaal tegen den Landvoogd over de kookkunst zijner vrouw sprak, kunnen ons wel voorstellen, dat zij alles ingespannen had, om dezen lof niet te schande te maken.

II.

EENE WROEGING GESTILD.

Een dwalend misverstand haart u dit zielverdriet.
Poot.

Artischofsky was vertrokken. De van eerezucht gloeiende Pool verliet met een hart van wraakzucht ziende het land, dat eens het tooneel van zijn roem geweest was, maar dat ook menige schaduwzijde van

ziju karakter bloot gegeven had. Hij ging als een afgesneden onbruikbaar lid van daar, waar hij aan wal gestapt was met de hoop en het vertrouwen, zoo niet de eerste dan toch wel haast de tweede man in het bewind te worden. Op eene forsche wijs was hem die waan benomen. Hij was bezweken voor den man, dien hij in moed beneden zich achtte, dien hij in bekwaamheid en in geleerdheid niet als zijnen meester erkende, met wien hij zich ieder oogenblik in eenen kampstrijd had willen meten; maar die man overtrof hem in doorzigt en kennis van maatschappelijke toestanden, was praktisch, bij een' helderen blik in de toekomst; die man gaf zijne zwakke zijde niet bloot en zorgde geen kwetsbaar punt te vertoonen.

En toch, was de behandeling, Artischofsky door Joan Maurits aangedaan, verdiend? Was zij niet te hard, niet te vernederend voor een' man, die onbetwistbaar veel voor de kolonie verrigt en aan wien Brazilië veel te danken had? Was het edel van Joan Maurits hem smadend te bejegenen? Was het grootmoedig, dat hij uit naijver zich zoo liet vervoeren en alle gematigdheid varen liet, dat hij den Graaf van Nassau tegen den verdreven edelman overstelde? Voorzeker niet, en het moet Joan Maurits wel diep gegriefd hebben, die handelwijze van Artischofsky over hem bij de Bewindhebbers, dat hij zoo handelde, zoo zijne regtschapenheid en edele hoedanigheden als verloochende, zoo den heerscher speelde. Maar wat bewoog ook de Bewindhebbers, wien het niet onbekend was, hoe beide mannen over elkander dachten, den Pool zulk eene zending te geven? Voorwaar was er schuld te dragen, de grootste komt over de Compagnie, die, als voorbedacht, het eergevoel van zoo verdienstelijk een' man als de Graaf was kwetste, die een' man zond en voortrok, van welken zij bekennen moest, dat wat regeer- en staatkunde bo-

trof, hij niet in de schaduw van den Nassauer staan kon. Maar vergeten wij niet, wat den Bewindhebbers der Compagnie steeds voor de verbeelding zweefde, welke droomen van zilvertloten er werden gedroomd, en aan welke buit en verovering er gestadig gedacht werd; en wat den Landvoogd tot heden niet gelukt was, dat hadden zij welligt van den onbesuisden moed van Artischofsky gehoopt, zonder dat zij de kansen dier dolle waagstukken berekenden of er aan dachten, welke nadeelen eene mislukking berokkenen kon. En nadeel was er reeds met de zending van Artischofsky ontkiemd. De Bewindhebbers hadden daarmede onvoorzigtig een vuur ontstoken, dat wel langzaam voortsmeulde, maar in het vervolg eene verterende vlam deed opgaan over de groot-sche schepping, door den Graaf van Nassau gewrocht.

Wij zijn nog opheldering verschuldigd over de wijze, waarop Joan Maurits den brief door Artischofsky geschreven in handen kreeg, en hoe de jonge man, met welken men in het vorige hoofdstuk kennis maakte, daarin betrokken was. Artischofsky had dien jongeling verzocht een' brief, de dienst betreffende, aan den Landvoogd te bezorgen. Hij had hem tevens gevraagd het opschrift zoowel op dezen als op een' daarnevens liggenden te schrijven. De jonge man deed zoo als de Pool hem aanwees, maar Artischofsky had beide brieven verlegd, zoodat de Landvoogd dien voor Bewindhebbers bestemd in handen kreeg, en daaruit de beschuldigingen vernam, die Artischofsky tegen hem opsomde. Zoodra Joan Maurits den brief geopend had en een oog op den inhoud sloeg, ontdekte hij wel, dat er eene vergissing had plaats gehad, maar hij had reeds te veel gezien om den brief niet ten einde toe te lezen. Wij kunnen na het verhaalde ligtelijk begrijpen, hoe hij door den inhoud werd aangedaan. Toen hij zich hersteld had, liet hij den op antwoord wachtenden brenger

hinne komen, en ontdekte bij eenige navraag al spoedig hoe de zaak zich toegedragen had. De jongman was verwonderd over den minzamen toon en de verplichtende wijze, waarop de Landvoogd hem bejegende. De Graaf zag zijne bevreemding, en zeide:

— » Ik ben u grootelijks verplicht, mijnheer! Gij hebt mij eene dienst bewezen, grooter dan gij vermoeden kunt, maar uw meester zal er u geen' dank voor weten. Als ik u een' raad mag geven: ga niet weder tot hem."

— » De overste is mijn meester niet, uwe Excellentie!" antwoordde de jongeling, en hij deelde hem daarop mede, met welk oogmerk hij in Brazilië gekomen was.

— » Ha! dat is goed, regt goed, mijn vriend! Uw vader is een Hollander van den echten stempel, een goed koopman, op mijne eer! Het zal hem niet berouwen, dat hij zijnen zoon naar Pernambuco zond om den handel met het moederland te drijven. O, er is hier nog ruimte genoeg. Ik wenschte zoo hartelijk, dat uw voorbeeld door meer jonge lieden gevolgd werd. Uw plan zal gelukken. Ik zal u ondersteunen waar ik kan, reken daarop! Zoo moet het gaan, zoo zal mijn wensch bereikt, en Brazilië waarlijk eene Hollandsche bezitting worden. Zoo zal het moederland een tweede Indië, zoo niet nog voordeeliger gewest verkrijgen. Jongman! hebt gij raad en hulp noodig, zoo vervoeg u bij den Raad en bij mij, en zij zullen u niet ontbreken. Voor 's hands echter zou ik u raden, u verborgen te houden, en de gevolgen af te wachten, die deze brief ongetwijfeld hebben zal," zeide de Landvoogd, en in den toon zijner woorden lag vreugde over de plannen van den koopman, en was de hoop op het welslagen daarvan en zijne welmeenendheid jegens hem niet te miskennen.

De koopman betuigde den magtigen beschermers zijnen hartelijken dank, en vertoefde zoolang in des Graven

woning, tot hij zich zonder gevaar weder vertuonen kon. Hoewel hij Artischofsky's lot betreurde, zegonde hij toch het oogenblik, dat hem in kennis met den Landvoogd gebragt had. Daardoor toch was hij het doel naderbij gekomen, tot welks bereiking hij uit het moederland vertrokken was: en onder Joen Maurits' bescherming, zou het niet mislukken. De Graaf stond hem het huis van Don Gomes, dat Elvira, als erfgename van dezen, den Landvoogd verkocht had, ten verblijve toe, en weldra had de firma Versluys en Zoon hare zaken op Recife te Pernambuco begonnen.

Op zekeren middag vervoegde zich een jonge bevelhebber der landmagt aan het huis van den koopman, en verzocht den portier, dezen te mogen spreken. De mulat liet den krijgsman het kantoor binnen. Had men den bezoeker gelinddoekt aan land gebragt en hem hier den doek afgenomen, hij zou gewaand hebben weder in het vaderland te zijn; hij zou gedacht hebben zich in een dier verblijven te bevinden, waar in Amsterdam of Rotterdam, of zoo menige andere plaats, de handel met alle deelen der wereld gedreven werd, waar de schatten van het Oosten en Westen gewogen werden, en de mannen gezeten waren, die den staf voerden, die over alles reikte; wier scherpe blik, wier kennis van de voortbrengselen en behoeften van de verschillende landen, de juiste berekeningen en de voordeeligste markten wisten te maken; die mannen, eenvoudig als zij waren in hun doen en kleeding, maar die in hunne boeken de belangrijkste kapitalen konden aantoonen, die duizenden en tien duizenden omzetten, ze wonnen of verloren, zonder dat een trek in het ernstige gelaat het te kennen gaf. Eenvoudig waren die verblijven: slechts bruin houten lessenaars, met leder bekleede stoelen vond men er, hier en daar aan den wand de zoogenaamde brievendekkers, of de aankondigingen van ver-

koopingen, of wel eenige schilderijen in olieverw, de schepen van den handelaar voorstellende, of de kaart der landen, waarop hij zijne koopmanschap dreef. En wat niet gemist werd, dat was de kast, waar de boeken geborgen werden, en de bergplaats, die de zenuw des handels besloot, en in zijnen ijzeren buik het goud en het zilver bevatte, den talisman, die tot alle volken en alle talen sprak.

Het kantoor van Versluys en Zoon was dus geheel op Hollandsche wijze ingerigt. Het was een ruim vertrek, welks hooge vensters uitzigt op de haven gaven. Een belangwekkend, een schoon gezigt voor den koopman, die hier zijne bodems zag binnenvallen, die ze hier veilig zag lossen en laden en weder naar het vaderland uit zag zeilen. En als dan de wimpel geheschen werd met de geliefde kleuren, als het kanon het afscheid bulderde, dan zwol het vaderlandsche hart in den boezem, en met vergefelyken trots zag de jonge koopman de dōor hem bevrachte kielen naar Hollandsche steden keeren, terwijl de bede om eene behouden reize in zijn hart opkwam.

In dat verblijf werd de krijgsman geleid. Aan den breeden lessenaar zaten twee mannen, drok aan den arbeid. De boeken lagen voor hen opengeslagen, en ieder scheen in zijne taak verdiept; men hoorde niets dan het krassen der pennen op het papier. Toen de deur geopend werd zag een der beide mannen op, doch sloeg even schielijk de oogen weder naar zijn werk, en de pen, die slechts een oogenblik gerust had, werd met te meerderen ijver bewogen, alsof hij vreesde, dat de verlorene tijd niet weder zou kunnen ingehaald worden.

— »Ik wenschte gaarne den koopman Versluys te spreken,» zeide de krijgsman, aan de afsluiting genaderd, die den toegang tot de lessenaars, of liever tot het eigenlijke kantoor als door eene borstwering belette,

en als of dit nog niet voldoende was om den bespie-
denden blik der bezoekers te keeren, zoo waren de
zijden der lessenaars, naar den ingang gekeerd, nog
met een hoog traliwerk voorzien.

De persoon aan de regterzijde des lessenaars kwam op
die vraag van zijnen stoel, en den binnengekomene aan
zijne kleeding voor een' man van eenigen rang herken-
nende, opende hij de afsluiting en bood hem een' stoel
aan, welke met nog een paar andere ter zijde van
eene tafel stond, nevens welke aan den wand eene dus
genaamde fontein benevens een handdoek hingen. Zoo-
dra de krijgsman zich gezet had, en als ter loops een'
blik op het kantoor wierp, dat hem deed glimlagchen
als of eene aangename herinnering hem streelde, gaf
hij den koopman te kennen, dat hij eene somme gelds
naar Holland wilde overmaken. Dit was reeds eenigen
tijd zijn voornemen geweest, maar hij had het over de
wijze van verzending niet met zich zelve eens kunnen
worden. De zaak toch was van dien aard, dat hij niet
ieder vertrouwen wilde en het ook niet kon. De meeste
kooplieden in Pernambuco, alsmede de dienaren der
Compagnie schenen er hem niet geschikt toe. Er was
nog al iets bij op te merken en te onderzoeken. Een
goed vriend had hem hierheen gewezen, en nu kwam
hij vernemen, of hij hier de verlangde gelegenheid zou
kunnen vinden.

— » Met genoegen, mijnheer! » antwoordde de koop-
man, » gij kunt uw geld gerust aan ons kantoor ver-
trouwen, het zal zonder fout aan het door u op te
geven adres worden overgemaakt. Mijn vader te Enk-
huyzen zal, wanneer ik hem de omstandigheden schrijf,
zich gaarne daarmee belasten. Het spijt mij om u,
dat de Maagd van Enkhuyzen gisteren gezeild is. Ik
kan nu eene volgende gelegenheid niet wel bepalen,
hoewel er goederen genoeg in voorraad zijn. Men mom-

pelt mij te veel van die vijandelijke vloot, en hoewel ze te Enkhuyzen te goede zeilers bouwen, om zoo schielijk genomen te worden, zoo zag ik toch niet gaarne, dat een onzer bodems in vijands handen viel."

— » Met reden, koopman!" zeide de krijgsman, »uwe vrees voor die vloot is niet ijdel; wij kunnen haar elken dag in het gezicht krijgen. De Landvoogd nu is wel werkzaam geweest en wij zijn Hollandsche jongens, maar men kan het niet weten — die vloot moet al heel sterk zijn. Het is ook de oorzaak, dat ik mij met dezen ballast eenigzins haast. Waarschijnlijk moet ik ook aan boord, en gaarne had ik mij eerst van een' duren pligt gekweten. Ieder staat voor den dood bloot, maar als er zoovele kogels vliegen, hebben wij de meeste kans. Hoewel ik niet schroom voer mijne vlag te sneuvelen, zou ik toch niet willen, dat dit geld, waarover ik lang zamelde, zijne bestemming niet kreeg."

— » Welligt voor eene moeder, voor een....?" vroeg de koopman en zag den krijgsman aan, wiens gelaat onder het spreken eene droefgeestige tint aangenomen had.

— » Ik heb vriend noch maag meer in het vaderland en ben de eenige van mijn' stam, en dit geld moet dienen, om eene in mijne jeugd begane daad, hoe onschuldig ik er aan ben, in de gevolgen eenigzins te vergoeden. Wanneer uw tijd het toelaat, wil ik u de omstandigheden mededeelen."

— » Ga uw' gang, mijnheer! ik moet dat immers weten om uwe commissie behoorlijk te kunnen uitvoeren," antwoordde de koopman, en nieuwsgierig zag hij den krijgsman aan, die, terwijl hij sprak, over de wijze gepeinsd had, waarop hij zijn voorstel inkleeden zou, den koopman nog niet dan ter loops had aangezien; thans echter rigtte hij meer bepaald zijne blikken op hem, onderzoekend, overwegend, als zij werden. Het

was toch veel, dat hij den jongen koopman vertrouwen moest. Wel had men hem algemeen geprezen, zijne firma geroemd; maar het was al zijn rijkdom, welken hij hier brengen zou, en als hij eens niet tot den bedoelden persoon kwam, dan had hij jaren lang voor niets ontbeerd en bijeengelegd, wat hij van soldij en buit misse kon. Maar die overwegingen waren het eindelijk niet meer alleen, die in het hoofd van den krijgsman omgingen. Hoe meer hij toch dat gelaat beschouwde en den koopman in de oogen zag, hoe meer hij geloofde in hem een' persoon te zien, dien hij eens gekend had. Doch dat kon immers niet zijn? Was het geen andere naam? geene andere stad? Deze zoo geroemde man, aan het hoofd van een achtbaar handelshuis, kon toch in geene betrekking staan met het voorval of den man, waaraan hij dacht. Hij stelde dus deze herinnering op zijde, en deelde den koopman mede, wat hij noodig oordeelde.

Wij kunnen ons daarvan ontslagen rekenen: het zal den lezer bekend worden, wanneer wij hem den krijgsman als den lang door ons uit het oog verloren luitenant Alderik doen kennen.

— »Ik zie, mijnheer!» zeide de luitenant, toen hij het verhaal van zijne vergissing geëindigd had, »gij zijt bewogen. Welligt staat ook u, als koopman, de tijd voor den geest, toen, zoo als ik vernam, geheel de handel door de bloemen als bedorven was. Die onzalige tulpenhol heeft mij mijn geheele leven gemarteld. In iedere bloem geloofde ik hem te zien, en ik was toch zoo onschuldig aan het geheele geval, als de bloemen aan de windnegotie, die men er in dreef. En toch heeft die hol den koopman helpen bederven; en ik, ik moet u bekennen, dat ik er mijn geluk aan te danken heb gehad. Een brave man nam mij in zijne bescherming, zonder dat hij mij kende, of iets meer van mij wist, dan

wat ik hem van die historie verteld had. Ik gaf veel als ik zijn' naam kon te weten komen: door hem kwam ik hier, en heb het tot luitenant gebragt. Den maaltijd in het huis van den Haarlemschen koopman gehouden vergeet ik echter nimmer. Zijne weduwe, zijne kinderen, stonden mij gedurig voor den geest, en ik zag hen in armoede, terwijl ik, die het mijne deed om hun bestaan te verwoesten, die door mijn berigt en mijne onbezonnenheid ligt den dood van den koopman verhaastte, met goud en eere bekroond werd. Ik wilde daarom doen wat ik kon, en breng u wat het mijne geworden is. Wanneer ik weet, dat het bezorgd is, dat het die weduwe en hare kinderen welgaat, dan zal ik gerust, en mij een zware last van het hart gewenteld zijn. Hier is het geld, ik heb het u gemakkelijk gemaakt, goud."

De koopman had onder dit verhaal het oog van Alderik niet afgewend. Het had hem zichtbaar getroffen. Meer dan eens wendde hij zich ter zijde, en toen de luitenant het goud voor hem nederlag, toen sprongen de tranen uit zijne oogen, en Alderik's beide handen vattende en in de zijne sluitende, zeide hij op innigen toon:

— »Edele man! al dat goud — dat is te veel voor dien armzaligen tulpenbol."

— »Het is niet, koopman! het is kapitaal met opgehoopte rente," zeide Alderik, verrast door de aandoening van den jongeling, en de welwillendheid en den weemoed, die op zijn gelaat lag, en nog eens kwam de vroegere herinnering boven.

— »Het is te veel, mijnheer! voor eene daad, zoo als gij zegt, onschuldig begaan. Men behoeft in Holland dit geld niet. Die tulpenbol, welke u zooveel onrust schonk, is der weduwe en den kinderen van dien Haarlemmer handelaar niet tot nadeel geweest. Ik ken

die geschiedenis zoo goed als gij, en ik verheug mij, dat het lot mij hier den jongen matroos te gemoet voert, waarover toen zooveel gesproken werd. Het verheugt mij van harte in hem zulke gevoelens aan te treffen. Men zal in Holland den wil wel voor de daad nemen, en men zal het weten welk een' vriend de niet meer ongelukkige familie hier in Brazilië heeft."

— »Hoe, gij weet!" riep Alderik verwonderd uit. »Heb ik mij dan toch niet bedrogen, toen ik in u eenige gelijkenis meende te zien met...."

— »Is het waar, mijnheer!" viel de koopman hem schielijk in de rede, »gelijk ik op hem, die door zijne dwaze drift vrouw en kinderen ongelukkig maakte? Ja, ik ben de zoon van dien Jozua van Weren. Versluys is de naam van mijn' tweeden vader. Mijne moeder en zuster wonen thans te Enkhuyzen. Versluys is de man, die u in den Hout ontmoette. O zoo dikwerf hebben wij over u gesproken, en verlangd iets van u te weten. Wij zijn thans zoo gelukkig met elkander! Maar kom, gaan wij in mijne kamer, ik ben heden ongeschikt voor verderen arbeid, wij zullen praten over lang verleden dagen, over Holland en Haarlem. Kom, wij moeten en zullen vrienden worden! Nog zoo aan ons te denken....!"

— »Met al mijn hart!" riep Alderik, wiens oogen schitterden van vreugde, en zijne borst zwol van een genoegen, zoo als hij in Brazilië nog niet gekend had. Zijne verovering der Nostra Senhora de Burgos, zijne daden voor St. Salvador, zijn verkregen rang, waren niet in staat geweest zulk een gevoel op te wekken, als hij thans door zijne leden voelde trillen. Het was of zoo op eens een drukkend gevoel van hem weggenomen was, of hij zich vrij en onbezwaard van alle kwelling des geestes gevoelde. Hij zou den hem verwonderd aanzienenden klerk wel hebben willen toeroepen, hoe geluk-

kig, hoe tevreden hij was. En hij zag in die overmaat van vreugde het geld niet meer aan. Een deel van zijn leven zou hij immers gegeven hebben voor de tijding hem thans medegedeeld, voor de ontmoeting, die zee onverwachts was, die zulk eene heerlijke uitkomst opleverde, die hem rust voor zijn gemoed, die hem een' vriend schonk.

III.

DE ECHTGENOOTEN.

En vrees ghy niet de schant van dees verraderijen?
Hooft.

Niets wederlag de beschuldiging van Artischofsky over het ongebruikt laten der vloot en der troepen beter, dan de gebeurtenissen, die in het laatst des jaars 1639 plaats grepen. Toen toch bleek op de overtuigendste wijze, hoe voorzigtig de Landvoogd van Brazilië gehandeld had, hoe het juist de door hem genomen maatregel was, welke de belangrijke kolonie behield, haar behield door het zamenhouden der kleine magt, waarover men beschikken kon, eene magt, die, ondanks de dringendste verzoogen, slechts van tijd tot tijd eene versterking ontving, te weinig van beteekenis, dan dat men het meer dan eene aanvulling mogt noemen. Het was dus alleszins geraden, die magt te sparen, en niets dan met de kans op een' zekeren uitslag te ondernemen. De Landvoogd gevoelde het levendig, dat als hij een' vijand van buiten Brazilië bestreed, hij er tevens een' van binnen in toom te houden had.

Inderdaad de toekomst was donker. Joan Maurits zag aan de weinige ondersteuning, welke hij ontving, dat hij rekenen moest aan zich zelven overgelaten te zijn, dat hij zelf naar middelen moest omzien, waardoor hij zich staande kon houden. Hij zocht die bij de stammen, welke in het binnenland woonden. Onderscheidene opperhoofden der Indianen liet hij voor zich komen; en terwijl hij hun dank zegde voor wat zij ten behoeve der Nederlanders verrigt hadden, schilderde hij hun levens, wat hun te wachten stond, zoo de Spanjaarden eens weder in het bezit des lands kwamen. Onder zijn bestuur waren zij vrij, dan zou slaavernij, zoo niet de dood het lot zijn, dat hun te beurt viel. Zulke redenen, met zijne gaaf van overreding, met de hem eigene achtbaarheid voorgedragen, misten de uitwerking niet. Het was den Graaf gelukt, geestdrift voor hem en zijn bewind in de harten der onbedorven natuurmenschen op te wekken. Drie duizend mannen uit den stam der Tapujia's, door den roep van de Landvoogd opgewekt, trokken met vrouwen en kinderen uit hunne landstreek op, en zetten zich aan de kusten van Rio Grande neder. Het was een wakker, krachtig volk, en eene groote aanwinst ter verdediging van dat weinig bevolkte landschap. Andere inwoners schaarden zich mede onder zijne vanden. De hoop echter om het opperhoofd der Tupinambo's Cameron aan zijne zijde te brengen, was, zoo als wij reeds opmerkten, mislukt. De Portugezen hadden dezen kloeken en bekwamen man, welke hun reeds zoo menige dienst bewezen had, weten te behouden. Zijne wispelturigheid en de groote geschenken hem gedaan, hadden hem de onderhandeling met de Nederlanders doen afbreken en zich op nieuw met hunne vijanden doen vereenigen.

De Landvoogd, overtuigd, dat hij weldra den vijand in zijne nabijheid zou zien, was op zijne hoede. Hij

had den bevelhebbers der zes kapiteinschappen, waarin Brazilië verdeeld was, de meeste waakzaamheid aanbevolen. Dit bleek niet te vergeefs te zijn geweest, want den 1sten Julij trokken op het onverwachts twaalf honderd Portugezen de St. Francisco rivier over en vielen in onze bezittingen. Zij werden echter door den overste Donker geslagen. Hoewel de volgende maanden niets onrustbarends opleverden, leerde dit voorval toch, dat de vijanden reeds werkzaam waren, en zij de gelegenheid niet ver meer verwijderd achtten om de kolonie te kunnen overvallen.

Die gelegenheid moest de vloot geyen, welke in de Allerheiligen-baai lag. Deze vloot, in 1638 uitgerust, die tweede onoverwinnelijke, tot welke Spanje zijne beste krachten besteed had, die Philips IV en zijn alles besturende gunsteling bestemd hadden, om het verloren gezag, zoowel in Europa en Azië als in Amerika, te herstellen, die vloot, waartoe Portugal en Napels, de verdrukte wingewesten, schatting leveren moesten, en tot wier uitrusting drukkende geldheffingen gedaan waren, en over welke in het diep vernederde Portugal luid gemor opgerezen was, die vloot, waarop Spanje's ridderschap scheep ging, en voor welker bemanning men de stedelingen geprest, en de boeren van achter den ploeg gehaald had, was eindelijk gereed gekomen. Gebeden en zegeningen werden er over uitgestort, heel Spanje had er de oogen op gevestigd.

De helft der reusachtige Armada liep eindelijk in zee en rigtte de stevens naar het kanaal. Marten Harpertsz. Tromp vernielde haar echter bij Duins.

Het tweede gedeelte verliet den 3^{den} September 1638 Lissabon. Het telde 46 kielen, en was met 8000 koppen bemand. Het bleek uit den titel, welken de vlootvoogd voerde, welke hare bestemming was. Don Bernardo Mascarenhas, graaf de La Torre, noemde zich

Gouverneur van Brazilië. In het begin des jaars 1639 was die trotsche scheepsmagt in het gezigt van Recife, en zette daar alles in rep en roer. Men dacht, dat zij eene landing op de zuidelijke kusten beproeven zou, en Joan Maurits nam de beste maatregelen. Doch op dat oogenblik bedreigde Brazilië nog geen gevaar. Die trotsche vloot was niet wat zij scheen. Zware stormen hadden haar geteisterd, en lang vertoeven aan de ongezonde Afrikaansche kust, had het volk, buitendien het zeeleven niet gewoon, door ziekte doen aantasten; meer dan drie duizend had de dood weggerukt, en velen bleven in kwijnenden staat. Mascarenhas liep de Bahia binnen. Hij werd daar als een verlosser begroet, en met gejuich ontvangen. De bevelhebber van St. Salvador deed het mogelijke om hem te ondersteunen, ten einde de vloot weder in geduchten staat te brengen, waartoe Rio Janeiro en Rio de la Plata, hoe afgelegen ook, manschappen en voorraad aanvoerden.

Dat was de magt, welke Nederlandsch Brazilië te vreezen had. Wel was de eerste schok van het onweder, dat de kolonie met vernieling bedreigde, voorbij gegaan, maar het was slechts om nieuwe krachten te verzamelen, om met verdubbeld geweld terug te keeren. Dit was de vloot, waarop zoo menig een in Brazilië als naar een' redder in den nood, als een' wreker, als een' engel des verderfs over de nieuwe heeren, over het kettergebroed uit een' verachten stam, staarde. Er werd gebeden en gevestigd, en de priesters hieven het heilige omhoog, en waren niet de minsten, die het volk voorhielden, wat hun te doen stond, wat hun plicht was als Brazilianen, wat hunne roeping was als echte zonen der alleen zaligmakende Kerk. Zij droegen genade en vergeving in de eene, hel en verdoemenis in de andere hand; het was dood en verderf, wat de dienaren des vredes dier dagen in de tempels verkondigden.

Dat geschiedde niet in enkele plaatsen, maar in alle oorden werd zoo de opstand gepredikt en voorbereid. Hier meer openlijk, daar meer in het geheim, al naarmate de streek en de bewoners, al naarmate er de invloed der Nederlanders en hunne magt grooter of kleiner was. Men kan zich een denkbeeld vormen van de geestdrift, die opgewekt werd in de aan Spanje onderworpen streken: in St. Salvador, waar men de middelen zag, die gereed lagen om de veroveraars te tuchtigen, twijfelde men niet aan de overwinning, maar verdeelde men reeds den buit, en verheugde zich bij voorraad in de schadeloosstelling, die men voor de vroegere verliezen verkrijgen zou, wreef zich de handen bij de gedachte, dat men zich nu wreken zou over den zoo lang verduurden hoon, en den smaad, die zoo lang op het land gelegen had.

In de binnenlanden onder de Tupinambo's en Tapuija's zwierven zendelingen der Portugezen rond, ten einde de verstrooide hoopen dier steeds vijandelijke en doorgaans woeste volken aan te zetten, om met hen gemeene zaak te maken. Zij schilderden hun den buit, dien zij behalen zouden, op het verleidelijkst af, en deden de schoonste beloften als men zegepraalde; men smaalde op den Landvoogd en zijn bewind als looze vogels, die fraai zongen en hen trachtten te lokken, totdat zij in den strik gevallen en aan eene slavernij onderworpen zouden zijn, waaruit geene magt ter wereld hen verlossen kon. Zij kenden dit blanke volk, het had zich overal genesteld, het had overal gehandeld als hier, en was geëindigd met de volken, die zich aan hen onderworpen hadden, te onderdrukken.

In Paraiba, ten noorden van Recife, was men mede tot het vermetele doel werkzaam, hoewel men — daar er eene tamelijke Nederlandsche bezetting aanwezig was — meer in het geheim te werk ging. Het huis van Don Emanuël de Vidal kon men als het brandpunt daarvan

aanmerken; daar toch vereenigden zich allen, die haat tegen de Nederlanders koesterden. En wie daaraan toegaf, wie mildelijk bijdroeg om offers te brengen, op het altaar des vaderlands, geen meerder dan Don Emanuel, maar ook geen, die zoo goed de opmerkzaamheid van zich wist af te leiden als hij. Het was ter betere bereiking van het heilige doel, dat hij in het openbaar zich tegen Portugal en voor Holland uitliet. Hij wist, dat men op hem het oog gevestigd had, dat men hem verdacht; immers zijn zoon Andreas zwierf in de binnenlanden aan het hoofd eener gewapende bende, en ruide overal de bevolking op. Meer dan eens was Don Emanuel reeds bij den Hollandschen bevelhebber opontboden, maar met echt Jezuïtische geslepenheid had de Portugees elke gemeenschap met de oproerlingen geloofchend, en over zijns zoons gedragingen zich met de meeste afkeuring uitgelaten; evenzeer ontkende hij van eenige zamenspanning lid te zijn. Men moest hem vrijlaten, daar niets tot zijn nadeel aangevoerd kon worden, en de schuld des zoons die des vaders geenszins bewees. Men gaf acht op hen, die bij hem ingingen, maar ook dit gaf geen licht, daar men tot de plaats der zamenkomst nu eens hier dan daar een afgelegen huis koos, en men nooit twee malen achtereen in hetzelfde verblijf bijeenkwam.

De graaf de Rinarez en pater Bernardo waren, nadat zij uit Recife verbannen waren, op eene behendige wijze hun geleide ontsnapt, en langs bijwegen naar Paraiba getrokken. Het was hier, dat de eerste, vol van gekronkte liefde, gloeiende van wraak tegen het meisje, dat hem versmaadde, haar verblijf aan Don Emanuel verried; — het was hier, dat de Franciscaan aan het hart des vaders tokkelde en hem voorpredikte, dat de dochter, in handen der ketters gebleven, voor de Kerk verloren ging, wanneer men het onschuldige lam niet

uit de klauwen van den wolf wist te krijgen. Beide mannen sloegen denzelfden weg in. Bernardo was door den graaf geheel voor zijne belangen gewonnen, en wat de liefde des eenen niet bewerken kon, daar bezigde de ander zijne geestelijke wapenen. Wij kennen dus de aanleiding tot den brief, welken Elvira ontving, wij beschreven haren gemoedstoestand daarbij, en hebben haar besluit kunnen opmaken: wij willen zien, welke uitwerking haar antwoord had.

— » Lees, Donna Maria! en zie welk een kind gij onder uw hart gedragen hebt!” zeide Don Emanuël de Vidal op zekeren morgen, toen hij de kamer zijner echtgenoot binnentrad, en zoo somber zijn toon was, zoo wrevelig was de blik, welke uit zijn oog straalde, toen hij der verschrikt opziende vrouw eenen brief overhandigde.

— » Jezus Maria! van Elvira?” riep de moeder, en tranen sprongen uit hare oogen, toen zij de hand der dierbare dochter herkende.

— » Ween vrij, Maria! om zulk een kind. Zij is voor u verloren. Beter ware het ons, als zij gestorven was, dan dat wij de kennis dragen van een leven, zoo als zij leiden gaat!” zeide de Vidal norsch.

— » Wat wilt gij zeggen? Wat is er dan gebeurd? Mijne Elvira, zoo rein, zoo goed, zij kan niet verloren gaan!” zeide de moeder, nog altijd den brief in hare hand houdende.

— » Zoo is het ook niet gemeend. Ik geloof, dat zij ons waardig gebleven is, en toch is zij den naam Vidal tot schande. Zij weigert tot ons te komen, zij weigert mijne wenschen te volgen, zij noemt mij verblind, bedrogen door belangzuchtige menschen; zij noemt Rinarez een' verleider, een' roover, een' zamenzweerder, kortom, een' booswicht, en pater Bernardo is in haar oog geen dienaar Gods, maar een man vol zonde,

Rinarez' regterhand. Zoolang die menschen mijne vrienden zijn, wil zij niet terugkeeren, maar zal blijven in het huis van een' ketterschen leeraar. Ziedaar, Donna! wat het kind, dat wij liefhebben, schrijft. Is het niet even goed of zij zegt: Ik keer nooit tot u weder? ik ken u en onze moeder de heilige Kerk niet meer?"

Donna Maria had bedaard de harde taal van haren echtgenoot aangehoord. Een blik op den brief overtuigde haar echter terstond, dat Don Emanuël in zijne drift, in zijne teleurstelling het meisje woorden en gedachten had toegekend, welke zij nergens zoo uitdrukte, als hij het deed voorkomen. Hoe verder zij las, hoe meer zij overtuigd werd, dat de Vidal den brief onder den invloed van eene booze luim gelezen had. Hoe verder zij las, hoe meer haar gelaat ophelderde, en haar oog begon te schitteren, en een » Maria zij geprezen!" ontsnapte hare lippen.

— » Waarvoor? Voor dat kind?" riep Don Emanuël, nog altijd even norsch, en hij staakte de wandeling, die hij door de kamer gedaan had, en ging voor zijne vrouw staan.

— » Ja, voor dat kind! Ik ben er trotsch op, haar mijne dochter te noemen. Welk een lijden! Maar hoe moedig heeft zij de vuurproef doorgestaan! Hoe velen zouden daaronder bezweken zijn! Zie, Emanuël! dat zijn de gevolgen uwer trotsche plannen, van uwe wenschen, om een' aanzienlijk man uwen zoon te noemen. Zij waren de bron van hare ellende en mijne smart. En welke was de man, dien gij voor uw kind bestemdte? Blijft gij bij het lezen van dezen brief nog bij uw voornemen? *Ik* wil dien graaf niet meer zien; hij en de monnik zijn het, die ons ons lief kind ontroofden, die haar hare kroon ontnemen wilden. De Heiligen bereiden Don Gomes da Silva eene heerlijke rustplaats,

voor de bescherming, Elvira verleend, en eere den Landvöogd, die haar niet verlegen liet! Zie, mijn vriend! 's meisjes ziel spreekt uit ieder woord, het is of ik hare zilveren stem hoor. Neen, zij vergeet ons niet, zij veracht ons niet, maar wil zelve niet verachtelijk worden door Rinarez te trouwen. En dat zou zij, als zij uwe wenschen gehoor gaf. Erken in dat fiere, in dat moedige den aard der Vidals, en in de liefde, die jegens ons overal in den brief doorstraalt, erken ik onze dochter."

— » Gij spreekt goed, Maria!" zeide Don Emanuël zacht. » Het is mogelijk, dat ik Elvira verkeerd beoordeel, dat ik dwale; omtrent de Rinarez geef ik echter niet toe."

— » Gij kent den graaf als vermogend en aanzienlijk, verder niet, Emanuël! Of denkt gij, dat de vrouw niets meer in haren echtgenoot verlangt dan dat? Geloofst gij in ernst, dat Elvira dien man zal liefhebben, die haar eens vervolgde en snoode lagen legde? Neen, mijn vriend! wie eenmaal ons vrouwelijk gevoel kwetste, heeft onze achting verloren, en die deze verbeurt, kan nooit op liefde aanspraak maken," zeide de Donna met gevoel.

— » Gij zoudt dus...."

— » Elvira schrijven, dat zij gerust kan terugkeeren, dat gij haar volkomen vrijlaat; dat gij de Rinarez beleefdelyk zijn aanzoek weigert...."

— » Dat kan, dat mag ik niet. Ik heb haar aan hem beloofd. Het is de magneet, die Rinarez aan ons verbindt. Breek ik mijne belofte, dan zijn de gevolgen niet vooruit te zien. Rinarez is in het bezit van geheimen, welker ontdekking mij en Andreas gevaarlijk zou kunnen worden."

— » Zoodat gij daaraan uwe dochter wilt opofferen? O, bij de Gebenedijde! bezweer ik u, laat toch die

eerzuchtige plannen varen. Zij leiden tot niets goeds. Breng er geen verderf mede over uw huis en dit land. Thans reeds hangt er eene donkere wolk over ons lot; een kwade geest heeft ons bezocht. Elvira is ons ont-nomen, Andreas vogelvrij verklaard, op u rust de ver-denking der Hollanders, en wat, wat zal er van mij worden? O, wie weet, of ik niet als weduwe, als kin-derlooze weduwe sterve!" zeide de Donna bewogen.

— »Er geschiede ons, wat de Heiligen besloten hebben, Donna Maria! Wij mogen den wil des Hemels niet wederstreven. Mijn doel is heilig, mijne daden zijn Gode gewijd! Wat de uitkomst zij, ik zal berusten!" antwoordde de Vidal op vasten toon.

— »Ook op de puinhoopen van uw geluk, op onze graven?" vroeg Donna Maria, en sloeg de vochtige oogen naar hem op.

Emanuël zweeg, maar eindelijk zeide hij zacht:

— »Ook dan, ook dan, Donna!"

— »Zoo keert gij dan nooit af van uw doel? Zoo zal dan de droom waarheid worden, die mij reeds eenige nachten kwelde? Zoo zal ik alleen overblijven van allen, die mij lief waren, en treurig op den heuvel nederzitten, die hunne groeve dekt? O, Emanuël! wat verscheelt het ons, wie Brazilië bestuurt? Kan een ander Bestuur meer onze rust en ons geluk bevorderen? O, geef het ongelukkige verblinde volk den oorlog niet prijs. Red uwen zoon! Schenk uwer dochter vergeving! Sta af van alles, wat uwe eierzucht prikkelt, en kunt gij in Paraïba niet tevreden leven, laat ons met onze kinderen dan naar de hacienda van Don Rodrigo trek-ken, en daar onze dagen doorbrengen."

Don Emanuël bad, terwijl zij sprak, zijne wande-ling hervat, en blijkbaar had er een tweestrijd in zijne ziel plaats. Driftiger en driftiger werd zijn tred. Eindelijk trad hij weder op de Donna toe. Zijne houding

toonde, dat hij zijn besluit genomen had, en zich over haar buigende, zeide hij:

— » Maria! thans kan niets meer veranderd worden; wij zijn te ver gegaan, het ga hoe het wil! Ook ik droomde, mijne lieve! en dat was van geene puinhoopen of graven, maar het was van eene rijk versierde zaal, aan welks wanden de portretten van alle de Vidals hingen; Andreas was de laatste. Aan het einde der zaal stonden twee prachtige zetels. Wij beide zaten daarop, en voor ons stond de bevolking van Paraíba, en een luid gejuich steeg uit de duizende monden. Begrijpt gij dien droom? Gij schudt het hoofd. Welnu, eenmaal zult gij het begrijpen.” En alsof hij elke uitlegging voorkomen wilde, zoo schielijk verliet hij het vertrek.

Donna Maria zag hem met tranen in de oogen na, en een diepe zucht welde op uit hare borst.

— » Arme verblinde!” zeide zij weemoedig. » Daar-aan offert gij het geluk der uwen op. O, Elvira! o, Andreas! mijne kinderen! Moet het zijn, zoo als de heidin mij eens voorspelde, wat mijne droomen schenen te bevestigen? O, gij Gebenedijde! hoor mijne bede. Wees ons huis genadig.”

Don Emanuël de Vidal ging heen en dwaalde door de boschjes buiten de stad, als een, die de gloeiende hitte der zon, onder het geurige lover, wilde ontschuielen. Ja, het was eene ontspanning, eene verademing, die hij zocht, maar ze kon daar buiten niet gevonden worden, want het was de gloed in zijn binnenste, die hem koortsachtig aandeed, die hem meer dan eens snel vooruit deed spoeden, alsof hij in de snelheid van zijnen gang die zijner gedachten wilde volgen. Eindelijk stond hij stil. Het onderhoud, met zijne gade gehouden, herhaalde zich voor zijnen geest. Zij had hem

tot staan willen brengen in zijne grootsche plannen; en die plannen, zoo lang overdacht, zoo lang voorbereid, zou hij ze opgeven, nu hij hunne verwezenlijking nabij meende te zien? Hij erkende, dat Donna Maria gelijk had: er stond veel, er stond alles op het spel; maar de kans tot winnen bleef toch altijd, en zoo schoon lachte hem die toe. Neen, hij zoude voortgaan — geen Vidal was ooit teruggedeinsd!

De avond viel en nog dwaalde Don Emanuël door de tuinen. Meer wandelaars bevolkten thans de schoone, lommerrijke, vruchtdragende boschjes, met hunne groene grasperken en verborgen priëlen, waar zoo menig zoet uur gesleten, zoo menige kus gehoord, zoo menige trouw beloofd was, maar waar ook zoo menig boos opzet gesmeed, zoo menige kreet der wraak vernomen was. Meer en meer viel de schemering en verlieten de wandelaars het bekoorlijke oord; slechts enkele kruisten nog in het donkerste gedeelte heen en weder, maar ook zij verdwenen de een na den ander, om elkander in eene woning weder te vinden, die aan het einde van het geboomte en het verste van de stad gelegen was. Deze woning was het eigendom van een' mulat, die er eene soort van herberg of uitspanning hield. De mannen echter, die zoo geheimzinnig en sluipend daar binnen traden, trachtten naar geen verboden vermaak; daartoe toch was hun gelaat te ernstig. Volgen wij hen in de achterkamer van het gebouw.

In een tamelijk ruim vertrek zaten twintig personen bijeen. Drie hunner, aan het bovenende der lange tafel gezeten, zijn ons bekend: Don Emanuël de Vidal, te midden van den graaf de Rinarez en den monnik Bernardo. De overige waren of Portugesche bewoners van Paraïba of Brazilianen. De blik van den Franciscan zweefde over het gezelschap, en zoodra hij zich overtuigd had, dat er geen meer te wachten was, stond hij

op, en deed een' sluitboom op de deur; toen zich naar de mannen keerende, haalde hij een kruisbeeld van onder zijn ordekleed te voorschijn, en het omhoog houdende, prevelde hij te gelijk een gebed, welks bedoeling eerder vermoed dan wel begrepen werd. Toen hief hij het beeld nog hooger, en sprak met zijne doordringende stem:

— » Gij gelooft in Hem, die aan dit kruis stierf? Gij zijt trouwe zonen der Kerk?"

Een luid » ja!" klonk hem te gemoet.

— » Voor dit kruis hebt gij goed en bloed veil, daarvoor wilt gij alles, vrouw en kind opzetten?"

Wederom galmde het » ja," echter doffer van toon bij velen.

— » Bezweert mij dan op dit kruis, te zullen strijden voor de regten der heilige Kerk. Zweert mij wraak aan hen, die haar ontheiligen. Verderf aan onze onderdrukkers!" riep de monnik, op een' toon, die aan razernij grensde.

— » Wraak! verderf! de dood!" riep men onder elkander, en » wij zweren het!" klonk het luid den monnik te gemoet, wiens gelaat de helsche uitdrukking verloren had, en thans als een andere kruisprediker, doch voor eene minder edele zaak, in het midden der opgerezen mannen, stond, met het kruisbeeld boven den geschoren kruin, en het hun allen als in heilige geestdrift voorhoudende.

— » Zoo zet u dan, Senhors!" zeide hij, na deze eedafneming, » en spreken wij verder over het groote doel, dat wij beoogen, en waarover ik den bijstand der Heiligen heb afgesmeekt. » Henriquez!" vervolgde hij daarop, zich naar den mulat wendende, » geef wijn."

De mulat verwijderde zich daarop door eene deur aan de linkerzijde van het vertrek, en keerde welhaast met eenige kannen en bekens terug.

De mannen zetteden zich op het rinkelen van het

drinkgereedschap neder op hunne plaats en, en weldra fonkelde de krachtige wijn in de zilveren bokaalen, en wond het geestrijke vocht de in beweging gebragte hartstogten sneller op.

De monnik, welke zich het presidium voor deze vergadering scheen aangematigd te hebben, begon daarna den stand der zaken te ontwikkelen, en sprak van de goede vooruitsigten, welke thans voor hunne onderneming bestonden, hoe veel helderder de gezigteinder was dan vóór eenige maanden, toen hij op het Recief tot het groote doel werkzaam, en als door een wonder de handen der ketters ontkomen was. De edele Mascarenhas lag met zijne ontzaglijke vloot gereed, de Indianen waren meerendeels gewonnen, en, hoewel zij heidenen waren, konden ze toch zeer goed dienen om de Kerk te helpen beschermen, en de ketters het land uit te drijven.

— »Nog weinig tijds,” zoo besloot hij zijne rede, »en wij zullen weder vrij ademen; onze kerken, thans als arme verlatenen daar staande, zullen welhaast weder in vollen luister pralen, en aan het bloed der onschuldigen vermoorden zal een heerlijk zoenoffer gebragt worden.”

— »Wanneer zal die tijd aanbreken?” vroeg een der Portugezen.

— »Wanneer, Don Estevan? Het kan morgen, het kan overmorgen zijn. Wanneer Mascarenhas den kuil der Hollanders vernield heeft, en het Recief met zijne gewijde vuurmonden beukt, als de donder der wraak ons in de ooren klinkt, steken wij de vaan op, en wee hun!” antwoordde de monnik vol geestdrift.

— »En wanneer eens de Hollanders de vloot slaan, als Mascarenhas de vlag moet strijken? wat dan?” vroeg de Portugees.

De vraag van Don Estevan gaf eenige stilte: daaraan had men niet gedacht, daar men het als onmogelijk stelde; dat bleek toen de Franciscaan zeide:

— » Wat hoor ik, Don Estevan! twijfelt gij? De galjoenen tegen die barken, en dan de zegen over onze Armada uitgesproken, rekt gij deze voor niets?"

— » Ik heb gevaren, pater! van mijne jeugd af, tot dat een kogel mij den lust benam. Ik was vóór een paar jaar in de Bahia, toen dat Hollandsche schip tegen drie onzer schepen streed en de zege wegdroeg. Die ketters zijn niet te verachten, pater! en voor die barken, zoo als gij ze noemt, is geen galjoen te hoog om te enteren. De Hollanders zouden naar de hel varen als zij er hunnen vijanden buit konden afhaken."

— » Het moet gezegd worden," zeide een ander, » het zijn wakkere zeelieden en kloeke soldaten, maar overmagt doet wijken, Don Estevan! en Mascarenhas heeft op één galjoen bijna meer volk dan de Hollanders op hunne geheele vloot."

— » Zoo is het, Don Jose! en ik voor mij twijfel geen oogenblik aan de overwinning. Ons volk is volmoed, het wordt door wakkere mannen aangevoerd, en het weet, dat de Heiligen met ons zijn. Stelt u dus gerust, mijne vrienden! de Bahia de Todos los Santos zal de vloot niet uit zijnen schoot laten gaan, om ze den vijanden in handen te geven."

— » Zij zullen er weder naar toe moeten," bromde Don Estevan, en het was niet alleen eene erkenning van den moed der Hollanders, die hem zoo spreken deed; er was ook eenige gekwetste eigenliefde in des zeemans woorden op te merken, verongelijkt, als hij meende te zijn, door het afwijzen zijner aanzoeken, om eenig bevel op de uitgeruste schepen te bekomen.

— » Ziet," vervolgde de pater, » valt Mascarenhas het Recife aan, dan komen op Paraíba en elders de verbonden zamen; wij worden het hoofd van den opstand, breiden ons in het binnenland uit, overrompelen de sterkten aan de kust, en vermeesteren, door de Indianen

gesterkt, de posten in de Mattos. Is dat verrigt, dan rukken wij naar Maurits-stad op, het zal een tweede Olinda worden, en branden als een zoen voor de heilige stad; en de opgezamelde schatten, en de prachtige paleizen van den Landvoogd, welke ik bewonderd heb, zullen de onzen worden. Eer en roem zullen ons hier en hiernamaals ten deel vallen! De Heiligen zijn daartoe met ons."

De monnik had ter naauwernood uitgesproken of er werd aan de deur geklopt; te gelijk hoorde men met het gevest van een' degen tegen de houten wanden slaan. Menig gelaat onder de zaamgezworenen verbleekte. De monnik zette zich bevend neder, en zag met een oog vol onrust de vergadering over. De Rinarez was reeds opgerezen en naar de zijdeur geslopen; van schrik tui- melde hij echter terug, toen deze schielijk geopend werd. De schrik was het meest, want de mulat kwam hem lagchend te gemoet, en de vrolijke uitdrukking van zijn gelaat deed alle vrees voor verraad en overrompeling verdwijnen.

— »Een nieuwe gast, Senhors!" sprak de herbergier: »Don Andreas de Vidal verzoekt, op zijne gewone manier, in de vergadering toegelaten te worden."

— »Mijn zoon!" riep Don Emanuël verrast.

— »Laat hem binnen, Henriquez!" gebod de monnik.

De mulat trok den sluitboom weg, en twee mannen traden binnen. De een was Andreas de Vidal, toegerust alsof hij ten strijd ging; tusschen den lederen gordel, die zijne ranke gestalte omsloot, staken twee pistolen en een dolk, terwijl een breede kling aan zijnen draagband hing. Hij werd met genegenheid ontvangen en als een oude bekende verwelkomd. Meer verbazing verwekte de persoon, die hem volgde. Het was een Indiaan van meer dan gewone lengte, een forsche en welgebouwd man. De evenredigheid zijner ledema-

ten, de breede borst, de sterkgespierde armen, vielen terstond in het oog, daar geen kleedingstuk den vorm verborg, of de bewegingen van dezen zoon der natuur belemmerde. Zijn gelaat was met de schoonheid zijner gestalte niet in tweestrijd, hoewel de neus eenigzins gedrukt en de onderlip met een gaatje voorzien was, waarin een groenachtige steen prikte; zijne wangen waren, gelijk bij de meesten van zijnen stam, met dat vreemde sieraad voorzien. Het ronde gelaat, ofschoon de man wel veertig jaren telde, was door geen en baard omgeven. Aan dat gelaat en zijne grove handen was alleen de donkere kleur van zijne huid te onderkennen, hij geleek anders eene monsterkaart van verwen; zijne beenen toch waren tot boven de knieën met het sap eener vrucht zwart geverwd, de borst en de heupen hadden eene donker-roode kleur, de eene arm had eene gele, de andere eene blaauwe tint, terwijl tusschen deze hoofdkleuren nog eene menigte andere als banden heen liepen; op zijnen rug was eene gansch andere kleurenmengeling zichtbaar, het was of deze met een donzen kleed overdekt was, dat echter alleen uit eene bonte schakering van gekleurde vederen bestond, die door eene soort van gom op den naakten rug vastgekleefd waren, en twee lange gekromde beenderen, welke zuiver en glad en tot eene albast gelijkende witheid gewreven waren, reikten, door een snoer verbonden, over zijne borst. Om den hals droeg hij eene keten van veelkleurige steentjes en schelpen, en aan zijne ooren bengelde een snoer witte steentjes. Het eenige gedeelte zijns ligchaams, dat bedekt was, den gordel om zijne lendenen niet medegerekend, daar hij hierin van zijnen stam verschilde, was het hoofd, daar men het vederen bekleedsel wel niet als gewaad kon aanmerken. Het haar scheen hij niet te achten, daar het op de wijze der monniken weggeschoren was. Van

het achterhoofd tot den nek had hij het echter behouden. Om het voorhoofd liep een breede band, allereuwe met steentjes bezet, dat, als het ware, zijn hoofddekfel vormde. De man was overigens op de Europeſche wijze gewapend: een muſket hing hem over de ſchouders, een' buitengewoon langen en breedſten degen droeg hij als wandelſtok in de hand.

Don Andreas de Vidal, die er eenigzins vermoeid uitzag, groette de vergadering, en zeide, dat hij een' dag reizens ver gekomen was om de bijeenkomst bij te wonen. Onderweg had hij zijnen reismakker aangetroffen en verzocht hem te vergezellen. Hij dacht, dat het hun niet onaangenaam zijn zou kennis te maken met den held der Tupinambo's, den wakkeren Cameron.

De mannen ſtonden op, en hoe hooghartig zij ook zijn mogten, en in een' Indiaan niets dan een' Heiden, een' slaaf zagen, beſeften zij te zeer de hulp, die deze man aanbrengen kon, dan dat zij hem niet vriendelijk gegroet zouden hebben.

De monnik deed Cameron een' beker wijn reiken. De Tupinambo ledigde hem in éénen teug, en glimlaggende de vergadering overziende, zeide hij:

— »Gij, wakkere mannen! Cameron zal u trouw blijven, tot de Groote Geest roept, en mijne ziele danſt in bloeiende Akaju-boschjes."

En alſof dit de eed was, waarmede hij zich verbond, zoo geruſt zette hij zich aan de tafel neder, en zag met zijn donker oog nu den een' en dan den ander aan. De monnik trok het meeste zijner aandacht, maar wat deze voor een bewijs van eerbied hield, was niets anders dan ſpotternij.

— »Hoe ſtaan de zaken in de Mattos?" vroeg Don Emanuël zijn' zoon.

— »Zeer goed!" was het antwoord, »mijn troep wordt dagelijks ſterker. Ik heb nu reeds over de twee

honderd man onder mij, wakkere knapen, die niet stil zullen zitten als de tijd daar is. Cameron heeft een' geest in de Indianen geblazen, die een vuurwerk geven zal, waaronder alle Hollanders verstikken zullen," zeide Vidal eenigzins trotsch.

— »Cameron een goed bondgenoot zijn. Zijne mannen geene kinderen zijn. Oorlog, schoon werk," zeide de Indiaan, »ik kloppen die Hollanders, die ons werken laat, en uit de bosschen lokken en van het veld, om den grond te bloeijen doen, alsof die niet vrucht geeft zonder ijzer! He!" en hij lachte op eene heltsche wijze over de aardigheid, die hij meende gezegd te hebben.

— »Men zegt het, dat gij in beraad stondt, die Hollanders te dienen?" zeide de Rinarez.

De Tupinambo stond plotseling op, schudde het gevederde hoofd en trok zijn gelaat in akelige wrongen, alsof hij zijn' afschuw over zulke gedachten wilde te kennen geven. Eindelijk zeide hij:

— »Hollander Cameron hebben wilde, bood veel, maar Bagnola, ijzeren man gaf meer, Cameron wijs nu."

Een luid gejuich ging onder de mannen op. Midelerwjl had Don Emanuël zijn' zoon ter zijde getrokken, en stil met hem gesproken. Het was blijkbaar een belangrijk onderhoud, en naar hunne aandoeningen te oordeelen, vreemd aan het doel der bijeenkomst. Dat was ook zoo. De vader deelde zijnen zoon mede, wat Elvira geschreven had, en tevens hoe zij zijn plan met de Rinarez dwarsboomde. Wat Don Emanuël voorzien had, gebeurde echter niet. De jongeling, hoe belangzuchtig hij was, bezat echter een juist gevoel van eer, eene innige liefde voor zijne zuster, welke hij als eene heilige vereerde. Het kon dus niet anders, of hij moest hare partij kiezen, haar gelijk geven in haren afkeer voor den graaf, dien hij als de oorzaak van hare

rampen aanzag, en tegen wien hij, door de mededeeling van den Hollandschen korporaal, reeds een duister vermoeden had opgevat. Dreigend zag hij de Rinarez aan. Hij zou oogenblikkelijk naar hem toe gegaan zijn, en rekenschap dezer daad afgevraagd hebben, zoo Don Emanuël hem niet weerhouden en gesmeekt had, geene onbezonnenheid te begaan, en de goede zaak niet te benadeelen door eene daad, die het verbond der vrijheid verzwakken zou, waarvan de Rinarez door zijnen rijkdom en rang zulk een groote steun was.

De jongeling liet zich gezeggen, doch hij wierp een' blik op zijnen vader, die dezen niet alleen scheen te beschuldigen van kleinmoedigheid en zwakheid, maar tévens eene verwijting te behelzen, dat hij zijn kind ten offer bracht aan zulk een' man. Hij liet het echter niet bij den blik, maar fluisterde zijnen vader toe:

— »Zie wel toe, vader! wat gij met Elvira begint. Weet echter, dat zij van dit uur in mij een' bondgenoot tegen u heeft.»

Vader en zoon zetteden zich weder aan de tafel, waar inmiddels de bekers ijverig rondgingen en de gasten gedurig in opgeruimder stemming geraakten. Andreas de Vidal deelde echter niet in hunne opgewektheid. Het medegedeelde over Elvira had hem somber gestemd. Meer dan gewoonlijk sprak hij den beker aan, en het was of hij met elken dronk den tegen hem overgezeten graaf donkerder aanzag.

— »Gij schijnt niet welgemutst, Andreas!» zeide de Rinarez eindelijk tegen den jongeling. »Gij ziet zoo donker als eene onweerslucht. Hebt gij soms een' strooptogt gedaan, die wat ongelukkig is uitgevallen?»

De Vidal zag den spreker aan op eene wijze of hij uit zijn gelaat wilde lezen, of dat laatste gezegde ernst of scherts was, en alsof hij het laatste geloofde, zoo luchtig voerde hij hem toe:

— »Misschien iets meer dan de uwe naar St. Augustin.»

De Rinarez was zich echter te zeer meester, dan dat eenige trek op zijn gelaat zou te kennen gegeven hebben, dat hij de zinspeling begreep. Hij schudde het hoofd en zag Don Andreas aan, alsof hij zeggen wilde: »Gij spreekt raadsels.»

— »Begrijpt gij mij niet?» vroeg de jongeling verder. »Raadpleeg dan eens uw geheugen, of wil dat u niet helpen, vraag het dan pater Bernardo eens.»

Het was te vergeefs geweest, dat Don Emanuël zijn zoon bij de eerste vraag reeds had toegewenkt, weinig minder de bede, die hij bij de tweede deed.

— »Wees gerust, Don Emanuël!» voerde hij hem toe, »ik ben oud genoeg om te weten, wat ik zeggen wil. Ik wenschte graaf Fernando Alvarez de Rinarez alleenlijk te zeggen, dat de zoon van den koopman Emanuël de Vidal met zekere zaken zeer goed bekend is, en dat hij hem raadt om zich in het vervolg daarvan te onthouden, als hij niet met hem in eene gevoelige aanraking wil komen.»

De Rinarez behield den hem nimmer verlatenden glimlach en streek achteloos over zijn dikken baard.

— »Hooft gij mij niet, graaf!» riep de jongeling wild en ledigde nogmaals den beker. »Moet ik duidelijker tegen u spreken of het luider uitschreeuwen, welk een man gij zijt! Gij moogt graaf zijn zooveel gij wilt, mijn bloed is even edel als het uwe!»

— »Andreas! bedaar,» zeide Don Emanuël bevredigend, »bedenk wat ik u gezegd heb, wat gij belooftet. Ik bid u, Don Alvarez! stoort u niet aan hem....»

— »Wees gerust, Don Emanuël! ik begrijp hem niet, hij spreekt te vurig,» antwoordde de graaf, naar de bekers ziende.

— »Dat gaat te ver! Denkt gij, dat de wijn mij bedwelmt? Bij St. Barnabas! neen! maar de koude der

lafheid maakt uw hart tot ijs, graaf! Of denkt gij, dat ik zoo zou spreken, als ik uwe gangen niet wist!" sprak Don Andreas stout.

— »De Vidal!" riep de graaf en sloeg op zijn zwaard.

— »Regt zoo, graaf! houdt gij het met den degen staande, dat ik een leugenaar en een dronkaard ben? Dat kunt gij niet. Maar wat gij kunt, dat is te erkennen, dat gij Elvira de Vidal, Don Emanuël's dochter, laag bejegend hebt, dat gij afstaat van hare hand, en mij belooft, haar nimmer weder met uwe aanzoeken te vervolgen — dat kunt gij niet alleen, maar dat moet gij ook doen!"

De Rinarez was opgerozen, maar hij stond niet fier tegenover den jongeling; zijn geweten beschuldigde hem, en hij zag schuw om zich of niemand hem uit de verlegenheid wilde redden, maar te vergeefs, het was of de blikken der aanwezigen hem verwijtend aanzagen.

— »Geen antwoord, graaf?" vroeg Don Andreas, eene schrede naderkomende.

— »Met welk regt doet gij deze vraag? Dit is niet uwe zaak, maar uw' vader komt dit toe. Don Emanuël beduid dezen heethoofd, wat wij overeengekomen zijn. Gij hebt mij de hand uwer dochter beloofd, gij...."

— »Niet verder, graaf!" viel de jongeling hem in de rede. »De heethoofd weet dit alles, maar ook gij weet het, dat er te veel gebeurd is, om daaraan thans te kunnen voldoen."

— »Zulks is nog niet bewezen, Don Andreas!" zeide Don Emanuël, tusschen de beide mannen tredende. »De Rinarez heeft gelijk, ik heb hem uwe zuster beloofd, en zal mijne belofte houden, wanneer er zich geene groote bezwaren daartegen opdoen."

— »Bij St. Barnabas! is het dan niet genoeg, wat Elvira getuigde?" vroeg de jongeling hevig.

— »Is hare getuigenis voldoende? Kent gij den

grond, de reden, waarom zij de Rinarez beschuldigde? Elvira is in handen der ketters. Wat kan er niet gebeurd zijn, dat wij niet weten? Don Andreas! matig u. Deze drift is verderfelijk onder vrienden, onder mannen, die tot één doel werken."

— »Elvira's woord niet genoeg!» herhaalde hij hevig, en zag verwijtend op zijnen vader neder. »Maar ik zal mij matigen, omdat gij het verlangt, doch geen mijner woorden neem ik terug. Wee uwer, graaf! zoo gij Elvira beleedigt!"

— »Dat zou mij fraai staan, mijne bruid!» zeide de Rinarez glimlagchende, en zacht voegde hij er bij: »Zoo gaat het als men zelf niet gelukkig is in de liefde, zoo gaarne wil men dit op een' ander wreken."

Maar Don Andreas hoorde dit niet, en liep driftig de kamer op en neder, terwijl de Rinarez zich weder bij het gezelschap voegde, en door eenig verhaal de vragende blikken zocht tevreden te stellen. Men deed of men het geloofde, maar het gesprek was te luide gevoerd geweest, dan dat men zijn voorgeven onvoorwaardelijk aanname. Cameron, die er niets van begrepen had, maar wel zag, dat zijn jonge vriend hevig aangedaan was en van toorn gloeide, klopte Don Andreas op den schouder, en zeide:

— »Vidal! welgemoed wezen! Wat, die zwakke Portugees tegen uwe kracht? Cameron zijn zwaard nemen. Die man boos is. Cameron ziet in zijn oog, die man u haat en draagt een boos hart. Cameron hem nederstooten. Vidal niet durft. Cameron helpen."

— »Ik dank u, Tupinambo!» zeide de jongeling, »ofschoon gij gelijk kunt hebben, en die man ongeluk genoeg over ons huis kan brengen. Vidal is geen moordenaar, maar hij zal de wreker zijn van het onregt, dat die man ons geslacht mogt doen. Kom, Cameron! wij hebben hier niets meer te verrigten. Ik

had gedacht, hier eentge genoegelijke oogenblikken te zullen smaken, maar het is anders gegaan."

— » Des werelds beloop, jongman! wij kunnen niets bepalen, onze wenschen niet vervullen," zeide eene stem achter Don Andreas.

De Vidal zag om, zijn gelaat begon te gloeijen, en een bitter woord lag op zijne tong, toen hij pater Bernardo bemerkte.

De monnik voorkwam hem echter, en zeide:

— » Ik weet, wat gij zeggen wilt en wat er in u omgaat. Geloofst gij ook mij niet, als ik u zeg, dat de schijn slechts tegen den graaf is? Alles zal zich ophelderen. Maar eer gij gaat, neem een' raad van mij op reis mede. Bemoei u niet met de liefde van anderen, er is voor u zelven genoeg te doen. Het meisje aan de St. Francisco-rivier, door Andreas de Vidal bemind, is nog niet door hem gewonnen. Er schuilt een beeld in dat hart, dat zijner liefde vijandig is, en zoo lang dat daarin leeft, zal hij nooit hare hand verwerven. Zie, er is veel te doen, en gij, die de zaak van anderen drijft, vergeet wat u aan het harte ligt."

— » Monnik! gij heldert mij een' twijfel op. Ja, ik bemin mijne nicht, en zou zij..... Maar neen, gij zijt Rinarez' vriend, ik mag u niet gelooven, en toch.... Maar hoe het zij," zeide de jongeling vaster, » weet, dat ik Elvira's beschermer ben, en dat zal ik blijven tegen ieder, die haar weder beledigt. Weet ook, dat zij met mijnen wil nimmer de gade van den graaf wordt!"

En zich van den monnik afkeerende, groette Don Andreas het gezelschap, schudde zijn' vader veelbeteekenend de hand en verliet met Cameron het vertrek. Beide sprongen op hunne gereed staande paarden en reden spoorslags van daar.

IV.

HET AANBOD VAN EEN' KOOPMAN.

Wie gaf aan Neerland deze kracht,
 Die d' Indien aan haar geschonken
 En eens Brasil heeft aangebragt?
 O. Z. van Haren.

Er brak een moeilijk oogenblik aan voor den Landvoogd van Nederlandsch Brazilië. Het zou het behoud of de vernietiging gelden van de kolonie, waarvan hem het bestuur was opgedragen. Joan Maurits gevoelde, dat er een slag geslagen zou worden, waarvan alles zou afhangen, die of de bevestiging van de heerschappij der Nederlanders of wel hunne verdrijving ten gevolge moest hebben. De eerste moest hij verkrijgen, de laatste voorkomen, en daarop was al zijn peinzen en handelen gerigt. Wij hebben met een enkel woord reeds over zijne middelen en plannen tot verdediging gesproken; die middelen waren zeer beperkt voor de uitgestrekte bezittingen, die te beschermen waren, en bij de vrees, die men had, dat de vijand zoowel ter zee als te land moest wederstaan worden.

De Graaf van Nassau had weder een' morgen in den Raad doorgebracht, en bevond zich in het thans bijna geheel voltooide kasteel Vrijburg. Het kon niet anders, of de weg, dien hij tot daar had moeten afleggen, die hem als geheel door zijne schepping gevoerd had, moest hem bepalen bij hetgene hij voor Brazilië en zijne opperheeren gedaan had. Die bloei, die welvaart, die verreezen gewrochten van sierlijken en hechten bouwtrant, die nieuwe steden en sterkten — was het niet alles zijn werk? Waren niet zijne plannen daarvoor ge-

volgd? En wat zou daarvan worden, wat er van overblijven? Het zou zijne schuld niet zijn, wanneer de vijand het rijke gewest veroverde, hij zou strijden, hij zou het verdedigen zoolang hij kon — schandelijk zou het verlies niet zijn. Maar het ging hem aan het hart, dat Brazilië eene prooi des vijands worden zou, dat zijne meesters zoo verblind waren, om van zijne ver-
toogen om ondersteuning het noodzakelijke niet in te zien; zijne brieven schreven genoeg van het heerlijke gewest, en aan de rijke ladingen, die hij afzond, konden zij de belangrijkheid der kolonie afmeten, en hoe zij het waard was, behouden te worden.

Dat kon Joan Maurits niet naar eisch doen met de magt, die hem gegeven was, en ging Brazilië verloren, het zou niet aan den Landvoogd, maar aan de Maatschappij zelve te wijten zijn, die op zijne dringende beden telkens halve of kwalijke maatregelen nam. Hij was echter de man niet, om voor het gevaar terug te deinzen, of om voor meer dan een oogenblik vrees te voeden, en die vrees was dan nog niet voor zich zelve, maar betrof het kleinood, dat zijner zorgen toevertrouwd was. Hij wist hoeveel een goed voorbeeld uitwerkt, welk een' invloed de standvastige en krachtige wil van het opperhoofd op de soldaten uitoefent, en hoe een werkzame en ijverige geest, een man, die voor niets terugdeinst of schroomt, een geheel volk tot mannelijk pligtbetoon, tot het brengen der moeilijkste offers opwekken kan. De Landvoogd, vertrouwd met de geschiedenis van vroegere eeuwen, die Griekenland en Rome in hunnen heldentijd bewonderd had — de bevelhebber, die in Nederland gestreden, die van de dagen had hooren verhalen van den eersten Willem en van Maurits van Oranje, was geheel van dien geest doordrongen — dat waren zijne voorbeelden, zoo als dezen zou hij handelen!

Op Vrijburg dacht Joan Maurits nog eens na over de beraadslagingen, die gehouden waren. Het verheugde hem, dat de vloot, die onder Willem Cornelisz. Loos gekruist had, behouden voor Recife teruggekomen was. Op die vloot rustte zijne grootste hoop; men moest de vijandelijke vloot zien te slaan, of te beletten, dat zij volk ontscheepte. Maar dertien schepen onder Nederlandsche vlag tegen de zes en tachtig bodems onder Mascarenhas, welk eene kans leverden zij op, om zich met de overwinning te vleijen? Wel waren er eenige andere vaartuigen, welke in de havens lagen, gewapend; maar het was toch nog eene hoogst onbeduidende magt, zwak van geschut en bemanning, al had men zooveel volk mogelijk uit de bezettingen geligt. Joan Maurits gevoelde het levendig, ter zee moest het pleit beslist worden; en in den Raad had hij het gevoelen voorgestaan en aangedrongen, dat men tot de uitrusting der vloot alle kracht moest aanwenden. En ofschoon men hem had voorgehouden, dat er ongunstige tijdingen van de grenzen, van bewegingen van het leger van Bagnola, ontvangen, en dat er op sommige plaatsen weder sporen eener zamenzwering ontdekt waren, de Landvoogd had den Raad bezworen, de vrees daarvoor niet overwegend te doen zijn: werd daar iets verloren, men kon het later terugbekomen; maar werd de vloot geslagen, dan zou de heerschappij ter zee verloren zijn, en dan rekende hij ook, dat Brazilië's laatste uur geslagen had; maar wanneer die vloot des vijands magt vernielen mogt, dan hoopte hij met God en zijn zwaard het land te kunnen behouden. Zijne rede had den Raad overtuigd, en men was het met hem eens, dat het thans te zijn of niet te zijn voor de kolonie gold. Elk verschil, dat vroeger in den Raad geheerscht had, was bij het nakende gevaar geheel geweken, en zelfs zij, die Joan Maurits, wegens het gebeurde met Artischofsky, geen goed hart

toedroegen, hoewel zij dit meer door geheïmen wrok, dan door openbare daden hadden laten blijken, zelfs zij, die vreesden, dat de Landvoogd ligt eenmaal den Raad aan hem onderdanig mogt maken, allen waren thans verbroederd: men sprak van geene nuttelooze uitgaven meer, men twijfelde niet meer aan het doorzigt van Joan Maurits en zijne bekwaamheden als bevelhebber, en dat hij de man was om de zaken ten beste te besturen, en nog nimmer had er zooveel eensgezindheid en kracht in de raadsbesluiten geheerscht, als in deze dagen. Joan Maurits, hoewel hij den grond van die toeschietelijkheid bij velen doorzag, was toch innig verheugd, dat men zijne bedoeling waardeerde en de handen zamensloeg, en het was wel de reden, dat hij, die de waarheid wist te erkennen van de zinspreuk der vaderen: »eendragt maakt magt!» met meer vertrouwen de toekomst te gemoet zag.

Terwijl de Landvoogd zich zoo aan zijne gedachten overgaf, verscheen er een zijner dienaren en gaf hem te kennen, dat er twee personen in het voorhuis stonden, welke gehoor verlangden.

— »Zoo laat nog, Christiaan!» zeide de Graaf met eenige verwondering. »Zal ik dan nimmer rust hebben! Zij komen ongelegen. Verzoek hen, morgen terug te komen.»

— »Dat heb ik reeds gedaan, uwe Excellentie! maar het waren woorden om niet. De beide mannen drongen steeds sterker aan, hen aan te dienen. Op mijne eer! ik heb het gedaan.»

— »Kent gij ze?»

— »Kennen en kennen is twee! Het zijn, op mijne eer! een paar rustige knapen, Excellentie! en bedriegen mijne oogen mij niet, dan is de een die jonge matroos, welke met dien ouden zeebonk dat schip met dien langen naam genomen heeft, en die hier toen zoo maar in eens als in eene goede haven wilden binnenlaveren.

De heer Tollner leide toen den jongman hierheen, of, zoo als de oude matroos mij uitlegde, het ligte fregat werd binnengeloosd, terwijl de driedekker middelerwijl wat victualie zou innemen. En op mijne eê! dat deed hij, en at in eens zooveel, als ik met mijne vrouw in driemalen doe."

— »Zoo! Laat hem binnenkomen. Het is ongetwijfeld iets belangrijks, dat hij te zeggen heeft."

De dienaar vertrok, en weldra traden de luitenant Alderik en de koopman Versluys, zoo als men hem hier noemde en wij het mede zullen doen, de kamer binnen. Beide mannen bogen zich eerbiedig voor den Landvoogd, welke hen minzaam ontfing en verzocht plaats te nemen. Het was niet de eerste maal, dat beide mannen zich tegenover den Graaf bevonden, en toch drukte beider houding eene verlegenheid uit, die vroeger niet bij hen in die mate werd waargenomen. Vooral was dit met den koopman het geval; het was duidelijk aan hem te zien, dat hij een verzoek te doen had, maar het niet met zich zelve eens was, hoe hij het inkleeden zoude. De Landvoogd had dit terstond begrepen, en voorkwam hem met de vraag: waarmede hij hun van dienst kon wezen?

Alderik, die door Versluys uitgenoodigd was, om hem te vergezellen, bleef het zwijgen bewaren, en zag zijnen vriend aan. Deze had zich hersteld, en zeide:

— »Ik wilde uwe Excellentie berigten, dat dezen middag twee schepen van mijnen vader de haven zijn ingeloopt."

— »Ik wensch u geluk daarmede. Gij moogt blijde zijn, dat zij achter Recife liggen, de zee is niet veilig, sinds Loos van de Bahia gezeild is. Is dit bericht het al, wat gij mij mede te deelen hebt? Ik weet niet, dat ik eenig aandeel in die schepen heb," zeide Jean Maurits glimlachende.

Versluys schudde het hoofd, en zeide:

— »Uwe Excellentie schertst. Ik dank u echter voor uwen wensch; want er zwerven reeds werkelijk, gelijk mij de schippers berigten, vijandelijke schepen rond. Onze schepen hadden echter met een tiental anderen partij gemaakt, en alzoo door den schijn aan te nemen eener vloot de vijanden misleid.”

— »Hoe, dus zijn er twaalf schepen binnengevallen?” riep de Graaf haastig. »Daarvan was mij niets bewust. Alle koopvaarders?”

— »Twee of drie landsschepen, naar ik meen,” zeide de koopman, de laatste vraag begrijpende, »doch zij zijn nog niet allen hier. Onze bodems zijn goede zeilers, en de rest zal van nacht of morgen ochtend wel het anker werpen. Ik doe nog dezen nacht een begin maken met de ontlading mijner vaartuigen, en wanneer.....”

— »Zoodat gij ze schielijk weder wilt laten vertrekken?” vroeg de Landvoogd, en eenigzins donker zag hij den spreker aan.

— »Zoo als dat uitkomt, heer Graaf! maar als ze gaan, dan onder Staten-vlag. Ik kwam hier om de beide schepen aan uwe Excellentie ten dienste des lands aan te bieden, zoolang gij dit noodig mogt oordeelen.”

— »Dat is braaf, dat is goed, mijnheer Versluys! Daaraan herken ik den Hollander. Ik dank u, ik dank u zeer, mijnheer!” zeide de Landvoogd verrast, en opstaande, drukte hij den koopman de hand.

— »Ik rekende zulks mijnen pligt!” gaf deze bescheiden ten antwoord. »Bij zooveel geestdrift, als er heerscht, wilde ik niet achterblijven. Mijn vader zal mijn doen goedkeuren, daar ben ik zeker van. Overtuigd, als wij beiden zijn, dat aan eene vrije zee den koopman alles gelegen is, zoo moet hij ook, zooveel in hem is, daartoe medewerken. Ééne bepaling maak

ik echter, en ik verzoek u vriendelijk, die mij te willen toestaan?"

— »Spreek op, mijn vriend! Uwe voorwaarde zal wel te vervullen zijn. Wilt gij eenige meerdere vrijheid voor uwen handel, of....»

— »Niets van dat, uwe Excellentie! Ik ben tevreden met wat gij verordend hebt. Ik wilde alleenlijk vragen, of het mij vergund mag zijn, voor een der schepen zelf den bevelhebber te mogen kiezen?"

— »Is het anders niet," zeide de Graaf. »Uw verzoek is billijk, want het is uw eigendom. Ik moet u echter doen opmerken, dat gij de schepen aan het Land hebt afgestaan; dit is dus eenigermate aansprakelijk voor dat goed, en heeft stilzwijgend de verantwoording op zich genomen, dat het vaartuig goed bestuurd worde. Het is ook in uw belang, mijnheer Versluys! dat ik mij deze aanmerking veroorloof. Ik heb alle reden om op uw doorzicht in den handel te vertrouwen, maar het is iets anders voor een' koopman, om een' goed scheepsbevelhebber te kiezen."

Versluys glimlachte, en zeide:

— »Uwe Excellentie moge niet geheel ongelijk hebben, en toch vlei ik mij, dat mijne keus u behagen zal. Mijn vriend Lodewijk Alderik, vermeen ik, zal de dienst te lande gaarne eens met de zee verwisselen."

— »Die keus is goed, zij doet u eer aan, mijnheer Versluys! En gij, mijn wakkere luitenant! wat zegt gij van dat voorstel?" vroeg de Landvoogd aan den krijgsman.

Alderik, die niets van het oogmerk van Versluys wist, en evenmin giste, waarom hij er zoo op drong, om hem naar den Graaf te vergezellen, maar toch aan de opgewektheid van zijnen vriend wel bespeurde, dat het iets belangrijks zijn moest, was opgetogen geweest, toen hij Versluys zijn aanbod hoorde doen; en hij ge-

voelde zich te inniger aan den edeldenkenden en onbaatzuchtigen man gehecht. Maar toen de koopman over eene voorwaarde begon te spreken, werd hij eenigzins angstig, hij vreesde, dat een wolkje het lichtende beeld, dat hij zich schiep, benevelen zoude, en er in het aanbod toch iets berekenends, iets voordeel zoekends schuilen mogt. Eene gedachte, die Alderik met velen gemeen heeft: men wil zoo gaarne overal den koopmansgeest in herkennen. Maar hoe werd hij teleurgesteld, en de luitenant stelde meer belang dan hij wilde laten blijken in de te doene keus. Men zal zich voorstellen, hoe aangenaam hij verrast werd.

Versluys had een' juisten blik in het hart van den luitenant geslagen. De zee was Alderik dierbaar gebleven, niettegenstaande de bevordering, die hij te lande verworven had, de betrekking, die hem door Joan Maurits opgedragen was. Het was of de oude matroos, die zijn zeevader geweest was, en welke aan land geene rust of duur had, en nu hier dan daar zwierf, maar toch altijd naar Brazilië wederkeerde en den jongeling opzocht, hem altijd met een beschuldigend oog aanzag, en er in de blikken, die hij op hem wierp, een verwijt lag, dat hij een landrot was geworden. Het voorstel, door Versluys gedaan, had op eens vroegere beelden in zijn geheugen opgeroepen: de zee, de ruime zee, die eens het voorwerp van zijn jeugdig verlangen, het schip, dat eenmaal zijne wereld was, en hij wist in het eerst geene woorden te vinden om den Landvoogd te antwoorden.

— »Ik ben verrast, ik had niet verwacht,» begon hij eindelijk, »dat de heer Versluys mij daarom verzocht hem te vergezellen. Het is veel eer voor mij, ik zoude, maar ik mag niets aannemen, hoe gaarne ik dat wilde. Heeft de gunst uwer Excellentie mij niet hier geplaatst, mij niet bij uwe lijfwacht opgenomen? Die vereerende betrekking mag ik niet verlaten.»

— » Ook niet als ik u de vrijheid geef, wanneer ik u zelfs niet als luitenant, maar als kapitein in Nederlandsche dienst, als bevelhebber op een der schepen van den heer Versluys doe overgaan?" vroeg de Landvoogd vriendelijk.

— » O dan!" riep Alderik op vurigen toon, » dan nam ik het bevel op mij, en zou mijn' jeugdigen vriend niet te schande maken."

— » Het is hem en u toegestaan," zeide de Landvoogd: » noode laat ik u gaan, want gaarne heb ik getrouwe mannen om mij, en ik hoop niet, dat gij u bij de zeevaart bepalen zult, immers zoolang ik het bestuur heb. Vroeger heb ik hetzelfde plan reeds gehad, maar wij hadden aan bekwame mannen geen gebrek, en thans, ik erken het, is het geval anders; maar is de vijand afgeslagen, dan zie ik u weder bij mij."

— » Als de kogels der Portugezen mij niet vinden, voorzeker, uwe Excellentie!" gaf Alderik ten antwoord. » De vijand zal weten, dat ik er geweest ben, als wij aan den dans mogten geraken."

— » Daaraan twijfel ik niet. Ik verheug mij, dat onze vloot zoo onverwacht eene versterking krijgt, en ik mag alle vaartuigen wel niet pressen, maar er zullen wel Compagnieschepen onder zijn: wij hebben ze noodig. Wees verzekerd, mijnheer Versluys! dat ik de dienst, der Compagnie bewezen, niet vergeten zal. Brazilië mag zich gelukkig rekenen, dat gij er u hebt nedergezet; eene les voor de heeren Bewindhebbers, om het overkomen uit het moederland smakelijk te maken; hoe meer Nederlanders er zich vestigen hoe vaster de kolonie staat, voor velen valt dan eigen erf en haard te beschermen. Ook heb ik hoop, mijnheer Versluys! u hier te zullen behouden. Of is het maar een vermoeden van mijn' predikant, dien ik in deze dingen trouwens als geene autoriteit erken, dat gij zijne huis-

genoote met geene onverschillig oog beschouwt, en dat hij u nog al dikwijls in zijn huis ziet? Ik kan niet denken, dat juist het gezelschap van mijn' hooggeleerden vriend u daar telkens roept."

— » Plante is een braaf mensch en zijne huisgenoote een schoon meisje, uwe Excellentie! en als men den eenen bezoekt, kan men de andere toch niet veronachtzamen," zeide Versluys, ligt blozende.

— » Ha!" hervatte de Landvoogd, » pas op, mijn goede heer! dat aan Mercurius de staf niet door Venus ontnomen worde! Amor is een looze guit en zijne moeder eene behendige vrouw. Donna Elvira is wel in staat om met hare zwarte oogen in eene minuut eene verovering te maken, waar Plante met al de kennis zijner geleerdheid maanden toe zou besteden. Zij is een braaf meisje, en ik geloof, dat zij eene goede echtgenootte zijn zou; maar zij is van eene aanzienlijke afkomst, al is haar vader koopman. Zij is nu wel onafhankelijk, en wij beschermen haar tegen de lagen, die hare bloedverwanten haar schijnen te leggen; maar het zou uw bezit wel eens niet genoegelijk kunnen maken. Bovendien, mijn vriend! zou het meisje een' Nederlander gelukkig kunnen maken? Zij is Roomsch."

— » Dit laatste, heer Graaf! zal niet lang meer duren, denk ik — wat het andere aangaat...."

— » Ha! ha! ik begrijp u," viel Joan Maurits hem vrolijk in de rede. » Nu gij de schoone reeds begint te verdedigen, moet ik de woorden van Plante wel gelooven. Ik zou u geluk kunnen wenschen, jongman! ware het niet, dat ik vele zwaarigheden te overwinnen zag; doch als ik u van dienst kan zijn, dan zal Joan Maurits niet achter blijven."

De beide mannen namen daarop afscheid. Zij vertrokken; zeer voldaan over hunne ontvangst. Beiden hadden stof gekregen tot verschillende gedachten, en

de lezer zal ons wel gelooven, wanneer wij hem verzekeren, dat zij, in het huis van Versluys teruggekommen, nog lang te zamen spraken, en de uren voor hen voorbij vlogen; doch hij zal ook zonder onze mededeeling den inhoud hunner gesprekken wel kunnen opmaken.

V.

EEN OUDE KENNIS.

Maar 's ochtends kijkt hij uit in zee,
 Oranje blanje bleu,
 Een schip doemt op; hij roeit ter ree,
 Als was hij 't rusten beu,
 Weest welkom, maats! hoe lang je reis?
 'k Ben blij dat ik je zie.
 E. J. Potgieter.

De Portugesche vloot had de Bahia de Todos los Santos verlaten, en zette koers naar de Nederlandsche bezittingen.

Er heerschte drokte en levendigheid in het Recife de Pernambuco, door het uitrusten der schepen, welke bestemd waren om de vlag te voeren, waaronder men zoo dikwerf overwonnen had. De sloepen voeren af en aan om geschut en krijgsvoorraad, goederen en manschappen naar boord te brengen. Er lagen er thans een en veertig met de Staten-vlag in de haven, en dat was de magt, waarmede men de zes en tachtig kielen van Mascarenhas bestrijden wilde. Die vloot bestond voor de helft uit eigenlijke oorlogschepen, het andere deel waren meest alle koopvaarders, welke, zoo als die van Versluys, den Landvoogd aangeboden, of door hem in

dienst genomen waren. Vele dier vaartuigen hadden nog niet lang in de haven gelegen, en hoewel men nacht en dag met de lossing bezig geweest was, het werk was nog niet verrigt, toen de tijding van het uitzeylen der Portugesche vloot in Recife kwam. Oogenblikkelijk werd de arbeid gestaakt, en vele schepen werden half ontladen uitgerust. De Nederlandsche vloot telde nu 473 kanonnen, en was bemand met 2796 koppen. Ondanks die groote minderheid, waren de zeelieden vol moed, en brandden van begeerte om met den vijand slaags te geraken.

Het was in de laatste dagen van December 1639, dat aan het havenhoofd van Recife, met den arm op een overeind staand anker geleund, kapitein Alderik het tooneel overzag, dat zich binnen de klippen, die de stad als met eenen muur omgordden, vertoonde. Een tooneel, dat den zeeman behagen moest, dat het hart sneller deed kloppen en den blik verhelderde, bij dat zien dier bodems, van welker toppen de vlaggen wapperden, en sommigen de zeilen aangeslagen hadden, als of zij zoo zouden uitzeylen. Onder vrolijk gezang klauterden de matrozen in het want, of janmaat wedijverde met zijne gezellen, welke sloep het eerst aan wal of aan boord zou zijn, en het scheen een wedstrijd met de aangestelde werklieden, om de booten op het schielijkst te laden of te lossen. Het was een tooneel vol leven en gewoel. Alderik zag het aan met een oog van genoeg; en was altoos de zee zijn lust en leven gewecst, thans gevoelde hij dat meer dan ooit, en de herinnering van zijne jeugd en het heden, de arme kajuitsjongen en de bevelhebber, maakte hem zonderling te moede, en stemde zijn hart tot een dankbaar gevoel. Dat schip, dat daar zoo kalm voor anker lag, en in zijne witte zeilen als gedoken, als de vogel, wiens naam het droeg, was aan zijn bevel vertrouwd, en zoo als de

Zwaan, bij naderend gevaar, de blanke pluimen uitspant en den hals omhoog steekt, zoo zou zijn vaartuig den vijand den spiegel niet keeren; hij zwoer hem niet tot schande te zijn, welke hem het bevel over dat schip gegeven had. Trotsch mogt hij zijn op zijn fortuin, maar onze zeeman was het niet; hij had zijne nederigheid niet afgelegd bij al de onderscheiding, die hij genoot, en al het goede, dat hem geschiedde, had hij steeds aangemerkt als van den Vader daar boven, die hem niet vergeet, welke zijne geboden houdt.

In het midden zijner overdenkingen werd de kapitein gestoord door een' troep matrozen, die met hunne kisten op den rug het hoofd opkwamen, ten einde zich in de daarliggende booten in te schepen. Op eene ruwe wijze werd de bagaadje nedergeworpen, en het zweet van het voorhoofd wisschende, zetteden de mannen zich op hun eigendom neder.

— » Wij werken dubbele dagen! als het zoo moet zullen wij al onze kracht nog verzwecten!" riep er een, terwijl hij hijnende de beenen uitstrekte.

— » De gagie is er ook naar, Jochem!" gaf een ander ten antwoord, terwijl hij zijne koperen tabaksdoos te voorschijn bragt, er eene goede dosis uitnam, en die met snelheid achter zijne breede kaken deed verdwijnen.

— » Ja, ja, de Spanjolen moeten betalen!" zeide een derde.

— » Hadden we maar zulke kleine notendopjes niet! de golving der galjoenen zal ze doen buitelen, vrees ik," liet een ander er op volgen.

— » Ik zie wel, dat gij nog nooit een' dans op den pekel gedaan hebt," gaf de vorige ten antwoord; » wanneer dat gebeurt, moet je eens zien hoe vast die notendoppen leggen, ongemakkelijk om te kraken, maat! Wat zegt gij, oude? Hij moest eens op de Arend aan

den bak geweest zijn, om te zien hoe wij schaften, als zoo een galjoen het gelag moet betalen! Weerga's! of wij ze toetakelden!"

De aangesproken matroos antwoordde echter niet, en hield bestendig het oog op de schepen.

— »De oude is doof van daag," fluisterde de ander, »een rare zeevogel! Hij vliegt uit als er storm op handen is, anders drijft hij op Gods genade. Is er kans dat er slagen vallen, ree is hij als de beste matroos, maar zeilen we met eene labberkoelte, dan schijnt zijne tong voor anker te liggen, en een baas, die den oude vlot krijgt."

— »Ken je hem?"

— »Wis en zeker! 't Is oude Dirk Janszen, van den Arend. Waar de vent zoo lang gezwalkt heeft mag Joost weten; zeker weer op het eene of andere onbekende water. De oude *moet* varen: voor een landrot deugt hij geen drommel, en hij is met geene touwen te houden."

— »He, Janszen! ben je niet naar Afrika geweest, en mogelijk gister binnengevallen?"

De matroos knikte en verschoof de lading tabak in zijnen mond naar de andere zijde.

— »Zie je, Gerrit! Karig op zijne woorden als de bottelier met het oorlam, maar een zeeman zoo zeilklaar als er een op 's lands schepen gediend heeft. Hm! ik zou er je dingen van kunnen vertellen, waarvan je roode wangen als sneeuw zouden worden. 't Is een duivel van een' vent als er gevaar is. Als hij het niet klaart, blijven er meer. He, Janszen! wat denk je van de Spaansche vloot? Zal ze haast in de kijkt zijn?"

— »Dat kunt ge even goed weten als ik, Laurens! Als het waar is, dat ze den 19^{den} November uitgezeld is, kan ze onmogelijk Recife in 't gezigt hebben. Blijft die noorderbries staan, dan kunnen de Senhors nog

wel eene week plezier van de reis hebben. Je hebt immers meer hier gevaren?" zeide de oude, zich omkeerende.

— »Wis en drie! Ik was met je op de Arend."

— »'t Is waar ook. God weet waar dat schip thans drijft. Kapitein Schaap is gelukkig hersteld, en die zal er den gang wel in houden."

— »Maar 't zal hem spijten, dat hij niet meer aan den bak kan zitten, nu wij de Spanjolen wat erwtensoep zullen opscheppen," zeide de ander lagchend.

— »We hadden hem noodig ook, onze vloot is zwak."

— »Wat zeg je, Janszen! Je bent toch niet bang geworden?"

— »Bang?" hernam de matroos, en er kwam een spottende trek op zijn gelaat. »Maar ik heb daar die schepen eens voor 't kijkgat genomen, en de helft zijn koopvaarders. Ik vrees maar, dat, wanneer de boter geld zal gelden en de zee begint te deinzen, zij een gangje achteruit zullen doen. 't Zou de eerste keer niet zijn, dat ze een 's landsschip in den pekel lieten, en als 't er op aankomt en zij onder convooi varen, zoeken zij ze op als een kicken de klokken."

— »Mooi gezegd, oude! maar nu rij je weêr danig op je anker. Zou een koopvaarder, als hij goed bemand is, niet even zoo goed de tanden kunnen laten zien als een fregat? Menigeen heeft het getoond."

— »Niet alle touwen hebben knopen, Laurens! maar we zullen zien hoe ze 't maken. O, 't is eene heel andere vlag, waaronder dat volkje vaart."

Kapitein Alderik, die in den beginne niet veel acht op het gesprek der matrozen geslagen had, werd, toen de meesten zich tot luisteren naar de twee oude zee-robbers bepaalden, opmerkzamer. Achter het anker voor hen verborgen, sloeg hij het groepje der krachtvolle mannen in hunne ligte en losse kleeding gade, inzon-

derheid den man, dien hij een' raren zeevogel hoorde noemen. Die man was hem niet onbekend. Hij trad een paar schreden digterbij, zag weldra, dat hij zich niet bedrogen had, en dat zijn zeevader van de Arend in zijne nabijheid was. In lang had hij niets van hem gehoord, zelfs had hij hem reeds gestorven gerekend en met ongeveinsde droefheid aan hem gedacht, en daar zat hij nu weder even onverschillig, bijna even gevoelloos als anders. Het verheugde Alderik, den man, die hem zooveel vriendschap en genegenheid bewezen had, weder te zien, en hij stond op het punt, hem aan te spreken, toen de beoordeeling van den matroos over de koopvaarders hem daarvan een oogenblik terughiel.

Toen Janszen zweeg, zeide eene stem achter hem:

— »Het zijn toch alle Hollandsche vlaggen, oude! en geen Hollandsche jongen zal vergeten, welke wimpel er boven zijn hoofd zwiert. Ik ben blijde, dat gij hier zijt: nu kunt gij binnen eenige dagen zien, hoe die koopvaarders in de laag zullen liggen.»

Op het hooren dier stem, sprong de matroos op, en wreef zich de oogen, alsof hij ze niet vertrouwde, toen hij den spreker aanzag.

— »Ben je 't of ben je 't niet, luitenant?" vroeg hij eindelijk zacht, en stak de een weinig trillende hand naar Alderik uit.

— »Met lijf en ziel, mijn oude vriend!" zeide deze, zijne hand grijpende en die krachtig drukkende. »Welkom op het Recief! Waarom wilt gij aan boord gaan, zonder eens bij mij aangegierd te zijn, of denkt gij er geen oorlam meer te zullen krijgen? Had ik hier niet op den uitkijk gestaan, ik had niet geweten, dat Janszen op de vloot was. Dat ik je hier praaijen moest!"

Do matroos schudde het hoofd, en zeide:

— »Dat had ik, bij mijne ziel! gedaan, wanneer mijn

II.

5

goed ingescheept was, want ik had u iets te zeggen, eer ik vertrok, hoewel het u niet veel baten zal. Ik ben oud, en een zeeman is niet verzekerd, dat hij lang op de wereldzee zwalken zal. De dood kan hem eer dan een' ander mensch in de zeilen vallen."

— »Welk matroos denkt daaraan? Het is ons beroep. Waar moest het met de schepen heen, als wij den dood vreesden? Ze zouden eene rottelkast worden," zeide Laurens.

— »Spot niet!" voerde Janszen den matroos toe. »Men moet den dood niet vreezen, maar hem ook niet belagchen. Maar daar komt de boot, om ons af te halen. Wie wil mijn boeltje meenemen? Ik heb met den luitenant iets te spreken."

— »Geef maar op, oude! ik zal het bij mijn cargasoen houden. Hier, jongens! wie helpt er een handje?" riep Laurens.

In een oogenblik waren de pakken aan boord, en de matrozen voeren af.

— »Luitenant!" nam nu Janszen het woord, »eer wij verder gaan: moet ik uit uw vertoef aan de haven afleiden, dat gij weêr plan hebt om het halfdek onder de voeten te nemen? Of was het alleen een overblijfsel der oude neiging, die u hier een zeeluchtje deed scheppen?"

— »Beide, Janszen! O, ik heb u veel te vertellen, maar in één woord zal ik u doen hoogte nemen. Ik ben tot kapitein aangesteld op de Zwaan. Het is echter geen oorlogschip, een eenvoudige koopvaarder. Zie, daar ligt hij!" zeide Alderik opgeruimd.

— »Kapitein!" riep de matroos, en hij trad eerbiedig een paar stappen terug. »Dat ik dat niet zag! Waarachtig, jongen! dat doet mij goed. Zoo jong en al kapitein! Maar gij hebt het verdiend. Is dat het schip? Gij hebt gehoord, wat ik van de koopvaarders

zeide, maar gij weet even goed, als ik, dat een handig stuurman met een slecht schip nog wel eens een' fikschon gang kan doen. Ik wil maar zeggen: het ligt niet aan de kiel, maar aan het volk. Begrepen? Had ik dat geweten, ik was niet op de Zwaluw gegaan."

— » Dat zal geene zwaarigheid geven. Ik zal uwen kapitein voorstellen, u voor een' anderen matroos te ruilen," zeide Alderik.

— » Wilt ge?" vroeg Janszen, en zijn gelaat verhelderde zichtbaar. » O, gij kunt niet gelooven, hoeveel genoegten het mij doet, te hooren, dat gij weder zee gaat bouwen. Zie, ik heb u de grepen geleerd, en wil nu eens zien, hoe gij anderen op de vingers ziet. Drommels! als het schip eens langer uitgebleven was, dan was ik geen oogenblik meer in mijn humeur geweest. Hoor eens, kapitein! ik heb een verzoek aan u, waarmede ik toch morgen of overmorgen u aan boord zou gekomen zijn. Hoor eens," en de matroos naderde Alderik zoo dicht mogelijk, » den laatsten tijd ben ik met zulke rare gedachten opgescheept geweest, dat ik geloof, niet heel lang meer te zullen omdobberen, en ik zou de zee niet gaarne voor de laatste haven willen ruimen, zonder u gesproken te hebben. Ik had u veel te zeggen, maar heb er nooit toe kunnen komen. Het was altijd of mij de mond toegehouden werd. Hoe slecht ik dan ook met de pen kan omgaan, zoo heb ik toch zoo'n een ding gebruikt, en een vel papier er mede beklad. Hier is het; maar beloof mij, dit pakje niet te openen, vóórdat ik er geweest ben. Beloof mij...." Janszen zweeg plotseling, alsof hij naar woorden zocht; hij vervolgde echter schielijker, dan men naar de onrust, die zijn gelaat bewoog, zou verwacht hebben: » Beloof mij, kapitein! dat, wat dit logboek ook voor u behelzen moge, gij hem niet vloeken zult, die zulk eenen verduiveld slechten koers maakte."

— »Mijn oude vriend!» sprak Alderik, »waarom zoo geheimzinnig? Wat kunt gij voor kwaad in den mars gevoerd hebben? Zoolang ik u ken, waart gij voor allen een voorbeeld. En ik, wat heb ik daarmede te maken: op de Arend zag ik u voor de eerste maal. Wel zag ik, dat u wat kwelde, maar hoe dit mij raken kan, begrijp ik niet.»

— »Gij zult het eenmaal weten, en vroeg genoeg,» zeide de matroos somber.

— »Waarom thans niet? Spreek op, oude! Werp de lading overboord, die uwe kiel benadeelt,» voerde Alderik hem toe.

Janszen echter schudde het hoofd.

— »Zoo lang heb ik ze medegesleept,» zeide hij, »dat het mijn' overigen kruistogt nog wel uithouden zal. Gij, en gij alleen zult het weten, maar vraag mij nu ook niets meer, ik heb mij zelve gezworen te zwijgen,» en zich omwendende, ging hij met langzame schreden het havenhoofd weder op.

Het was den kapitein alsof hij den ouden man hoorde snikken. Hoe groot zijne nieuwsgierigheid ook was, eerbiedigde hij het uitgedrukte verlangen. Hij verborg het pakje, en onderwijl hij naar de stad terugkeerde, was de ontmoeting met den matroos hem geen oogenblik uit de gedachte. Maar hoe hij zich ook pijnigde, hij kon niets bedenken, waarin die man hem gegriefd of benadeeld mogt hebben; niets dan vriendschap en welwillendheid had hij van hem ontvangen. Heerschte hier ook eene dwaling? Hield die geheimzinnige oude hem ook voor een' ander? Was er ook een punt, waarop zoo dikwerf de geest van den raadselachtigen Janszen doolde? en geleek hij ook op het beeld, dat alsdan voor zijne ontstelde verbeelding stond? Van waar anders die vertrouwelijkheid, dat dikwerf teedere gevoel, dat aansluiten en opzoeken? Hij wist het niet, want gaf

hij zich soms aan eenig denkbeeld over, zijne vroege jeugd betreffende, dan deed Janszen's norschheid, zijne gedurige afwezigheid, zijn hardnekkig zwijgen ieder vermoeden bij hem verdwijnen.

Alderik kon, hoe hij ook peinsde, het raadsel niet oplossen en moest de ontdekking aan den tijd overlaten. Toch bekende hij zich zelven, dat de aandrang, om de lotgevallen van dezen man te kennen, meer dan nieuwsgierigheid was; toch scheen het hem meer toe dan erkentelijkheid voor zijne lessen, dan dankbaarheid voor genoten vriendschap, wat hij voor zijnen zeevader gevoelde.

VI.

DE ZEESTRIJD.

De Spanjaards worden aangegrepen,
En niemand telt hun reeks van schepen;
Doch wat verscheelt ook hun getal,
Aan elk, die vast heeft voorgenomen,
Of zegepralend weér te komen,
Of nooit te keeren naar den wal!
Van Haren.

Het was de morgen van den 12den Januarij 1640. Op de hoogte van Tamarica zeilde met klein zeil de magtige Armada. Tot zoo ver was Mascarenhas, na lang sukkelen, gekomen; de noordelijke wind had hem lang van het doel verwijderd gehouden. Eindelijk was men het gewenschte punt genaderd, en de bevelhebber verzuimde niet tot de uitvoering van zijnen belangrijken last over té gaan.

De medegevoerde vaartuigen schoten aan boord der met volk als opgepropte schepen. Met trotsche houding, in het gevoel, dat eindelijk het oogenblik daár was, om den geleden hoon te kunnen wreken, schaarde zich de adel op het dek, om het oog te houden op de overschepping der soldaten. Met fieren tred en de hand aan het zwaard geslagen, stapten de graven en ridders uit de edelste geslachten van Spanje daarheen, en dreeven in hun ongeduld de knechten tot spoed aan, hier met eene bedreiging, daar met het uitzigt op buit. Zeven duizend mannen waren reeds overgescheept en zettenden koers naar den wal. Daar loste een der verst afleggende schepen een schot. Van het schip des admiraals werd dat beantwoord. Een luid gejuich ging in de transportvaartuigen op, daar men de schoten als een sein aanmerkte om met de landing den meesten spoed te maken. Maar toen meer schoten volgden, toen de admiraal eene vlag uitstak, welke de vaartuigen weder aan boord seinde, toen zagen de strijdlustige ridders elkander aan, en het was niet dan noode, dat zij het roer zagen wenden, en het weder naar de schepen houden, die zij zoo willig verlaten hadden; want het was niet alleen de eer en de strijdlust, welke de landing vorderde, maar het leven aan boord had reeds lang zijne schoonste zijde verloren; bovendien de noodzakelijkheid eischte die landing, want daar de togt langer duurde, dan men gerekend had, was de voorraad reeds voor een goed gedeelte verbruikt. Vol spijt betraden zij de verlaten bodems weder, en hier werd het hun weldra duidelijk waarom de admiraal hen weder aan boord geseind had; immers daar aan den horizont vertoonden zich eene menigte witte stippen, die al grooter en grooter werden, en uit deze blanke wolkjes kwam al ras eene vloot schepen te voorschijn, en bij den voortgang, dien ze maakte, had men al spoedig de Nederlandsche wimpels kunnen herkennen.

Het was of weer en wind zaamgezworen hadden tegen de Spanjaarden, want de wind liep naar het zuiden en dreef de vloot noordwaarts op, en al verder en verder van de Nederlandsche koloniën. De Spanjaarden lieten zich echter door de nieuwe teleurstelling niet ontmoedigen, en hoe meer de Nederlandsche vloot zichtbaar werd, des te hooger scheen hun moed te rijzen: dat drieste te gemoet zeilen boezemde hun geene vrees in, hoewel juist dat niet schroomen hunner overmagt de trotschen tot andere gedachten had moeten stemmen.

Weldra geraakten de beide vloten aan elkander, en de strijd begon. De admiraal Loos, aan de spits der Hollandsche zeilende, drong onder hevig schutgevaarte door, tot zoolang hij het Spaansche admiraalschip bereikt had. Toen braakten zijne vuurmonden met verdubbelde kracht, en eene hagelbui van kogels begroette het galjoen. Loos geraakte echter met nog een Hollandsch schip deerlijk tusschen zijne partij en vier andere schepen beklemd, zoodat zij gedrongen waren een' uitweg te zoeken. Dit gelukte, maar de wakkere vlootvoogd liet het leven. Het schip Alkmaar werd reddeloos geschoten. De nacht scheidde het gevecht.

De morgen brak niet aan, of de Nederlandsche vice-admiraal Jacob Huygens heesch de admiraalsvlag, en gaf het sein tot het gevecht. De aanval geschiedde met nog meerdere woede, dan den vorigen middag: immers het sneuvelen van den vlootvoogd was te wreken, en de schepelingen wisten het, dat van hunnen moed het behoud van Brazilië afhing. De kleine ligte vaartuigen bewogen zich met snelheid door en om de vijandelijke vloot, en de donder van hun met de meeste vlugheid bediende geschut klonk den Spanjaarden op alle punten in de ooren. Een digte nevel van kruiddamp omgaf de schepen, en uit die wolk kwamen de trotsche gal-

joenen nu eens van voren, dan van achter of op de zijde de Nederlandsche vlag op het onverwachts te voorschijn, en waar zij blonk, daar was de vernieling en beukte het geschut de hooge gevaarten, die, log en zwaar, zich moesten laten beschieten naar het den aanvallers goeddacht, daar zij door geene snelle wending ontkomen of zoo ras eene gunstiger stelling aannemen konden. Vloeken en verwenschingen stegen er uit de vijandelijke vloot op. Te vergeefs braakte zij haar verschrikkelijk vuur. Een spottend gejuich steeg telkens op van de vaartuigen, die als visscherschuiten bij hunne schepen geleken, en over welke de kogels heenvlogen zonder veel te deren, terwijl zij, door gedurige wendingen en heen- en wederzeilen, geen bepaald punt om te treffen aanboden. Zoo neigde die dag mede ten avond en nog werd de strijd voortgezet; terwijl de vijand door wind en stroom gestadig verder noordwaarts gedreven werd.

Huygens toonde zich de vlag, die hij voerde, waardig. De Nederlanders verloren slechts het schip de Gulden Zon, dat zonk; de meeste van de manschappen werden geborgen. Aan vijands zijde werd echter meer dan een galjoen de golven ten buit.

Den volgenden dag werd het gevecht op de kust van Paraïba weder hervat. De wakkere Huygens, steeds aan het hoofd der zijnen, zette het met zijn welbezeild schip tusschen de Spaansche en Portugesche admiralen in, en gaf beiden de volle laag. Nog eens wilde de kloeke man het stout bestaan herhalen, toen er boven uit den mast geroepen werd, dat verscheidene schepen naar de kust afvielen. De vlootvoogd, hierover vergramd, daar reeds den vorigen dag sommige zich op eenen afstand gehouden hadden, hield daarop al schietende achter den Portugeschen admiraal om, en kwam buiten de linie. Hier zag hij, dat een zijner schepen den grooten mast verloren en het anker uitgeworpen had. Deze prooi

was te begeerlijk, scheen te gemakkelijk te winnen, dan dat de vijandelijke schepen daarvan geen gebruik zouden hebben gemaakt.

— »Dat hem de duivel hale, die daar den grooten mast heeft neêrgekwakt, alsof het een brandhout was,» riep een der matrozen op het Hollandsche schip.

— »Ze zullen, zoolang wij er zijn, er nog geene spaanders van hakken, Claes!» riep een ander.

— »Houd u bij dat woord, Zeger!» werd er over het achterdek geroepen. »Ze komen al op. Als ge u nu niet als mannen weert, is het om ons allen te doen.»

— »Laat ze opbrassen, stuurman! ze zullen de Zwaan geen meer veren ontnemen; als er geplukt moet worden, zijn wij er ook!» zeide de matroos, en schoof zich de muts uit het verweerde gelaat.

Op dit oogenblik trad de kapitein midden onder het volk, dat drok bezig was om de nederhangende zeilen en touwen te bergen of te kappen.

— »Het zal heet worden van daag, jongens!» sprak hij, maar ik vertrouw op u. Wij hebben gisteren te wel getoond, wie wij waren, dan dat wij heden de handen in de zakken zouden steken en gewillig toezien, dat ze ons het schip kapen. Heel de vloot, vriend en vijand, heeft het oog op ons. Wij zullen eens toonen, dat een koopvaarder die galjoenen durft afwachten; of wilt gij liever, dat ik het anker kappe en wij het op de kust laten loopen?»

— »Neen! neen!» riep het volk, »vechten! vechten!»

— »Het is goed, mannen! Wij moeten zien het schip te behouden. Het werd mij toevertrouwd, en ik wilde de Zwaan liever in de haven dan hier op de kust brengen. Op uw' post, jongens! de vijand zet meer en meer op. Beloofst gij mij, u te gedragen als het Hollanders past?»

— » Wij zweren het! » riep het volk, en stoof naar de verschansingen, en hevig donderde het geschut den naderenden vijand te gemoet.

De kapitein had zich naar de kampanje begeven, en tuurde naar de zee om de bewegingen der vloot gade te slaan.

— » Verwacht van daag geene hulp, kapitein! » riep de stuurman hem toe. » Zie, de admiraal wendt alweêr, en, bij God! hij moet, zullen de vijanden ook hem niet afsnijden. Zie! weêr zet hij het op ons toe, maar het baat niet, de Zwaan zit in de val. »

— » Afsgesneden! overal omringd! O, Versluys! moet ik dan altijd dit geslacht schade doen? » zeide de kapitein somber, en hij trok zich den hoed diep in de oogen.

— » Daarom den moed niet over boord gegooid! »

— » Dat nooit, Janszen! Man! het zou mij in de ziel leed doen, als ik Versluys zijne Zwaan niet onge-rept terug kon brengen. Vuur! vuur! » riep de kapitein, op eens het gesprek stakende, den zijnen toe, terwijl een der galjoenen, ondanks de Zwaan onophoudelijk zijne kogels afzond, het schip op zijde schoot en zich vasthechtte. Twee- driehonderd Spanjaarden sprongen met een vreeselijk geschreeuw aan boord, en er ontstond een gevecht op leven en dood. De Hollanders sloegen met de woede van een' op zijn eigen erf besprongene om zich, maar de vijanden, welke de meerderheid hadden, drongen gestadig digter op hen aan. Eindelijk was de kapitein met de zijnen op het achterdek gedreven, en hoe slecht de kans ook stond, hij en zijn volk verwierpen het bevel om zich over te geven.

— » Zoo sterft dan, honden! » riep de bevelhebber der Spanjaarden en stoof vooruit, maar op eens werd hij als door eene onzichtbare hand ter neder geworpen. Het zacht schommelende schip geraakte plotseling in

sterke beweging, en boven al het rumoer uit, hoorde men het forsche geroep van den stuurman, die den kapitein toeschreeuwde:

— » Daar gaat de Zwaan! beter met eere gestrand, dan dat de vervloekte Spanjool er den baas meê speelt! »

En de Zwaan rigtte den steven naar den wal. In dat oogenblik riep Alderik den zijnen toe, op de verraste vijanden aan te vallen, en de Hollanders, thans de kans schoon ziende, en de vrees van omsingeld te worden geweken, vielen op nieuw aan. De Spanjaarden hadden, zoo ras het schip driftig werd, de enterhaken losgekapt, daar zij vreesden, dat het galjoen mede aan den rotsigen oever gesleept mogt worden, en hadden de overgesprongen daardoor aan hun lot overgelaten. Dezen, dus van hunnen bodem afgesneden, hadden geene andere keus dan het zwaard der Hollanders of de zee, overwinnen of de dood; zij nu weerden zich met eene wanhopige woede, doch zij waren niet bestand tegen hunne kloeke bespringers: wat niet omkwam door het zwaard werd der golven ten buit.

Een vrolijk hoezee! ging onder de Hollandsche zee-lieden op, toen de laatste der vijanden gevallen was. Alderik trad naar den stuurman toe, en zeide:

— » Janszen! mijn vriend! gij hebt ons gered. Het schip moge er bij verloren gaan, maar het volk is behouden.»

— » Geen dank! maar als gij denkt, dat ik het om dit schip of het volk deed, dan dwaalt gij, kapitein! Gij zijt nog te jong om te sterven. Straks eerbiedigde ik uwen wil, maar had toch reeds een' matroos bij den kabel gezet, met last, om als het verkeerd ging, er frisch op los te houwen, en hij heeft het te goeder ure gedaan. Gij zijt behouden, uw streng gevoel van pligt ware anders uw moordenaar geworden.»

— » Janszen! gij bloedt! Man! gij zijt gewond!»

riep Alderik deelnemend uit, en hij vatte getroffen zijne handen.

— »Het is niets. Een kogel heeft mij getroffen, hier, ja, hier voel ik de pijn, maar...., pas op de kust! voor den duivel! de klip!....» schreeuwde hij den man aan het roer toe, »houd....,» bloedverlies ontnam hem het vermogen verder te spreken, hij maakte nog eenige beweging met de handen en viel neder.

Alderik gaf last den gewonde naar beneden te brengen, en stelde zich naast den man, die het roer genomen had. Hij betreurde het te meer, dat de bekwame Janszen gevallen was, daar hij, onbekend met de kust, zeer ligt op de hier en daar verspreide klippen stooten konde. Daarvoor had de stuurman hem klaarblijkelijk nog willen waarschuwen. Het was echter reeds te laat. Hoevele voorzorgen men ook nam, het schip naderde den oever, waar de hoogstijgende golven hevig tegen aanbruisten. Het vernielde want belemmerde de zeelieden in hunne bewegingen en deed het schip traag of onwillig naar het roer luisteren. Een harde schok deed zich gevoelen, en eer de matrozen van hunnen schrik bekomen waren, lag het schip geheel stil. De Zwaan zat op eene droogte.

De toestand van het schip en der bemanning, waren zij ook, naar het scheen, van de vijanden bevrijd, was nog hopeloozer dan te voren. Toen hadden zij nog altijd de kans gehad om naar het strand te kunnen drijven, thans moesten zij op hunne plaats blijven. Alderik echter gaf den moed niet op en zijn voorbeeld bleef niet zonder uitwerking. Zij hadden nu het voordeel van minder gevaar te loopen van geënterd te worden, daar de zware schepen hun hier niet nabij konden komen. Het galjoen had, toen Alderik de kabels kapte, afgehouden, daar men er in het volle vertrouwen was, dat de overgesprongen het zouden veroveren. Toen echter de

Nederlandsche vlag bleef waaijen, en de vijanden zagen hoe hunne makkers over boord sprongen of geworpen werden, bemerkten zij wel, dat de buit gemist was. De bevelhebber van een ander galjoen, die, verder afzeilende, niets van het voorgevallene ontdekt had, ziende, dat er een Hollandsch schip langzaam vorderde, en geen kennis van de kust hebbende, zette, zonder op de seinen, die van andere schepen gedaan werden, te letten, daar hij die meer achtte als teekenen van nijd en eene begeerte om zelve den buit te winnen, koers naar de Zwaan.

— » Die loopt ook als eene rat in de val, kapitein! » zeide de tweede stuurman, Alderik op het naderende galjoen opmerkzaam makende.

De kapitein zag op en zeide glimlachend:

— » Wij zijn hem geen baken in zee. Ik geloof, dat die Dons ook geene groote piloten zijn. Hij zal ons schielijk gezelschap houden. Nu, wij zullen hem zoo veel genoeg doen als wij kunnen, » en hij verliet zijne plaats en voegde zich bij het volk, dat op het dek bijeengehoopt onder elkander raadpleegde, hoe zij het best het land zouden kunnen bereiken.

— » Vooreerst nog niet, jongens! » sprak Alderik, midden onder hen tredende. » Wij krijgen onverwacht bezoek en moeten ons op eene behoorlijke ontvangst voorbereiden. Fluks! ieder op zijn' post! »

De matrozen keken verwonderd op, want in den ijver, waarmede sommigen hunne goederen reeds bijeen gezocht hadden, om, als de booten uitgezet werden, hun eigendom te redden, waarmede anderen reeds die booten naar het boord gesjord hadden, hadden zij nergens anders oogen voor gehad, dan voor het land. Te meer waren zij er van afgeleid, daar men op de komst van den timmerman wachtte, die was gaan onderzoeken of het schip bij den stoot geleden had. Het

bevel van den kapitein deed alle hunne voornemens vervallen; enkelen gehoorzaamden oogenblikkelijk, anderen echter bleven staan.

— »Nu!» riep Alderik en deed een' stap nader.

— »Kapitein!» sprak er een, »was het schip nog een fiksche nagel, ik zou niet twijfelen, maar we zitten op eene rots en zijn verloren.»

— »Twee voet water!» werd er uit het ruim geroepen.

— »Hooft gij!» riep de matroos. »Willen wij ons eigen schip redden, dan wordt het tijd. Wij hebben ons als mannen geweerd.»

— »En zullen het nog langer doen! Dat bezweer ik u! Wij verlaten de Zwaan niet vóór dat de Don voor zijne roekeloosheid gestraft is. Wij hebben, zolang wij kruid en kogels bezitten, geen gevaar van genomen te worden: daarmede zullen wij hem beletten zijne booten uit te zetten, en beschieten hem op ons gemak. Ik wil de Zwaan niet ongewroken laten. Ieder, die weder spreekt van het schip te verlaten, vóór dat alles verloren is, jaag ik een' kogel door den kop. Kwartiermeester! posteer u met zes man bij de booten; den eersten, die er eene hand aanslaat, werpt gij in zee. Ik zal zien hoe het met het lek gesteld is; hier op de zandbank zullen wij zoo schielijk niet te gronde gaan, er is nog wel een uur of wat tijd. Inmiddels ieder op zijne plaats! Voorwaar, mannen! gij hebt u te wakker gekweten, dan dat gij thans den moed zoudt verloren geven, nu een buit u als van zelf te gemoet komt.»

Alderik ging naar beneden, waar de timmerman hem mededeelde, dat er wel aan geen redden van het schip te denken viel, maar dat er toch vooreerst voor geene verbrijzeling vrees was. Toen de kapitein weder boven kwam ging er een luid geroep onder het volk op. Alderik, de oorzaak daarvan bevroedende, zag terstond

naar het galjoen uit. Het was op droog geraakt, eer de bemanning het vermoedde, dat duidelijk te bespeuren was aan de groote verwarring, die er aan boord heerschte.

— » Vuur!» klonk het aan boord van de Zwaan, en de volle laag vloog op het galjoen los. Tot driemaal toe herhaalde zich dit bevel, dat met juistheid volvoerd werd, eer het den Spanjaard inviel, dien vernielenden welkomstgroet te beantwoorden. Deerlijk werd het logge vaartuig, waarop geen der schoten missen kon, geteisterd; al zijn want was schielijk stuk geschoten, en de gescheurde zeilen en losgerukte touwen fladderden als zoo vele wimpels van de doorboorde masten. En hoe meer de Hollanders de zege nabij achtten, hoe meer zij hunnen ijver voelden rijzen, waartoe de stem van den timmerman niet weinig bijdroeg, want te midden van het gedonder der kanonnen en de bevelen des bevelhebbers klonk zijn eentoonig geroep, hoe hoog het water klom, en bij elken duim, dien het rees, werden de matrozen vuriger; het was als het ware de maatstaf, die hun aanwees, in hoeveel tijds de strijd beslist moest wezen.

— » Ik geloof!» riep een jong matroos, » dat hij den buik vol begint te krijgen.»

— » Een paar malen heeft hij onze boontjes al zonder bedankje naar binnen geslagen!» antwoordde zijn makker grinnekende.

— » Laat de mist eens wegtrekken, jongens!» klonk de stem van den kapitein: » Ik denk, dat de Don tevreden zal zijn.»

En toen de kruid damp optrok, zag men werkelijk, dat er eene witte vlag van het galjoen woei.

— » Ziet ge!» zeide de matroos! » dat hij *ons* is!»

Maar men antwoordde niet, aller blikken waren op het galjoen gericht. Men zag de vijanden op het dek

bijeenkomen, en dat zij hunne wapens over boord smeten, terwijl er te gelijk een akelige schreeuw opging, die de bemanning der Zwaan, naar de gebaren te oordeelen, waarmede die roep vergezeld ging, voor een' genade-kreet hield.

— »Wat drommel beginnen ze nu?» zeide een der matrozen: »Ziet, de Spanjolen springen als honden over boord.»

— »Ik denk, dat ze in het bootje zijn, als wij, nu ze het water zoowel van binnen als buiten hebben; ze willen zwemmende den wal winnen. We zullen ze echter vóór wezen,» zeide de onder-stuurman, en deelde de bevelen, die Alderik hem gegeven had, om de boot uit te zetten, mede. Het water klom gedurig hooger, en het schip werkte. Terwijl men hiermede bezig was, kon men bij de verwarring, die daarvan het gevolg was, en de zucht om het eigen leven te behouden, niet veel op de over hoord gesprongen Spanjaarden letten, die allen naar de Zwaan waren toegezwommen, en om hulp baden. Zij kwamen in de golven om, middelerwijl de Hollanders aan de andere zijde in de booten vielen en naar de kust roeiden. Gelukkig kwamen zij de branding over, en troffen een paar rotsen, waarachter zij een' kalmen vloed vonden; in weinige oogenblikken waren de manschappen behouden aan wal.

— »Dat is met Gods hulp geschied, jongens!» zeide de kapitein, zoodra de schipbreukelingen zich op den oever verzamelden. »Wij hebben er lijf en ziel afgebragt, maar het zou mij aan het hart gaan, wanneer die mannen op het galjoen moesten omkomen.»

— »Laat ze drinken, kapitein!» riep een der matrozen, een man van herkulische gestalte, wiens ontbloote borst en hals naar eene gelooide buffelshuid geleken. »Laat ze drinken, water, in plaats van bloed, waar ze altijd dorst naar hebben.»

— »Schaam u!» voerde Alderik den woesten man toe; »wanneer wij altijd gelijk met gelijk vergolden, waar moest het heen! Neen, mannen! zijn wij dankbaar voor onze redding, en bewijzen wij het door den vijand bij te staan. Bovendien, jongens! zou het zonde wezen als dat schip een prijs der golven werd, zonder dat wij de lading onderzochten. Stuurman Gerritsz! neem drie booten en het noodige volk, en haal de Spanjaarden af. Laat deze mede de sloepen uitzetten, dan zult gij ze beter in toom kunnen houden. Zorg echter, dat zij de wapens wegwerpen!»

— »Het zal gebeuren, kapitein! Het oude rijmpje, dat mijne moeder mij leerde, ben nog niet vergeten:

Wat jij niet wilt dat jou geschiedt,
Doe dat ook aan een' ander niet!

en, jongens! als wij daar op het galjoen zaten, zoudt gij dan niet op sleeptouw genomen willen worden?» zeide Gerritsz.

— »Wis en drie, stuurman!» zeide de matroos, die vroeger zich zoo bitter uitgelaten had. »Komt, jongens!» en meteen sprong hij in de boot, en velen volgden zijn voorbeeld. De booten staken af.

Met forsche riemslagen voeren de matrozen naar het vijandelijke schip. De Spanjaarden ontvingen hen niet als overwinnaars, maar als redders. De vrees had hen kleinmoedig gemaakt, en de kapitein verzocht den stuurman, dat hij zich haasten wilde, want dat zijn schip weldra zinken zou.

— »Het was een misselijk stuk van u, Senhor!» zeide de stuurman, zoodra hij aan boord was, »om ons te volgen.»

— »Gij zijt ook wonderlijke menschen!» antwoordde de Spanjaard. »Het komt er bij u niet op aan, waar gij slag levert. Een ander zou in uwe plaats slechts om lijfsbehoud gedacht hebben.»

— » Wij laten nooit een windje ongebruikt, hoe raar het ook in 't zeil valt, » viel de stuurman in; » maar wij moeten ons haasten: schielijk in uwe sloepen, die daar reeds liggen te dobberen, of ze geene waarde meer hadden. Zoudt ge dan u zelve niet naar land geroeid hebben? »

Hij wachtte het antwoord echter niet af, maar zorgde, dat zijne bevelen bij de inscheeping getrouw nageleefd werden. In twee reizen werd de geheele bemanning, uit twee honderd dertig man bestaande, behouden aan wal gebracht. Toen dit verrigt was, gaf Alderik bevel om weder naar de beide schepen te varen, en al het kostbare, of wat van waarde er in te vinden was, daaruit te ligten. Dit bepaalde zich bij de Zwaan tot eenigen voorraad en andere zaken van onmiddellijk gebruik; de buit, in het galjoen gevonden, was rijk aan goud en zilver, en Alderik berekende daarin meer gewonnen te hebben, dan er aan de Zwaan verloren was.

Don Antonio da Cunha Andrada, de bevelhebber van het galjoen, dat tot de in Portugal uitgeruste hulpvloot behoord had, ofschoon de hoogmoed kampte met de vernedering, die hij leed, was echter openhartig en rondborstig, toen hij Alderik zijnen dank bragt voor de redding, en hem den lof gaf van als een held gestreden te hebben.

— » Het was beiden pligt, Senhor! » antwoordde de Hollander op de fraai gekozen woorden van den Portugees. » Ik heb gehandeld zoo als mijn hart het ingaf, en had ik in uw geval verkeerd, ik had dezelfde dienst van u verwacht. »

De Portugees boog zich en sloeg de oogen neder voor den ernstigen blik, dien de zeeman op hem wierp. Alderik verwijderde zich en zocht zijn' ouden stuurman op.

In eene schielijk opgerigte tent, eenige sloepriemen

met een zeil er over, lag Janszen op te zamengeraapte zeilen en touwwerk. Hij leed zware pijn in de borst. De wondheeler was een man of knaap, zoo als er velen, helaas! op de Compagnie's- en Landsschepen voeren, die met weinig kennis van het vak zich het aanzien van wonder geleerd gaven, en als men het naging, in het vaderland veelal niets anders dan barbiers-leerlingen waren, en wier eenige handigheid in het aderslaten bestond. Hij had een verband op de wond gelegd. Janszen lag stil en met gesloten oogen, zijn gelaat was bleek en werd soms door de pijn vertrokken; van tijd tot tijd deed hij een' diepen zucht hooren.

Toen de zeeman iemand hoorde naderen, opende hij de oogen en staarde om zich heen. Alderik schrikte toen hij den ouden man aanzag, de verandering in zijn gelaat opmerkte, en den doffen blik, dien hij op hem sloeg.

— »Hem had ik verwacht,» fluisterde de gewonde.

— »Hoe gaat het, Janszen?» vroeg Alderik deelnemend, en boog zich over hem heen.

— »Slecht, zeer slecht, kapitein! zou een ander zeggen; maar ik zeg: goed, heel goed! De kiel is reddeloos, zij wacht nog maar op den loods. Ja, de dood is mij eene uitkomst, en hij verschrikt mij niet meer, zoo als hij vóór eenige jaren zou gedaan hebben. Ik kan nu in vrede sterven. Gij vergeeft mij immers?» zeide de stuurman afgebroken.

— »Janszen! mijn vriend! altijd nog dat denkbeeld. Ik ontveins het u niet, uw toestand is gevaarlijk, maar waarom zoudt gij niet in vrede kunnen sterven? Gij hebt uw' plicht gedaan, gij sterft, als een goed matroos, den dood voor het vaderland. En wat zou ik vergeven? Gij....»

Alderik zweeg, daar met gevoel de zeeman zijne hand greep en die aan zijn hart drukte. Janszen's

hand was reeds kouder geworden. De kapitein bukte over hem heen en zag het benevelde oog hem strak aanstaren; de mond vertrok zich als of die nog eenige klanken wilde voortbrengen, doch het geluid was zeer onbestemd, het waren geene woorden meer, het was het reutelen van den stervende.

— »Ga heen, ga heen in vrede, oude vriend!» riep Alderik op getroffen toon, en naauwelijks had hij uitgesproken, of Janszen liet de hand, die hij nog altijd vasthield, los, zuchtte diep en was niet meer. In eens waren de pijnlijke trekken van zijn gelaat als weggevaagd, en een kalme lach omzweefde het verweerde gezicht.

Alderik was diep getroffen toen hij aan het sterfbed van den man stond, die hem al den tijd, dat hij hem kende, zoovele bewijzen van genegenheid en vriendschap geschonken had. Onwillekeurig schoten zijne oogen vol tranen, toen hij voor het laatst de hand van den raadselachtigen oude drukte; het was hem alsof hij afscheid genomen had van eene dier betrekkingen, welke den mensch het dierbaarst zijn op aarde.

Terwijl het verhaalde op eene der onbevolkte kusten van Paraïba voorviel, en men op de Nederlandsche vloot algemeen geloofde, dat de Zwaan eene prooi van den vijand geworden, en de bemanning genomen was, had eene schielijk opgekome ne stilte het gevecht minder hevig dan de vorige dagen doen zijn. De vloten werden belet elkander te naderen, en de stroom dreef beide partijen gestadig noordwaarts op. Den 17^{den} Januarij waren zij op de hoogte van Rio Grande. Eensklaps wakkerde de wind, en zoodra had de frissche zuid-ooster koelte de zeilen der Hollandsche schepen niet gevuld, en bruisten de golven weder tegen de kielen op, of Huygens deed sein om het op den vijand aan te zetten.

De admiraal zelf had den voortogt, en getrouw door de zijnen gevolgd, zeilde hij midden op de Armada in, en de donder der kanonnen deed haar ruim baan maken. Toen wendde de vlootvoogd weder en zette het regt op het schip van den vijandelijken bevelhebber aan, dat hij met een geweldig vuur begroette en zoodanig teisterde, dat het voor den wind moest afhouden.

Zoodra was door sommige kapiteinen der Armada deze vlugt niet bemerkt, of ook zij deden het roer wenden en zochten de ruime zee. Anderen, welke door den langen togt gebrek aan water hadden, en welker onderhoorigen, door de heete keekring-zon geschroeid, een' verderen zeetogt evenzeer vreesden als het vernielende vuur der Hollanders, zochten de kust te bereiken, ten einde daar redding te vinden. Maar te vergeefs; de snelle vaartuigen van de nu op de overwinning hopen de vijanden, hun oogmerk radende, wonnen het hun af en dreven hen weder naar zee. Zonder een gevecht te durven wagen, dat bij den uitgeputten staat, waarin zij verkeerden, ook weinig voordeel zou opgeleverd hebben, zetteden de Portugezen alle zeilen bij, om zich met hunne makkers te vereenigen. De sterke golfstroom in deze wateren dreef hen al verder en verder, en welhaast was er geen vijandelijk schip op de kusten van Brazilië meer te bespeuren.

De Portugezen waren nu wel den rusteloos hen vervolgd hebbende Hollanders ontkomen, maar er was een even hevige, zoo niet vernielender vijand voor hen in de plaats gekomen. Een verschrikkelijk lijden nam voor de schepelingen een' aanvang. Honger en dorst deden zich op het scherpste gevoelen, en honderden bezweken voor hun ijselijk geweld. Vele schepen, door de menigte zieken en de verzwakte bemanning kwalijk bestuurd, strandden op onherbergzame kusten; andere, van de kogels der Nederlanders doornageld, gingen in

open zee te gronde, en de een had de kracht niet om den ander te redden. Eindelijk had het rampzalig overschot het eiland Margaretha bereikt, waar men de verstrooide schepen zocht te vereenigen, maar waar zich tevens weder een derde vijand in het spel mengde — de tweedragt. Kan het ongeluk soms de gemoederen verbroederen, de tegenspoed, wanneer ze onverwachts en ongerekend komt, kan de harten vervreemden, vrienden en bondgenooten scheiden. De eene werpt de schuld op den anderen en wil hem al het ondervonden leed wijten, al heeft hij zelf zich evenzeer misgrepen als deze. De Spanjaarden en Portugezen op de vloot werden oneenig. De eersten zetten toen koers naar Europa, dat zij na eene lange reis, waarop eene kwaadaardige ziekte nog veel volk wegrukte, bereikten. Mascarenhas kwam, na het doorworstelen van menigorlei gevaar, met het luttele overschot der trotsche vloot in de Allerheiligenbaai terug.

Geen schot gaf van hare nadering sein, want de zege was die magtige galjoenen ontvloden; geen gejubel, als toen de vloot zoo overmoedig de baai verlaten had, ging er op in St. Salvador, want de zeilen hingen gescheurd aan de masten, de wimpelpraal was verwaaid, de schepen waren in erbarmelijken staat teruggekeerd, geteisterd als zij werden door de Hollanders en de elementen. Geen gejuich werd er aangeheven, toen Mascarenhas aan wal stapte, want met den hoed in de oogen gedrukt en met onvasten tred schreed hij haastig voort; als overwonnen keerde hij weder, de bloem der natie was gesneuveld — geen *Te Deum* werd er gezongen; want ondanks de beden en de beloften der priesters, ondanks de processïën en het vertoonen der reliquiën, was de Armada geslagen, en in plaats van het ketterbloed, had dat van de zonen der Kerk de Amerikaansche zee gekleurd.

Brazilië was behouden, want ter zee hadden de Nederlanders gezegepraald.

VII.

GEVAARVOLLE TOGT.

Toen schoot ons over, of, voor de overmagt te wijken,
Of, na een' dappren strijd, roemruchtig te bezwijken,
En 't laatste woog het zwaarst.

Van Halmael.

Pligt riep Alderik van het sterfbed van den ouden Janszen. Zijn scheepsvolk en de geredde Portugezen vorderden zijne zorg. De matrozen hadden zich schielijk in hunnen toestand geschikt. Eenige van hen waren drok bezig om de geborgen goederen bijeen te brengen, terwijl anderen een waakzaam oog op de Portugezen hielden, welke, op eenige kisten en pakken gezeten, aan mismoedigheid en onrust ter prooi waren, en, naar de blikken te oordeelen, welke zij van tijd tot tijd op de Hollanders wierpen, eenigen angst omtrent hun lot koesterden. Zoodra de kapitein weder onder de zijnen was, verhielderde zijn gelaat; de gedachte, dat al die mannen van hem hunne redding hoopten, schonk hem nieuwe veërkracht. Hier, dit gevoelde hij, aan dit onherbergzame strand, konden zij niet blijven, belemmerd als zij waren door de gevangenen, en het was geaden, zoo schielijk doenlijk, eene der aan de kust liggende Nederlandsche sterkten op te zoeken. Maar hoe? maar waar? Deze vragen drongen zich gelijktijdig aan Alderik op. Eer hij daarop zich

zelve antwoord gaf, riep hij den stuurman ter zijde en zeide :

— » Onze getrouwe Janszen werd zoo even van zijne pijnen bevrijd. Hij is gestorven; ik draag u het noodige op voor zijne laatste rustplaats. Doe wat goed is, en terwijl gij daarmede bezig zijt, zal ik eens hoogte nemen op wat breedte we beland zijn.”

— » Is de wakkere vent toch verongelukt!” riep Gerritsz. » Doodjammer, dat hij van onze redding geen getuige kan zijn. Want, zoo waar ik leve, als hij den kabel niet had doen kappen, dan waren wij, naar alle gedachten, allen voor de haaijen geweest, want de Portugezen zouden ons geen handje gereikt hebben zoo als wij hun. Maar dit zij zoo. De oude zal eene goede uitvaart hebben, dat beloof ik op mijn stuurmanswoord.”

De kapitein ging het strand op; nog maar weinig tijds was hij voortgegaan, toen een der matrozen hem tegenkwam. De man bleef staan, en zeide op zijnen gewonen ruwen toon, terwijl hij de tabakspruim in zijnen mond eene andere rigting gaf:

— » Verdoemd, kapitein! wij mogen van geluk spreken, dat de Zwaan *hier* gestrand is. Geen gat zoo groot of er is nog wel stoppen aan. Zie, ik ben zoo wat op en neêr geslenterd, en toen ik daar zoo voort laveerde, dacht ik in mijn eentje: verduiveld, Piet! je bent meer in dit vaarwater geweest. Want je moet weten, kapitein! ik heb de Brazielsche lucht al een' kruistogt of menig ingezogen; ik was er al toen Paraïba veroverd werd. Bij die gelegenheid hebben wij de kusten opgenomen, en ik laat wij kiethalen als wij hier geene mijl of drie van de rivier Paraïba af zijn, en digt bij de rivier Mongoan Wappy, als ik dien duivelschen naam goed heb onthouden.”

— » Zoudt gij dat regt hebben?” vroeg Alderik. » 't Ware inderdaad eene blijde tijding, want om met al

dat volk eene lange reis te maken door een onherbergzaam land en een niet te vertrouwen volk, heeft groot bezwaar.”

— » Zoo is 't, kapitein! en met dat Portugesche cargasoen daarenboven, en toch ben ik blij, dat gij omtrent dat stukgoed mijn' raad niet gevolgd hebt, ” zeide de matroos.

Alderik zag den man aan en hernam glimlachend :

— » Gij meent, dat ik de Portugezen niet heb laten drinken? Zoo gaat het, vriend! als de drift bedaad is, veranderen meestal de gedachten. Zint eer gij begint, zegt het spreekwoord.”

— » Een matroos spreekt wat hem voor den mond komt, en het denken laat hij aan zijn' kapitein over. Het hangt er nu maar aan, of deze een goede stuurman is, begrepen? De een heeft die, de ander zulke streken op het kompas. Ik heb al rare koersen zien houden. Maar dat verzeker ik u, weinigen verstaan, zoo als gij, de kunst, om den matroos aan het roer te plaatsen. Ik mag geen Lindeboom heeten, als ik op een ander schip den voet zet, dan waar gij beveelt. Voor u zet ik mijn leven! Uwe woorden hebben mij tot een' anderen kerel gemaakt, en mij geleerd wat het is, een mensch te redden.”

— » 't Is wel, mijn vriend! ” sprak Alderik, en reikte den forschen zeeman minzaam de hand, » wij spreken daar wel eens nader over. Geef mij nu de noodige aanwijzing van de kust.”

De matroos had gelijk. De Zwaan was niet verre van de rivier Monganpape gestrand, en het werd Alderik duidelijk wat Janszen bij zijne verwonding had willen zeggen; ware het schip een weinig noordelijker gestuurd, men had de zandbank kunnen vermijden zoowel als den rotsachtigen oever, daar men dan den mond der rivier zou ingelooopen zijn, die door baren naauwen ingang naauwelijks te ontdekken viel.

— » Wat zou nu uw raad zijn, Lindeboom? » vroeg Alderik, toen hij een en ander had opgenomen.

— » Dat wij allen weder scheep gaan en met de booten de kust zuidwaarts langs roeijen. Wij zijn hier eene halve mijl van het Roeland of van Porto Lucino, zoo als de Portugezen het noemen; dáár kunnen wij rekenen in behouden haven te zijn. »

— » Dat zal het beste wezen, » zeide Alderik: » ik geef u het bevel over de eerste sloep. »

— » Lindeboom zal er u brengen! » riep de matroos op verheugden toon, en hij smeet zijne muts in de hoogte.

Toen beide mannen in de legerplaats terugkwamen, wachtte hun eene aandoenlijke plegtigheid: de begraaving van Janszen. Stuurman Gerritsz had zijne maatregelen genomen. Terwijl eenige matrozen bezig waren een' kuil te delven, hoog genoeg op het strand, zoodat de golven, bij gewone zee, zoo ver niet rolden, had hij den timmerman last gegeven, uit het aangespoelde hout eene kist te maken. Toen deze daarmede gereed was, werd de overledene in eene vlag gewikkeld, daarin gelegd en ter laatste rustplaats gedragen. Alle de matrozen volgden. Alderik voegde zich onmiddellijk bij den stoet, en hij stortte welgemeende tranen en was innig ontroerd, toen de matrozen de kist in het graf nederlieten.

Zoodra de plegtigheid verrigt was, deed Alderik het volk zamenkomen en gaf hun zijn voornemen te kennen. Allen keurden dit goed; er werd echter besloten den nacht nog op het strand door te brengen. Den volgende morgen vroegtijdig werden de booten te water gebracht. In iedere boot was een gedeelte der lading gescheept, terwijl de gevangenen evenzoo verdeeld werden. Men voer af. Toen de forsche riemslagen in het water plasten, en de booten zich van het strand

begonnen te verwijderen, wierp Alderik nog een' laatsten blik op de plek, waar de Zwaan gebleven was: er was van deze of van het galjoen niets meer te bespeuren. De Portugees wendde zijn gelaat af en zag voor zich neder. Het trotsche hart was in de laatste dagen geheel verdemoodigd. Alderik deed al het mogelijke om zijn' gevangene op te beuren; maar het was te vergeefs, de bevelhebber bleef even somber.

— »Gij weet niet, Senhor! wat ik verlies,» zeide Don Andrada eindelijk, »eer en liefde; mijn goud wil ik niet eens rekenen.»

— »Toch niet, Don! de dapperste man kan een ongelukkig oogenblik hebben, waarin de beste wil, de meeste moed niets baten,» zeide Alderik bemoedigend.

— »Bah!» riep de Portugees, »ik heb het schoonste meisje in Rio de Janeiro beloofd een schip uwer natie te nemen, en den kapitein gevangen voor hare voeten te brengen. En wat is de uitslag? Ik heb schip en goed verloren, ben zelf een gevangen man. Juanita is een trotsch meisje en ik heb mededingers, Senhor! dit zou mijne overwinning zijn. Per dio! hoe zullen zij lagchen, die Caballeros! Don Andrada een gevangene...., en Juanita.... Daarom volgde ik uw schip zoo hardnekkig, onvoorzigtig zelfs. Eer en liefde was mijn zoeken, schande en verachting oogst ik in....»

De kapitein gevoelde hoe zeer de nederlaag onder zulke omstandigheden den Portugees treffen moest, en hoe weinig balsem zijne woorden in diens wond gieten konden. De jongeling zag den bevelhebber medelijdend aan; eene ziel als de zijne, waarin nog immer Elvira's beeld leefde, kon de gedachten van zijn' gevangene zeer goed begrijpen.

Na eene voorspoedige vaart hadden de booten Porto Lucino bereikt. Het was eene schoone reede, waar de schepen, welke van Recife kwamen, meestal versch water

innamen, en elkander afwachtten om naar het vaderland te vertrekken. Gaarne had Alderik de reis verder te water vervolgd, maar de afgelegde togt had het bewijs opgeleverd, dat de staat der booten veel te wenschen overliet, ja het was als een wonder aan te merken, dat men met deze zoo vol-geladen vaartuigen het tot hiertoe zonder eenige rampen gebragt had. De reis te land te vervolgen, was echter ook niet zonder bezwaren. Alderik wilde er daarom niet toe overgaan, of de timmerman moest de booten eerst naauwkeurig onderzoeken. Toen deze echter verklaarde, dat het onmogelijk was, daarmede den togt naar Paraíba af te leggen, en dat aller leven er stellig mede gemocid was, als men verandering of onstuimig weêr mogt krijgen, bleef er geene andere keus over.

Alderik riep daarop het scheepsvolk te zamen, en hield hun voor, dat zij een' gevaarlijken weg hadden af te leggen. Voor de landstreek, die eene der schoonste van Brazilië was, behoefden zij niet te vreezen; maar zij zouden aan eenigen aanval der vijanden kunnen blootstaan, een aanval des te meer te duchten, daar zij met een groot getal gevangenen belast waren. Het volk was echter vol moed, en stelde zich met vertrouwen onder zijne bevelen.

Men begaf zich dan op weg. Voorop ging stuurman Gerritsz met een zestal matrozen. Op deze voorhoede volgde Alderik met de Portugezen, die te midden van eenige zeelieden geplaatst waren. Men had de gevangenen met de pakkaadje belast; dat, wat niet medegevoerd konde worden, had men te Porto Lucino onder het zand verborgen. Lindeboom, aan het hoofd van eenige matrozen, dekte den troep.

Na eene dorre streek doorgetrokken te zijn, daar men de kust verlaten had, om des te eerder de rivier Paraíba te bereiken, zag men eindelijk hare breede

golven zeewaarts stroomen. Het land, eerst vlak, werd weldra rijkende, en hoe meer men zich van de zee verwijderde, met heuvels en boschjes als bedekt. De matrozen durfden zich echter niet te ver van den oever der rivier te begeven, uit vrees, dat zij welligt in eene hinderlaag vallen mogten. Dit ging eenigen tijd goed, maar werd alras te vermoeijend bevonden. Men was daar te veel aan de zonnestralen blootgesteld, en des avonds gaven de uit het water opstijgende dampen, gevoegd bij de in Brazilië altijd koele nachten, eene koude, die zeer schadelijk voor de gezondheid was. De rust, die men echter overal opmerkte, gevoegd bij de berigten, die men in de eerste der aan den zuideroever gelegen *ingenios* of suikermolens kreeg, waren zoo voldoende, dat men dieper het land inging, en ook zorgelooser voorttoog.

Reeds drie dier suikerplantaadjes was men voorbijgegaan, en het hart klopte den reizigers vrolijk in het heerlijk land, dat zij doortrokken. Het oog verwijlde met welgevallen op die heerlijke gronden, die, ondanks het minder gunstige seizoen, in kracht en schoonheid hunne schatten deden prijken. Reeds twee dagen was men op weg geweest, en Lindeboom, welke thans de voorhoede aanvoerde, gaf den kapitein te kennen, dat men weldra de reis als geëindigd kon beschouwen. Toen de derde avond viel was de gansche troep door een' goeden marsch uitgeput, en had zich in een der talrijke boschjes gelegerd; allen zochten den slaap: drie der zeelieden zouden dien bewaken.

Met afgemeten stappen liepen de matrozen heen en weder. De nacht was koel, en de beweging, die zij maakten, was noodig, om de ledematen in warmte te houden.

— »Hoor ik daar niets, Gerrit!» zeide een der mannen, stilstaande.

— » De een of andere aap, die in de takken der palmboomen rondkruipt en op een nachtelijk togkje uit is!" was het antwoord.

— » 't Mogt wat!" zeide de derde. » Ik hoorde ook iets. Luister, daar is 't weêr."

» Gekko! gekko!" klonk het in de verte en nabij.

— » Dat je de drommel hale! Wat voor spotvogel steekt den draak met ons!" riep de matroos.

» Gekko! gekko!" hoorde men weder en nog naderbij.

— » Verduiveld! wij loopen hier op onze moede beenen te bibberen als een jufvrouws-hondje, en ons dan nog voor gekken te schelden, dat is, bij mijne ziel, te erg!" bromde de zeeman. » Als ik wist, wie onzer makkers die zotte klucht speelde, ik zou het hem inpeperen."

— » 't Is Portugeesch, Gerrit! Hoor maar."

— » Al was het Maleisch, 't is vervloekt onaardig, zeg ik u; maar.... wat is dat? Jan! zie eens, maat! dáár, achter dien omgevallen boom."

— » Er zijn er twee, Gerrit!" merkte deze aan.

— » Spot gij ook al? Die daar, bakboordszij van het vuur...."

De matrozen zagen naar de aangewezen rigting. Een paar schitterende oogen waren op hen gevestigd. De onverschrokken zeelieden traden een paar schreden terug voor dit hun valsch aanstarend licht. Een luid gesis liet zich hooren, weder door den kreet van » gekko! gekko!" gevolgd.

— » Vervloekt brutaal, Gerrit!" zeide Jan, » en toch ik vertrouw de zaak niet. Blijft gij hier staan, ik zal Lindeboom roepen. 't Is de duivel of een Portugees!" En hij ging naar de uitgespannen zeilen, onder welke zijne makkers lagen.

Weldra kwam hij met den zeeman terug, en men wees dezen den boom, onder welken nog altijd die

varige oogen schitterden, en waar op nieuw het »gekko! gekko!» herhaald werd.

— »Ezels! domme ezels! als jelui bent!» zeide Lindeboom, toen hij het gekrijsch hoorde. »Mij daarom nit mijne hangmat te roepen, daar ik warm en wel lag, en van mijn nichtje droomde, en dat om eene beroerde hagedis! Maar hoe wou jelui het weten, melkmuilen! als je nog bent! Als je zoo lang gezwalkt hebt als ik, zal je nog wel wat vreemders zien. 't Is, zoo als ik zeide, niets dan eene hagedis, die dat malle geluid maakt. Een leelijk beest en vergiftig ook. Het huist meest in oude boomen en hutten, en het heeft tanden in den bek, die in ijzer hechten. Geef me de piek eens, Jan! en ik zal het dier er aan rijden, dan kan jelui het morgen eens op je gemak bekijken,» en Lindeboom ging op het onbewegelijk liggend voorwerp af, doch zoo als hij de piek velde, bliksemde het onder het geboomte, en een pistoolkogel vloog langs den zeeman heen.

— »Mis, verdoemde schurk!» schreeuwde de matroos. »Te hulp, jongens!»

De zeelieden schoten toe, maar toen zij het boschje doorzochten, konden zij geen spoor ontdekken, dat hun aanwees, dat hier iemand verborgen geweest was; alleen meende een der matrozen, dat hij eene gedaante naar de zijde, waar de gevangenen lagen, in den donker had zien verdwijnen.

— »Gekko! gekko!» schreeuwde de hagedis, alsof zij de zeelieden over hunne vruchteloze poging bespottte.

— »Wees verd...., mal beest!» riep Lindeboom hevig, en stak het de piek in het lijf.

— »Waarom die knorrige bui, Piet!» zeide een der matrozen, »wie weet of het geschreeuw van dat dier ons voor geen groot onheil bewaard heeft. Ik houd, dat dit schot....»

— »Door een' slechten schutter getrokken is; de korel had mij mors dood kunnen schieten — maar daar is de kapitein reeds. Wij mogen wel toezien,» vervolgde Lindeboom tot dezen, »er zijn hier kapers op de kust: wij hebben een' raren loods gehad om ons het vaarwater te doen kennen,» en hij verhaalde wat er voorgevallen was.

Alderik was dit bericht zeer onwelkom, het versterkte hem in een vermoeden den vorigen dag opgevat. Hij had namelijk opgemerkt, dat de gevangenen, zoodra zij geloofden niet bespied te worden, de hoofden bijeen staken, en even zoo schielijk met fluisteren ophielden, wanneer zij dachten, dat men hen gadesloeg. Dit toeval deed het gezelschap een uur of twee vroeger opbreken, dan anders het geval zou geweest zijn. Eer men echter het boschje verliet, ging Alderik tot eenen maatregel over, dien hij vroeger niet noodig geoordeeld en ook niet had willen aanwenden, maar dien hij thans door de voorzigtigheid geboden achtte. Hij deed namelijk de gevangenen door een touw aan elkander snoeren, op zoodanige wijze echter, dat het hun in het gaan niet hinderde, maar toch in het vrije gebruik der ledematen belemmerde. Don Andrada's gelaat werd bleek toen hij deze toebereidselen bespeurde, en menigeen der gevangenen zag donker en onheilspellend de zeelieden aan; sommigen smoorden een' vloek op de lippen. Don Andrada stak ook zijne handen toe. Stuurman Gerritsz zag zijnen kapitein aan.

— »Neen, Senhor!» zeide Alderik, »uw eerewoord is mij genoeg: gij zult uwe redders toch niet willen verdueren?»

Don Andrada sloeg de oogen neder en prevelde eenige onverstaanbare woorden. Alderik meende uit al wat hij zag en hoorde te kunnen besluiten, dat hij voorzigtig gehandeld had, en dat thans opmerkzaamheid een dringend vereischte was.

De kapitein gaf het teeken en de trein zette zich in beweging. Na een paar uur voortgetrokken te zijn, kreeg men weder een ingenio in het gezigt. Daar men zoo menig punt, voor een' overval geschikt, voorbij gekomen was, meende Alderik reeds, dat hij zich noodeloos bezorgd gemaakt had. De zeelieden verlangden naar de welkome rustplaats; het landhuis, door geboomte overschaduwde, zag er zoo vriendelijk uit; de rook, die uit den schoorsteen opsteeg, wekte streelende vooruitzichten bij hen op, en zelfs op het sombere gelaat der Portugezen speelde een vergenoegde glimlach.

Op eens werd er een schot gehoord.

— » Staat vast, mannen van de Zwaan! » hoorde men stuurman Gerritsz roepen, » vijand in 't gezigt! overal! »

Nauwelijks had hij deze woorden gesproken, en hadden de zeelieden zich op eenen aanval kunnen voorbereiden, of er werd van de linkerzijde van den weg op hen geschoten, en een aantal Portugezen en Brazilianen wierpen zich op de gevangenen.

— » Vuur! » klonk Alderik's stem, en een goed gericht salvo bracht de vijanden tot staan. Hiervan maakte de kapitein gebruik om zijne lieden te vereenigen; hij deed hen naauwer aansluiten en de gevangenen achterwaarts voeren, met last aan de bewakers, om den eersten, die zijne boeijen verbreken wilde, neder te vellen.

Ook de Portugezen hadden zich weder hersteld. Een monnik, die een kruis in de eene en een zwaard in de andere hand droeg, stond aan de spits. Het kruis zweefde hoog boven zijn hoofd, als of hij onder die banier de zijnen ten strijde voerde. Alderik wachtte echter hunnen aanval niet af, maar gaf bevel den vijand aan te grijpen. Dit geschiedde.

— » Ha! » werd er aan Alderik's zijde geroepen, toen zij indrongen, » ha! vind ik u hier? Herinnert gij u

de brug van Antonic-Vaz? Thans heb *ik* te bevelen. Geef u over!"

Alderik herkende aan dat woord den man, die op hem aankwam, en hij zag aan de wraakzuchtige blikken, op hem geworpen, wat hij te wachten had, waaneer hij aan dat bevel voldeed. De monnik gaf echter geen' tijd tot bedenken, want hij hief te gelijk het slagzwaard boven hem op. Alderik wilde den houw afweren, maar het was onnoodig, een kogel deed den geestelijken strijder vallen. Alsof die val de woede der Portugezen aanvuurde, zoo stormden zij thans aan; het geroep van *ketter* mengde zich onder hun moordgeschrei en vrijheidsleus. Maar het »staat pal, mannen van de Zwaan!" van den stuurman, de forsche stem van den reusachtigen Lindeboom, die als een andere Herculos met de kolf van zijn musket onder de vijanden omsloeg, het altijd gepaste bevel van den kapitein werden immer luider, immer krachtiger gehoord, en smoorden de kreten der Portugezen, en de Hollanders behielden het veld.

— »Dat was een heftige torn, kapitein!" zeide Lindeboom, zich het zweet afdroogende, »of ze van de soep gelust hebben!"

— »Ik dank u," sprak Alderik, »ik heb wel gezien wie den monnik het licht uitblies."

— »O, meent gij dat! gij zoudt dien kaalkop ook wel klaar gekregen hebben. Het was mijn eerste en laatste schot, het laden ging mij te langzaam, toen heb ik dat ding maar als eene handspak gebruikt. Doch dat ik mijn' tijd niet verprate, ik moet eens zien, hoe de jongens het maken."

Drie der Hollanders waren gesneuveld, en eenige hadden ligte kwetsuren bekomen. Deze laatsten werden zoo goed mogelijk verbonden, en de dooden, op de plek waar zij gevallen waren, begraven. Zij waren niet ongewroken gestorven, want menig Portugees bleef op

het slagveld achter. Bemoedigd vervolgden de zeelieden hunnen togt. De gevangenen zagen nog somberder dan des morgens: hunne hoop toch was teleurgesteld. Ter naauwernood was men echter de ingenio voorbij, of andermaal stiet men op een' hoop vijanden. Een veertigtal ruiters vloog met lossen teugel op den troep aan; achter hen trokken de teruggeslagen voetknechten. Een jonge man, op een klein, maar vurig paard gezeten, reed vooruit; hij bestuurde het donkergevelekte paard met de beenen, in de eene hand zwaaido hij eenen breeden kling, in de andere hield hij eene pistool.

— »Geef u over!» schreeuwde de ruiter den stuurman toe, die ter naauwernood den tijd had de zijnen de pieken te doen vellen. Te gelijk met dat woord brandde hij los, en Gerritsz werd aan den arm getroffen.

— »Staat vast!» schreeuwde de moedige man, en een duchtige vloek ontsnapte hem, maar het baatte niet, hij en de zijnen werden onder den voet geworpen.

De ruiters renden, zonder zich aan hen te storen, voort, en vielen den mildeltogt onder Alderik aan. Deze, daardoor verrast, en door de gevangenen belemmerd, zoude in verwarring geraakt zijn, wanneer er niet plotseling eenige schoten gevallen waren, die de ruiters noodzaakten de tougels aan te halen, wijl hunne paarden begonnen te steigeren. Het waren Lindeboom en de zijnen, die op de voorwaarts rukkenden hunne musketten losten, en daardoor den kapitein gelegenheid gaven zich te herstellen.

Alderik's stem klonk luid en scherp bij het bevel om zich naauw aan een te sluiten, de gevangenen in het midden te nemen, en zoo den vijand de spits te bieden. De Hollanders gehoorzaamden; de piekeniers traden voor, en zij, welke musketten hadden, daar achter. Mannelijk sloegen zij zoo een' tweeden aanval af.

— » Voorwaarts!» riep de kapitein, » zien wij den suikermolen te winnen."

De Portugezen zwenkten echter en sneden hun den weg af.

— » Terug!» gebod Alderik.

— » Neen, voorwaarts!» riep Lindeboom hem toe; » wij krijgen den vijand ook in den spiegel: ginds komt een hoop Indianen aanzeilen met de kerels, die wij straks trakteerden. Zien wij den suikermolen te winnen en de ruiters te verdrijven, dan zullen wij het huis tot een' driedekker maken."

De toestand der Hollanders was hagchelijk, zij liepen groot gevaar van omsingeld te worden.

— » Geef u over!» riep de vijandelijke bevelhebber, en hief zich hoog in den zadel.

— » Daar!» schreeuwde Gerritsz, die met drie der zijnen zich weder met den hoop vereenigd had, en loste met de linkerhand eene pistool op den aanvoerder. Het schot van den van woede trillenden man miste.

De Hollanders drongen daarop vooruit, maar werden teruggeworpen.

— » Laat de gevangenen los, kapitein!» riep Gerritsz, » wij kunnen ons niet goed wenden, die vervloekte kerels laten zich meeslepen als een vuile koopvaarder. Door dien ballast zullen wij den mast nog over boord zeilen."

Alderik zag in, dat de stuurman gelijk had, en de gevangenen inderdaad hunne bewegingen belemmerden; maar hij begreep tevens, dat, als hij hen losliet, de aanvallers eene aanzienlijke versterking zouden verkrijgen.

— » Laten wij eene verschansing van hen maken en ze voor ons uitdrijven!» riep een der matrozen, en als of dat denkbeeld dat van allen was, zóó schoven zij de gevangenen, die meer dan eens pogingen aanwenden om zich los te rukken, voor zich uit. De Portugezen

stoorden er zich echter niet aan, maar hielden vol, en nu werden de Hollanders ook van achteren bestookt.

— » Zullen wij dan voor niet ons leven gered hebben? » dacht Alderik, » en zal hier het einde mijner baan zijn? Zal ik niet zelf Versluis het verlies van zijn schip mogen berigten? Zou de dood voor mij niet beter zijn dan zonder schip op Recife te komen? Ja, liever sterven dan de schande! Schande, neen! die zal mijn' naam niet bevleken, maar schande zou het zijn, als wij hier niet tot den laatsten druppel bloed streken, want zoo wij ons overgeven is het leven er zeker mede gemoeid; liever den dood dan de marteling! »

Zoo dacht de wakkere bevelhebber in het bagchelijke oogenblik. Eene kans tot redding bleef echter nog over. Het was die om zich in den suikermolen te werpen, en zich dan, volgens Lindeboom's raad, te verdedigen. Dat moest beproefd worden, al zoude men de gevangenen daarbij verliezen.

— » Vooruit, mannen van de Zwaan! » riep Alderik eensklaps, » laat de gevangenen los, en voorwaarts — ons dat huis! »

De matrozen stieten de gebondenen weg en volgden den vooruitsnellenden bevelhebber. De ruiters, door den plotselingen en woedenden aanval verrast, en zich niet schielijk genoeg kunnende wenden, waren welras omringeld. Het scheen of de kans keerde. De aanvoerder der ruiters had zijne beradenheid echter niet verloren, hij reed weder toe en hieuw als razende om zich heen. Alderik stond voor hem. Een ongelijk gevecht volgde, een oogenblik zweefde het zwaard van den Portugees over het hoofd van den Hollander; maar deze, die zijne bedaardheid behouden had en elke beweging bespiedde, sprong ter zijde; op zijne beurt viel hij aan, en sloeg den Portugees het zwaard uit de hand, en den teugel grijpende voerde hij den bevelhebber toe.

— » Geef u over, Senhor! gij strijdt alleen, uwe ruiters vlugten.»

— » Nooit!» schreeuwde de Portugees, en eer Alderik het beletten kon, trok hij een' dolk uit den zadel, en stootte hem den Hollander in de borst. »Sterf, govloekte! een Vidal geeft zich niet over, het allerminst aan u, gij hebt hier met een' man te doen,» voerde hij sarrende den nederzinkenden kapitein toe.

Een luide kreet ging onder de reeds zegepralende matrozen op. Wodend viel Lindeboom op den aanvoerder aan, en het zou den vermetelen Portugees den kop gekost hebben, wanneer hij zijn paard niet ruimbaan had doen maken, waardoor hij zich bij de aanrukkende Indianen redde. De zeelieden verzamelden zich om hunnen gevallen kapitein, en waren de Portugezen op dit oogenblik weder aangevallen, in plaats dat zij de gevangenen van hunne banden bevrijd hadden, het ware met de Hollanders gedaan geweest. Lindeboom nam den kapitein op zijne armen, en de sterke zeeman droeg hem als een' ligten last naar den ingenio. De deur werd bij hunne aankomst dadelijk geopend, en een vriendelijk meisjesgelaat verzekerde de zeelieden eene veilige haven.

Ten naauwernood waren de laatsten der mannen op het terras, of er vielen eenige musketschoten, waarop in de onverstaanbare taal der Indianen een vreeselijk geschreeuw werd aangeheven. De zeelieden keerden zich om, en hoe groot was hunne verbazing, toen dáár uit het geboomte, ter zijde van den weg, de vaderlandsche vlag hun in het oog blonk. Dáár hoorden zij het commando in de moedertaal luide boven het krijgsgeschreeuw uit, en het roffelen der trommen, de oude prinsensmarsch, ontlokte hun een' kreet van verrassing en vreugde.

— » God zij gedankt!» riep stuurman Gerritsz vrolijk

uit, » wij zijn behouden! Op, jongens! onze vrienden, die daar als uit de lucht komen vallen, te ontmoet!" en hij snelde, aan het hoofd der wakkersten, den welkomen relders te ontmoet, en de vijanden, nu van twee zijden aangetast, sloegen op de vlugt.

De hulp was op het juiste oogenblik gekomen. De zeelieden hadden onmogelijk een' derden kamp kunnen volhouden. Wel waren zij twee malen overwinnaars gebleven, maar de strijd had ook hunne krachten uitgeput; hovendien was hun wakkere kapitein gevaarlijk gewond. Hij lag als een doode in de armen van Lindeboom, en om zijn leger stonden de bewoners van het huis, en de matrozen, welker wonden hun verboden den vijand te vervolgen.

Welhaast keerde Gerritsz met de overigen terug. Hem volgde een man van eene korte ineengedrongene gestalte; toen hij binnentrad, zeide hij, zich de handen vrijvende, tot den stuurman, dien hij voor het opperhoofd hield:

— » Dat had ik niet gedacht van hier juist te passe te komen, om die rebellen eens duchtig te tuchtigen en een wakker troepje volks te redden. Die mij dit voorspeld had, toen ik heden morgen het fort Margaretha verliet, waar ik de bezetting afloste, zou ik een' leugenaar genoemd hebben, zoo waar als ik Koin heet! Hoe komt gij hier verdwaald, mag ik wel vragen?"

— » Van de vloot," sprak Gerritsz.

— » Van de vloot, zegt gij, en zijn ze geslagen?" vroeg de overste schielijk.

— » Dat zou ik meenen! Ons schip ging te gronde bij de Monagappy. Wij zijn op weg naar Paraïba; dit was de tweede maal, dat wij met dat volk aan boord lagen."

— » Ik hoorde dat vuren, en wij liepen zoo snel wij konden, zoo waar als ik Koin heet, en, God dank! dat wij niet te laat kwamen. Zijt gij de aanvoerder?"

Gerritsz wees naar het leger en zeide :

— » Kapitein Alderik, van de Zwaan, overste ! »

— » Alderik ! » herhaalde Koin . . . , » dien ken ik , hij stond bij de lijfwacht. Dood ? » vroeg hij zacht.

Lindeboom wenkte met de hand , en de overste trad met langzame schreden nader. Hij boog zich over den bleeken jongeling heen en zeide :

— » Dood , en zoo jong ! »

— » Het bederft onze victorie, overste ! » zeide Lindeboom , en er biggelde een traan langs zijn ruw gelaat. Er lag weemoed en droefheid in de trekken van al die mannen , verhard als de meesten waren , toen zij zich om hunnen bevelhebber schaarden , ten einde voor het laatste de hand te drukken van hem , die door al het volk op het meeste bemind werd.

VIII.

DE WELKOME BODE.

Wat nieuws? brengt ghy ons goet gheluck?
Hooft.

Wat Joan Maurits gedacht, gevoeld, gevreesd, gehoopt, gebeden heeft, alle de dagen, van dat de vloot Recife verliet, totdat de donder van de slaage zijnde schepen langs de kusten van Brazilië weërgalmdo? Er was zooveel op het spel gezet: ieder kanonschot kon een' steen verbrijzelen van het gebouw, waarop hij steunde; er eenen bijvoegen tot dat zijner verwachting. Maar wat er in de ziel van Joan Maurits die dagen ook zij omgegaan, geene kleinmoedigheid, geen gebrek aan vertrouwen, geene bange vrees. Hij vertrouwdde op

den Almagtige; hij steunde op den moed dergenen, die uitgetogen waren tot het behoud der kolonie, tot handhaving harer regten; hij bouwde op den moed en de wakkerheid, op de zeemanschap der vlotelingen, die reeds zoo dikwerf met kleinere magt grootere wederstaan en verwonnen hadden. Zeer verschillend waren de gemoederen van de bewoners der Brazilische gewesten echter gestemd. Wij kunnen dit gereedelijk nagaan, en er uit afleiden, met welke verwachting de Nederlanders en hunne tegenstanders tijding van het gevecht te ontmoet zagen. Elke partij toch gevoelde het gewigt daarvan, ieder kon berekenen, en Joan Maurits wel het beste, dat daarvan de toekomst der kolonie afhing, dat het gezag der Compagnie er mede staan of vallen zou.

De Landvoogd kende het ontwerp, dat er gesmeed werd, dat overal zijne vertakkingen had; hij wist, wat hij te vreezen had, en dat zonder de magt te hebben, om den boom neder te vellen tot den wortel, en onder zijnen stam te verpletteren allen, die er zich onder verzameld hadden. Hij vernam het dagelijks, hoe de Portugesche benden zich te zamen trokken, hoe de Indianen uit de binnenlanden aanrukten; hij vernam, hoe de bevolking in Paraïba en elders door inblazing van geestelijk en wereldlijk gezag werd opgeruid; hij wist het hoe Andreas de Vidal, aan het hoofd eener kloeke bende, met wapperende banier het land doorkruiste en overal »te wapen!» riep, hoe eene schare priesters hem volgde en den geloovigen toeriep: »In den naam der Kerk, nu of nooit!»

Vidal was in Paraïba doorgedrongen. Het vroeger zoo vreedzame landschap weërgalmde van krijgsgeschrei en weegeklag. Het was een verdelgingskrijg, dien Don Andreas voerde. De mannelijk schoone jongeling op een moedig ros gezeten, was steeds aan de spits der

zijnen, en deelde hun zijne goetdrift mede; als een tweede oorlogs-god zwaaide hij het zwaard, maar ook de geesels van den krijg, de fakkel des verderfs. De weg, welken zijne bende koos, werd als door eene vurige streep geteekend, overal ging de vlam op der suikermolens en van de suikerrietvelden, die de eigendom der Nederlanders waren.

De Portugesche overste Barbalio en de Tupinambe Cameron waren met eene bende van twee duizend mannen, ten noorden der St. Francisco, in de kolonie gevallen. Zij wisten zich door de eeuwen heugende wouden een pad te banen, en stonden welhaast op korten afstand van Olinda. Van hier zonden zij benden uit om het land af te loopen, en, gelijk Vidal, staken zij overal den brand in de plantaadjes en roofden wat voorkwam, doodden wat tegenstand bood. Het was blijkbaar het doel der vijanden, om tot de kust door te dringen, en daar de vloot bij eene landing te ondersteunen; het was, om des te beter dat doel te kunnen bereiken, hun oogmerk het gansche land als in vuur te zetten, en de Nederlandsche krijgsmagt daardoor uit hare sterkten te lokken.

Maar Joan Maurits viel niet in den strik. Ofschoon bode op bode hem jammer op jammer meldde, hem luide om hulp en bijstand bad, en de verschrikkelijke tooncelen beschreef, de ijselfijke verwoestingen maalde, die de vijand aanrigtte, hoe het volk het als uitschreeuwde, dat het geheele land op deze wijs te gronde ging, en dat alle vlijt en fortuin, het werk van jaren, dus verloren ging, de Landvoogd scheen doof en gevoelloos voor elke tijding, hoe onrustbarend ook. Hij scheen het, maar hij was het niet. Wanneer hij uit de hooge vensters van het Vrijburg of van Boavista den kijker op het arme land rigtte, als hij dan de vlammen zag opgaan, die heinde en verre de nijverheid der volkplanters ver-

nielden, als hij de verwoesting overzag van datgene, wat hij zoo gewenscht en zoo aangemoedigd had, dan werd hem het oog vochtig, dan werd zijn binnenste ontroerd, dan kon dat oog vlammen schieten, dat hart met snelle slagen kloppen, dan trilde het door het geheele ligchaam, alsof iedere spier, iedere zenuw bewogen werd, en de hand sloeg krampachtig aan het zwaard, alsof zij uitbragt wat zijne ziel bewoog, welke gedachten in zulke oogenblikken die van den krijgsman waren.

Maar dat was niet lang. De donder der kanonnen, die van Tamarica hem te gemoet rolde, deed de onstuimige drift tot bezadigdheid overgaan, stille berusting nam de plaats der zucht tot vergelding in. Dáár, waar dat geschut bulderde, *dáár* was het punt der beslissing, niet *hier*, waar die vlammen opstegen, niet *hier*, waar een bandelooze vijand als eene furie der wraak omdoolde. En hij verdroeg het, dat de gomeente stil en zwijgend hem voorbij ging; hij scheen het niet te bemerken, dat men morde onwrevelig werd, en er niet op te letten, dat op menig gelaat een spotachtige trek te voorschijn kwam. Hij had zijn besluit genomen en daarvan wilde hij niet afwijken. De troepen, welke, zoo als velen, zijn gedrag onverklaarbaar vonden en van begeerte brandden om den overmoedigen vijand te tuchtigen, herhaalde hij telkens het bevel, dat zij de kusten moesten blijven bewaken en de sterkten niet verlaten, zoo ze niet werden aangevallen. »Eens echter,» voerde hij hun toe, »zal ook uw tijd komen. Gij zijt het, die de zege, welke *daar* bevochten wordt, *hier* zult voltoojen.»

Dat werd bewaarheid; de wrevel werd beschaamd en zijne vijanden verplotterd. Er kwam tijding van de vloot. Die tijding meldde den dood van Loos, maar tevens, dat de vijand teruggeslagen was. Het kanongebulder werd

telkens op verderen afstand gehoord. De gemoederen werden daardoor meer gerustgesteld, en welhaast ontving men de mare, dat de Armada geheel op de vlugt gedreven was.

Wat gevoelde Joan Maurits op die mare? Zou hij, Christen als hij was, niet de handen gevouwen en het oog naar boven geslagen hebben tot Hem, die de overwinning gaf, en niet getuigen, dat de Heere geholpen had? Joan Maurits gaf last, dat in de kerken eene dankzegging aan den Allerhoogste zoude gehouden worden. Hij zelf was met zijnen geheelen stoet daarbij tegenwoordig.

De Landvoogd was in zijne woning teruggekeerd. Verscheidene leden van den Raad, alsmede eenige der aanzienlijkste kooplieden en bevelhobbers, kwamen hem hunne opwachting maken. De eerwaarde Plante en de andere bedienaren des Woords kwamen deze schare gelukwenschers vergrooten. Verschillend was de wijze, waarop men den Landvoogd zijne hulde bragt; maar men kon opmerken, dat ieder doordrongen was van vreugde over de behaalde zegepraal, en dat elk gevoelde, hoeveel er voor de kolonie behouden was, en menigeen, die vroeger eene aanmerking over het stilzitten des Landvoogds gemaakt had, zou ook welhaast moeten erkennen, hoe wijs en voorzigtig hij daarmede gehandeld had.

De eerwaarde Plante sprak eenen sierlijken Latijnschen gelukwensch uit, die door lengte scheen te moeten vergoeden, wat hij voor velen aan duidelijkheid miste.

Het was den Landvoogd wel, zich te midden dier mannen te bevinden, Nederlanders als zij allen waren; het was of hij eene der zegepralen vierde, welke hij in het moederland had bijgewoond; het was, zoo als Plante had gesproken, of een der Cesars een' zijner triomfen vierde.

Er heerschten vreugde en blijdschap in de volkplanting, en de mannen, hier tegenwoordig, waren er de tolken van, en men scheen het niet op te merken, dat geen der Brazilianen of afstammelingen der Portugezen zich hier liet vinden. Ofschoon dit den Landvoogd smartte, kon hij het zich wel verklaren, waarom zij achterbleven en den triomf niet hielpen vieren; het was eene zege, die op hunne landgenooten behaald was, en de vlag, die overwonnen was, mogt al door vijandelijke schepen gevoerd zijn, de overwinnaars waren toch evenzeer hunne meesters, hoe zacht zij het juk ook trachtten te maken.

Te midden van het druk gevoerde gesprek, waarbij de opgeruimde Graaf het aan geene ververschingen liet ontbreken, werd een nieuwe bezoeker aangekondigd. Het was een nog jonge man, die het vertrek binnentrad. Zijne kleeding was niet voor deze gelegenheid uitgezocht, en zoo als men verwachten moest van hem, die den Landvoogd zijne opwachting maakte. Het wambuis, zoowel als het overige gewaad, droeg de teekenen, dat de eigenaar een' verren togt moest afgelegd hebben. Dat was ook zichtbaar aan het voorkomen van den jongen man, maar alsof hij niet aan het onvoegzame van zijn kleet, of om het hem nieuwsgierig omringende gezelschap dacht, stapte hij voort tot op eenigen afstand van den Landvoogd, en het hoofd eerbiedig ontblootende, groette hij hem op eenen hartelijken toon.

Joan Maurits stond op, en na den bezoeker een oogenblik aangezien te hebben, kwam er eene uitdrukking van vreugde op zijn gelaat. Vriendelijk stak hij hem de hand toe, en zeide:

— »Wees welkom, kapitein Alderik! Men kon mij geen' gewenschter bode zenden dan u. Wanneer hebt gij de vloot verlaten?»

— »Te Paraiba, heer!» was het antwoord; »maar

ik ben boodschapper tegen mijnen wil. Zoo gaarne had ik mijn deel aan de victorie willen hebben; maar zij hebben mijne Zwaan de vleugels geknot, ofschoon ze zoolang geslagen hebben, dat er den vijand weinig roem en voordeel van over is gebleven. Maar wij hebben de victorie, en dit is mij genoeg. En toch had ik gaarne Recife aan boord van mijn schip en niet als een zwerver, zoo als thans, weder gezien."

— »Wat zegt gij, Alderik? Is uw schip dan genomen?" vroeg de Landvoogd schielijk. Het was duidelijk, dat zijne nieuwsgierigheid was opgewekt.

Ook het overige gezelschap naderde den kapitein, en men had het onvoegzame zijner kleeding reeds vergeten voor zijn' persoon.

— »Neen, bij God! Was dit het geval, gij hadt mij hier niet weder gezien!" riep Alderik uit; »maar toch, de Zwaan is weg," voegde hij er langzaam en verdrietig bij.

— »Maar gij, gij zijt behouden!" klonk het uit het midden der aanwezigen, en een der kooplieden drong tot den kapitein door. »Ik hoor veel liever, dat de Zwaan gestrand is, dan dat ik uwen dood vernomen had, dat was niet te vergoeden."

— »Het is niet mijne schuld, mijnheer Versluys! dat verzeker ik u. Uw schip is niet ongewroken ten gronde gegaan, en uw verlies zal, denk ik, wel gedekt zijn, door hetgeen ik het Compagnie's kantoor te Paraiba in bewaring gegeven heb. Het spijt mij...."

— »O zwijg daarvan, Alderik!" viel de koopman hem in de rede. »Wie wijt u het verlies van het schip? Ik wist, aan wien ik de Zwaan vertrouwde, en dat was geene hand, onwaardig om het roer te houden. Spreken we daar niet meer van; maar stel dit gezelschap niet te leur, dat brandt van verlangen, om het verhaal van uwen togt te hooren. Schuiven wij onze

bijzondere belangen voor de algemeene ter tijde.”

— » Het zij dan zoo, mijn vriend! hoewel ik.....”

— » O, ik twijfel niet aan u, Alderik! ook zonder verontschuldiging,” zeide de koopman glimlagchende. » Maar ga voort met uw verhaal, het andere zal wel volgen.”

De kapitein was getroffen over de minzaamheid van zijnen vriend en zijne gelatenheid in een verlies, dat wel door den buit eenigzins gedekt was, maar toch zijnen handel schade gedaan had. De vriend werd en hem te dierbaarder om.

Alderik deed een verhaal van zijnen togt. De lezer kent het reeds. Het werd door den kapitein eenvoudig en met die nederigheid medegedeeld, welke wij zoo dikwerf in de berigten onzer helden uit die dagen opmerken, en die juist daardoor onze belangstelling gaande maakt en voor den persoon inneemt. Zoo ging het ook hier, en toen Alderik geëindigd had, was er geen een, die hem het hartelijk welkom niet toeriep.

IX.

L I E F D E.

Ja zonder moeite dringt de min
De teedre zachte harten in.

Ten Kate.

In eene der vertrekken van het huis, door dominé Plante in Maurits-stad bewoond, was op den 3den Februarij 1640, tegen het vallen van den avond, Elvira de Vidal ijverig bezig om het blaauwe kleed, met de gouden en zilveren sterren, voor het wiegje van den

kleinen Johan te stikken. Zij was zoo geheel met haren arbeid vervuld, dien zij nog vóór de terugkomst van des leeraars vrouw, welke een bezoek was gaan afleggen, wilde gereed hebben, dat zij het openen der deur niet eens hoorde, en geen vermoeden koesterde, dat zij in hare aangename bezigheid werd bespied. Met welgevallen mogt de maagd op het werk van hare vingers nederzien, toen het prachtige kleed over het teenen wiegje hing, en het rijke borduursel bij het stervende daglicht eene flauwe schittering op het fluweel wierp. Toen zij gedaan had ligtte zij het kleed nog eens even op, en drukte den slapenden Johan een' zachten kus op de donzen wangen. Zoo voorovergeboogen voor het wiegje, geleek zij den vriendelijken engel, die over den slaap van het onschuldige knaapje waakte. Schoon was Elvira in die houding, die de bevalligheid harer vormen prijs gaf, en een schilder zou een heerlijk tafereel voor zijne kunst in dat oogenblik gevonden hebben. De jongeling, welke zich op den achtergrond der kamer bevond, was wel geen schilder, maar had een gevoelig hart, reden te meer waarom welligt hij zich niet bewoog, en daar stond alsof hij de bevallige groep in het geheugen wilde prenten, en het hem nimmer vervelen zou ze aan te staren. Een warm en teeder gevoel deed zijne borst kloppen bij dat tafereel. Hij beminde — het was zijne eerste liefde.

Elvira rigtte zich eindelijk op, en den jongeling, welke nu nader kwam, ziende, deed zij een paar schreden terug, en zeide op een' toon, die eenigzins geraakt moest heeten:

— »Ik vind het niet fraai, Senhor Versluys! dat gij den verspieder speelt.»

— »Ik mogt u niet storen, Senhora! in dat goede werk,» antwoordde de jongeling, »maar zou dat knaapje dien avondgroet van uwe lippen benijden kunnen.»

— » Vleijer! » zeide het meisje blozende, » ik geloofde, dat uwe natie zich niet met zulke betuigingen ophield. »

— » Voor den schijn geenszins, Senhora! wat wij zeggen is gemeend. Geloof mij dus! » zeide Versluys, hare hand vattende.

Elvira trok die niet terug, en duldde het, dat de jongeling haar naar eenen stoel geleidde. Toen zij daar zoo zaten en Versluys in de donkere oogen van het meisje staarde, die zich echter van tijd tot tijd verward nedersloegen, toen werd het den jongeling warmer om het hart dan immer te voren, en hij kreeg moed om datgene te zeggen, wat hij reeds zoo lang voornemens was geweest te uiten:

— » Elvira! ik bemin u! »

Waartoe, lezers! nog vele woorden te bezigen, om te beschrijven, wat er thans volgde? Genoeg zij het te zeggen, dat Versluys het knaapje zijn' avondgroet niet langer benijdde; ook hem roerden Elvira's lippen aan, en zoeter, inniger dan toen, hadden die »karmozijnen boordjes» zich nog tot geenens kus geplooid.

— » Welk geluk is mij in dit vreemde land beschooren! » riep Versluys eindelijk in vervoering uit. » Eene geliefde! een vriend! O, Elvira! hier zou ik mijne dagen willen eindigen, ik zie mij niets dan geluk in uwo liefde bereid! »

— » Die liefde is ook geheel daaraan gewijd, » zeide Elvira teeder, » en toch, mijn vriend! » liet zij er weemoedig op volgen, » en toch, geloof ik niet, dat dat geluk onvermengd zal zijn. »

— » Niet? » vroeg Versluys snel en hij vatte hare hand.

— » Zijt gij vergeten wie ik ben? waarom ik mij hier bevind? mijne ouders, mijn' broeder, de Rinarez? Zie, mijn vriend! » en zij sprak weder zachter, » van het oogenblik af dat ik u zag, gevoelde ik mijn hart tot

II.

8

u getrokken. Gij kwaamt weder, kwaamt dikwijls, en hoewel gij nooit van liefde spraakt, las het vrouwelijke oog in uwe ziel, in het hart, dat niet geleerd heeft te vermommen wat het gevoelt. Ik heb het oogenblik van heden lang te gemoet gezien, en ik wil het u thans wel bekennen, mijn vriend!" fluisterde het meisje, »mijn hart sloeg vrolijk en snel, en toch kon ik, als ik zoo in mijne eenzaamheid nadacht, een gevoel van vrees niet bedwingen en van mij zetten, en somwijlen moest ik weenen om die liefde, en verlangen, u niet gezien te hebben..... Laat mij uitspreken..... Don Emanuël, mijn vader, moge mij hard behandeld hebben, mij nog altijd de vrouw van den graaf willen zien, maar mag ik, omdat hij zoo doet, en omdat ik dit huwelijk niet wil, hem de gehoorzaamheid weigeren, en zelve een' man kiezen? Ik mag dit kunnen, behoudens alle liefde voor de mijnen, behoudens mijne eer, maar trek ik zoodoende geenen scheidsmuur op tusschen mij en mijn geslacht? Zal de man, welchen ik gekozen heb, mijnen magen aangenaam zijn? Zal er geene veete zijn tusschen hem en hen? En dat in dezen tijd, zoo woelig, zoo onrustbarend....."

— »Juist die tijd geeft hoop. Juist dit zal uwe schrikbeelden verdrijven. Ons gezag zorgeviert, de opstand is zoo goed als onderdrukt, en des Landvoogds magt grooter dan ooit; zijne bemiddeling zal wonderen doen, u met de uwen vereenigen en ons geluk grondvesten!" zeide Versluys opgewekt.

— »Zou dat waar kunnen zijn?" vroeg Elvira innig.

— »Ik geloof het, zoo vast als ik u bemin!" zeide de jongeling, den arm om haar heenslaande. »Uw vader zal verslagen zijn over den afloop des opstands, en iedere gelegenheid aangrijpen, om zich met het bewind te verzoenen. Uw broeder, uwe moeder, zouden die zich verzetten willen, als gij gelukkig zoudt kunnen

worden? En die graaf de Rinarez, waarin zou hij ons kunnen benadeelen?"

— »Gij kent dit land en de bewoners niet, zoo als ik, mijn vriend! Ik erken de mogelijkheid van uwe voorstelling, maar wat dat oogenblik misschien bewerken zou, kon in lateren tijd weder veel veranderen."

— »O, de tijd kan distelen, maar ook rozen baren, Elvira!" sprak Versluys bemoedigend; »en waar liefde woont, is de zegen des Heeren!"

— »Dat heb ik hier bij den goeden Plante en zijne lieve vrouw waargenomen; dan is het wel onverschillig, welke luchtstroom ons omringt, wat ons dreigt of overvalt; overal zal het wel zijn, overal vergenoegdheid in het huiselijke leven. Maar nog iets. Is er geene klove tusschen u en mij? Hebt gij, mijn voorzienige koopman! wel bedacht, dat ik Roomsch ben? Wat zullen de uwen en de mijnen daar wel van maken?"

Versluys zag het meisje vragend aan. Was de toon, waarop Elvira dit zeide, gemeend? Was hij niet in tegenspraak met de uitdrukking van haar gelaat? Gaf die toon niet iets anders dan de woorden te kennen, en bevestigde hij zijn vermoeden niet, dat Elvira niet meer de gehoorzame dochter der Kerk was, maar overhelde naar de gezuiverde leer des Verlossers? Was dat waar, en de hoop verwezenlijkt, die Plante hem eens in heiligen ijver voorgespiegeld had? Het was zoo, maar niet door den prediker. De vriendelijke Geertrui had Elvira daartoe bewogen; haar leven en denken, hare gevoelens, rein, Christelijk, eenvoudig en ootmoedig, als zij waren, hadden het meisje getroffen en tot een besluit doen komen, dat Plante niet vermoedde, dat Geertrui slechts hoopte. Elvira liet den jongeling niet lang in onzekerheid. Zij gaf hem te kennen, dat zij vreesde, dat hare geloofsverandering mede eene nadeelige uitwerking op hun geluk zou hebben van de zijde harer ouders.

Wij zullen de verdere gesprekken, welke de jongelieden hielden, aan de verbeelding onzer lezers overlaten. Nog zaten zij te zamen, en, zoo als dat gaat, over niets dan zich zelve denkende, toen Plante en zijne vrouw van hun afgelegd bezoek terugkeerden. Geertrui bemerkte al schielijk wat er was voorgevallen, en haren echtgenoot een' wenk gevende, haastte zij zich, het licht te ontsteken. Het plotseling schijnsel der waslichten deed de jongelieden schichtig oprijzen. Verward en blozende zagen zij de binnengekomenen aan.

Vrouw Plante glimlachte, toen zij hunne verstrooijing zag, en Plante wist niet, wat hij van de weinig zamenhangende woorden maken moest, die Versluys tot verschooning van zijn bezoek aanvoerde. Eenig zwijgen was het gevolg daarvan. Plante, wiens blik op het wiegekleed gevallen was, was de eerste, die de lastige stilte, welker oorzaak hij niet begreep, afbrak met te zeggen:

— »Mijn God, Geertruida! wat hebt gij daar begonnen? Welk eene heidensche pracht in mijne nederige tente! Vreest gij niet, vrouw! dat de duivel der hoovaardij ons jongskén reeds in zijne wieg besmetten zal? Ik, die altijd de nederigheid in alles gepredikt heb, die de ijdelheid als eene bezoeking des satans en eene bron van alle kwaad genoemd heb, zal daar zulk een exempel geven....»

Het vrouwtje lachte en zag naar Elvira.

— »Wees niet verstoord, eerwaarde vriend!» nam Elvira het woord, »het is mijn werk. Ik wilde mijne handen arbeid geven. Zoo dikwerf hebt gij gezegd, dat de ledigheid des duivels oorkussen is, en daar ik nu uwe vrouw toch niet altijd van dienst kon zijn, heb ik in een ledig uurtje dit borduursel begonnen en afgewerkt. Ik wist er geen beter gebruik van

te maken dan het voor den kleinen Juan te bestemmen. Ook zal dit kleed den knaap geen kwaad doen; integendeel, het zal de lastige insecten afweren en hem rustiger doen slapen. Bovendien, merk het aan als een bewijs mijner vriendschap voor u beiden."

— » Wie zou u, dochteren Eva's, wederstaan kunnen?" zeide de leeraar, in zijn humeur gebragt door 's meisjes vriendelijke toespraak. » Hier, in dit land, kan het er door; maar in Holland durfde ik om al 's werelds goed zulk eene pracht niet toonen."

— » Dat heb ik de Senhora reeds meer dan eens gezegd, maar zij zeide mij telkens, dat als gij het niet aannamt, zij dan het kleed aan de Kerk vereeren wilde," liet Geertrui er schalks op volgen.

— » Beware ons! laat dan maar blijven," zeide Plante schielijk. » Inderdaad, Senhora! gij hebt mij verrast met dit kostelijk stuk."

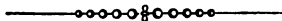
— » En mij nog meer," zeide zijne vrouw, Elvira's band vattende, beurtelings het meisje en Versluys aanzierende. » Zulk eene verrassing had ik nooit kunnen hopen. Mag ik u geluk wenschen?"

Elvira antwoordde niet, maar verborg het blozende gelaat aan den boezem van hare vriendin.

— » Wat is dat?" vroeg Plante, de vrouwen verwonderd aanzierende. Een paar woorden zijner echtgenoot, ofschoon niet zeer vleijende voor zijne scherpzinnigheid, helderden hem toch alles op, en de zegen des leeraars werd in welgemeende en hartelijke bewoordingen over de minnenden uitgesproken.

Een zeer genoegelijke avond werd in het huis van Plante doorgebragt: de leeraar vergat in het gezelschap der jonge lieden al zijne geleerdheid, en werd als in de dagen zijner jeugd teruggevoerd; men zou in hem den deftigen, ernstigen man niet meer erkend hebben, en het smartte Elvira, dat zoo veel gezelligs

als hij nu toonde, in al dat streven naar wijsheid en in de deftigheid van zijn ambt als onderging.

X.

H E T P A K E T.

Ik dwaalde op buitenlandschen grond,
In rusteloze foltring rond.
Dan, waar men zwerfde en waar men vliedt,
Helaas! zich zelf ontgaat men niet.
Van Lennep.

Den volgenden morgen, nog vervuld van de zegepraal zijner liefde, terwijl Elvira's minnelijk beeld hem gedurig voor den verrukten geest zweefde, zat Versluys in zijn kantoor; maar het werk wilde den vluggen koopman niet vlotten; de cijfers dansten hem voor het gezigt, en in elken post, welken hij opsloeg, zag hij de naamletters zijner beminde. Zijn hart was te poëtisch gestemd dan dat hij tot het koude van den werktuigelijken arbeid kon afdalen en er zich mede bezighouden. Ach-teloos sloeg hij de boeken toe, tot groote verwondering zijner beide klerken, die zich zulk eene behandeling van de als heilig geachte boeken niet begrijpen konden. Versluys lette er echter niet op; hij verliet het kantoor, ten einde in zijn bijzonder vertrek nog eens over zijn geluk na te denken, en voor zijne verbeelding en in zijn geheugen terug te roepen, wat op den avond van den gedenkwaardigsten dag zijns levens was voorgevallen. Hij had er zooveel voor willen geven als de zijnen uit het vaderland thans bij hem geweest waren,

als hij hun had kunnen zeggen: »Ziet hoe gelukkig ik ben!»

Hij mogt evenwel niet lang alleen zijn: toch zou hij zijn gemoed kunnen uitstorten. Kapitein Alderik trad de kamer binnen. De zeeman had een pakket papieren in de hand en zag er eenigzins bleek uit. Dit viel, ondanks de belijdenis, die hem op de tong lag, den koopman al dadelijk in het oog, en hij haastte zich te vragen wat zijnen vriend schortte.

— »Dat is eene lange geschiedenis, goede vriend!» zeide Alderik zuchtende.

— »Laat ons dan gaan zitten, ik moet weten, wat u deert, en genezen zal ik u; maar drink eerst eens en rook naar hartelust. Zie, Alderik! ik ben vrolijk en mag de treurigheid niet lijden; ik ben gelukkig, regt gelukkig, mijn vriend!»

— »Dat verheugt mij! dat verheugt mij!» antwoordde de kapitein, verwonderd over de opgewondenheid van Versluys; zij was hem bij den anders zoo bedaarden jongeling een raadsel.

— »Gij zijt verbaasd! Luister, en oordeel over mijne vreugde, Elvira bemint mij! Ik heb haar woord!» zeide Versluys met glinsterende oogen.

— »Gelukkige!» zuchtte Alderik, en zag voor zich neder. Meer zeide hij niet, maar kropte zijne aandacht op, en verborg die in de woorden, waarmee hij Versluys geluk wenschte.

De koopman kon wel raden, wat er in de ziel van zijnen vriend omging, en wilde het gesprek op iets anders brengen. Alderik voorkwam hem echter, en zeide:

— »Gij wilt weten wat mij deerde. Welaan, leen mij dan een oogenblik uwe aandacht. Gij kent mijne ontmoetingen sedert de schipbreuk, en dat ik als dool in de armen van mijn' trouwen Lindeboom viel; maar gij weet niet wat den dolk van den Portugees, uw' aanstaand-

den broeder, belette om het hart van uwen vriend te doorboren. Hier ligt mijn beschermengel.”

— »Dit pakket?” vroeg de koopman, Alderik’s aanwijzing volgende.

— »Redde mijn leven. Hier ging de dolk van den Portugees door, maar het taaije papier brak den stoot, die op dit doosje geheel afstuitte; doch de kracht van de hand, die het moordtuig voerde, bedwelmde mij. De geschiedenis van dit doosje kent gij. Het is leer om leer, en de rekening met Elvira is daardoor effen.”

Versluys wilde hem in de rede vallen, maar Alderik nam weder het woord op en vervolgde:

— »Ik moet u meer verhalen dan dat. Ik moet er als een doode uitgezien hebben, en mijne matrozen geloofden ook, dat ik dood was, toen zij mij in de ingenios op een rustbed nederlegde. De bewoners van het huis, een paar bejaarde lieden met hunne dochter, die, minder door het voorgevallene afgetrokken, al hunne zorg aan mij wijden konden, waren de eersten, die eenig teeken van leven in mij bespeurden. Gepaste middelen deden mij meer en meer bijkomen. De wakere Koin en mijne matrozen waren ten toppunt van vreugde. Zoodra ik mij in staat gevoelde verder te reizen, verlieten wij de vriendelijke bewoners van den suikermolen, en kwamen met alle onze gevangenen, die de soldaten weder vermeesterd hadden, behouden te Paraïba aan. Ik vertoefde daar niet lang, maar ben, van eenige matrozen vergezeld, met een’ kustvaarder hierheen gekomen.”

— »En de papieren?” vroeg Versluys.

— »Ik vergeet ze niet, mijn vriend! zij maken de nalatenschap van een’ ouden vriend uit,” en er blonk in Alderik’s oog een traan, toen hij dat zeide. »Ik had ze, toen wij ons op marsch begaven, uit mijne kist gehaald, en op mijne borst geborgen, omdat ik de eerste gele-

genheid de beste wilde waarnemen, om ze te lezen, en geene betere plaats wist om ze te bewaren. De oude Janszen zal niet gedacht hebben, toen hij ze schreef, dat zij eenmaal *zijn*en zoon het leven zouden redden!”

— »Hoe!” riep Versluys verwonderd uit, »de oude zeerob was uw vader!”

— »Hij was dat!” zeide Alderik somber, »mijn arme, schuldige vader!”

— »En gij wist het niet?”

— »Ik had hem nooit gekend, en wist alleen, dat hij zijne vrouw verlaten had. Zij beminde hem innig, maar hij was haar niet waardig. Zijn ongebonden levensgedrag maakte hun huwelijk ongelukkig. Hij verliet haar en haar kind. De zorg voor ons was hij nu kwijt, en als een vrijgemaakte ging hij de wijde wereld in. Zijn geld was echter schielijk verteerd. Hij geraakte in .zielverkoopers handen en werd aan boord van een’ Oostindievaarder geleverd. Een storm deed het schip op de kust van Java te bersten stooten. Toen hij daar al wat op het vaartuig leven had in de golven zag omkomen, toen hij alleen op een’ mast zich redde, en de golven hem ginds en herwaarts slingerden, terwijl de donder boven zijn hoofd losbarstte en de bliksem naast hem in het schuimende water nedersiste — toen werd het hem week om het hart, toen kwam de ruwe man tot nadenken, toen eerst gevoelde hij, hoe slecht hij geleefd en gehandeld had. Het onweder bedaarde; hij werd door de golven naar het strand gedragen. Lang lag hij bewusteloos aan den oever. Toen hij weder tot zich zelven kwam bevond hij zich in eene Javaansche hut, niet verre van eene onzer factorijen gelegen. Hier herstelde hij langzaam; zijn hart trok hem nu wel naar Holland, maar hij schaamde zich om daar weder te komen. Het gevoel zijner niets-

waardigheid drong diep in zijn hart; hij geloofde een te groot zondaar te zijn, om nog op Gods genade te kunnen hopen. Hij meende verworpen te zijn, en dat voor hem geene zaligheid meer te verworven was. Ake-
lige spooksels zwierven voor zijne ontstelde verbeelding en ontroofden hem des nachts de rust. In het midden van zijnen slaap kon hij opstaan, zich op het dek be-
geven en den mast beklimmen. Dan sprak hij luide onza-
menhangende woorden, het was of hij tegen iemand het
woord voerde, en of die hem dreigde en iets verweet —
dan werd zijne stem smeekend en biddend. Het was de
schim mijner moeder, die hem vervolgde, het was de
gedachte aan zijn kind, die hem overal vergezelde. Te
vergeefs zocht hij die schim te ontgaan, dat beeld te
verdriven. Hij werd een rusteloos zeeman, bezocht alle
landen en kusten, trachtte door bezigheid naar afleiding;
maar het baatte niets. Hij werd er een ervaren ma-
troos en een gehard zeeman door, maar zijne gedachten
bleven dezelfde, hij behield hetzelfde kwellende en
drukkende gevoel. Tweemaal was hij in Holland.
Tweemaal wilde hij de verlatene vrouw en zijn kind
opzoeken, maar telkens werd hij door schaamte weêr-
houden; zijn hart klaagde hem te veel aan, en hij
vreesde evenzeer voor de ontmoeting als hij haar
wenschte. Hij zeilde telkens weder uit. De tweede
reis was ik op het schip. De man, die ieder vermeed,
zocht mij op; mijn gelaat trok hem aan, ik geleeke op
mijne moeder. Ik werd zijn lieveling, hij was mijn
leermeester en vertrouwde, en hoewel ik dikwerf op-
merkte, dat hij mij iets scheen te willen openbaren,
verzweg hij het altijd en kropte zijne smart op. Hij
schaamde het zich, te zeggen: »ik ben uw vader, een
nietswaardige, de moordenaar uwer moeder; uw vader,
die u verliet, die u aan armoede en ellende prijs-
gaf.” En niettegenstaande hij mijne gedachten kende,

bleef hij zijn geheim bewaren, en berokkende zich daardoor zelf en goedwillig den duur van zijn verdriet. Toen ik u, mijn vriend! mijne lotgevallen verhaalde, heb ik dikwerf gelegenheid gehad u over hem te spreken. Gij kent die gebeurtenissen, waarbij hij in mijn lot betrokken werd. Vreemd is het, dat ik niet doorgrondde, dat hij mij zoo na bestond. Een oogenblik heb ik het gedacht, maar hij zelf verwierp mijne meening, en mijne gevoeligheid maakte hij tot spot. Van mijne vergiffenis scheen hij zijne rust te verwachten; trouwens hij wist, dat mijne moeder hem vergeven had; dikwerf sprak hij mij daarvan, en ik, die hem niets te vergeven had, kon mij dien aanhoudenden aandrang niet verklaren, en zou dien welligt aan zwakheid van hoofd bij den ouden man toegeschreven hebben, als zijn gedrag zulks niet anders bewezen had. — Deze papieren, mijn vriend! behelzen een kort verhaal zijner lotgevallen en wat hij onder den druk van zijn misdrijf geleden heeft. Alles had hij beproefd om dat uit te wisschen. Ik geloof zelfs, dat hij Roomsch geworden is, maar in lateren tijd schijnt dat zijne zorg en wroeging vergroot te hebben. Sommige uitdrukkingen doen mij dit vermoeden. O! had de arme man gesproken, was hij meer een geloovig Christen geweest, had hij meer op den geest dan op de letter der Heilige Schrift gelet, en niet juist dat daarin opgezocht wat wondde, en voorbijgezien wat hoop gaf, hij ware kalmer gestorven. Mijne vergiffenis was hem alles, alsof die hem een vrijbrief bij God zou zijn, de vergiffenis van mij, dien hij misschien het minst beleedigd had. O, indien mijne bede iets tot zijne zaligheid kan afdoen, ik heb er vurig om gesmeekt. Mij heeft hij vergoed, wat hij eenmaal misdreef. God vergeve hem, gelijk ik hem vergeven heb, en mijne moeder op haar sterfbed hem vergeven heeft.”

Alderik zweeg en zag weemoedig voor zich neder. Versluys waagde het niet zijne overdenkingen te storen.

De kapitein nam eindelijk weder het woord en zeide :

— »Zonderling is mijn lot. Wat ik in het moederland verloren heb, vind ik hier terug, en verlies het weder nu ik het ken. Wat of mij nog verder boven het hoofd hangt!?”

— »Na regen komt zonneschijn, zegt het spreekwoord,” antwoordde Versluys glimlagchend: »wie weet welk een geluk u nog te beurt zal vallen! Mij dunkt, gij hebt hier toch over geene groote onheilen te klagen.”

— »Het is waar, uitwendigen glans, gunst en vriendschap geniet ik te over,” sprak Alderik langzaam.

— »Wat wil de sterveling meer?” vroeg Versluys.

— »Dat vraagt *gij?*!” zeide Alderik met nadruk.

Versluys bloosde; hij dacht aan Elvira.

— »Ik begrijp u, Alderik!” zeide hij. »Eer en vriendschap zijn schoone bloemen in den krans des levens, maar de liefde is de heerlijkste. Waar zij ontbreekt, zijn de overige zonder geur. Het geluk des menschen is niet volmaakt zonder deze.”

— »Gij hebt het gezegd. Gij, mijn vriend! bemint en wordt weder bemind. Ook dit hart draagt een beeld in zich. Het voert denzelfden naam als uwe geliefde, maar het is ook niets dan een beeld. Ik draag het om als mijn vader zijn berouw, en nog drukkender — hij kon nog hopen.”

— »En waarom gij niet?” vroeg Versluys.

— »Mijne rede, mijn verstand verbiedt dat. De trotse Don Rodrigo, wiens blik mij verpletteren wilde, zal mij nimmer hare hand-schenken. Elvira staat mij te hoog. En wilde de Don, wie staat mij borg voor de liefde der Senhora? Elvira kent mijne liefde niet, en wat zeiden haar blik, haar handdruk, dit doosje, anders dan

dankbaarheid? Ik zal haar nooit bezitten. De soldaat van fortuin, de zoon van eenen armen matroos....”

— »Ho! ho! wij letten hier op den stamboom zoo angstvallig niet. Deugd adelt...”

— »Gij en het vaderland!” viel Alderik op zijne beurt in, »maar hoe vele anderen rekenen op eene andere lei. De griffel van den hoogmoed cijfert hier alles ten naauwste uit.”

— »En mijne Elvira dan? Ik een koopman, zij de dochter van den oom uwer Elvira?” vroeg Versluys.

— »O, dat staat niet gelijk.”

— »Het geval is inderdaad hetzelfde. Heb dus maar goeden moed. Ik zal in de eerste plaats mijne aanstaande nicht zien uit te vinden. Elvira moet mij helpen. Het zou aardig zijn als wij die familie de Vidal, uit Portugal en Brazilië, in onze vriendschap opnamen. Op onze liefde, Alderik!” en de koopman schonk den beker vol, en dronk zijnen vriend heil toe.

Dat hij Alderik dat heil wenschte, was zeker, maar al de hoop, die hij hem inboezemde, was op geene zekerheid gebouwd. Elvira had hem eens over hare familie gesproken, en daaruit wist hij, dat de hand harer nicht voor Don Andreas bestemd was. En waarom zijnen vriend dat niet gezegd? Waarom zijn’ vriend niet op eens dien droom benomen? Omdat Versluys het gaarne anders zag, omdat, in dezen tijd van woeling en onrust, de gebeurtenissen niet te berekenen waren, en eene verbindtenis met de Portugesche en zijnen vriend toch nog altijd onder de mogelijkheden gerangschikt kon worden.

XI.

ONVERWACHT WEDERZIEN.

Die man stond voor haar blik: — zij zag
 Zij hoorde of wikte niet; maar lag
 Den nooit te voor omwonden minnaar,
 . . . den overwinnaar,
 In d' arm.

A. van der Hoop Jr.

Zoodra Joan Maurits de zekere tijding van het verdrijven der Armada verkregen had, nam hij eene andere houding aan. Wijd en zijd gingen zijne boden uit en riepen het krijgsvolk uit zijne schijnbare rust. De steden en sterkten behielden eene genoegzame bezetting, maar de ontbeerlijke krijgsmagt en de overige troepen trokken zich tot sterke henden te zamen, en ontvingen den last om den ingedrongen vijand te verdrijven. Eene moeilijke taak, die hun opgedragen werd, daar de vijand op het eene punt geslagen zich op een ander weder vereenigde, en als men hem daar vernield waande, hier weder talrijker te voorschijn kwam. De Nederlanders lieten zich echter niet ontmoedigen. De overste Koin zwaaide in Paraïba onverschrokken den degen en drong den moedigen Cameron in de bosschen terug. Hier echter was de Tupinambo op zijn erf; maar de Hollander vervolgde hem met de onvermoeidheid van den jager, die eindelijk zijne prooi op het spoor is, en die ook bemagtigen wil. Hoe de Indianen en Portugezen zich ook te weer stelden, en hoe gunstig de bosschen ook ter verdediging waren, Koin versloeg hen in eenige schermutselingen ten eenenmale. Barbalio leed in Pernambuco mede de

nederlaag, en weldra waren de vijanden van de kusten verdreven en naar het binnenland verjaagd.

Het was in het laatst van Januarij 1640, dat eene afdeeling Nederlanders van de kust landwaarts introk. Na een' goeden dagmarsch lag, in het vallen van den avond, het dal der St. Francisco voor hen. Geen vijand was hun voorgekomen, hoewel de berigten overeenstemden, dat Cameron met het overschot zijner Tupinambo's en eenige Portugezen dien weg door de bosschen genomen hadden, om zich in de woonplaats van zijnen stam, achter de ontzaggelijke wouden, te redden; dat konden zij niet of zij moesten in deze streek gezien zijn.

Voor eene der talrijke haciënda's hielden de kloeko krijgslieden halt. De bevelhebber had deze, eene der aanzienlijkste uit den omtrek, tot nachtverblijf gekozen. Den vermoeiden soldaten was dit bevel zeer welkôm, en zij haastten zich om in de nabij het landhuis en de suikermolens gelegene hutten een verblijf te zoeken. Op het geluid der trommen waren de dalbewoners te voorschijn gekomen, en op het zien der Nederlanders, die beter krijgstucht hielden dan de Portugezen, hadden zij hunne woningen gastvrij geopend. De kapitein trad op de haciënda toe, en de deur werd geopend toen hij het terras overging. Een moor ontving hem met eene slaafsche buiging, en leidde hem naar binnen; maar ondanks den vriendelijken plooi, waarin hij het zwarte gelaat trok, lag er eene uitdrukking in de glinsterende oogen, die zeer in strijd was met de beleefdheid, welke bij den krijgsman bewees. Deze trad in een ruim vertrek. Bij het schemerlicht, dat er heerschte, zag hij wel, dat er zich iemand in de kamer bevond, maar hij kon den persoon niet onderkennen, die bij zijne nadering opstond.

— »Vergeef mij, Senhor!» zeide eindelijk eene tamelijk vaste stem, »gij behoort tot de troepen, die daar

het dal binnen trokken? Gij zijt welkom. Giacomo! licht!"

De moor was echter het bevel reeds voorgekomen, en trad met een paar waslichten binnen. De officier kon nu zijnen gastheer zien, maar het was of hem dit verrastte, althans hij trad eene schrede terug. Ook de bewoner der haciënda scheen getroffen op zijn gezigt; hij wreef zich eenige malen het voorhoofd als of hij zich eene herinnering verhelderen wilde. Eindelijk zeide hij, daar de krijgsman zwijgen bleef:

— »Ik heb u meer gezien, Senhor Capitano!"

— »Wanneer ik mij niet bedrieg, dan zijn wij te gelijk in Brazilië gekomen," was het antwoord.

— »Zoo is het, Senhor!" zeide de Portugees, op eenen toon, die scheen aan te duiden, dat er eene voor hem niet vrolijke snaar werd aangeroerd, »ik was uw gevangene."

— »Zoo als gij het noemen wilt, Don Rodrigo! die ketens hebben u niet zwaar of lang gedrukt. Ik verheug mij u zoo onverwacht weder te zien, dat had ik geenszins kunnen vermoeden. De Braziliaansche lucht heeft u goed gedaan," zeide Alderik, zijn' persoon opnemende. »Uwe...."

De Portugees, die scheen te raden, welke vraag den Hollander op de tong lag, viel hem in de rede en zeide:

— »Ik zou in u den matroos niet herkend hebben, die mij op de Senhora zoo veel dienst bewees. Het schijnt u goed gegaan te zijn sinds dien tijd. Doch ga zitten, gij zijt vermoeid. Giacomo! geef wijn! Het zal u hier, op de haciënda van mijn' broeder, aan niets ontbreken."

Alderik verwonderde zich, toen hij omkeek, eene gedekte tafel te zien, die met overvloed en keur van spijsen prijkte, en hij zeide:

— »Het is, Don Rodrigo! of gij gasten verwacht-

te, want voor mij zal dat alles wel niet gereed gemaakt zijn."

— »Mijn avondmaal, Senhor!" zeide Don Rodrigo snel. »Ik heb mijne oude gewoonten niet afgelegd: mijne leefwijze is hier als in Lissabon. Maar neem plaats; ik twijfel niet of het zal u wel smaken, na zulk een' marsch. Ik heb een' goeden keukenmeester."

— »Wees niet bekommerd, Senhor! een soldaat moet zich schikken. Maar dat moet gezegd worden, gij houdt op uwe jaren nog van een goed avondmaal. Mijn Lindebroom, die een sterke eter is, zou moeite aan dien maaltijd hebben. En al die overvloed, is die voor u alleen?"

De Portugees beet bij de schijnbaar eenvoudige vraag op de lippen, en scheen na te denken. Eindelijk zeide hij:

— »Voor mij alleen, heb ik dat gezegd? Zijt gij mijne nicht vergeten?"

— »Uwe nicht!" zeide Alderik, verrast, dat de Don zelf thans een onderwerp aanvatte, dat hij straks vermijden wilde; maar hij dacht er niet over na en vroeg snel, terwijl een ligte bloes zijn gelaat kleurde: »Zij is dan hier?"

— »Zij heeft mij niet verlaten," antwoordde Don Rodrigo. »Een uur vóór uwe komst heeft geweldige hoofdpijn haar genoodzaakt hare kamer op te zoeken — de maaltijd was reeds gereed. Het is mij een groot genoegen, dat gij hem komt deelen; ik oude man zou alleen weinig eer aan dezen disch bewijzen. Wie had het kunnen denken, dat mijn redder op de Nostra Senhora dezen avond mijn gast zou zijn?"

— »Ik het allerminst, Don Rodrigo! ik wist niet waar gij u ophieldt. Het zou mij aangenaam geweest zijn de Donna mede hier te zien, maar ik blijf den nacht en nog wel langer hier. Mijn last is het dal der St. Francisco te bezetten, en, zoo mogelijk, den Tupi-

nambo op te vangen; Cameron, meen ik, die uit Paraiiba verdreven en naar zijn land op weg is."

— » De Tupinambo, zegt gij?" vroeg Don Rodrigo, verbleekende.

— » Ook uw' bloedverwant Don Andreas de Vidal — gij weet, dat deze beide onafscheidlijk waren in hunne togten."

— » En zoekt gij die hier?" vroeg de Portugees langzaam.

— » Maak u niet beangst, Senhor!" zeide Alderik glimlagchende. » Ik weet, dat zij niet hier zijn. De vraag is, of de Indianen hier reeds doorgekomen zijn?" en hij zag den Portugees scherp aan.

— » Vóór twee dagen reeds, Senhor!" klonk het van den achtergrond der kamer, terwijl Don Rodrigo op een antwoord scheen te peinzen.

Alderik keerde zich om, en den moor ziende, zeide hij barsch:

— » Ik vroeg den heer, niet den dienaar. Maar, daar gij zoo begeerig zijt te antwoorden, zeg dan wat gij weet."

De moor trad eerbiedig nader en zeide, terwijl hij den krijgsman demoedig aanzag:

— » Vergeef mij, Senhor! dat ik zoo vermetel sprak, maar mijn meester, die de haciënda nimmer verlaat, is dikwerf onkundig van wat daar buiten gebeurt."

— » Wel nu, spreek dan!" zeide Alderik minder hard.

— » Ik heb het gezegd, Senhor! De Tupinambo's zijn het dal dwars doorgetrokken, met een' spoed, zoo als de gazelle vlugt voor den jager, die haar spoor volgt."

— » Zoodat ik te laat kom!" zeide Alderik verdrietig.

— » Naar gij het neemt, Senhor Capitano!" hervatte Don Rodrigo, toen de moor eerbiedig terugtrad,

en na een' blik op zijn' meester geworpen te hebben, de kamer verliet — »maar het brengt u weder bij een' ouden vriend,» en hij dronk hem toe.

Alderik beantwoordde dit, maar toen hij den zilveren beker nederzette, zeide hij :

— » De Tupinambo is reeds doorgetrokken, en dat zonder zijn teeken aan uwe woningen gelaten te hebben? Het is vreemd!»

— » En toch zal het zoo zijn. Mijn Giacomo heeft scherpe oogen en is trouw als goud!» verzekerde de Don.

— » Cameron wist toch, dat hij ons vooruit was, en hij kon hier buit winnen en wraak oefenen. Onbegrijpelijk, Senhor! Weet gij zeker, dat het Cameron was?» vroeg Alderik zich omwendende den moor.

— » Giacomo is bij mijne nicht, Senhor!» zeide Don Rodrigo, » maar twijfelt gij?»

— » Ja, Don Rodrigo! omdat men onder de goederen van den overste Barbalio papieren gevonden heeft, die niets minder behelzen, dan het bevel om alle Nederlanders en Indianen en allen, die het met ons houden, te plunderen en te vermoorden, en alleen de geboren Portugezen te sparen. Zie, dat hij u gespaard heeft, laat ik gelden, maar de andere ingenios...”

— » Giacomo heeft het gezegd, Senhor! en ik ben zijn borg. Twijfelt gij aan een' edelen Portugees? Het is waar, dat men bij u ons woord niet telt, maar ik ben des Landvoogds vijand niet, hoewel ik mij onder het vreemde bewind heb moeten buigen — doch dat zij zoo, Senhor! trek u die teleurstelling niet aan. Fortuna is eene grillige godiu. Gij zijt thans mijn gast; laat de gedachte aan uwe vijanden varen, en bepalen wij ons slechts tot de genoegens van den disch. Er is niets geschikter om het leed of de teleurstellingen des levens te doen vergeten.”

Alderik gaf toe, en zette zich aan den disch neder. De moeilijke marsch deed hem de spijzen wel smaken, en hoewel den Portugees en zijnen knecht, »trouw als goud,» in hunne waarheidsliefde wantrouwende, oordeelde hij het echter raadzaam, voor 's hands geloof aan hun berigt te veinzen, maar nam zich toch voor, des te meerdere waakzaamheid te betoonen, daar het hem vreemd bleef, dat de vijand zoo zonder iemand of iets te hinderen hier doorgekomen was: dat mogt met den oom van het hende hoofd, Don Andreas de Vidal, zoo zijn, de overige planters, waaronder Nederlanders, zouden zij niet verschoond hebben.

Onder de verschillende gesprekken, waarin hunne eerste kennismaking en de daarop gevolgde gebeurtenissen, en de invloed van deze op hun lot in de kolonie eene eerste plaats innamen, en Alderik soms het gesprek op Elvira bragt, maar dat de Portugees telkens weder behendig wist af te leiden, werd de maaltijd geëindigd. Op denzelfden tijd trad de moor binnen en gaf den kapitein te kennen, dat er een soldaat was, die zijne bevelen kwam vernemen.

Alderik ging naar buiten. Hier vond hij Lindeboom, den matroos, die, getrouw aan zijne belofte, den kapitein niet had willen verlaten, en toen Joan Maurits dezen het bevel over eene compagnie soldaten opdroeg, had hij verzocht daarbij opgenomen te mogen worden. Alderik deed meer: tot groote vreugde van den matroos nam hij hem in zijne bijzondere dienst.

— »Dit vaarwater is niet zuiver, kapitein!» zeide de zeeman. »Ik laat mij kielhalen, als dit nest te vertrouwen is. Die kerel met dat apengezigt ziet er uit als de baarlijke droes, de staart alleen ontbreekt hem.»

— »Gij meent den moor? De man ziet er niet zeer gunstig uit; maar omdat hij zwart is behoeven wij hem niet dadelijk te wantrouwen,» sprak Alderik.

— »Mijnentwege goed, maar ik houd een oog in het zeil. Toen ik het huis binnen laveerde, lag de kerel met zijn oor tegen het sleutelgat, en, ik zeg altijd, luistervinken deugen niet,» zeide Lindeboom.

— »Heeft men ook iets van den vijand vernomen?» vroeg Alderik, die, naar het scheen, weinig op Lindebooms rapport lette.

— »Niets ter wereld, kapitein! Korporaal Albertsz. is op verkenning uitgeweest en heeft niets verdachts ontmoet. Er is nog geen enkele Indiaan hier door gezeild.»

— »Niet? en men zeide mij hier, dat zij vóór twee dagen al doorgekomen waren?»

— »Altiemaal logens! Ik mag geen Lindeboom heeten, als de roode haan hier dan niet ergens gekraaid had. Heb ik ongelijk, dat hier klippen in dit mooije watertje schuilen? Ik moet u ook nog zeggen, dat toen ik hier zoo eens rond kruiste, en ook den stal inzeilde, ik daar een paard vond, dat er mooi bezweet en vermoeid uitzag. En aan u zeide men, dat de vijanden reeds weg waren? Men heeft daarmede iets in den zin, dat is zeker!»

— »Ik geloof het met u, Lindeboom! wij zullen eens de ronde doen, en de posten de meeste voorzigtigheid en goede wacht aanbevelen,» zeide Alderik, en beide mannen verwijderden zich.

— »Is hij weg?» vroeg Don Rodrigo aan Giacomo.

— »Ja, Senhor!» antwoordde de Moor, en een sleutel uit zijn' zak halende, opende hij eene deur aan die zijde der kamer, waar Alderik gezeten had.

Een man, in eenen mantel gewikkeld, trad uit eene in den muur zich bevindende kast.

— »Per diol!» horst hij uit, mantel en hoed wegwerpende, »ik dacht te stikken in die kast. Een aangenaam verblijf als men den geheelen dag gereden

heeft, en dan te moeten staan als een pilaar! Dat was anders dan aan den heerlijken maaltijd te zitten, waarnaar ik smachtte, als de aarde naar den daauw. Na zulk een' rid geen droppel om de tong te bevochtigen, en een honger als een paard en zich te moeten verwijderen, als men op de grenzen van het genot stond! Vervloekte ketter! wiens komst mij dit hol deed inkruipen."

— »Het was toch goed, Senhor! Één oogenblik later, en gij hadt mogelijk niet meer aan wijn of spijs gedacht," zeide Giacomo glimlagchend.

— »Het zij zoo! Maar het viel mij hard te hooren, hoe die hond zich hier op zijn gemak zat te goed te doen aan wat uwe vriendschap mij wilde beschikken, en ik zoo hoog noodig had. Gij schijnt goede vrienden, Don Rodrigo!?

— »Ik kende den man, graaf! hij heeft mij eens het leven gered!" antwoordde de Don.

— »Was dat dan de man van de Arend, waarvan ik te Paraíba van u hoorde?"

— »Dezelfde; en gij begrijpt..."

— »Natuurlijk, gij hingt een mom voor — maar, Don Rodrigo! de tong kleeft mij in den mond. Giacomo! schenk wijn!"

— »Maar niet hier, Senhor! de kapitein kan iedere minuut terug zijn. De Heiligen bewaren ons, als hij u zag. Ik heb, om mijnen meester te redden, reeds van eene leugen gebruik moeten maken; ook de edele Don heeft er, om dezen maaltijd te verbloemen, zich mede eene te wijten. Het is nu wel om een' ketter, maar eene leugen blijft het altijd. Bovendien, ik geloof, dat die Hollander ons wantrouwt, graaf Rinarez! Om uwe eigen veiligheid, moet gij het met mijn slaapkamertje voor lief nemen. Het zal u er echter aan niets ontbreken," zeide de moor.

— »Het is zoo als Giacomo zegt,» hervatte Don Rodrigo. »Wij willen hopen, dat deze onwelkome gasten morgen aftrekken. Don Andreas zou immers morgen komen?»

— »Zoo als ik u berigte,» antwoordde de graaf; »ik ben vooruitgereisd om kwartier te maken. Ik wenschte, dat zij dezen nacht nog kwamen, dat zou eene aardige ontmoeting geven! Kom, Giacomo! ik zou niet gaarne den Hollander zien, ik ken hem van vroeger. Adio, Don Rodrigo! Mijn groet aan uwe bevallige nicht.»

Toen Alderik van zijne avondwandeling terugkeerde, naderde hij de haciënda van eene andere zijde, dan hij uitgegaan was. Voor een der vensters bespeurde hij licht. De nieuwsgierigheid bekreop hem. Hij drong door de heesters, welke het huis omringden, tot de lage ramen door, en gluurde door de dunne gordijnen. Wat zag hij? Voor eene kleine tafel, met de hand onder het hoofd, zat een meisje in eene eenvoudige witte kleeding; zij had een boek voor zich, maar hare houding toonde, dat zij zich minder daarmede dan wel met hare gedachten bezig hield. De beweging, die de kapitein maakte, deed haar opzien. Zij verschoof de losgesnoerde lokken, en het bekoorlijkste gelaat, dat ooit eener maagd toebehoorde, werd zichtbaar voor den onrustigen bespieder.

— »Elvira!» riep Alderik verrast.

Het meisje rigtte zich op. Een hooge gloed overtoog hare wangen. Had zij wél gehoord? Die stem, was zij niet de weérklank van die, welke zij zoo dikwerf in hare eenzaamheid meende te hooren; die stem, welke in het belangrijkste oogenblik haars levens gesproken had, en van dien tijd steeds in hare ziel gehoord was?

Alderik stond in de beschouwing van het schoone

meisje als verloren. Zou hij zich verwijderen, of zich bekend maken, en op grond hunner vroegere kennis-making eene nieuwe aanknoopen? Maar in dit uur — onbekend als hij was, of het meisje eene genegenheid voedde als hij? Maar zou hij gaan, thans nu hij de lang verlorene teruggevonden had, nu hij haar zien en spreken kon na een zoo lang tijdsverloop, waarin haar beeld altijd in zijne ziel geleefd had? zou hij weder heengaan, mogelijk voor nog langeren tijd, en dit zonder haar te zeggen, hoe lief zij hem was? Maar wat baatte dit? Zou hij wel ooit zijn' wensch verkrijgen? Al werd hij zeker van Elvira's genegenheid, waren dan hem de bedoelingen van Don Rodrigo niet bekend? Ging hij, hij bespaarde zich mogelijk eene teleurstelling en eene kwelling, wier drukking hij reeds ondervonden had; bleef hij, veel kon er ook opgelost worden, wat hem nu pijnde en zuchten deed — zijn verstand gebood hem te gaan, maar zijn hart ried hem te blijven.

Het werd echter zonder hem, vóórdát hij nog een besluit konde nemen, beslist. Elvira was het raam genaderd en schoof de gordijnen weg. Een' zachten kreet slakende, week zij eene schrede terug. Hij was het, het beeld harer droomen en herinneringen; de veroveraar der Nostra Senhora de Burgos stond voor hare oogen! Een oogenblik was zij besluiteloos, toen strekte zij de hand uit en opende het raam. Alderik waagde het nu naar binnen te stappen. Eer hij echter spreken konde, vatte de blozende maagd zijne handen en zeide:

— » Waart gij het, Senhor! Was het om u, dat ik moest heengaan? En toch werd er dezen avond een gast verwacht."

— » Ik was het niet, Senhora!" zeide Alderik, die den blik van het meisje niet afwendde, maar ik ben dankbaar aan het toeval, dat mij u vinden deed. Het is lang geleden, Senhora! dat ik u zag."

— »Hebt gij u mijner steeds herinnerd?» vroeg Elvira, en het zwarte oog blikte vurig op den krijgsman.

— »Vraagt gij dat nog, Senhora!» zeide Alderik schielijk. »Wie eenmaal deze gestalte zag, vergeet zoo ligt de bekoorlijke eigenaarster niet. Maar vergeef mij, dat ik u bespiedde. Dit uur...»

— »Is niet dat om eener jonkvrouw een bezoek te geven, wilt gij zeggen. Het schijnt, dat wij elkander steeds op eene vreemde wijs moeten ontmoeten. Geloof, dat ik dikwijls aan die eerste ontmoeting gedacht heb. Wij waren u te veel verplicht om die zoo schielijk te vergeten. Ik zie, dat het u goed gegaan is. Dit verheugt mij zeer. Maar wat voert u hier? Er moeten groote dingen gebeurd zijn. Mijn oom en Giacomo waren in de laatste dagen zeer onrustig, en uit een' staat van opgewondenheid zijn zij eensklaps diep ter neder geslagen geworden.»

— »Geen wonder, Senhora! Is het u dan onbekend gebleven, dat de opstand dezer gewesten mislukt is?» vroeg de kapitein.

— »Mislukt!» zeide het meisje snel. »Zijn al die groote toerustingten vernietigd? en de mannen, die...» eensklaps hield zij op, als of zij schroomde verder te vragen.

— »Ik begrijp u,» zeide Alderik somber: »zij liggen u na aan het hart, Don Emanuël en uw neef...»

— »Weet gij iets van hen?» vroeg Elvira, hem in de rede vallende, echter op eenen toon, die het ernstig voorhoofd van Alderik ontrimpelde; want die vraag luidde niet zoo als men haar doet over personen, wier leven ons leven is, met wier bestaan het onze als verbonden is.

— »Ik heb in Paraïba tegen Don Andreas gestreden, zijn dolk stootte mij neder; een wonder reidde mij echter. Zijne bende is geslagen, en hij naar het land der

Tupinambo's op weg. Ik moet hem en Cameron dien pas afsnijden."

— »Gij!" riep Elvira, »gij!" en hare stem trilde.

— »Het is de krijg, Senhora! Het gaat hier bloed om bloed. De Portugees geeft geene genade en ontvangt ze ook niet; 't is moordenaars werk geworden. Al wilde ik Don Andreas redden, als hij in mijne handen mogt vallen, ik betwijfel of mijn woord mijn volk zou kunnen betooven. Ik zie, het smart u, den geliefde aan zulk een gevaar blootgesteld te zien."

Elvira glimlachte smartelijk, en zij zeide zacht:

— »Gij dwaalt, ik bemin Don Andreas niet in den zin zoo als gij schijnt te meenen; hij is mijn bloedverwant, meer niet."

— »Meer niet?" riep Alderik, en als of dat woord, die toon, een grendel losschoof van zijn hart, en aan de gevoelens, welke daarin besloten waren, eenen uitgang verleende, zoo vurig greep hij hare handen, en terwijl het heldere oog de bekoorlijke maagd teeder aanzag, zeide hij innig: »Elvira! van het oogenblik, dat ik u de eerste maal zag, rezen in mijn hart gedachten op, die de jaren niet konden veranderen, gevoelens, die ik heb willen smoren, maar niet konde verdrijven. Elvira! mijn verstand zegt, dat het dwaasheid is, eene adellijke te minnen, ik, een geringe Hollander, maar mijn hart zegt...."

— »En als dat verstand eens dwaalde, Capitano!" lispte het meisje; zij liet hare hand in de zijne, en Alderik ontwaarde eene drukking, die hem als eene vurige tinteling door de aderen stroomde.

— »Dat heeft het hart niet, Senhora!" riep de jonge man toen verrast uit, en hij waagde het zijn' arm om hare ranke leest te slaan.

— »Nee, dat heeft het niet!" zeide Elvira vurig, en zij steunde het lokkige hoofd aan zijne borst, en

hare donkere gloeiende oogen zagen naar het heldere blaauw der zijnen op; die blik deed zijn hoofd buigen, als of hij de stralen, die hem te gemoet kwamen, dieper wilde indrinken, en beider adem mengde te zamen, hunne lippen sloten zich in een' kus tot een.

Zoet oogenblik, waarin twee zielen den eed der liefde wisselden, twee harten zich vereenigden, die elkander verstaan hadden, van het oogenblik dat zij in elkanders nabijheid klopten. Zoo was dan beider onbestemd verlangen vervuld, in een oogenblik, dat beider gedachten zich aan hun liefste doelwit overgaven, maar het niet bereikbaar geloofd hadden.

— » En gij wist, dat Don Andreas om mijne hand aanhield? » vroeg Elvira.

— » Uwe nicht deelde het mij mede. »

— » Is Elvira te Pernambuc? Is zij gelukkig? Zij heeft bij den Landvoogd eene toevlugt gevonden, niet waar? »

— » Mijn beste vriend zal hare hand verkrijgen, zoo-
dra de opstand geëindigd is, en zij vrijelijk haren vader raadplegen kan. Van haar vernam ik, dat gij tot de bruid van haren broeder bestemd waart, en ik vreesde, ik wanhoopte, nog meer dan ooit. Dit oogenblik echter. . . . »

— » Wat was dat? » riep Elvira, hem plotseling in de rede vallende, en zich uit de haar weder omvat-
tende armen losrukkende.

— » Het zal mijn knecht geweest zijn, die hier voor het huis staat, » zeide Alderik, die niets gehoord had.

— » Neen, het was hier boven ons — er werd gesproken, » hervatte de Donna angstig.

— » Ik hoorde niets dan uwen kus, Elvira! » fluisterde de jongeling teeder.

— » Onbezonnene! » zeide het meisje zacht. » Herinnert gij u niet meer wat ik zeide? Den Rodrigo

wachtte een' gast. Het kon.... wanneer het...."

— »Uw neef eens was, Elvira! Waarvoor zou ik vreezen? Heb ik mijne soldaten niet hier?"

— »Ik ben toch niet gerust, Alderik! Laat men hier in huis niet bemerken, dat gij mij gesproken hebt. Onze liefde blijft nog ons geheim. Mijn oom en Giacomo zijn ongelukkige gestarnten op ons pad. De eerste door zijn' trots, de laatste door zijne slaafsche trouw aan de Vidal's. Heb echter goeden moed, mijne liefde is getrouw, voor u zal ik leven. Ik weet niet of wij elkander wel spoedig zullen wederzien. Men zal mij in het oog houden. Beloof mij echter voorzigtig te zijn, vermijd Don Andreas: hij vermoedt door mijn' afkeer voor hem, dat ik een' ander bemin. Het is hier een ijverzuchtig volk. O! mogt de vrede weldra aanbreken!"

— »Dat geve God! Maar zou zij onzen wensch bekroonen?" vroeg Alderik teeder.

— »Twijfelt gij? Ik bemin u, en wie zou die liefde wederstreven? Ik ben vrij wien ik mijne hand schenken wil; ik vraag naar geene belangen, maar raadpleeg alleen mijn hart, en dat hart zegt mij, dat gij alleen mij gelukkig kunt maken," sprak Elvira met vuur en overtuiging.

— »Dit oogenblik is al te zalig!" riep Alderik verrukt, »het bedwelmt mij door zijn geluk, het schijnt mij alles een zoete droom. O mogt het ontwaken niet bitter worden!"

— »Waar vreest gij voor, mijn vriend!" fluisterde het meisje.

— »Ik weet niet, maar de toekomst schijnt mij al te schoon."

— »O gij koele man! moet gij dan altijd de verwezenlijking zien? kunt gij u dan nooit geheel aan de hoop overgeven?" voerde Elvira hem zacht verwijtend tegen.

— »Hoop!» zeide Alderik, »wie de hoop varen laat in het leven, drijft als een masteloos schip op de zee.»

— »De liefde zal het in de haven brengen. Hoop en liefde, mijn vriend! neem ze aan als uwe starren, ze zullen ons eens tot het doel onzer wenschen brengen. En nu, vaarwel!» De schoone Donna sloeg nog eens haren arm om den rustigen Hollander heen....

Het meisje, dat zoo vertrouwelijk en in al den gloed harer eerste liefde zich aan den krijgsman hechtte, verteederd door het lang gesmoorde gevoel hunner harten, dacht geen oogenblik aan de afzondering, waarin zij waren, en dat zij geheel aan de magt van een' man overgegeven was, dien zij wel veel te danken had, maar die haar overigens zoo weinig bekend was. Zij had er niet over gedacht in het zoete uur der liefde, welk eene klip zij harer deugd kon berokkend hebben, door den kapitein in hare kamer te laten. Men moge dit veroordeelen in onze dagen, onder onzen hemel, dáár waren die bijeenkomsten zulk eene zeldzaamheid niet; en niet iedere Donna vond een' borg als Elvira in het eerlijke gelaat en het trouwe hart van den wakkere Hollander, want in diens blaauwe oogen tintelde een reine liefdegloed, geene onzuivere drift deed ze gloeijen. En Alderik zelf, ten toppunt van geluk, koesterde geene andere gedachte; het meisje was veilig aan zijne borst, zijne kussen bragten geen verderf en naberouw over haar.

Snel verwijderde de gelukkige Alderik zich en vond Lindeboom nog altijd voor de haciënda op en neder gaan. De wakkere zeeman zeide niets, toen de kapitein zich een enkel woord over zijn uitblijven ontvallen liet, er kwam slechts een glimlach op het bruine gelaat te voorschijn.

Don Rodrigo had zich reeds naar zijne kamer begeven toen Alderik terugkeerde. De moor wachtte echter

om den krijgsman naar het voor hem bestemde vertrek te geleiden. Er was iets duivelsch in het oog van dien man, toen hij den kapitein een' genoegelijken slaap wenschte, maar Alderik's gemoed was te vol, dan dat hij aan iets anders dan aan Elvira denken kon. Het duurde lang eer hij den slaap vatte, eindelijk sluimerde hij in, en zoete droombeelden zweefden om hem heen.

De volgende morgen brak aan. Lindeboom, die in het voorhuis eene matras gekregen had, was reeds wakker, maar het bed scheen zoo aantrekkelijk, dat hij zich nog eens omdraaide. Na eenige oogenblikken rees hij echter weder op, en wreef zich de oogen, terwijl hij al mompelend zeide:

— » Heb ik daar gedroomd of gezien, dat die zwarte schurk mij voorbij gierde met eene topzeils koelte? Daar moet ik hoogte van nemen. Wat voert dien vent zoo vroeg op 't dek? Zij liggen anders in dit apenland nog al lang in hunne nesten. Opgepast, Pietje! Jongens! wat was dat een lief fregatje daar gister avond, en of de kapitein het gaauw in den kijker had, en ze waren beste maats, zou ik meenen. Nu, ik mag de zon ook wel eens in het water zien schijnen. Maar,» vervolgde hij opstaande, » dat ik dien vent, met zijn gezigt als eene onweerswolk, niet vergeet.» Hij schoot schielijk zijne plunje aan en wilde de voordeur openen; deze was echter gesloten. » Ik wil toch verd.... zijn,» bromde Lindeboom, » als ik den vent niet zag. Ergens moet er een gat zijn: door het sleutelgat kan hij toch niet gekropen zijn.» Al zoekende ging hij het lokaal rond, eindelijk vond hij nog eene deur, die, gelijk hem weldra bleek, mede naar buiten geleidde, maar ter zijde van het huis. Lindeboom was, eenen korten gang volgende, nu weldra buiten, en bevond zich tegenover den stal.

— » Halt!» riep de matroos in hetzelfde oogenblik,

want hij zag een' man op het paard stijgen, dat reeds gister zijn' argwaan gewekt had. Hij repte zich voort, er niet aan denkende, dat hij zonder eenig wapen was.

De ruiter scheen hem niet te hooren, althans hij maakte niets meer haast. Eindelijk zat hij op, en nu viel hem ook de matroos in het oog. Spottend zag hij den naderende aan, groette hem met de hand en zette het paard aan. Pijsnel rende hij weg, door de vloeken van den over zijne onmagt verbitterden Lindeboom gevolgd.

Er viel een schot.

— »Goed opgepast, jongen!» riep Lindeboom, en hij snelde naar de rigting, waar het schot gevallen was, »heb je geraakt?» riep hij de schildwacht toe.

— »De kerel rijdt of hem de duivel nazit; de kou deed mijne vingers trillen, ik had hem anders doen tuimelen, dat verzeker ik; nu komt hij met een gat in den arm vrij,» antwoordde de soldaat grimmig.

— »Kom eens hier, vriend! en help mij den stal doorkruisen, ik denk, dat wij er daar nog een' in het zog zullen krijgen,» zeide Lindeboom, geloovende, dat de moor er zich in verborgen hield; maar wat zij zochten, Giacomo was er niet meer te vinden.

Het musketschot had de soldaten doen ontwaken en naar buiten snellen. Ook Alderik kwam te voorschijn, en hoorde het rapport van Lindeboom en de schildwacht.

— »Ik laat mij hangen, kapitein!» zeide de laatste, »als ik dien vogel niet meer heb zien vliegen. Herinnert gij u dien avond niet meer, gij waart nog luitenant, en hadt de wacht bij het bruggehoofd van St. Antonie, toen wij die mannen aanhielden — ik stond op post zoo als nu.....»

— »Ik herinner het mij,» sprak Alderik, »en deze was de medgezel van den monnik?»

— » Daar heb ik hem voor gehouden, kapitein! »

— » De Rinarez alzoo, » mompelde Alderik. De verzekering van Don Rodrigo en zijnen trouwen dienaar werden hem meer dan verdacht; tevens viel hem het gerucht in, dat Elvira meende gehoord te hebben. Hij liet echter niets blijken, noch tegen de zijnen, noch later tegen Don Rodrigo. Hij vergenoegde zich meester en dienaar in het oog te houden, en meer dan eens zag hij den moor scherp in het gezicht, maar deze blikte hem onbeschaamd aan.

Alderik zag nu wel in, dat hij te vergeefs op Vidal en Cameron zoude wachten. De Rinarez zou hen wel gewaarschuwd hebben, dat de haciënda van Don Rodrigo voor 's hands onveilig was. Hij bleef echter nog een' halven dag vertoeven, minder in de hoop dat de vijanden in den val zouden loopen, dan wel dat hij hoopte Elvira nog eens te zullen zien. Dit was echter een ijdel verlangen. Het meisje vertoonde zich niet, en Alderik begreep, dat het voorzigtig was, geene navraag naar haar te doen, ten einde tot geene vermoedens aanleiding te geven of te doen zien, dat hij eenig buitengewoon belang in de Donna stelde. Hij wist nu waar zij zich bevond, dat zij hem en hem alleen heminde — wat wilde hij meer? Gaf hij zijn geheim bloot, Don Rodrigo kon zijne nicht naar elders voeren en eenen hinderpaal zetten, welken hij welligt niet weder overkomen kon; want, ondanks de fierheid en den moed van het meisje om zich tegen haren oom te kanten, was Alderik daar niet zeer gerust over. De vurige verbeelding van de dochter van het Zuiden en de berekenende blik van den zoon van het Noorden stemden over hunne toekomst niet zamen; voor Alderik was iedere zwaarigheid nog niet opgelost, en hij zag bezwaren waar Elvira ze niet dacht.

De trom werd geroerd. De soldaten verzamelden

zich voor de haciënda. Alderik nam een beleefd afscheid van Don Rodrigo, en raadde den Don in den tegenwoordigen tijd voorzigtigheid aan. De Portugees glimlachte eenigzins bitter, toen de kapitein die woorden sprak, en Alderik rekte het gesprek nog eenige oogenblikken, nog altijd op een' blik van Elvira hopen. Eindelijk gaf hij bevel tot den afmarsch, tot groote vreugde van de bewoners der haciënda; eene echter hoorde dit alles en weende van spijt en woede, want de deur harer kamer was gesloten, en ieder scheen doof voor hare stem.

XII.

EENE WEIFELING.

Ach! klaagde zij, 'k had zulks gevreesd,
Mijn droom is al te waar geweest,
Ik had, helaas! dat leed verwacht.

J. van Lennep.

Hij heeft berouw: zijn daad, hoe strafbaar in uwe oogen,
Is naauwlijks een vergrijp in die van 't algemeen.

ibid.

De dappere Huygens was den 1sten Februarij 1640 met de zegevierende vloot aan het Recife teruggekeerd. Schot op schot rolde over de wateren, en uit de zee-kasteelen, en uit de forten, die den de haven binnenzeilende overwinnaars met den donder van hun geschut een welkom toeriepen.

De Landvoogd was op dat tijdstip niet in het Recife, want de tijing, dat de onvermoeide Barbalio weder in Tamarica gevallen was, en de hoplieden Picard en Lochman geslagen waren, met een verlies van honderd

soldaten, had hem zelven den vijand te gemoet doen trekken. Vóór zijne aankomst was de stoute partijgaenger echter de binnenlanden weder ingerukt. Bij deze gelegenheid knoopte de Landvoogd betrekkingen aan met de te Rio Grande gelegeerde Tapuya's, die aldaar den overste Bagnola door hun aantal hadden weten terug te houden, zoodat deze, met de bemanning van eenige gestrande schepen vereenigd, achter onze koloniën om, Spaansch-Brazilië had moeten opzoeken. Met den Koning van dezen volksstam, Jan Dovi, of, zoo als de Hollanders hem noemden, Jan de Wij, sloot de Landvoogd een nieuw verbond, en wist hem te bewegen zich op het eiland Tamerica te vestigen.

Wel voldaan over zijnen togt, waardoor hij zich wakere onderdanen en voor de behouwing der volkplanting sterke handen gewonnen had, keerde de Landvoogd in Maurits-stad terug, den dag na dat de vloot het anker voor het Recife geworpen had. De Graaf gevoelde zich thans sterk genoeg, om den vijand op alle punten te wederstaan, en den oorlog, die de kolonie met verwoesting dreigde, met magt van wapenen te eindigen. Weldra werden de verschillende partijhoofden dan ook zoodanig bestoekt, dat zij zich niet meer op de grenzen van Nederlandsch-Brazilië waagden.

Het was den Landvoogd duidelijk gebleken, dat er eene uitgestrekte zamenzwering tegen de Nederlanders bestaan had, en de vrees van sommigen, die daarin middellijk betrokken waren, en hem de draden in handen gaven, zoowel als de vlagt van anderen, deden hem de hoofden er van ontdekken. Er heerschte groote vrees in menig Portugeesch gezin.

In het huis van Don Emanuel de Vidal, te Paraiiba, vooral, zag men de toekomst donker te gemoet. Weg was de grootheid, welke het hoofd des huizes zich zelven voorgespiegeld had; ieder oogenblik zag hij zijn verderf

voor oogen, en toch kon hij niet vlugten; in zijnen overmoed had hij er in het eerst niet op gedacht, en toen hij zich wel wilde verwijderen, bemerkte hij tot zijnen schrik, dat er een naauwlettend toezigt op zijn huis gehouden werd. De trots van Don Emanuël belette hem, aan zijne gade zijne bezorgdheid mede te deelen. De Donna zag wel hoe haar gemaal leed, nu het verschieft, dat hij zich geschapen had, in rook verteerd was; maar zij waagde het toch niet, hem eenigen troost te bieden. Het was haar niet vergeten, hoe zij gevaren was, toen zij vroeger zich in zijne zaken mengde, om hem nu ongezocht te gemoet te komen; bovendien zij was zelve te veel aan hare droefheid overgegeven. De droom, die haar zoo lang gekweld had, zou die toch bewaarheid worden, en zij alleen van haar geslacht overblijven?

— »Hebt gij dan geen woord voor mij, Donna Maria!» sprak de Vidal eindelijk op zekeren morgen. »Gij suft en treurt, in plaats van mij te bemoedigen, onder het leed, dat ons huis treft. Voorwaar, men ziet het terstond, dat u geen adellijk bloed door de aderen stroomt.»

De bedrukte vrouw lette niet op die laatste wrevelen woorden, en zeide:

— »Hoe kan ik dat, Emanuël? Lijdt mijn hart niet evenzeer als het uwe.... moeder als ik ben.... zwerven mijne kinderen niet verre van ons, en gij.... het kan ochtend, het kan avond zijn, dat men ook u van mijne zijde afrukt....»

— »Spreek zoo niet! 't Is waar, ik moet het ergste vreezen, en alles zegt mij, dat die vervloekte Landvoogd een kwaad oog op mij heeft, maar toch voed ik gedurig meer hoop, daar er sedert de nederlaag der vloot al een gansche tijd verlopen is. Men heeft nog geen' regtdag gehouden. Wel is waar, worden wij streng in het oog gehouden, maar ik heb nog niet ge-

hoord, dat er een onzer broeders gevangen genomen is."

— »IJdele hoop!" zuchtte zijne gade.

— »Weet gij niet, dat de schipbreukeling alles aangrijpt, wat hem maar behouden kan? En ben ik anders op dit wrak van het geluk, hetwelk ik eenmaal hoopte, dat ik zou verkregen hebben, wanneer die vloot niet zoo lafhartig verweerd was. Tot heden toe heeft men niets gedaan dan hier en elders de monniken opgeligt. Sancta Paulo! wij zouden anders gehandeld hebben, als ons de zege geweest was! Dat zou...."

— »Emanuël! waar denkt gij aan? Wat gij anderen wildet toebrengen, kan u zelve nog treffen. O, ik heb het voorspeld! Gij hebt het ongeluk over uw huis gebragt. Andreas zwerft als een vogelvrijverklaarde in de Mattos rond. U...."

— »Zwijg, Maria! met die voorstellingen," riep haar echtgenoot, schamper. Maar het verbleeken van zijn gelaat toonde, dat hij meer vrees gevoelde dan hij wel blijken liet. De Portugees had in zijne vernedering zijne oude gevoelens nog niet verloren; hoe ook de zucht naar het behoud des levens en zijner goederen hem zich aan alles deed vastklemmen, die in voorspoed aangenomen fierheid kon hij echter niet afleggen, valsch als die thans was, beschaamd als hij tegenover zijne gade stond, en verstoord, dat hij de verwijtingen hooren moest, die hij gevoelde verdiend te hebben.

Donna Maria doorgrondde hem, en ziende, dat hij genoeg door het ongeluk vernederd was, hopende, dat zijne eerezucht thans eenen gevoeligen knak gekregen had, reikte zij hem de hand, en zeide:

— »Emanuël, mijn vriend! veinzen wij niet voor elkander. Zeg, dat het u berouwt, zoo gehandeld te hebben."

— »Berouw?" riep de Vidal driftig, »dat ik wilde opstaan en een' slag tegen dit volk slaan? Nimmer!"

— »Spreek zoo niet! Ik vraag, of het u niet berouwt om onzentwille?» zeide zijne gade.

— »Om uwentwille?» vroeg hij zachter. »Ja, Maria! bij San Juan! dat gaat mij aan het hart. Wat men mij doe, in den naam der Heiligen! ik kan sterven, moet het zijn, maar gij.... als ik denk aan uwe smart.... aan onze kinderen.....»

— »O, hadt gij dit vroeger bedacht!» zeide de vrouw bewogen. »Veel ware er niet gebeurd! Hadt gij die hooge gevoelens niet gekoesterd; waart gij bij uwen handel gebleven; hadt gij Andreas er bij opgeleid, Elvira's hand nooit aan een' graaf toegedacht, o, Emanuel! er zou u zulk een wig niet op de schouders drukken. Welk eene andere ware dan onze toekomst geweest! De vrede in ons huis, liefde van onze kinderen, sterk in ons aller genegenheid.... Welk een ouderdom....»

— »Maria! gij verscheurt mij het hart.»

— »Laat dat zoo zijn, mijn vriend! Is het ons lot niet geworden, laat de verbeelding ons voorstellen, hoe het had kunnen zijn. Wat hebben wij nu?»

De Portugees zag somber voor zich. Zijne hand rustte in die der bezorgde vrouw. Hij wilde het niet bekenen; hij, wiens wil steeds in zijn huis de wet was, wiens woord nimmer mogt tegengesproken worden, hij moest hooren, hoe de vrouw, die het niet dan gedwongen waagde hem tegen te streven, hem thans voor oogen stelde, wat hij door zijn gedrag bedorven had. Dat had zij vóór de uitharsting van den opstand nog eens gedaan; maar hij had er zich niet aan gestoord in zijn' trots: thans had hij gezien, dat zij ten beste geraten had, en dat, wat hij burgerlijke gevoelens genoemd had, in waarheid niets anders, dan liefde en genegenheid voor hem geweest was.

— »Ziet gij kans, dat het anders worde?» zeide de Portugees eindelijk, als ten antwoord op hare vraag.

— »Ik geloof het, Emanuël!»

— »Zonder opoffering, zonder verlies mijner eer, zonder schande?»

— »Laat mij uitspreken. Welligt bespot gij de goedgeloovigheid der vrouw, hare ouderwetsche kinderachtige gevoelens; ik weet, dat ik, wat verstand betreft, verre bij u achter sta — maar luister.... Wij weten, dat de Landvoogd een goedertieren vorst is, hij is menschlievend van hart en eerbiedigt het ongeluk. Zou hij niet te bewegen zijn, wanneer gij bekendet....»

— »Donna! wat wilt gij? Zou ik mijne broeders verraden, mijnen eed schenden?» viel de Don haar hevig in de rede.

— »Wie zegt u dat? Laat mij eindigen. Belijd hem, en gij zult geene onwaarheid spreken, dat het u berouwt u in de woelingen gemengd te hebben. Stel u in zijne handen, en verzoek barmhartigheid; maar doe tevens een beroep op zijne vergeving en een vergeten van al wat gij misdreven hebt, met belofte, dat gij u op nieuw onder zijn bewind begeeft en een getrouw onderdaan zult zijn. Zoo voorkomt gij iedere beschuldiging: gij bekent schuld, maar verraaft niemand.»

— »En denkt gij, dat de Graaf, wanneer ik mij in zijne magt stel, mij niet pijnigen zal, om te zeggen, wat ik weet, om mij te vernederen, om mij te verbannen?»

— »Neen! indien dat zijn voornemen was, dan had hij het reeds gedaan, want zijt gij niet reeds nu in zijne magt?»

— »'t Is zoo. Maar mij overgeven, schuld belijden....» hernam Don Emanuël aarzelend, »om eindelijk, als de tijd verlopen is, gevangen genomen en gestraft te worden.»

— »Neen, Emanuël! gij gaat als een zoon tot zijnen vader, en zegt: ik heb misdreven tegen u, ik wil

boete doen en mij bekeeren, geef mij mijne plaats weder in uw huis! Voorzeker, de Landvoogd zal u niet afwijzen. Ik heb hem uit Elvira's brief leeren kennen. Hij is Christen."

— »Ketter, wilt gij zeggen, en zou deze zijn woord houden?" vroeg de Don bitter.

— »Christen, zeg ik!" zeide de Donna met nadruk. »De deugden, welke de Graaf getoond heeft in de jaren van zijn bestuur, de stem, die er opgaat onder de armen des lands, die zijne menschlievendheid prijzen, geven mij regt, om ook aan zijne barmhartigheid en vergevingsgezindheid te gelooven. Doe het, Emanuël! doe het, niet alleen om uwentwille, maar ook om die uwer kinderen, om mijnentwille!" en aangedaan viel zij hem om den hals.

De trots van Don Emanuël streed nog eenigen tijd tegen het voorstel, dat met de scherpzinnigheid der vrouw op het karakter van den Landvoogd gebouwd was. De zucht tot behoud drong echter iedere opwelling terug — hij gaf toe.

Het kostte Don Emanuël de Vidal veel moeite om schuld te bekenne, en eer zijn brief aan den Landvoogd zoodanig was ingerigt, dat hij hem voldeed. Na rijp beraad en veelvuldige veranderingen, was het geschrift eindelijk gereed, en werd naar Mauritsstad opgezonden. Na verloop van eenige weken kwam het antwoord van den Landvoogd, maar welk een antwoord? Niets behelsde het, wat hem eenige hoop gaf op begenadiging; het liet die zelfs niet in de verte blijken. Het bevatte weinig meer, dan dat Don Emanuël met zijne gade gelast werd, zich op eenen daarbij bepaalden dag in het paleis van den Graaf te doen vinden.

— »Dat is de uitwerking van uw voorstel! Zie, Donna! ben ik er eene enkele schrede tot mijn behoud mede gevorderd? Integendeel! Men lokt mij in

het hol van den wolf en de strik wordt toegekneld, die men mij gespannen heeft. Geene belofte van eene vrije behandeling, niets van wat ik vroeg — het is of de Graaf reeds aan eenen gevangene schrijft!” zeide de Don, toen hij den brief ten tweeden male gelezen had en dien zijne echtgenoot overgaf.

— »'t Is waar!” sprak deze, na den brief ingezien te hebben, »veel bemoedigends ligt er niet in, en toch gevoel ik mij niet bekommerd of verontrust. De Landvoogd is geen beul, geen huichelaar. Zoudt gij in zijn geval anders handelen? Hij wil u hooren, en wanneer gij openhartig spreekt, zal zijne genade wel niet uitblijven. Wilde Joan Maurits uw verderf, hij zou mij niet mede ontboden hebben. En tóch dit bevel komt mij het vreemdste voor!”

— »Mij niet! hij wil ons beide in zijne magt hebben — dat is het!” zeide Don Emanuël wrevelig.

— »Dat is het niet! Geloof mij. Ik had, ook zonder dit bevel, u niet verlaten, ik zou u vergezellen tot den dood — maar die wacht ons daar niet. Zou de zachtmoedige Graaf mij doen uitnoodigen om getuige uwer folteringen te zijn? Dat moge den Indianen een geval-
lig schouwspel wezen, de Hollander heeft betere zeden en een gevoelig hart. Uit die bepaling put ik hoop; eene vernedering moge hij ons beschoren hebben, maar verderf niet!” sprak Donna Maria bemoedigend.

— »Ik wil het hopen, maar blijf vreezen. En toch moeten wij zijn bevel volgen: ik ben te ver gegaan om terug te treden — maar de Landvoogd kan verzekerd zijn, dat ik mijnen naam geene schande zal aandoen!” besloot Don Emanuël fier.

De echtgenooten reisden van Paraíba naar Recife de Pernambuco schijnbaar als vrije, maar in waarheid gevangene lieden, want toen zij de poort uitgereden waren, bemerkten zij, dat eenige krijgslieden hen op een' afstand

volgden. De Portugees koesterde echter het voornemen niet om zich te verwijderen, daartoe had hij te veel trots; hij gevoelde bovendien, dat eene poging tot ontvlugting zijne geheele zaak bederven zou. Zijne echtgenoot had van hen beide zeker de meest bemoeigende gedachten: immers Elvira was in Maurits-stad, Elvira had den Landvoogd zoo hoog geroemd!

XIII.

EENE STRAFOEFENING.

Ghy zult my, hopeloos, van immer te verblyen
 Van dees benauden gheest, en swaer elent bevrijen —
 Doet met my wat ghy wilt, 'k geef my in u ghewelt.
 Hooft.

Joan Maurits zat in zijn bijzonder vertrek, van boeken en papieren omgeven. Een bediende trad binnen, en meldde Don Emanuël de Vidal en zijne gade uit Paraïba aan. Een glimlach kwam op het gelaat van den Landvoogd, hij verschoof eenige papieren en haalde een paar brieven te voorschijn. Schielijk zette hij er zijn zegel op, en vaardigde er zijnen geheimschrijver mede af.

Don Emanuël en zijne echtgenoot waren inmiddels in eene der kamers van het Vrijburg gelaten. De Portugees bewonderde de pracht van alles wat zijne oogen zagen, en zijne gade betuigde, dat zij rijkdom en smaak zelden zoo vereenigd had ontmoet. Zij bleven daar lang alleen, en het verblijf in die kamer, ruim en groot, door de donkerroode gordijnen, welke voor

de vensters hingen, in een fantastisch licht gehuld; was niet geschikt om hun gemoed vrolijker te stemmen, maar wel in staat om eerbied en zekere beklemdheid te veroorzaken voor den man, dien zij wachtten, uit wiens mond zij hun vonnis hooren zouden.

Joan Maurits trad binnen, en hoewel de echtgenooten hem meer gezien hadden, scheen hij hun veel achtbaarder, veel strenger van uiterlijk toe dan vroeger. Met eene waarlijk vorstelijke houding naderde de Graaf Don Emanuël en zijne gade, die zich eerbiedig voor hem bogen en hunnen groet stamelden.

— » Don Emanuël de Vidal! » nam de Landvoogd het woord, en zag den Portugees ernstig aan. » Gij hebt wel gedaan hier te komen. Wij hebben zamen veel te spreken. Gij staat anders voor mij dan gij in uwe verblindung geloofd hadt te zullen doen. Ik zou dan de veroordeelde, gij de regter hebben moeten zijn, niet waar? Heb ik dat aan u verdiend, Senhor! ik en mijn volk? Hebben wij niet gewerkt tot het geluk uwer natie en den bloei van dit land? Het is waar, wij hebben Brazilië met de wapens gewonnen, maar wij legden het volk toch geene boeijen aan, zoo als uwe voorzaten deden. Maar dat is uwe schuld niet, ovenmin als het de mijne is, dat mijne soldaten soms de wetten der menschelijkheid overtraden. De plannen der eedgenooten tot omverwerping van ons gezag hebben met de Armada schipbreuk geleden. Don Emanuël de Vidal! gij zijt zeer in de strikken dier verfoeijelijke zamenzwering verward, gij en uw zoon. Ik acht den moed van dezen hoog, zijne daden waren eene betere zaak waardig. Nog eens, Senhor! wij hebben veel te spreken, maar geen vrouwen-oor is daarbij noodig. Het zou de Donna vervelen daarbij tegenwoordig te moeten zijn. In dit vertrek zal zij meer gemak vinden. De vrouw van mijnen huisprediker zal haar den tijd wel kunnen korten.”

De Donna bleef echter; haar oog staarde smeekend op den Landvoogd. Deze begreep dien blik, en de vrouw minzaam bij de hand vattende, leidde hij haar naar het aangewezen vertrek, en hij zag haar daarbij op zulk eene wijze aan, dat het meer dan hoop in de ziel der minnende gade opwekte. Welgemoed verwijderde zij zich, na nog eenen bemoedigenden blik op haren echtgenoot geworpen te hebben.

— » Wij zijn thans alleen, Don Emanuël! Wat hebt gij te zeggen tot uwe verontschuldiging, maar naar waarheid, waarheid vraag ik?» vroeg de Landvoogd, zich weder tegen over den Portugees plaatsende.

— » Wat zal ik meer zeggen dan ik de eer had u te schrijven?» sprak de Don. » Ik gaf daarin redenen van den opstand. Ik moest geen Portugees geweest zijn als ik geen lid van het vrijheids-verbond geworden was. Het valt voor een vaderlandsgezind gemoed hard de onderdaan van een vreemd volk te zijn, dat zich op de zetels van een verdreven bestuur vestigt, een volk, dat met ons verschilt in zeden, gewoonten en Godsdienst. Om datgene wat wij verloren hadden en dagelijks missen weder te verkrijgen namen ik en mijn zoon deel in het verbond tegen u.»

— » Zoo wilt gij het doen voorkomen; van uw' zoon spreek ik thans niet. Don Emanuël! gij bedriegt u, bij u is de oorzaak uit een geheel ander beginsel voortgekomen. Ik ken uwe omstandigheden. Een toeval, als ik het zoo noemen mag, heeft mij meer dan eens met uwe familie in aanraking gebracht. Uw broeder, uwe nicht, uwe beide kinderen heb ik voor mij gehad, gelijk gij thans staat, en ik moet u zeggen, de vrouwelijke leden der familie hebben mij het meeste behaagd. Waarom, zult gij vragen. Omdat ik haar hart vrij vond van die dwaze begeerten en dat valsche eerbegrip, dat ik bij de mannen opmerkte. Senhor! ik acht

het gevoel van eer hoog, geene mannenborst zonder die edele sprank onzer natuur is mij denkbaar; maar als zij ontaardt, dan daalt de mensch af van het hooge standpunt, waarop hij staat. Eer, goed geplaatst en gevoeld, houdt hem staande, kwalijk gewijzigd, doet zij hem vallen. Uw broeder is een hooghartig man. In Portugal werd zijn trots gefnuikt, zijn aanzien geminacht, in de nieuwe wereld hoopte hij nieuwen glans voor de Vidal's. Uw zoon heeft warm bloed en eene stoute ziel; hoe kon hij anders worden onder uwe leiding dan hij is? Uwe gesprekken en uw voorbeeld gaven eene rigting aan zijne eierzucht, die den wakkeren jongeling van huis en erf verdreef, die hem een bende-hoofd worden en met een' Cameron verbroederen deed. Uwe kroon is gevallen in hem, en ook uwe dochter wildet gij opofferen aan die dwaze herschenschim. Zie, het was u niet te doen om ons te verdrijven, als uwe onderdrukkers, de veroveraars van uwen grond, de vertrappers uwer regten; maar gij zelf wildet eene nieuwe orde van zaken, om, op het kussen gerakende, hoogheid te verkrijgen! Heb ik wel geoordeeld, Emanuël de Vidal?"

De Portugees antwoordde niet. De fierheid, wrevel en haat en wat er al omging in zijne ziel, bij de woorden van den Landvoogd, verstomden bij de taal der waarheid, hem toegevoerd. Hij was overwonnen door den juisten blik, dien Joan Maurits in zijne ziel sloeg.

— » Gij zwijgt. Gij bekent dus schuld in dezen? Beter ten halve gekeerd dan gansch gedwaald, zegt een Hollandsch spreekwoord: ik hoop het ook in u bevestigd te zien. Wat zou er gebeurd zijn, wanneer wij het ongeluk gehad hadden door u overwonnen te worden? Wat zou ons lot geworden zijn? Gij zwijgt weder? Uwe lippen schromen het uit te spreken? Zou ik onregtvaardig handelen jegens u en al die anderen,

met een schavot op te rigten en den beul werk te verschaffen?"

Don Emanuël schudde het hoofd, zijne knieën knikten.

— »Maar zoo ben ik niet, noch het volk, dat ik dien. Wij hebben geen' lust in het bloed van anderen: de Heer, dien wij dienen in ons geloof, spreekt van liefde en vergeving, zelfs tegen hen, die ons haten en vervolgen. Dat geloof is het mijne, en ik wil, dat de leeraars dat hier bovenal prediken, en ieder twiststuk varen laten; maar dat willen uwe priesters niet, zij hebben den mond vol van onze ketterij en zetten het arme volk tegen ons op. Die dweepzieke monniken, die oorzaken van zooveel kwaads hier uitgebroeid, heb ik verwijderd — zeg! hadden die dienaars uwer Kerk geen groot aandeel aan uw verbond?"

— »Zoo is het, heer Graaf!" zeide de Portugees. »De Godsdienst wordt hier hoog geacht, en, vergeef mij, dat ik het zeg, die maatregel met de geestelijken zal het volk op nieuw doen morren."

— »Denkt gij dat, Senhor?" sprak de Landvoogd. »Zou het dan beter geweest zijn, dat ik u en honderd anderen den kop voor de voeten deed leggen, dan die zielenherders weg te zenden? Onnutte dienstknechten baten het volk niets. De monniken worden hier tot luiaards gevoed, en de luiheid is een oorkussen des duivels. Uit dit ledigloopen dier heeren is veel kwaads gesproten. Hunne straf zal de kolonie geene schade doen. Ruimde ik andere bewoners weg, ik zou haar mogelijk een' gevoeligen slag toebrengen; nu kan ik nijvere burgers, aanzienlijke mannen behouden, en de hoop voeden om hen tot een ander inzicht der zaken en van hunne belangen te brengen, hen te doen zien en te leeren begrijpen, dat zij gedwaald hebben. Don Emanuël! gij hebt welgedaan in het land te blijven, en niet, zoo als uw vriend Viera en anderen, te ontwijken."

— »Zou er genade zijn, heer Graaf?" vroeg de Vidal, en hij zag met eene mengeling van vrees en hoop naar den Landvoogd op.

— »Genade, vraagt gij? Verdiend is zij niet, maar ik hoop, dat gij ze zult verdienen, dat de stap, welken gij thans gedaan hebt, opregt gemeend was, en gij u voortaan niet weder in eenige zamenspanning tegen ons zult inlaten. Geloof het, gij zoudt dan een' minder genadig regter in mij vinden!"

— »Ik dank, ik dank u!" riep Don Emanuël, en wilde in zijne vervoering de hand van den Landvoogd grijpen, maar deze weerde hem af, en zeide:

— »Mij behoeft gij niet te danken. Ik had u reeds vergeven, eer gij hier waart; eene andere dan gij heeft mijn hart bewogen, door hare smeekingen. Zij, welker hede gij eenmaal niet geteld hebt, die gij willens en wetens een' hooswicht ter vrouw wildet geven, zij heeft mijne knieën omvat en voor u gebeden. Hebt gij dat aan haar verdiend?"

— »Neen! neen!" riep de Portugees, die de waarheid der beschuldiging gevoelde, en hij hield de hand voor het gezicht.

— »Ongelukkige vader! welk eene parel hebt gij verloren in dat meisje? Gij zelf hebt uwen ouderdom bedorven en zult eenmaal als kinderloos daar staan, en het betreuren, dat gij zoo dwaas, zoo onnatuurlijk met uwe kinderen handelt; wroeging zal u bevangen, omdat gij meer naar hoogen rang en aanzien dan naar tevredenheid en huiselijk geluk gestreefd hebt," zeide de Landvoogd ernstig.

— »Ongelukkige vader! ja, dat ben ik," herhaalde de Portugees op demoedigen toon — »Graaf! gij grijpt mij in het hart met dat woord. Andreas ver van mij omdolende, Elvira mij ontweken! Een rampzalige ouderdom, wroeging, zegt gij, zal mij treffen. Is er

dan niets meer te herstellen? kan er niets aan veranderd worden? Zal ik de straf moeten lijden, die ik mij zelve veroorzaakte, zoo mogen dan de Heiligen zich over mij ontfermen! O, mijne Maria!”

— »Hadt gij haar gehoord, het zoude u thans beter zijn. Zij, die nooit in uwe gevoelens deelde en het ergste er van vreesde, heeft gelijk gehad, ofschoon gij het nimmer geloofdet en hare gebeden en tranen bespottet. Nu ziet gij zelf hoe ver het gekomen is.”

— »Schatten gaf ik als ik de liefde mijner kinderen weder verkrijgen, als ik herstellen kon wat ik bedorven heb. Gij spraakt van huiselijk leven te midden der mijnen, van....”

— »Er is herstellen aan, Don Emanuël!” viel de Landvoogd hem in de rede. »Gij hebt de liefde uwer kinderen niet verloren. Een kind vergeet zijne ouders niet, al verschilt hij soms met hen in denken en willen. Ik predik geene ongehoorzaamheid van het kind tegen de ouders, maar acht niettemin het kind hoog, dat zich stelt tegen den vader, als deze het tot iets kwaads, iets onedels bewegen wil of leiden; wanneer dat kind den vader zijn’ verkeerden weg op goeden toon onder het oog brengt, en zoo heeft uwe Elvira gehandeld. Zij bemint u nog. Ik heb haar leeren kennen, de dagen, die zij hier onder mijne bescherming, bij mijn’ huisprediker heeft doorgebracht. Welk een engel in schoonheid en deugd, en deze wildet gij verderven, door een huwelijk met een’ man, van wien gij wist, dat hij boos van hart en wandel was?”

— »O, spaar mij, om Jezus’ wille, spaar mij!” kreet Don Emanuël.

— »Ik wil meer dan dat, ik wil u het geluk en de vreugde wedergeven!” zeide de Landvoogd op zachteren toon. »Het was niet om dit onderhoud alleen, Don Emanuël! dat ik u op mijn’ Vrijburg deed komen. U

wachten nog andere dingen. Mijne genade hebt gij voor uw deel in de zamenzwering, maar u wacht nog de straf voor uw gedrag jegens uw kind. Ik hoop, dat zij u bekeeren zal tot beter en heiliger gevoelens. Zie hier uwe plaats," en de Portugees bij de hand nemende, voerde hij hem naar den achtergrond der kamer. Op een teeken, dat hij gaf, sloegen de vleugeldeuren van het zich daar achter bevindende vertrek open.

Don Emanuël was in het eerst verblind door het helle licht, dat hem hier te gemoet straalde. Hij zag wel, dat hij in een talrijk gezelschap gebragt werd, maar uit de stilte, die er heerschte, meende hij eenige plegtige handeling te moeten afleiden. Hij deed een paar schreden voorwaarts, en de oogen om zich slaande, gaf hij een' gil en wilde het vertrek binnensnellen.

De Landvoogd echter hield hem tegen en zeide:

— »Gij zijt verbaasd en ontroerd. Gij begrijpt het doel dezer zamenkomst niet; buiten deze twee vrouwen is dit gezelschap u vreemd. Zij zijn hier om getuigen te zijn der straf, welke ik u opleg."

En welke straf was dat? Een vader had ze een' zegen genoemd, ze onder de schoonste oogenblikken zijns levens geteld, als het hartverheffendst oogenblik, waarbij zijne tegenwoordigheid, zijn woord gevorderd werd? Ook Don Emanuël was geroerd, getroffen; zijne aandoening was echter meer verbazing, dan wel uit gevoel geboren.

Daár voor hem stond Elvira, de teruggevondene dochter in al den glans harer schoonheid; een wit zijden kleed omsloot de bevallige leest, het lange donkere haar werd door eenen band met juweelen bezet, opgehouden; een bloemenruiker prikte op hare borst, maar de verwen dier bloemen verloren het in het tee-

dere der kleur en der bloesem bij den bos, welke op hare kaken zetelde; uit hare levendige oogen schitterde een glans van vreugde en zaligheid. Slechts eenmaal was die bos voor eene bleeker tint verwisseld, slechts eenmaal verduisterde de gloed van het bezielde oog, en was er een traan langs de bloeiende wangen geroold, zoo als de dauwdrop het roosje besproeit; het was toen haar blik op haren vader viel, en deze de armen naar haar uitbreidde, toen zij op hare moeder blikte en zag hoe deze de handen vouwde en het oog ten hemel wendde. Naast Elvira stond een jongeling, in een sierlijk gewaad gedost; zijne hand hield die van het meisje gevat, zijn blik rustte liefdevol op haar, en scheen zich dan zacht en vragend naar den vader te wenden. Achter hen, op eene kleine verhevenheid, stond de eerwaarde Plante, in zijn deftig ambtsgewaad, met zijn' ernstigen blik, en nevens den dominé Donna Maria en eene andere vrouw, en achter den jongeling een officier der troepen, een jonge man met een bleek gelaat; nevens hem stonden Piso, Post en nog een paar van des Landvoogds gemeenzame vrienden. Het was in het midden dezer belangwekkende groep, dat Joan Maurits den Portugees voerde.

— » Vermoedt gij uwe straf, Don Emanuël? » vroeg de Landvoogd eindelijk.

— » Straf! noemt uwe Excellentie dit straf? Uwe genade is grooter dan ik hopen kon. Mijne dochter! mijne Elvira! gij haat mij dan niet meer? Gij veracht mij niet? O! ik wil uwer weder in liefde aannemen; alles, alles zal anders worden! Kom weder bij ons te Paraiba. O! ik heb geleerd, veel geleerd; deze man.... »

— » Daarmede is het niet ten einde, Don Emanuël! » viel de Landvoogd hem in. » Uwe dochter vraagt meer, en ook ik maak eene voorwaarde, en zonder dezer vervul-

ling is uwe straf niet ten einde. Maar zij is niet zwaar. Uwe dochter en deze jongeling wachten alleen op uwen zegen. Gij wildet haar een' echtgenoot geven, welke haar niet behaagde, thans heeft zij zelve gekozen en vraagt daarop uwen zegen. Uwe echtgenoot heeft dien reeds gegeven, als ik mij niet bedrieg?"

— »O, uwe Exellentie!" zeide de Donna, »gij hebt mijn hart aangenaam verrast. Moesten wij daarom hier komen? De hemel moge u voor uwe goedheid zegenen!"

Don Emanuël's gelaat betrok bij deze woorden; hij zag nu zijne vrouw dan de jonge lieden aan; hij waagde het niet den Landvoogd te wederstreven, en toch aarzelde hij den wensch te vervullen.

Joan Maurits zag het, en de reden meenende te gissen, zeide hij:

— »Om mij zoudt gij welligt uwe toestemming geven, en die naderhand als afgedwongen beschouwen. Dat moet zoo niet zijn. Dit huwelijk is, zoo als ik zeide, de wensch uwer dochter, hare eigene vrije keus. Wij zijn uw borg, dat die keus goed is en haar geluk zal bevorderen. De heer van Weren is een aanzienlijk koopman uit ons land, zijn geslacht zal het uwe geene schande aandoen. Rimpel het hoofd niet. Gij, een adellijke, hebt de dochter van eenen koopman gehuwd, uwe dochter neemt mede een' man uit dien waardigen stand tot echtgenoot. Liefde, Don Emanuël! heeft deze verbindtenis gesloten. Gij zult vreugde beleven aan dezen echt."

— »Ik geloof het, uwe Excellentie! ik wil Elvira's geluk, maar....," herhaalde de Portugees en zag den predikant aan.

De Landvoogd fronsde het voorhoofd en zag eenigzins verlegen voor zich, daarop had hij niet gedacht: nu eerst herinnerde hij zich mede, wat Plante hem over de verandering van Elvira's godsdienstige gevoelens gezegd

had. Hij wilde den Portugees niet bedriegen, maar voorzag tevens, als hij de waarheid ontdekte, eene menigte zwarigheden zich openbaren. Eindelijk nam hij na eenig bedenken zijn besluit en zeide:

— » Don Emanuël! er zijn groote veranderingen gebeurd, sedert Elvira u verliet. De gevoelens, welke zij in hare jeugd deelde, zijn door haar naar andere vormen gewijzigd. Zij heeft de leer der Hervormden aangenomen.»

Don Emanuël trad eene schrede terug, zijn oog gloeide, een hard woord lag op zijne tong....

— » Het is hare keus, mijn vriend! » hervatte de Graaf, » en zal het verandering maken in uwe liefde, in uwe vreugde, dat zij niet meer tot uwe Kerk behoort, dat....? »

— » O, Landvoogd! » viel Don Emanuël weemoedig in, » spreek niet meer. Gij weet niet, wat zij onbedacht verloren heeft, zaligheden.... »

— » Spreek gij zoo niet, Don! » liet Plante van zijne verhevene plaats in heiligen ijver zich hooren. » De dienst des Molochs, welke het meisje verlaat.... »

— » Aan mij is het woord, eerwaarde heer! » viel Joan Maurits hem schielijk en eenigzins scherp in de rede, daar hij, wanneer Plante zich mede in het gesprek mengde, nog geen einde aan de zaak zag, en vreesde, dat deze in eene ijdele twisting ontaarden zou, die zijn voornemen bederven en de gemoederen verontrusten zou. Daarom voerde hij op zijn' bezadigden en overredenden toon Don Emanuël toe: » Uwe dochter, Senhor! heeft door hare jaren eene vrije keus en vrij handelen. Het ouderlijk gezag houdt, naar de wet, over haar op, maar de ouderlijke liefde en genegenheid blijft over wet en schrift. Daarom neem haar aan in liefde. Wij allen, Roomsche of Hervormde, zijn Christenen, kinderen van éénen vader. In de hoofd-

zaak zijn wij het eens. Elvira zal u niet minder liefhebben dan vroeger toen zij haren rozenkrans bad. Bedenk, dat uwe eigene hardheid de oorzaak van al het gebeurde is. Bedenk, dat dit oogenblik uwe schuld bij haar kan uitdelgen! Een weinig straf hebt gij wel verdiend. Het had erger voor u kunnen zijn, wanneer een ander Elvira's hand verkregen had: dat had haar en u grooter ongeluk toegebracht, dan deze geloofsverandering zal te weeg brengen."

— » In Jezus' naam! het zij dan zoo als zij verlangt," zeide Don Emanuël, en hij trad haastig naar zijne gade, die hem teeder de hand drukte, en wier woorden, naar het scheen, ingang in zijn gemoed vonden. En de moeder, de liefhebbende vrouw, die zoo op eens van alle zorg ontheven, gelukkig was, nu zij hare dochter weder had, wist haren echtgenoot zoo bezig te houden, dat hij bijna niets van het formulier hoorde, 't welk Plante voordroeg, en toen de waardige predikant de jonge lieden de handen deed zamenleggen, zoo roerend den zegen over hen uitsprak, en daarbij gedacht aan de omstandigheid, waarin de plegtigheid voorviel, en aan de personen, welke zoo van nabij daarin betrokken waren, toen 'vouwde ook Don Emanuël de handen, en hij dacht er in dit oogenblik niet aan, bij de roerende woorden des begaafden predikers, dat een kettersch leeraar voor hem stond en den zegen smeekte over allen, die hem lief en dierbaar waren.

Het was geschied. De jonggehuwden naderden nu de Vidal en zijne gade, en vroegen hunnen zegen. En Don Emanuël breidde zijne handen over hen uit en zeide op een' toon, die blijkbaar uit zijn hart voortkwam:

— » Leeft gelukkig! De zegen Gods en die uws vaders ruste op u. Komt aan mijn hart, mijne kinderen!"

— » Ook mijn zegen!" voegde de moeder er bij,

en beide ouders drukten de ten toppunt hunner wenschen zijnde jonge lieden aan hunne bewogen borst.

Het was eene schoone groep, en de Landvoogd zegende het oogenblik, dat hem het denkbeeld had ingegeven, om het geluk van Elvira en van Weren te volmaken, en van Don Emanuël een' zegen en eene toestemming to verkrijgen, waarover hij anders groote zwarigheden te gemoet gezien had. Ook Plante en zijne gade deelden in het geluk, dat de geliefde huisgenoot en den jeugdigen vriend ten deel gevallen was. De vrolijke Post, de meer ernstige Piso drukten door een' krachtigen handslag hunne deelneming uit, en de schilder verheugde zich reeds in het vooruitzicht van den maaltijd, dien de bruidegom zou doen aanrigten, en waarop hij zich een' kus van het lieve bruidje beloofde. Één der aanwezigen echter wendde het gelaat af, doch het was geene spijt over het geluk zijns friends, die den krijgsman bezielde; geen ander, die daar meer aandeel in nam dan hij — maar hij, die zelf beminde, die wist weder bemind te worden, doch de zekerheid niet had van de geliefde des harten eenmaal zóó de zijne te zullen kunnen noemen — hij kon eene geheime stem in zijn binnenste niet smoren, die hem scheen toe te roepen: »dat geluk zal nimmer het uwē worden!” Hij keerde het gelaat af, om den traan te verbergen, die opwelde in zijne oogen.

Don Emanuël onttrok zich eindelijk aan de gelukwenschingen en omhelzingen der aanwezigen. Ook zijne borst was ruimer, zijn hart klopte sneller en vrolijker dan ooit te voren, en in de warmte van zijn gevoel beseft hij het levendig, hoe veel hij den edelen miskenden Landvoogd verschuldigd was. Hij wilde tot hem snellen, den genadigen regter zijnen dank brengen voor eene straf, die hij als eene weldaad erkende en zou blijven erkennen — maar Joan Maurits had de kamer verlaten en zich aan elke dankbetuiging onttrokken.

XIV.

DE BODE ONDER DE TUPINAMBO'S.

Waarom besluit ghy niet, wat staat hier doch te vresen?
Hooft.

Met lossen teugel rende een ruiter door de Mattos. Het paard, dat hij bereed, had blijkbaar reeds een' verren togt afgelegd; het zag er vermoeid uit. Bij den ingang van een der groote wouden, die door hunne ondoordringbaarheid een' togt te paard hoogst moeilijk maakten, sprong hij van het kortademende ros en gaf het zijne vrijheid, welke dit zich ten nutte maakte, door de matte leden op het geurige gras uit te strekken. De ruiter hield zich echter niet op, maar drong het woud in. Zijn gang was driftig en snel, zoo als van een', die door de eene of andere oorzaak onaangenaam getroffen werd. Dat bewezen ten overvloede de wrevele trek op zijn gelaat, de norsche uitdrukking van zijne vurige oogen, het van tijd tot tijd te zamen trekken zijner lippen, en de woorden, die hij eer mompelende dan verstaanbaar uitstootte.

Het was echter of de stilte, die onder die reusachtige boomen heerschte, de eenzaamheid, waarin hij rondwandelde, door niets afgebroken dan het ritselen van het lover, door de dartele apen of het opjagen van wild of vogels te weeggebragt, hem bedaarder stemden, althans zijn stap werd minder driftig. Hij hief het hoofd op als of hij de frissche geurige koelte, die hem te gemoet stroomde, wilde inademen; hij schudde de donkere lokken uit den nek, en den hoed afnemende, wierp hij zich onder eenen palmboom neder. Daar zat

hij een' geruimen tijd en scheen in nadenken als verloren. Eindelijk gaf hij zijne gedachten woorden, en zeide:

— » Zou zij voor mij verloren zijn? Zou de band, welken mijn vader en mijn oom om ons geslacht wilden leggen, ten einde het sterker en aanzienlijker te doen worden, verbroken zijn? Nog geen ongeluk genoeg? Per dios! 't is of alles zamenspannt om die vreemden te begunstigen. Ons ontwerp vernietigd, de aanleggers versuft, bespied, gevangen; die de wapons gegrepen hebben, als ik, gebannen, vogelvrij verklaard, en het niet waggende de Mattos of de bosschen te verlaten. Vrome heiligen; per dios! waarachtige priesters, die als profeten voorzegden, dat de Godheid met ons was. Zij is gevallen de heilige zaak, en wat is er van mij geworden, wat heb ik gewonnen? Hier zit ik als een arme zwerver, aan ieders ongenade overgegeven, gevloekt, vernederd, ongelukkig! Ik ben verstoken van de weelde, die ik altijd de mijne noemde, en met bedorven vooruitzigt. Warm bloed en fier gevoel kunnen het niet dragen zich overwonnen te gevoelen, overwonnen waar ik hoopte te zegepralen! — Hoe, hoe zou ik voor haar gestaan hebben, die mijne plannen doorgrondde en met een waarschuwend woord mijne geestdrift zocht te dooven! In den glans des overwinnaars, met den lauwer der victorie, had ik mij voor haar willen vertoonen, en ik had gezegepraald over hare gevoelens, terwijl Recife voor mijn zwaard was gevallen! Dat is zoo niet! Niet alleen is die lauwer verdord eer hij bloeide, maar ook Elvira's liefde is de mijne niet meer. En wie, wie was mijn vijand dáár? Een ellendeling, een fortuinzoeker, een kind van het geluk. O, Elvira! gij besmet een edel geslacht met die gevloekte min! Zoo grievend, belcedigend voor mij, die u liefhad als mijn leven, die alles gewaagd zou

hebben om uw bezit. — Maar is het waar? Is zij voor mij verloren? Rinarez! kan ik uw berigt vertrouwen? Gij, die als de engel des verderfs mijne zuster wildet verleiden, die mij meer dan één' stap ten kwade raaddet, die mij bespottet toen ik u op den degen riep, die mij haat om Elvira's wille — was uw berigt eene nieuwe beleediging, een lust om mij te bespotten, om u te verheugen in mijne woede en smart? — Per dios! ik heb Rinarez geduld om de zaak, welke wij dienden, omdat zijn naam en zijn aanzien en vermogen magtige steunsels voor ons waren, en toch haat ik dien man, omdat hij mij steeds in alles vleide en mijne vriendschap zocht. Eene fraaije vriendschap! en toch moet ik hem danken. Ik weet nu wat ik te verliezen heb. O, Elvira! wist gij hoe lief ik u had. Ik kan u niet in de armen van dien Hollander zien, er niet aan denken, dat uw ronde arm zich om hem slingert, dat uw hoofd rust tegen eene borst, die ons vijandig is, dat..." en driftig stond Don Andreas de Vidal op en deed een paar stappen voorwaarts. »Wraak! wraak!» riep hij weder stilstaande op ruwen toon, en stak de zaamgeknepen vuist omhoog. »Wraak over u, die mijn leven ontroofde in hare liefde! Wij zullen kampen om haar bezit, op leven en dood! Gij zult haar niet bezitten of ik geen getuige uwer doemenswaarde min zijn! Voort! voort! naar het dal der St. Francisco!"

— »Waarheen zoo snel gegaan, Senhor!" werd er achter hem uit de struiken geroepen, en eenige bijl-slagen verschaften ruimte in de door de natuur gevormde borstweringen, die het smalle voetpad omzoomden, voor een' man, dien wij reeds eenmaal in het gezelschap van Andreas de Vidal ontmoetten. »Zoo driftig niet! Verre is de weg naar de rivier, en dat bloed wel bekoeld zal zijn, eer gij daar zijt. Dood gaat gij allen, Cameron weet wel."

Vidal stond stil en de reusachtige Tupinambo lag zijn' gekleurden arm op den schouder van den Braziliaan.

— » Wat u overkomen is, Senhor! Ongeluk gehad in de liefde? Hoorde ik dat niet? Gevochten of nog vechten moet om die blanke vrouw?»

— » Het kan zijn, Cameron! Als gij bemind hebt, weet gij wat de liefde is. Maar teleurgestelde liefde, kent gij die? Hoe klopt het hart van den Tupinambo als hij het licht zijner oogen moet derven?» zeide de Vidal hevig.

De oogen van den zoon der wouden schoten vurige bliksems en hij sloeg zijne bijl woest om het gevederde hoofd.

» Bloed! bloed!» grinsde hij en keek zoo afschuwelijk, dat de Vidal huiverde voor dien moordzuchtigen blik.

Cameron lachte en liet de bijl zinken.

— » Niet vreezen, Senhor!» sprak hij. » Cameron niet meer wenscht. Maar ga met mij, mijn volk niet ver af, ik op de jagt geweest. Wij zamen spreken over die vrouw. Cameron plan maakt.»

De beide mannen drongen daarop het bosch in, en welk een goede voetganger de Vidal zijn mogt, hij had moeite om den Tupinambo te kunnen volgen. Een' geruimen tijd duurde het eer zij de Aldea of het dorp, waar de Tupinambo's gelegerd waren, bereikten. Eerst nadat zij, na links afgegaan, en door heesters en struiken gedrongen te zijn, een' uitweg uit het woud hadden gevonden, kregen zij nu eene breede en schoone vallei voor zich, waarin eenige hutten, van boomstammen gemaakt en met boombladeren bedekt, de Aldea vormden.

Reeds op eenigen afstand drong een luid geschreeuw en gejuich in hunne ooren, en zag men eene volksmenigte op eene opene plek te midden der hutten dooreen woelen; een geweldige rook rees boven hun hoofd op.

De Vidal dacht, dat de ligt ontvlambare hutten in brand geraakt waren, en wees den Tupinambo naar de vlakte.

Cameron schudde het hoofd, mompelde iets tusschen de tanden en verhaastte zijn' stap, zonder zijn' medgezel eenige opheldering te geven. Toen zij verder kwamen hoorde de Vidal duidelijk eene soort van gezang, en het klinken van eenige wanluidende speeltuigen, en zoodra de Tupinambo's hun opperhoofd zagen naderen werd het gejubel en geschreeuw des te sterker, het scheen of de gansche menigte als betooverd was, allen bewogen zich in de potsierlijkste wendingen al dansend om een groot vuur en eenige mannen, die daarnevens stonden.

— »Tupinambo's goede vangst,» zeide Cameron tot de Vidal, en hij trok hem eenigzins driftig in den kring.

Toen zij daar stonden zwegen de speeltuigen en de dansers hielden in een oogenblik stil. De Portugees verschrikte voor hetgeen hij zag. Die dolle vrengde was hem thans geen raadsel meer. Hij huiverde en trad snel eenige schreden terug, op het zien van eenige bloedige kleederen en een' met een' langen verder versierden hoed, die voor het vuur lagen; in dat vuur, te midden der knetterende vlammen, werd een menschen-ligchaam gebraden! Op eenigen afstand stond de Pay of wigchelaar van den troep; hij hield een lang mes in de hand, waarvan eenige bloeddruppels nedervielen op eenen man, die aan zijne voeten lag, en de gebonden handen van dezen, zijne ligplaats bij het vuur, lieten geen' twijfel over aan het lot, dat den kermende wachtte.

— »Cameron!» barstte eindelijk de Braziliaan uit, »zult gij dit toelaten? Deze gruwzame wreedheid schreeuwt ten hemel!»

De Tupinambo schudde het hoofd en volgde den naar het vuur snellenden Vidal.

— » Jezus Maria! Senhor de Vidal! Engel door de Heiligen gezonden! Red, red mij....,» kreet de gebondene, die op het hooren van voetstappen het hoofd omwende.

— » Giacomo!» riep Don Andreas, die den moor uit de hacienda zijns vaders herkende. » Gij hier, en die anderen daar....?» en hij sprong toe en wilde zijne banden doorsnijden.

Cameron, die hem niet uit het oog verloren en zijn oogmerk geraden had, hield hem terug, en fluisterde hem in zijn gebroken Portugeesch toe:

— » Onbezonnene! de moor is door den Pay Jurupari overgeleverd. Gij sterven als gij aanraaktet. Gij kent die negros goed, hem hebben. Maar Cameron handelen, hij beter dan gij weet hoe men spreken moet.»

De Tupinambo naderde den wigchelaar, die met opmerkzaamheid dit alles had aangezien, en zich blijkbaar op een nieuw offer verheugd had. De Indiaan sprak eenigen tijd met hem. Het was duidelijk te bespeuren, dat hij in het eerst niet veel smaak had in het voorstel hem gedaan; maar het opperhoofd wist met wien hij te doen had en welke middelen den Pay konden bewegen, om van dit offer af te zien. Eindelijk slaagde hij, te eerder welligt, daar er reeds een mensch gevallen was, en het volk dus niet geheel van den gruwelijken maaltijd verstoken werd, die het zoo begeerig te gemoet had gezien.

De Pay trad met een gebogen hoofd weder in den kring; een oogenblik bleef hij nadenkend in het vuur staren, toen was het als of een elektrische schok door zijne leden voer; hij verdraaide zijn ligchaam in de zonderlingste hogten. Eensklaps rekte hij zich weder

uit, en stond in zijne volle lengte voor het gebogen volk. Hierop hield hij eene rede voor de menigte, die de Vidal echter niet verstaan kon, doch die, te oordeelen naar de gebaren, welke de Pay maakte, betrekking op Giacomo had. Waarschijnlijk, en de Braziliaan maakte dit uit eenige woorden op, maakte hij den Tupinambo's diets, dat de komst van hem eene zending van Jurupari was, om den dood van den negros te beletten, en dat de God eischte, dat die man aan den vriend van hun opperhoofd overgeleverd moest worden; althans, toen de Pay met een' akeligen gil zijne aanspraak geëindigd had, sneed hij de koorden los, waarmede de moor gebonden was, en geleidde hem naar de Vidal. Die overlevering geschiedde weder met eene aanspraak, en er was zekere eerbied zoo wel in zijne houding als in die der overige Indianen te bespeuren.

Vidal voerde den aan alle zijne leden bevenden moor buiten het dorp, waarin nu de Tupinambo's hun helsch geschreeuw weder aanvingen, en hunnen afschuwelijken maaltijd hielden.

— » St. Lorenzo! » gilde de moor, toen hem het gedruisch in de ooren klonk, en hij hield, als stuipachtig en met woest rollende oogen, de Vidal bij den arm: » Daar verslinden zij den graaf! »

Andreas, verschrikt over zijn akelig uitzigt, was het echter nog meer door die woorden; eene huivering rilde hem door zijne leden, hij waagde het niet den moor te vragen.

— » Arme Senhor Rinarez! » klaagde de moor en greep Don Andreas weder aan.

Deze, die alzoo het ijselijke, dat hij vermoedde, bewaarheid vond, leidde den door de geleden doodsangsten ontstelden moor steeds verder, tot dat hij het gejoel der barbaarsche Tupinambo's niet meer hooren kon. Toen zette hij zich met Giacomo onder een

boom neder, en het gelukte hem den negros tot bedaren en meerdere kalmte te brengen, zoodat hij hem met hoop op een geregeld antwoord vragen kon, wat hij hier had moeten doen.

— »Don Rodrigo zond mij uit om u te zoeken: er zijn wonderlijke zaken voorgevallen,» antwoordde de moor.

— »Niet meer dan ik weet. Elvira meent gij?» vroeg de Vidal zijn geheugen te gemoet komende.

— »Gij weet dan, dat zij getrouwd is?» vroeg de moor verwonderd.

— »Per dios!» stoot Don Andreas op. »Getrouwd! en ik nog hier! Ha! die ellendeling zal mijne hand niet ontkomen, ha! hoe ik Rinarez haat, ik had liever den Hollander aan het spit gezien!»

De moor huiverde op nieuw bij de herinnering van dien gruwel, en zeide:

— »Bij St. Lorenzo! spreek zoo niet meer, Senhor! Gij wilt toch geen' broedermoord begaan?»

— »Broedermoord? Kerel! zijt gij dol of is u de schrik in het hoofd geslagen? Giacomo! gij weet, dat ik geen' broeder heb, dit....!»

— »Gij hebt er een' sinds eenige weken. Neen, Giacomo is niet dol, al stond hij op het punt het te worden; hij mag nog wat verward zijn, maar hij weet wat hij spreekt. Ik had u echter moeten zeggen, dat ik over uwe zuster, niet over uwe nicht sprak.»

— »Mijne zuster! getrouwd te Recife!» zeide de Vidal verbaasd. »Zij heeft dus zich zelve beveiligd voor den graaf? Daaraan herken ik haar; al vindt zij eene schuilplaats bij den Landvoogd, zij zal toch haar geslacht niet verlagen. Wie is de edele Portugees, welke zich met mij verbroederd heeft?»

Giacomo schudde het hoofd en zeide:

— »Matig uwe vreugde, Senhor! Elvira is de

vrouw van eenen Hollandschen koopman geworden.”

De Vidal werd onrustig.

— »Uw vader,” liet de moor er schielijk op volgen, »uwe moeder waren bij dat huwelijk tegenwoordig; dat in het bijzijn van den Landvoogd op eene luisterrijke wijze gevierd is.”

— »Mijn vader in Maurits-stad? Giacomo! vertelt gij mij sprookjes? Maakt u nog die....”

— »Neen, neen, Senhor!” viel de moor hem in, »Bij alle Heiligen! het is waarheid wat ik u zeg. De Landvoogd heeft hem onthouden en zij zijn verzoend; in zijn paleis heeft de plegtigheid plaats gehad. Uw vader heeft daarop eene vergadering van de aanzienlijksten des lands bijgewoond, die door den Graaf belegd was, en is, volgens schrijven aan mijnen meester, geheel voor het bestuur van den Hollander gewonnen. Hij zegt te begrijpen, dat hij verkeerd gehandeld heeft met zich in die zamenspanning te steken, en blijde te zijn zich onderworpen te hebben; dat hij gevoelt en overtuigd is, dat de Nederlanders het wél met Brazilië meenen, en dat hij wenscht, dat uw oom en gij daarmede van overtuigd wierden. Dat alles schreef hij Don Rodrigo en zond hem een’ brief voor u. Om dezen te bezorgen reisde ik af. Digt bij deze Aldea ontmoette ik uwen vriend, de Rinarez; hij ging met mij en vernam van mij al wat er met de familie gebeurd is. Hij lagchte daarover op eene boosaardige wijs. Ik wilde hem de reden dezer mij vreemde handelwijze vragen, doch werd daarin door een’ troep Tupinambo’s verhinderd — in een oogenblik waren onze handen en voeten gebonden. Gij weet het overige,” eindigde de moor, die het gebeurde niet weder herhalen wilde.

Men zal zich de verbazing, de woede van den opgewonden zoon der vrijheid, van den fieren telg der Vidal’s kunnen voorstellen, bij dit verhaal; meer dan één

uitroep had dit afgebroken. Woest greep hij den brief zijns vaders, en las hem haastig. Hoe was die man in dien korten tijd veranderd! In staatkundige gevoelens, in aangelegenheden des harten en des bijzonderen levens was hij juist het tegenovergestelde van vroeger. Die Landvoogd moest wel eene bijzondere gave hebben om harten te winnen! Het was inderdaad een wonderlijk voorval, zoo als Giacomo zeide.

Andreas borg den brief met een gefronst voorhoofd op de onstuimig woelende borst. Het had hem niet bewogen, hoe vaderlijk, hoe zacht, vermanend, ja biddend de brief was. Hij beschouwde dat schrijven als een uitvloeisel van zwakheid, ligtgeloovigheid, zucht tot levensbehoud, vrees voor ellende en armoede. Neen, hij, hij zou zich niet laten vangen door eene gladde tong, hij kende geene vrees, geene opoffering was hem te groot. Hij wilde vrij blijven, en geen' vreemdeling onder de oogen zien en bedelen om genade. Liever onder de Tupinambo's zwerven, aan moeite ter prooi, dan de weelde in die stad, waar de Hollander gebood. Hij zou de vrijheid niet verraden, zoolang nog een druppel bloeds in zijne aderen vloeiده; hij zou zich niet overgeven, maar tegen den ketter kampen, zoolang zijn arm een zwaard voeren kon.

— »Mijn meester Don Rodrigo....!» begon de moor weder, dien nog meer op het hart lag, de overdenkingen van de Vidal afbrekende.

— »Welnu, ongeluksvogel!» zeide Don Andreas norsch.

— »Uwe nicht Donna Elvira is wedergevonden door dien Hollander, toen deze dolleman de Tupinambo's en u achtervolgde.»

— »Dan sprak de Rinarez toch waarheid,» zeide de Vidal opmerkzaam.

— »Zoo weet gij dan, dat zij met dien schoonen

bleeken man lang te zamen was? Uwe nicht is sedert dien avond zeer opgeruimd en schooner dan ooit geworden,” grijsde Giacomo.

— »Zwijg met uw gesnap!” beet de Vidal hem toe, »of gelooft gij, dat een afgewezen minnaar behagen in zulke redenen schept? Ik had liever hem dan Rinares, hoe ik dien ook haat, in het vuur zien liggen, herhaal ik u. St. Jozef! wie weet of hij thans niet in de armen van het schoone meisje ligt en mij uittacht!”

Giacomo grijsde op dat woord en sprak:

— »Hij is na dien tijd niet weder in de hacienda geweest. Die menschen stellen de liefde niet boven hunnen plicht, maar verlaten de poezele armen der schoonste maagd, en ontwijken hare zachte kussen, zoodra de trom geroerd wordt. Bij St. Juan mijn patroon! Senhor! ik zag den knaap, dien ik eens op mijne armen droeg, liever aan hare zijde, dan dien blonden man.”

— »Zou het nog niet kunnen zijn? zou Elvira nog de mijne niet kunnen worden?” vroeg de Vidal, en het was twijfelachtig, of hij die vraag zich zelven of den moor deed.

Deze echter vatte ze op als aan hem gedaan, en antwoordde, terwijl hij de Vidal aanzag:

— »Wenscht gij dat nog? Welnu dan, maak u op naar de hacienda.”

— »Om afgewezen te worden? Toen zij nog niet wist wat liefde was, wilde zij mij niet hooren, maar nu de kussen van dien knaap op hare lippen gebrand hebben, nu zou zij...”

— »Gij verstaat mij niet!” brak Giacomo den vurigen woordenvloed af. »Niet als een minnaar bloode en beschroomd, maar zoo als de jager zich op zijn ros zet, en het vlug gevoete dier najaagt en het in den loop vangt, zoo moet gij komen en gaan!”

— »Dat ik haar roove?!» zeide de Vidal, alsof hij daarvoor terugdeinsde, alsof zijn gevoel daartegen opkwam.

— »Waarom niet?» vervolgde de moor. »Een man als gij, schoon, welbespraakt en fier, zal, als het treuren om dien Hollander voorbij is, weinig moeite hebben om hem geheel uit haar hart te verbannen. Nog, Senhor! is het tijd. Neem het vogeltje weg, en de Hollander vindt een ledig nest!»

Don Andreas hoorde den moor daar uitspreken, wat reeds eenige dagen onbestemd in zijne gedachten omgegaan was. Wel was zijn gevoel van trots in het eerst daartegen opgekomen, maar zijne liefde, zijne minnedrift was sterker dan die stem, en toen hij in den moor een' raadgever aangetroffen, een' bondgenoot voor zijne ontwerpen gevonden had, stond zijn voornemen vast. Het was een kenmerk in het karakter van den Braziliaan, en het deed hem als bendehoofd achten door zijne gezellen, dat hij nimmer een besluit nam, of hij was ook gereed om het uit te voeren. De tijd tusschen het beramen en volbrengen kon voor zijn' vurigen geest niet lang zijn.

De bedaarde Giacomo ried echter alle overijling af, en bragt hem onder het oog, dat de togt niet zonder gevaar was, daar nog altijd afdeelingen Hollanders door het land zwierven niet alleen, maar ook de Indianen van tijd tot tijd strooptogten ondernamen, en dezen maakten, hij had het ondervonden, niet altijd onderscheid tusschen vriend of vijand.

Andreas zag het gegronde van die bewering in, en zocht den Tupinambo op. Giacomo was echter niet te bewegen de Aldea weder binnen te gaan. Toen de Vidal aan Cameron zijn voornemen medegedeeld had, sloeg de Tupinambo op zijn zwaard, en verklaarde met luide stem, dat hij medeging om het meisje te schaken,

terwijl hij en de zijnen zich onder weg wel voor hunne moeite schadeloos stellen zouden.

XV.

EENE SCHAKING.

Euforbus! dit 's het werk van uw oneedlen raad.
Bilderdijk.

De Tupinambo's hadden met vreugde zich tot den togt aangeboden; zij kenden de Vidal, en in het vooruitzicht van den buit geloofden zij zeker, dat Jurupary hem gezonden had, en de vreesachtige Giacomo werd geruster, toen hij zag met welken eerbied de Indianen ook hem behandelden, daar het denkbeeld bij hen was opgekomen, dat die negros een werktuig was van het onzichtbare wezen, aan hetwelk zij in hunne barbaarschheid eene soort van hulde bragten, hoewel die hulde meer in vrees dan in eerbied bestond. Vier dagreizen lagen reeds achter hen. Cameron liet de zijnen halt houden; naar zijne berekening moest men thans het dal der St. Francisco genaderd zijn, en na eenige uren van rust zou men tegen den avond de haciënda bereikt hebben. Die berekening faalde dan ook niet. Toen de dag ten einde ging stond men voor de suikerrietvelden van Don Rodrigo. De moor verzocht Don Andreas, dat men door het vederachtige, hoog opgeschotene riet zoude voortsluipen, terwijl hij den gewonen weg volgen zou. De Vidal zag het gepaste in van een' maatregel, die hem en de Tupinambo's voor ontdekking waarborgde, en volgde den raad.

Giacomo was echter nog niet lang weg geweest, of hij keerde terug.

— » Gij komt juist van pas, » fluisterde hij den Braziliaan toe. » De roover is in het nest. Gij kunt beide verrassen. Ik heb voor de haciënda een' soldaat heen en weêr zien loopen. De kerel houdt de wacht over het herdersuurtje van zijnen kapitein; het zal hem leelijk opbreken.»

— » Wat zegt die negros? » vroeg Cameron.

De Vidal deelde het den Tupinambo mede.

— » Laat Cameron gaan! » zeide het opperhoofd, en zonder eenig teeken van goedkeuring af te wachten, sprong hij uit het riet, en trachtte langs een' omweg zoo dicht mogelijk nabij den niets kwaads vermoedenden soldaat te komen.

De Hollander liep met afgemeten schreden voor de haciënda op en neder. Het was een man van dertig jaren, en terwijl hij daar zoo liep en niets had, dat hem bezig hield of afleidde, was hij met zijne gedachten bij het land, dat hij verlaten had. Als zoo vele anderen, was hij, uit begeerte om schielijk rijk te worden, in dienst der Compagnie getreden, en aan dien rijkdom hing veel voor hem af: een aangebeden meisje, wier ouders den armen handwerker niet tot zoon wilden aannemen. Het geluk was hem gevolgd: hij berekende hoeveel hij aan buit en soldij reeds had opgelegd, nog eenige maanden en hij zou zijne Klaartje wederzien! In die zoete hoop verloren, voor het verleden en de toekomst slechts gehoor en oogen hebbende, had de soldaat het wegbuigen der heesters in zijne nabijheid niet gehoord, doch het dringen door de struiken deed de bijl, welke de Indiaan tusschen den gordel droeg, tegen zijn' houwer rammelen. Dit geluid wekte den krijgsman uit zijne mijmerij; hij zag rond en trad eene schrede terug voor de forsche gestalte van den zon-

derling uitgedosten Tupinambo, die als aan zijne zijde oprees. Hij wilde zijn musket losbranden, maar de Indiaan sprong, met eene snelheid, als die van eenen tijger op zijne prooi, naar hem toe, en eer de soldaat eenig geluid kon geven, waren de stevige vingers van den Tupinambo om zijnen hals geklemd. De stem stikte den ongelukkige in de keel — hij zou zijne Klaartje niet wederzien — om niet had hij hare armen verlaten, had hij gezorgd en gespaard — haar bruidskus zou zijne liefde niet beloonen.

Cameron keerde naar de zijnen terug.

— »Dood, de arme schelm!» zeide hij met eene bedaardheid en kalmte, alsof hij een' hoen den hals had omgedraaid. »Nu de ander man.»

Vidal huiverde voor den gloed, die uit het oog van den Tupinambo straalde. Hij wenkte Giacomo.

De moor ging vooruit. Don Andreas, Cameron en vier Tupinambo's volgden hem. Welhaast stonden zij voor de haciënda. Zoo als Giacomo de deur wilde openen, werd dit van binnen gedaan. De mannen traden een weinig terug voor den forsch man, die naar buiten kwam. Het was Lindeboom. Bij het licht, dat in het voorhuis brandde, zag de zeeman den duivelenblik van den moor.

— »Reeds terug, vriendlief?» zelde de matroos. »Gij moet als een vos hier naar toe geslopen zijn, omdat Vogel u niet aangeropen heeft, of hij moet je, met dat zwarte mom, voor den nacht in eigen persoon aangezien hebben. Hei! voor den droes! blijf me van het lijf, kerel!» riep hij forsch, toen de moor op hem toeliep en eene verdachte beweging maakte.

De zeeman deed mede eene schrede voorwaarts, en te gelijk bemerkte hij, dat Giacomo niet alleen was; de wapens der Tupinambo's blonken hem te gemoet.

— »Schurk! vervloekte duivel!» schreeuwde Linde-

boom met zijne ruwe stem, en hij greep naar zijn houer. »Heruit, jongens! heruit!» riep hij naar binnen, en sloeg verwoed om zich heen, en dwong de aanvallers van hem af te houden; bijna had hij de deur gewonnen, maar er viel een schot — Lindeboom stortte neder.

In datzelfde oogenblik stormde een dozijn soldaten naar buiten, en de mannen, die op zulke bewoners in de haciënda niet gerekend hadden, deinsden achteruit. Maar de stem van Cameron riep de overige Tupinambo's op; door dezen versterkt, rukten zij op nieuw aan.

Ook de Hollanders hadden versterking gekregen. Wel was het slechts één man, die tot hunne hulp opdaagde, maar die man had hun vertrouwen: zij kenden de kracht van zijnen arm en vonden de hunne in hem versterkt. Het was kapitein Alderik. Hij had het schot gehoord, en de kreet van Lindeboom was ook in de stille kamer doorgedrongen, waar de liefde hem gevangen hield. Hij stond op en wikkelde zich los uit de armen der hem omvattende Elvira, die in den angst haars harten hem niet wilde laten gaan, die hem bij hare liefde bezwoer te blijven.

— »Blijven? nu het uwe bescherming geldt, mijn leven!» riep de krijgsman haar vurig toe. »Daár is mijn post!» en hij snelde naar voren. Zijne komst kwam juist te stade om den moed der zijnen te schragen.

Er ontstond een hevig gevecht voor het huis; de overmagt dwong echter de soldaten te wijken.

— »Naar binnen!» beval Alderik, »wij zullen het huis verdedigen.»

De soldaten trokken terug; maar zij konden de deur niet gesloten krijgen, de aanvallers drongen te gelijker tijd op; en nu ontstond er in het niet ruime voorhuis eene worsteling op leven en dood.

Alderik zag, dat de kans hem nadeelig werd, en dat

hij genoodzaakt zou zijn het op te geven. Zijne soldaten lagen gesneuveld of gewond om hem. Maar hij wilde zich niet overgeven: hij wist wat een Hollander, een gevangene van de Tupinambo's te wachten had. Bovendien, had hij niet beloofd Elvira te verdedigen? Zijn leven was niets zonder het hare. Wederom zwaaide zijn zwaard in snelle kringen om hem, en de ruimte, die hij daardoor verkreeg, te baat nemende, wist hij uit het voorhuis te ontkomen, en zich in Elvira's vertrek te bergen. Hij wierp de deur achter zich toe.

Elvira lag op hare knieën en bad. Nevens haar, met de hand op de tafel leunende, stond Don Rodrigo de Vidal. Zijn gelaat was bleek, en iedere trek daarin drukte de beradenheid van den man uit, die een vast besluit genomen heeft; in de regterhand hield hij een' langen degen.

— »Verloren! verloren!» riep Alderik de kamer binnenstormende uit. »Zal ik dan te midden van mijn geluk moeten sterven!» Hij vatte de Donna hartstogtelijk bij den arm en trok haar aan zijne borst.

— »Vlugt! vlugten wij!» riep het meisje en zag weemoedig, maar niet wanhopende den bloedenden krijgsman aan, en wilde hem en Don Rodrigo medevoeren.

— »Het is te laat, Elvira!» sprak de kapitein, »maar ik zal het bevel van den Landvoogd en de inspraak van mijn hart volgen. Ik moest met de mijnen de haciënda tegen den vijand beveiligen. Welnu! ik zal het doen, zoolang mij de adem rest; ik kan mijn leven niet beter laten dan voor u.»

Daar sprong de deur open en de Tupinambo's stormden naar binnen, met de Vidal aan het hoofd. Toen Elvira haren neef ontdekte, gaf zij een' gil van vreugde. Don Rodrigo wendde zich echter met ontzetting af, toen hij den zoon zijns broeders als een' roover zijn huis zag indringen.

— »Geef u over!» riep Vidal den Hollander toe, maar deze antwoordde niet en stelde zich voor het meisje.

Elvira echter ontweek hem, snelde naar den Braziliaan en riep hem toe, zonder aan de vreemde wijze zijner komst te denken:

— »O, Andreas! om den wille uwer moeder! red ons van deze menschen! Eeuwig, eeuwig zal ik u dankbaar zijn!»

— »Zoudt gij?» sprak hij glimlagchende. »Ik was juist daarom hier. Mijne komst geldt u!»

— »Senhor!» riep Alderik, wien deze woorden eensklaps een licht ontstaken, en hoewel hij zijn hart voelde krimpen, verried zijne stem toch geene vrees, »deze Senhora staat onder mijne bescherming.»

— »Dat is uit! Op de haciënda mijns vaders heb ik te bevelen. Elvira is mijne nicht, zij staat onder mijne bescherming!»

— »Dat doet zij niet!» sprak toen het meisje, door die woorden onaangenaam getroffen, meer nog door den blik, welke ze vergezelde. »Ik behoor dezen man, hij heeft mijne liefde.»

Onbedacht woord der minnende maagd ontsnapt!

Het bloed ziedde in de borst van den Braziliaan; zijne versmade liefde trad als een helsche geest in zijne ziel op. Hij drong op Alderik aan, die hem stoutmoedig zijn zwaard voorhield. Toen trok Andreas eene pistool uit den gordel, maar Elvira viel hem in den arm en de kogel vloog over hunne hoofden.

Cameron, die tot hiertoe een stilzwijgend aanschouwer geweest was, begreep nu een einde aan de zaak te moeten maken. Hij viel met de zijnen den kapitein aan, die als een razende op hen inhieuw, maar zijne krachten werden uitgeput: minder zwaar, minder snel vielen zijne slagen, en hij was op het punt van het

offer van den Tupinambo te worden, woedend als deze werd, toen hij drie zijner kloekste mannen naast zich zag nederstorten. Elvira, het gevaar, waarin de geliefde zweefde, bespeurende, wierp zich aan zijne borst, alsof zij hem met haar ligchaam beschermen wilde. De Tupinambo stoorde er zich echter niet aan, maar bereidde zich weder tot den aanval; doch de Vidal, het gevaar ziende, waaraan Elvira zich blootstelde, snelde tusschen hen en gebod Cameron af te houden.

— »Laat hem begaan, Andreas!» zeide Elvira moedig, wien thans alles duidelijk was. »Laat hij ons zamen dooden.»

— »Neen!» riep de Vidal, »het leven van dien man raakt mij niet, maar gij zult mij volgen. Elvira! onze ouders bestemden ons voor elkander, en hun wil zal geschieden. Geen vreemde zal, als ik het beletten kan, zich in ons geslacht mengen. Gij moet en zult de mijne zijn, en deze zal den dood sterven, omdat hij het gewaagd heeft u te beminnen.»

— »Is dat edel en goed, Don Andreas!» smeekte Elvira. »Wat heb ik u gedaan, dat gij zoo woedt? Wat deze man....?»

— »Dat hij u beminde, dat gij mij om hem afweest!» viel de Vidal haar driftig in.

— »Om den wille van allen, die gij liefhebt, om uwer gelukkige zuster wille, wees barmhartig!» kreet het meisje.

— »Barmhartig? omdat mijne zuster even zoo dwaas handelt als gij? Neen, gij zult mij volgen!» en hij greep hare hand en sloeg zijn' arm om haar heen, maar zij ontworstelde hem en wilde Alderik weder omvatten; doch deze was in dat oogenblik, op een' wenk van de Vidal, door Cameron onder den voet geworpen, en boven zijn hoofd glinsterde de bijl van den Tupinambo.

— »O, Alderik! Jezus, Maria! Alderik!» riep El-

vira wanhopende, en de handen wringende, schreeuwde zij den Indiaan toe: »Mensch! wees hem genadig!» en zij wierp zich voor hem neder.

Maar Cameron glimlachte, en hij hief de bijl weder op en rigtte die naar het hart van den kapitein, die bijna stikte onder de zware hand van het opperhoofd, en als door woede verteerd werd, dat hij zoo roerloos den dood onder de oogen moest zien.

Op eens schoot een denkbeeld in de ziel van Vidal. Hij riep Cameron eenige woorden in zijne taal toe. Toen sprak hij tot het hevig bewogen meisje:

— »Elvira! stelt gij zooveel belang in het leven van dien ketter, die daar als een lam op de slagbank ligt? Een wenk, en het is met hem gedaan! Ik geef echter zijn nietig leven in uwe hand. Gij kunt hem redden. Gij hebt maar te kiezen tusschen mijne hand en zijnen dood?»

— »Afschuwelijk!» gilte Elvira. »Vreeselijke man! wilt gij zoo liefde winnen? Is dat uw voornemen? Dan de dood, te zamen zullen wij sterven!»

— »Neen, Elvira! hij alleen!» zeide de Vidal met ijsselijke bedaardheid. »Spreek op! Neem uw besluit, of ik kan dien man niet meer redden!»

Elvira huiverde. Zij zag op den magteloozen krijgsman, die vergeefsche pogingen deed om het gelaat naar haar te wenden, en over wien Cameron nog altijd de moordhijl geheven hield. Dat was geene scherts, geen spel, geene ijdele beproeving! Elvira gevoelde dit en zij huiverde meer en meer. Niet om het offer te brengen — o, zoo gaarne wilde zij Alderik redden, maar tot welken prijs? Vidal's echtgenoot te worden! Den man, dien zij zoo vurig beminde, af te staan voor hem, die haar leerde hem te haten! O, duizendmalen liever ware zij voor den geliefde gestorven! Zij kon er hem echter niet mede redden, haar dood baatte hem niets,

hij zou toch het offer worden. Neen, dan liever zich zelve overgegeven, en de uitkomst aan de Moedermaagd gelaten! Nog kon de toekomst redding aanbrengen, zijn leven bewaard worden, en tusschen beden en morgen lag nog een dag. Zij weifelde echter nog.

— »Elvira! spreek. Bij St. Juan! het is meer dan tijd!» riep de Vidal haar hevig toe.

— »Laat dan af, Don Andreas de Vidal! het zij zoo!» smeekte het meisje.

— »Wordt gij de mijne?» vroeg de Braziliaan vurig.

Elvira antwoordde niet, maar knikte met het hoofd.

— »Elvira! spreek duidelijk, wilt gij?» herhaalde de Vidal.

Op dit oogenblik maakte Alderik eenige beweging, en bromde de Tupinambo een' vloek. Elvira hoorde het en zeide angstig zuchtend:

— »Ja.»

— »Zweert gij, dat gij mijne vrouw zult worden?» hernam Don Andreas dringend, nog altijd eene list vreezende.

Elvira huiverde: die eed, haar afgevraagd, sneed alle hoop af, maar een oog op den kapitein geslagen, die daar in gestadige marteling lag, daar hij alles zien en hooren en er niets tegen doen kon, van woede en en spijt op de tanden knarste, doch geen woord tot Elvira spreken kon, en aan duizende gevoelens van vrees en hoop overgegeven was, bragt de gansche ziel van het meisje in beweging; dat lijden kon zij niet langer aanzien, zij wilde zich voor hem opofferen en — zwoer!

— »Zoo leve hij!» riep de Vidal, en Cameron liet zijne prooi los, maar zóó had de sterke man zijn slagtoffer bij dat loslaten gedrukt, dat de ongelukkige als bewusteloos daar nederlag.

Elvira onttrok zich aan de Vidal, die het meisje

haars ondanks in zijne armen gesloten had, en op Alderik toesnellende, knielde zij, eer iemand het beletten kon, naast den krijgsman neder en zeide:

— »O, mijn eeuwig geliefde! vergeef het wat ik deed. Eenmaal reddet gij mij het leven, ook het uwe is thans behouden. Vraag niet, Ludovico! wat het mij kost, dat is aan de Gebenedijde bekend, maar eeuwig, eeuwig leeft gij in mijn hart. Vaarwel!» nokte zij hem onder hare kussen toe.

Alderik scheen door haren zoeten adem het leven weder ingeblazen, hij zuchtte diep, en zijne blaauwe oogen zagen het zich opofferend meisje zoo weemoedig, zoo teeder aan; het was of hij geloofde haar in de gewesten der zaligheid weder te zien.

Elvira stond op en naderde de Vidal, die, toen zij daar knielde, het niet had durven wagen haar te storen, hoewel zijn hart van minnegloed verteerde, toen hij hare teederheid zag.

— »Laat ons gaan, Senhor!» sprak de Donna op vasten toon, en toen zich naar Don Rodrigo keerende, die in de gansche gebeurtenis geen deel had genomen, als of de uitkomst hem niet aanging, en hoe afkeurend zijn blik in het eerst geweest was, er eindelijk eene wenschelijk zaak in scheen te zien, zag zij hem met eenen blik aan, die den grijzen Portugees tot in de ziel trof, en hem een oogenblik in beraad deed staan. Maar zij sprak geen enkel woord tot hem, die zijne oogen als een schuldige nedersloeg. Zij verliet het vertrek, de Vidal volgde haar.

— »Niet zoo, Senhor! ik heb uwe hulp niet noodig,» zeide zij, toen hij haar de hand bood, en zij zag hem met een' blik aan, waarin zoo veel te lezen was, zoo verwijtend, zoo droevig tevens, dat de Braziliaan het oog nedersloeg en haar volgde op eene

wijs, die het in twijfel liet, of hij zich wel zeer op zijne overwinning beroemen durfde.

XVI.

HET BESTAND.

Nu wordt een andre kans beproefd,
 Een andre baan gezocht.
 Misschien dat snege list verschalkt,
 Die kracht niet altoos mogt.
 Staringh.

Een jaar was er verlopen sedert de noodlottige gebeurtenis op de hacienda in het dal der St. Francisco. De partijgangeroorlog, als men de strooptogten der Braziliaansche stammen en der Portugezen zoo noemen mag, werd steeds met dezelfde vernielzucht gevoerd, en de ongelukkige bewoners des lands leden door de verwoesting hunner velden gebrek aan vele levensbehoeften.

Joan Maurits zag dit echter niet onverschillig aan, maar zette op last der Compagnie den oorlog voort. Het lievelingsdenkbeeld der Bewindhebbers bleef nog altijd de verovering van St. Salvador. De aankomst van eene vloot, onder bevel der stoute vlootvoogden Jol en Lichthart, waaraan de Compagnie al hare krachten had uitgeput, moest hem de noodige middelen daartoe verschaffen. De Landvoogd echter, welke beter dan de Heeren in het vaderland het terrein en de gelegenheid kon waarnemen en beoordeelen, ging niet tot eene belegering over. Hij gevoelde, dat zijne magt daartoe te gering was, te meer daar de kolonie zelve niet van volk ontbloot kon worden. De onderneming

tegen de Bahia bepaalde zich daarna grootelijks tot eene verwoesting van het land in den omtrek der stad gelegen, om zoo doende wraak te nemen over de gruwelen door den vijand gepleegd. De kusten van Brazilië werden in rep en roer gebragt, en het bijgelegen land met de fakkel der verdelging bezocht. In die togten onderscheidde zich een Nederlandsch krijgsman boven anderen. Men zag hem steeds op die punten, waar het meeste gevaar was, ja, hij scheen dit te zoeken en het niet te achten, dat de kogels der vijanden om hem heen vielen. Menigmaal deed die onbezweken moed, die doodsverachting de zege zich voor de Nederlanders verklaren; maar zoodra was ook de vijand niet geslagen, of hij stak het zwaard op en hemoede zich verder met niets meer, tot dat de trom weder ten strijde riep. Hij scheen den dood te zoeken, maar vond hem niet; de kogels schenen eerbied voor hem te hebben, het zwaard hem niet te kunnen deren. Was de strijd geëindigd, verdwenen was de bloos op het gelaat van den wakkeren krijgsman, de wangen werden weder bleek als vroeger, het vlammen schietend oog werd somber, en als hij dan daar neder zat, afgezonderd van de overigen, alleen met eenen matroos nevens zich, die een been verloren had, maar toch nog welgemoed het leger en zijn' meester volgde, dan was hij het beeld des weemoeds te noemen. Zijne makkers achtten den koenen man hoog om zijne deugden en moed, en hadden eerbied voor zijne smart.

Die man was kapitein Alderik. Toen de vijanden de haciënda verlaten hadden, was Don Rodrigo den halfbewustelooze genaderd, en had hem de noodige hulp verleend; die bijstand herstelde hem weldra. De Portugees schrikte over de woede en wanhoop, die op het gelaat van den kapitein te voorschijn kwamen, en die zijne geheele houding en gebaren uitdrukten. Hij kon

niet spreken, door de gemoedsdrift, welke hem verteerde. Woest greep hij Don Rodrigo bij den arm en schudde dien zoo hevig, dat de Portugees meende, dat de smart hem krankzinnig gemaakt had. Don Rodrigo zocht hem te troosten, maar dit was den man niet gemakkelijk, die, ofschoon hij de Vidal's handelwijze afkeurde, toch het voornemen billijkte en met vreugde Elvira in zijne armen zag. Koud waren daarom zijne woorden, maar juist dat koude, dat als ijs op Alderiks ziel viel, bragt dezen tot bezinning en hij zeide eindelijk:

— »Uw troost baat hier niets, Don Rodrigo! Ik kon u, maar ik wil u niet als vijand behandelen, niet doen zoo als ik in uw huis behandeld werd. Zeg, Don Rodrigo! wist gij daarvan af?»

De Portugees bezwoer het tegendeel.

— »Ik wil u gelooven, Senhor!» zeide Alderik, »maar bij God! dit uur is mijn dood. Heb ik dat aan uw geslacht verdiend? O, dat het schip, waarop ik u ontmoette, te gronde gegaan, dat ik in den strijd gesneuveld ware! De smart van dit oogenblik ware niet beleefd, Elvira niet verloren....!»

Don Rodrigo liet hem aan zijne smart over. Zijn besluit was genomen. Hier was niets meer voor hem te doen, en hij vreesde, dat een langer verblijf hem gevaarlijk kon worden; bovendien zijn hart hing aan Elvira; hij gevoelde, dat hij buiten hare tegenwoordigheid niet leven kon, hij geloofde, dat zijne komst, misschien in den beginne onaangenaam, later het meisje welgevallig zijn zou, gewoon als zij nu aan zijn gezelschap en zijne toespraken was. Hij veronderstelde tevens, dat die toespraak, dat zijne medewerking niet nutteloos zijn zou, om het doel te bereiken, dat Don Andreas de Vidal zich voorstelde, en dat, hoe hij de wijze ook afkeurde, waarop het begonnen was, te zeer met zijne wenschen strookte, dan dat hij veel over het middel

nadacht. Don Rodrigo vond zelfs eene reden tot verschooning; immers Don Andreas was bij overeenkomst met zijnen broeder de verklaarde bruidegom van Elvira, en had niets anders gedaan, dan haar uit handen van een', die in zijne regten getreden was, verlost. Dat Elvira zelve dien bruidegom niet aangenomen had, evenmin als de overeenkomst, kwam niet bij hem op; hij vertrouwde, dat het meisje zich in de omstandigheden schikken en welhaast den Hollander voor de liefde van Don Andreas vergeten zou.

Een paar uren verliepen. De kapitein had het vertrek van Don Rodrigo wel opgemerkt, maar had geen' lust om hem terug te houden; hij zelf scheen als aan de plek gekluisterd, waar hem de vreugde zijns levens, zijne Elvira, ontnomen was, zonder dat hij het had kunnen beletten. Dat vergrootte zijne smart; dat deed hem zijn verlies te zwaarder wegen, en hoewel, weerloos als de overmagt hem gemaakt had, hij zich zelve niet behoefde te beschuldigen, kwelde het hem toch, dat hij zoo magteloos de zegepraal zijns tegenstanders had moeten aanzien. De kracht ontbrak den kapitein om de roovers na te snellen, en juist die uitputting drukte zijne zielskracht te meer neder, en deed hem het gededene te zwaarder gevoelen.

Het nederzetten van eenige musketten voor de deur der kamer deed hem opzien: eenige mannen traden schielijk binnen. Alderik herkende de soldaten zijner compagnie. Deelnemend omringden de knechten hunnen aanvoerder. Zij waren blijkbaar verwonderd hem levend te zien. De luitenant drukte zijne blijdschap daarover uit.

Een woedende trek kwam op Alderiks gelaat, en norsch zag hij den man aan.

De luitenant begreep dien blik en haastte zich te zeggen.

— » Kapitein! wij verdienen dien blik niet. Wij hebben gedaan wat wij konden. Een uur lang hebben wij de schurken nagejaagd, wij zijn dood af.”

— » En?” vroeg Alderik.

De luitenant schudde het hoofd.

— » Wij hebben die schelmsche roodhuiden niet kunnen inhalen, zij kenden alle hoeken en bijwegen, en wisten ons telkens van den weg te brengen, zoodat, als wij meenden hen bereikt te hebben, wij voor een beekje of een moeras stonden, en zij, als wij weder hun spoor opgelopen hadden, een goed eind van ons verwijderd waren. Het was ons dus niet doenlijk de Donna meester te worden, en schieten durfden wij niet altijd, daar de kerels haar in de achterhoede hadden.

— » Ik dank u, Albertsz.!” zeide Alderik, hem de hand reikende. » Waart gij hier vóór den aanval geweest, zij zouden haar niet gewonnen en mij niet tot een kind gemaakt hebben.”

— » Lindeboom zeide ons, dat gij gesneuveld waart, dat....”

— » Hoe is Lindeboom dan niet dood?” viel Alderik hem verrast in.

— » Hij is zwaar in zijn been gekwetst en heeft behalve dat nog een paar wonden. De wakkere vent, hoe gehavend hij ook was, is nog naar de ingenios gekropen; hoe hij er gekomen is, begrepen wij niet, maar wij werden door hem gewaarschuwd. Toen wij buiten kwamen, zagen wij de roovers reeds op den terugtogt; dadelijk gingen wij hen achterop. Het is den hemel bekend, hoe gaarne wij hun de rekening betaald hadden, voor wat gij geleden moet hebben,” zeide de luitenant.

Nog eens drukte Alderik den wakkeren man de hand; hij gevoelde, dat de soldaten gedaan hadden wat in hun vermogen was. Gaarne zou de kapitein ter-

stond de hacienda verlaten hebben, maar zijn pligt hield hem nog veertien dagen op de plek, waar hij zijn geluk, doch ook zijn ongeluk gevonden had, en die dagen waren niet zeer geschikt om kalmte en rust aan zijn gemoed te schenken. Alles herinnerde hem Elvira. In hare kamer had hij zijn verblijf genomen, daar leefde en treurde hij, tot den tijd dat zijne zending was afgelopen.

Op den dag na Elvira's ontvoering had hij een' bode aan Versluys gezonden met eenen brief, waarin hij de gelukkige echtgenooten het hem overgekome ne meldde. » Gij spottet, » zoo schreef hij onder meer, » met mijne naargeestigheid en het heimelijk gevoel, dat mij soms be kroop, als ik aan het geluk dacht, dat mij wachtte. Ik heb u meermalen gezegd: het lot geeft mij met de eene en ontn eemt weder met de andere hand; niet lang mag ik mij telkens over eenig heil verheugen. Het is weder zoo. Uw vriend is niet voor het geluk geschapen, hij wordt steeds in zijne liefste wenschen teleurgesteld.»

Ook den Landvoogd deelde hij de overrompeling der hacienda mede, maar met een enkel woord slechts sprak hij over de Donna. Er lag opgewondenheid en het vuur van den soldaat in dat schrijven, begeerte om den smaad te wreken, dien hij geleden, de smet uit te wischen, die op hem geworpen was. Hij verzocht versterking en bad om den last, de Tupinambo's in hunne woonsteden te overvallen.

Joan Maurits zag wel, dat dit laatste slechts een middel zijn moest tot een doel, dat hem verzwegen, maar niet duister was; hoezeer de wakkere bevelhebber in zijne genegenheid deelde, en hij zijn lot beklagde, hij mogt dien togt niet toestemmen, om eenen zoo velen niet prijs geven. De Landvoogd ontbood Alderik met zijne afdeeling terug, en gaf hem het beste geneesmiddel in zijnen toestand, een' anderen werk-

kring. Hij liet hem echter eerst eenige dagen aan Ver-sluis, zoo als men hem algemeen bleef en ook wij van Weren hebben blijven noemen, over. Het gezelschap van den warmen vriend en diens gada bleef wel niet zonder invloed, maar het zoete geluk, dat Alderik hier zag genieten, de vrede en de liefde, welke in hun huis heerschten, gaven een' somberen weérklank in zijn hart — hij haakte naar den strijd, naar den dood.

Eer en lauweren, de rang van overste, in de plaats van den gesneuvelden van den Brande, bekwam hij, en ongedeerd keerde hij op Recife terug. In dien tijd kwam uit het moederland de tijding, dat in Portugal een opstand tegen Spanje was uitgebroken, en dat Juan, graaf van Braganza, een afstammeling van het oude Vorstenhuis, tot Koning was uitgeroepen. Die tijding, in Nederland eerst met blijdschap vernomen, daar men een' nieuwen bondgenoot tegen Spanje meende verkregen te hebben, deed echter later de vrees ontstaan, of eene te naauwe vriendschap met de herboren natie niet nadeelig op den handel dezer Gewesten in Oost- en West-Indië werken zou. Dit degt 'slands Staten eene staatkunde volgen, die in politieken zin geslepen, maar zedelijk genomen arglistig, zoo niet dubbelhartig genoemd zou worden. De Republiek ondersteunde den nieuwen Vorst met eene vloot, en te gelijktijd ontving Joan Maurits den last, om, gebruik makende van de verlegenheid, waarin Spanje zich bevond, *iets goeds* te verrigten. Wat dit *iets goeds* beteekenen moest werd den Landvoogd door heeren Bewindhebbers verduidelijkt. Zij schreven met ronde woorden, dat, daar Spanje Brazilië wel vooreerst aan het lot moest overlaten, hij de grenzen der kolonie moest uitbreiden, zoolang geen verdrag met Portugal de handen bond. St. Salvador was weder het geliefkoosde doel.

Joan Maurits gaf gehoor aan dien last. Hij dacht er thans niet meer aan, zijnen post neder te leggen. Ook hem scheen de toekomst schoon en voordeelig voor de Vereenigde Gewesten, zonder dat hij het geoorloofde der daad wikte. Het landschap Seregipe del Rei werd toen voor goed aan zijn bewind onderworpen. Tegen St. Salvador, waarvan hij de moeilijke verovering of althans eene langdurige belegering voorzag, wendde hij zijne magt niet aan. Hij had andere plannen, zijn scherpe blik zag wat de kolonie in de toekomst zijn zou. Hij wist, dat, om den landbouw te bevorderen, men een' gestadigen toevoer van negers noodig had, en dat daarom eene vastigheid op de Afrikaansche kust eene hoogst wenschelijke zaak was.

Den 30sten Mei 1641 zeilde eene vloot onder den Admiraal Jol uit, waarop de overste Hinderson met 2000 soldaten en 200 Brazilianen was ingescheept. Ook Alderik maakte den togt mede. St. Paul de Loanda en het eiland St. Thomas werden veroverd. Jol en vele anderen stierven hier door het verderfelijke klimaat, maar de Compagnie had belangrijke bezittingen gewonnen. In Brazilië werd te gelijktijd door den overste Koin en den admiraal Liebthart het gewest Maranhão veroverd. De Compagnie mogt tevreden zijn over de uitbreiding, door Joan Maurits aan zijne Landvoogdij gegeven — zij was het echter niet en wilde hem terugroepen. De invloed van Frederik Hendrik en de Staten voorkwam dit, maar zijne zending werd slechts voor een jaar verlengd. De Graaf was verbitterd over de weinige erkentelijkheid, die hij ondervond, en de kleingeestigheid, welke men jegens hem betoonde.

Terwijl dit in Brazilië voorviel, werd den 22sten Junij 1641 te 's Gravenhage tusschen de Republiek en Portugal een tienjarig bestand gesloten, waarbij den Staat de veroverde koloniën verzekerd en vele handels-

voordeelen toegestaan waren. Toen echter kwam de tijd, hoe men in het troebele water gevischt en Portugal eenige rijke gewesten had afgenomen. Vergeefs kantte dit rijk er zich tegen. Het verdrag was wel zoo slim gemaakt, dat het regt op de zijde der Staten was. Immers de vijandelijkheden zouden in de Indiën eerst behoeven op te houden, wanneer, niet het verdrag, maar de ratificatie daarvan wettig bekend zou zijn. Dit had in het moederland eerst in Februarij 1642 plaats, en hoevele maanden later in Brazilië! En toch de Portugesche gezant schijnt ook zijne bijoogmerken, bij het sluiten van het verdrag, met die kolonie gehad te hebben.

Zoo was dan Brazilië, zoo het heette, wettig Nederlands eigendom. De Nemesis rustte echter, om later de hand des te rasser en wrekender op te heffen. Onze taak strekt zich niet zoo verre uit om dit te verhalen.

Zoodra het bestand was afgekondigd, deed Joan Maurits alle vijandelijkheden staken, en de wrevel en onmin schenen overal voor vriendschap en goede verstandhouding de plaats geruimd te hebben. Vele Portugezen, die vroeger gevlugt waren, zoo als de koopman Viera, keerden weder. Alles scheen vergeven en vergeten en men eene schoone toekomst te gemoet te zullen gaan. Inderdaad, de Landvoogd naderde onder de zegening des vredes het doel van zijn streven. Als door den slag eener tooverroede waren de sporen van verwoesting in het heerlijke land verdwenen; de velden prikten weder met hunnen schoonsten dos en de bloeiende vruchten, men behoefde de vernieling van eenen rijken oogst niet meer te vreezen. Handel en scheepvaart breidden zich verder en verder uit, millioenen schats werden er omgezet, en het bestuur ondersteunde de kooplieden op alle mogelijke wijzen.

Mauritsstad werd nu eerst wat haar stichter wenschte.

Menig handwerksman en handelaar trok uit het vaderland daarheen, huis bij huis werd er gebouwd, de versfraaijingen hielden niet op, pracht en weelde waren overal zichtbaar. Mauritsstad was niet verre meer beneden Batavia, de koningin van het Westen stak die van het Oosten naar de kroon. Meer dan ooit was Joan Maurits werkzaam voor het heil der kolonie. Hij deed reizen in de binnenlanden ondernemen, en koesterde de verhevenste ontwerpen, ontwerpen, welke allen uitliepen op het punt: Brazilië te maken tot een keurgesteent in den prachtigen diadeem, die van uit het Oosten naar het Westen voor de Republiek gevlochten werd. En dat zou het geworden zijn, en dat zou het gebleven zijn, en men had niet weeklagend uitgeroepen: »Verzuimd Braziel!" wanneer de Compagnie haren Landvoogd begrepen en den man in waarde gehouden had, die alleen Brazilië behouden kon.

O! geest van bekrompenheid, van rekenen en angstvallig wikken, zoo dikwerf als eene smet op ons land geworpen, door onze vijanden uitgeschetterd, en door landgenooten herhaald: hier geeft de geschiedenis die in hare bladen te lezen. Zonder u ware de kolonie te midden van welvaart en bloei niet verloren gegaan.

XVII.

DONKERE VOORUITZIGTEN.

Moest gij die bittere vrucht voor uwen arbeid plukken !
Was dat het loon van zooveel noeste bezigheid !

Wij zullen hem toch nooit, na uitgerekt verlangen,
Met blijdschap in den geest en vreugde in 't aangezicht,
Met opene armen weér op 't vriendenfeest ontvangen,
Wanneer de broedermin den maaltijd had gericht.
Hoogvliet.

— » En het heeft niet gebaat ? » vroeg de Landvoogd aan eenen man, die tegen hem over in zijne bijzondere kamer gezeten was.

— » Niets, niets, uwe Excellentie ! De Bewindhebbers waren niet eens tevreden, dat maar duizend soldaten met mij in Texel binnen kwamen, » antwoordde de gevraagde.

— » Gij hebt het hun toch wel op het hart gedrukt, en niets vergeten van wat ik u gelastte, Tollner ? »

— » Ik heb hun een tafereel geschetst van de kolonie, hoe ze bloeit en welvaart. Ik heb uwe handelswijs met dat bouwen en die uitgaven, waarover men altijd spreekt, verdedigd. Men kent in de Kamers dit land niet, noch het volk, dat het bewoont. Men weet daar niet hoe er in dit klimaat gehandeld moet worden, om de gunst des volks te winnen en te behouden. Bij den hemel ! het is de schuld mijner rapporten noch van mij, dat men uwe voorstellen in den wind geslagen heeft. Ik heb onzen meesters zoo wel als den Staten onder het oog gebragt, dat, hoe rustig het hier thans ook is, hoe alles tot vrede schijnt te neigen, en nergens dan aan handel en nijverheid schijnt ge-

dacht te worden, het toch niet raadzaam is om de krijgsmagt te verminderen. Ik heb aangetoond, dat vijfduizend soldaten niet genoegzaam zijn, om al die afzonderlijke en ver van elkander verwijderde sterkten te bezetten, te meer daar de Portugezen niet kunnen vergeten, dat zij onze lijfeigenen zijn, dat zij eens eene onafhankelijke natie waren, dat thans een eigen Koning over hun moederland regeert, dat zij bovendien steeds worden opgehitst door de verbitterde geestelijken, die, den vroegeren invloed missende, niet vergeten wat zij hier eens waren en uitoefenden. Ik heb eindelijk te kennen gegeven, dat, vroeg of laat, die smeulende vonken tot eene vernielende vlam zich zullen vereenigen, en dat die uitbarsting alleen voorkomen kan worden door ontzag te blijven inboezemen. Maar, zoo als gij vraagdet, Excellentie! het heeft niets gebaat."

— » Dwazen, als ze zijn!" riep de Landvoogd en hij sloeg driftig op de tafel. » Hadt gij schepen vol goud medegebragt, Tollner! zij zouden anders gesproken hebben. Hadt gij gezegd, dat onze togt om goud of zilvermijnen te ontdekken gelukt ware, gij zoudt die mannen gezien hebben! Als Artischofsky waart gij met eene gouden keten teruggekeerd, men had mij in Amsterdam een standbeeld opgericht. Maar nu, nu de Landvoogd geld en voorraad vraagt, nu hij soldaten verlangt voor hunne dienst en hunne belangen, nu is hij een verspillers! Zij willen het niet begrijpen, dat ik die sommen tot dubbele renten uitzet. Kunnen zij, die rekenaars, dan niet ontcijferen, dat Brazilië bij elke retour rijker ladingen uitvoert? Dat zal nog meerder worden, maar het is tot doove ooren gesproken, het is of zij willens het niet zien willen, alsof alles slechts daarvan afhangt hoe hoog de actiën rijzen. Het is hun een spel, schijnt het; Brazilië moet hun elke kaart doen winnen, en ik die schudden naar hunne inzigt-

ten. Dat deed ik niet altijd, omdat het met mijne beginselen, met de waarachtige belangen der kolonie streed, dat heeft de kamers mij vijandig gemaakt.”

— »Gij hebt toch vrienden onder de Bewindhebbers, Heer! Zij wezen mij naar de Staten en den Prins. Hier vond ik genegene ooren, werd er minzaam ontvangen, en mijne rapporten met veel belangstelling vernomen. Zij hebben mij beloofd uwe zaak voor te staan, en de Compagnie te bewegen een' anderen weg in te slaan.”

— »Het zal niet gelukken, Tollner! die kooplieden draaijen alles op hun' duim. Is er kwaad in het land of met den handel, dan heeft de Regering het gedaan en is het de schuld der Staten; in voorspoed echter spelen zij den baas en denken nergens aan. Let er op, mijne terugroeping is door uwe zending nog verhaast. Maar ga, mijn vriend! gij hebt rust noodig. Ik dank u voor den ijver in mijne dienst bewezen.”

Zoo was dan zijne laatste poging om de Bewindhebbers te overtuigen, dat zij een' verkeerden maatregel namen, mislukt. Met reden mogt hij verbitterd zijn, dat men zijne goede bedoelingen miskende, dat men zijn bestuur wantrouwde. Toen Tollner vertrokken was liep de Graaf met snelle schreden door de kamer: zoo menige gedachte doorkruiste dat schrandere hoofd, zoo menig gevoel werd in zijne borst levendig, maar welke gedachten er oprezen, welke stemmen er spraken, geene, die hem tot schande verstrekten of van den weg zoude afleiden, dien hij zich gebakend had. Hij nam zich voor, met denzelfden ijver de belangen der Compagnie voor te staan, te werken voor het heil van het gewest hem vertrouwd. Hij zag het, zijn bestuur liep teneinde, van geene verlenging van tijd zou er sprake zijn. Zoo gaarne zou hij gebleven zijn, want Brazilië was hem lief geworden; er was zooveel, dat zijn werk was, dat hij

zou willen behouden in het onweder, dat hij boven de kolonie zag samenpakken.

De Landvoogd keerde in kalmer stemming naar zijn zetel terug, en zette zich tot schrijven.

Terwijl de Graaf in zijn prachtig Vrijburg de teleurstellingen der wereld, miskenning en ondankbaarheid ondervond, hadden in het huis, door den koopman Versluys bewoond, mede weinig bemoedigende tooneelen plaats.

Die tooneelen ontstonden echter niet tusschen de echtgenooten. Zij smaakten ruimschoots de zegeningen des huiselijken levens; zij doorleefden die zoete dagen van onverdeelde liefde en zaligheid, dat bezitten in weder bezitten wat de eenige wensch des harten was, dat leven door en voor elkander. O, wie ze kende, die eerste jaren van het gelukkig huwelijksleven, die weet ook, dat woorden te koud zijn om ze naar eisch te beschrijven. Versluys en Elvira waren gelukkig in elkanders liefde, en toen een kind hunne harten nog naauwer snoerde, wisten zij niet wat er meer aan hun geluk ontbrak. De handel van den koopman was voorspoedig; de vrees van Elvira voor de minachting harer bloedverwanten was ijdel bevonden: dat had zij aan Joan Maurits te danken. Door zijne gematigdheid en te gemoetkoming was het hart des vaders gewonnen; dat hart had daardoor tevens anders leeren gevoelen. Don Emanuël, op het punt om alles te verliezen wat hem lief was, had ingezien, hoe verkeerd hij gehandeld had jegens zich zelve en zijne kinderen, en de dagen, die hij met Elvira en haren echtgenoot had doorgebracht, hadden des Landvoogds overwinning en zijnen ommekeer in gevoelens geheel voltooid. De Vidal smaakte een geluk, dat hij vroeger niet gekend had, en onvermengd zou dat genot geweest zijn, wanneer Don Andreas zich mede in dat verbond had doen opnemen; maar de hooghartige, wij weten het, bleef bij zijne voornemens, en wilde de dienst des Onderkonings niet verlaten en

verkoos liever de woeste binnenlanden, dan het gemak en den overvloed in den schoot der zijnen.

Men zal zich kunnen voorstellen hoe de tijding ontvangen werd van de ontvoering uit de haciënda. Eens was die verbindtenis van Andreas met Elvira de hoogste wensch van Don Emanuël geweest; maar hij had Alderik leeren kennen en wist door zijne Elvira diens liefde voor de dochter zijns broeders, en toen hij de weinige genegenheid van haar voor zijnen zoon vernam, toen, hoe smartelijk het hem ook viel, ook dit vooruitzigt te moeten opgeven, had hij er voor zich van afgezien, en Alderik was met een' brief aan Don Rodrigo, die zijne toestemming inbield, naar de haciënda afgereisd.

De treurige afloop trof hem diep. Hij beklagde Elvira en was woedend over de handelingen van Andreas; maar het was niet mogelijk daaraan iets te veranderen. Kort daarop was Emanuël met zijne gade weder naar Paraíba vertrokken. Hij had er zijnen handel op nieuw opgevat, thans door Versluys ondersteund, want, hoewel zijn vroegere correspondent, de koopman Viera, zich weder op Recife bevond, en de welbespraakte en bekwame man spoedig zijne vorige betrekkingen en het vroeger vertrouwen verworven had, achtte de Vidal het echter beter, den band, die eenmaal tusschen hen bestaan had, niet weder aan te knoopen. Niet lang echter mogt Don Emanuël de stille rust en de tevredenheid, die hem thans eigen waren, genieten: eene korte, maar hevige ziekte rukte den nog krachtigen man uit de armen zijner trouwe gade. Spoedig daarna had Donna Maria haren intrek bij hare dochter genomen.

Op den morgen, dat Joan Maurits van zijnen geheimschrijver verslag van diens zending ontving, zat Versluys naar gewoonte in zijn kantoor. Twee mannen traden binnen. Het was op het eerste gezigt te onderkennen, dat de beide mannen tot de Israelitische natie

behoorden, een stam door de zucht tot vrijheid van geloof naar Brazilië gelokt, en die daar dezelfde voorregten als andere ingezetenen genoot. Die voorregten staken menigeen in den krop, te meer welligt, daar de zonen Abrahams zich allengs wisten te verheffen, en, door hunne natuurlijke geaardheid geleid, een goed deel van den handel onder hunne geloofsgenooten gebragt hadden. Versluys, ofschoon mede niet geheel vrij van die vooringenomenheid, koesterde geen' haat tegen het verachte volk, en stond met de meesten hunner in betrekking, en hoewel die betrekking uit zijnen handel voortkwam, was zij toch genoegzaam om hem de Joden uit een ander oogpunt te leeren beschouwen, dan vele anderen deden; hij vond bij hen dezelfde maatschappelijke deugden en gebreken als bij anderen, en veel, dat men in hen afkeurde, was dat ook niet het gevolg van de behandeling, die het verbannen geslacht ondervonden had en nog ondervinden moest?

Na eenige onbeduidende redenen, althans voor den lezer, daar ze den koopman zeer belangrijk waren en het sluiten van eenen voordeeligen handel ten doel hadden, kwam het gesprek als van zelf op den bloei, welken de kolonie thans genoot. De oudste der Joden schudde bedenkelijk het hoofd. Versluys, wien deze beweging niet ontging, vroeg, of hij het niet toestemde, dat hier voor eenen koopman eene onbetaalbare gelegenheid was.

— »Gij spreekt de waarheid, mijnheer! maar ik vreeze, dat wanneer men de vruchten van dezen zoo bloeienden boom zal plukken, het geene rozen Sarons zullen zijn,» antwoordde de Jood.

— »Ziet gij weder zwarigheden, Israel Jacob?» zeide Versluys.

— »Waar ze niet zijn, zullen mijne oogen ze niet zoeken; maar ik meen Samäel reeds achter dien schoonen

voorhang te zien, en het zwaard, dat ze zal afslaan, die liefelijke bloemen des vredes, in het land waar wij onze tenten hebben opgeslagen. Neem den raad van een' oud man aan, mijnheer! en wees voorzigtig in uwe zaken."

— »Angstvalligheid," sprak Versluys, die in deze vrees een' bekrompen geest meende te erkennen, en de angst om iets te verliezen, der natie, tot welke Israel Jacob behoorde, zoo eigen.

— »Niet geheel," nam de andere Jood het woord. »Israel Jacob heeft een scherp oog en zijne vrienden zijn velen. Wij achten u, mijnheer Versluys! gij hebt gaarne met ons te doen gehad, en ons niet als anderen behandeld; daarom willen wij u waarschuwen: wees op uwe hoede, heer! en geef uw geld niet aan de Portugezen, hoevele renten en producten gij ook bedingen mogt. Er zal hier eene overspanning komen met die hoogopgevoerde negotie, met het geld der Compagnie en van anderen gedreven."

— »Gij meent die Portugezen, welke de akkers en suikermolens, die gedurende den oorlog verlaten waren, van de Compagnie gekocht hebben?" vroeg Versluys.

— »Gekocht, zegt gij? Op termijnen, die niet betaald kunnen worden. Ach! de boeken der Compagnie zijn vol met hunne namen. Het is een klein deel, dat zij hebben voldaan, voor de rest zijn zij schuldenaars gebleven," zeide de Jood.

— »Maar dat zal immers te regt komen, Samuel Correo?" zeide Versluys nadenkend.

— »Als de Portugees leefde als gij, maar zij zijn verzonken in weelde en overvloed, of de schatten des zoons Davids de hunne waren. Gij weet zelf hoeveel goud in den laatsten tijd van hier is afgezonden, dewijl men in Holland om retouren schreef, en hoeveel waren er tevens zijn ingevoerd geworden. Om de retouren te bekomen, is schaarschte van geld ontstaan, en de

landbouwers en de eigenaars der ingenios, die niet betalen konden, hielden toen hun geld voor een' intrest, die bij de overige procento gevoegd, hun' val verhaasten zal. De cargasoenen, uit Holland hier aangekomen, werden toch evenwel door de kooplieden op dezelfde wijs als vroeger afgezet, zij werden verleid door de groote winsten — maar wat helpt het of men een rijk schuldboek heeft?"

— »Gij spreekt goed," hernam Israel Jacob. »Bij den God onzer vaderen! mijnheer Versluys! het is zoo als deze man u gezegd heeft. Op zijne lippen is geen bedrog geweest. Zie u te dekken: het zal er op aankomen. De Portugezen steken zoo diep in de schulden, dat zij zich niet keeren of wenden kunnen, er zal bankroet op bankroet gespeeld worden. Men heeft het goede hier gewild, maar eene kwade partij gehad, dat is alles. Groote ondernemingslust en eene kwalijke berekening en te goed vertrouwen op den mensch, zal hier kwade gevolgen hebben of mijn naam zal geen Israel Jacob zijn. Wij hebben het onze gedaan én bidden den God onzer vaderen om licht op dezen weg. Ook gij zijt gewaarschuwd."

De welmeenende mannen namen afscheid. Versluys, die hunne inzigten regt deed wedervaren, nam zijne maatregelen, en hij voer er wel bij. Slechts voor een onbeduidend deel geraakte onze koopman in de moeilijkheden gewikkeld, die onvermijdelijk waren, en welke zoo wel de kooplieden als de Compagnie, die beide dezelfde schuldenaars hadden, troffen; en wilde de een zich dekken, dan moest dit natuurlijk ten nadeele van den ander zijn. Regtsgeding op regtsgeding en vervolging op vervolging had er plaats. 'Er heerschte eene verwarring, die den handel verderfelijk had kunnen worden, wanneer de Hooge Raad in Mauritsstad niet één redmiddel gevonden had door bij contracten de

schulden der partikulieren op de eigenaars der suikermolens over te nemen, waartegen deze verplicht werden, hunne producten aan de Compagnie te leveren. Dit gaf eenige uitkomst en herstelde den handel, maar de Compagnie had nu ook van de Portugezen negen en vijftig tonnen gouds te vorderen.

Dit zou echter geene zwaarigheid opgeleverd hebben, want het land was rijk genoeg aan voortbrengselen, waren maar de schuldenaars ter goeder trouw geweest. Het werd nu eene doordachte zaak, eene fijne berekening. Het was een geslepen plan, dat er beraamd was door Viera en de zijnen: met opzet werd thans alles gedaan, om de schulden te vermeerderen, men wilde nog winst doen met de overheersching, en dan de schuld kwijten door de Nederlanders uit Brazilië te verdrijven, en met den buit op hen behaald tevens de vervallen zaken herstellen. Joan Maurits was niet onbekend met die schandelijke voornemens. De Israelieten hadden ook hem, hunnen weldoener, hunnen beschermer, gewaarschuwd. Don Emanuël de Vidal had hem eens uit Paraïba hetzelfde geschreven. Het was de laatste brief, welken hij afzond. Wat zou de Landvoogd doen? Het lag niet in zijn karakter, hoe slecht de schuldeischers dan ook zijne meesters behandelden, hen tot het uiterste te drijven; hij voorzag wat er gebeuren zou, en daarom te meer smartte hem de tijding en het antwoord, dat Tollner hem bragt.

Terwijl Versluys op zijn kantoor bezig was, zat zijne gade met hare moeder in het woonvertrek. Hun gesprek liep over den dood van Don Emanuël. Plotseling gaf Donna Maria een' gil en wees hare dochter naar de deur. Elvira zag op en sloeg de handen van verwondering te zamen op het zien van hem, die de kamer binnentrad: harer bevende lippen ontsnapte de kreet:

— » Mijn broeder! »

— »Ja, ik ben het!» zeide Don Andreas nader komende, maar eensklaps bleef hij staan; zijn oog viel op het rouwgewaad der vrouwen — geene harer sprak. »Is de vlek van ons geslacht genomen, Elvira?» vroeg hij eindelijk.

— »Wat meent gij?» riep het meisje hevig. »Waarom hebt gij onze nicht geroofd? O! gij, die de vijand van de Rinarez waart, omdat hij mij ontvoerde, hoe zijt gij zelf gezonken?»

— »Elvira is mijne vrouw!» antwoorde de Vidal bedaard, »zij schikt zich goedwillig in haar lot,» een spottend lachje zweefde om zijn mond, toen hij dit zeide. »Gij hebt mij niet begrepen: ik vroeg of gij dit gewaad om den koopman draagt?»

— »Andreas!» sprak toen de moeder, terwijl Elvira het gelaat afwendde. »Afgedwaald kind! droegen wij dit gewaad om u, mijn hart zou zoo niet gefolterd worden. Neen! dit kleed is om hem, die u zijn naam gaf!»

— »Mijn vader!» zeide de Vidal zacht. »Don Emanuel dood!» sprak hij luider, »en ik wist het niet. Hij, de vrijheidzuchtige man gestorven zonder de vrijheid van Brazilië te zien!»

— »Hij dacht daar niet meer aan. Hij was gelukkig onder het Hollandsch bestuur. Op zijn doodbed gaf hij mij die bekentenis en het berouwde hem, er immer tegen gehandeld te hebben. Hij bezwoer mij u te overtuigen, dat gij....»

— »Spaar die woorden,» viel Andreas haar eenigzins hard in de rede. »Ik weet reeds wat gij zeggen wilt; maar ik heb mijn weg gekozen en daarvan ga ik niet meer af.»

— »Wat doet gij dan hier, ongelukkige?» vroeg Elvira. »Is uw hoofd hier veilig, wanneer de overste Alderik u ziet?»

— » Hem vrees ik niet. Het bestand geeft vrijgeleide; bovendien, die man is niet hier, en wat geef ik om hem, zoolang ik een zwaard heb. Ik wilde u zien en spreken, Elvira! nu ik toch in de stad zijn moest.”

— » Om mij zoudt gij komen? Neen, Andreas! ik ken u beter. Hoe veel genegenheid gij mij ook hebt toegedragen, ik twijfel zeer of diezelfde liefde nog in uw hart woont. O, dit gelaat, hoe is het veranderd! Die blik uwer oogen is zoo woest, die....”

— » Ik heb veel geleden, Elvira! Ik ben niet gelukkig, maar, bij de Heiligen! ik bemin u, ik bemin mijne moeder nog!” sprak de Vidal hartstogtelijk, en hij viel voor de vrouwen neder.

— » Andreas! mijn zoon!” zeide de moeder, hem teeder omvattende. » Geef gehoor aan de bede uws vaders op zijn sterfbed, zet u hier neder, hoor de smeking en uwer moeder, en alles zal vergeten en vergeven zijn!”

— » Ik kan niet! Ik heb gezworen, zoolang ik leef dat volk te haten en niet te rusten vóór onze vorst weder over Brazilië heerscht. Spreek dus daar niet over. Ik wil geene eeden breken, maar uwe genegenheid wil ik weder verwerven, u moest ik zien, al had ik naar Paraíba moeten reizen, ik moest den zegen mijns vaders erlangen. Hij heeft mij dus niet gevloekt?”

— » Hij bad voor u, mijn kind! Uw vader gevoelde, dat hij zelf de eerste aanleiding tot uw stap gegeven heeft, en daarom juist verlangde hij zoo innig, dat gij terugkeeren zoudt,” zeide Donna Maria.

— » Hij had gelijk, moeder! het is dat gevoel van haat, die eerzucht, welke hij in mijne jeugd in dit hart lag, welke mij tot partijganger maakten. Men moge denken, dat ik de Vidals naam daardoor bevlek, dat is

zoo niet, onderwerping aan den Landvoogd zou dat doen. Joao is mijn Heer en geen ander! Ik ben Portugees door geboorte; van mijn geslacht wie het vergaten, mijn oom Rodrigo en ik deden het niet!"

— »Is hij bij u?" vroeg Donna Maria na eenig zwijgen, door zijne woorden te weeg gebracht.

— »Ja, en zijne vertoogen hebben Elvira bewogen, om in haar lot te berusten en mij gewillig de hand te reiken. Wij hebben de eer der Vidal's gered. Ééne Elvira is den stam waardig gebleven, waaruit zij gesproten is."

— »Spreek zoo niet, mijn broeder!" sprak Elvira. »Als hoogheid den stamboom opluistert hebt gij gelijk, maar dat doet zij in het leven niet altijd. Zulks gevoelde Elvira, ik kan mij dat begrijpen. O, Andreas! gij hebt haar leven vergiftigd."

— »Maar de eer is gered!" antwoordde de Vidal, doch de toon zijner woorden zeide Elvira, dat zij de waarheid geraden had; een traan parelde in hare oogen en zij zuchtte hoorbaar:

— »Arme vrouw!"

Eenig zwijgen volgde.

— »Waarom het verledene aangeroerd?" sprak Don Andreas weder. »Ik kwam hier niet om verwijtingen te hooren; mijn tijd is kort, ik moet schielijk weder heen. Moeder! Elvira! zult gij mij zoo laten gaan, als een verstooteling, als de vogelvrij verklaarde, die ik eenmaal was? Moeder! ben ik uw kind niet meer! was ik niet eens uw lieveling! Elvira! mijne zuster! zullen wij als vijanden scheiden? Wijs de hand niet af, die ik u aanbied. Eenmaal, eenmaal zeker zult gij mijne hulp behoeven!"

— »Of gij de onze, rampzalige!" zeide Elvira, »maar mijn hart is u genegen, al handelt gij zoo niet als ik wenschte. Toch zijt gij mijn broeder, en uit mijn gebed waart gij en Elvira niet uitgesloten. Wij spraken straks nog over u. O, broeder! hadt gij..."

II.

14

— » Och! laat dat! Druppel geen gift op den balsem; dien gij zoo even uitgoot. Ik heb zoo lang uwe liefde ontbeerd en den zegen van het ouderlijk dak. Laat het tusschen ons zijn als vroeger, » zeide Andreas verteederd.

— » Gij hebt dat gevoeld? » sprak Donna Maria verheugd. » O! dan is uw hart ondanks uwe afdwalingen niet geheel bedorven, dan is nog niet alles verloren, dan heb ik hoop, dat eenmaal de neiging, die u overheerscht, nog ten goede keeren zal. Dat de Gehenedijde mijne bede verhoore!»

— » O, moeder! als ik niet gezworen had!» riep de Vidal in tweestrijd, toen de Donna hem aan hare borst knelde, en hare oogen zoo teeder hem aanblikten als weleer, toen hij als knaap aan haren schoot speelde.

— » Is die eed van kracht voor den priester? Kan deze u niet van de gelofte ontheffen? » vroeg de moeder.

— » De priesters zegt gij. Alsof deze het niet zijn, die hem mij deden zweren! Neen, moeder! maar ook zonder mij zal gebeuren, wat ik zwoer; want duizenden deden dien eed, en de Heiligen zullen wel eenmaal de zaak des regts doen zegevieren.»

— » Zoo moet weder de fakkel des oorlogs over dit land lichten! » sprak Elvira droevig. » Moet weder de rust en de vrede verstoord worden? »

Vóór Andreas kon antwoorden, trad Versluys de kamer binnen. Hij deed eenige schreden terug op het zien van den vreemden man, die zoo vertrouwelijk bij zijne huisgenooten zat. Het gelaat van Andreas betrok; de Vidal begreep terstond wie die man was. Elvira liet hem ook niet in de onzekerheid. De teederheid, waarmede zij Versluys begroette, deed hem terstond zijn' schoonbroeder kennen. Elvira stelde hem toen aan haren broeder voor. Versluys, hoewel hier de kennismaking niet zeer aangenaam was, reikte Vidal de hand en heette hem welkom in zijn huis.

— »Is dat zoo?» vroeg Don Andreas aarzelend.

— »Als de broeder mijner Elvira,» zeide de koopman ernstig — »als tegengstrever van ons bestuur, dat is eene andere vraag. Als Andreas de Vidal heet ik u welkom; van uwen rang bij den Onderkoning wil ik niets weten.»

— »Dat is goed gesproken,» antwoordde de Vidal, terwijl hij de aangeboden hand in de zijne drukte.

Elvira's oog dankte den echtgenoot.

De wending, die Versluys gegeven had, maakte de kennismaking gemakkelijk en voorkwam te gelijk ieder gesprek, dat tot de staatkunde eenige betrekking had of daartoe aanleiding kon geven. Aan Versluys was de komst van de Vidal niet onaangenaam, omdat zij hem de gelegenheid aanbood, om de nalatenschap van Don Emanuël te vereffenen. Schielijk bragt hij deze zaak te berde, en Andreas was getroffen over zijne onbaatzuchtigheid, en het deed Elvira goed, die steeds elken trek van het gelaat haars broeders bespiedde, dat dit gelaat steeds kalmer werd; het was haar een teeken, dat Versluys genade in zijne oogen gevonden had. Zoo was het ook. De Vidal was verzoend met Elvira's keuze, en toen zij haar kind uit de wieg nam, greep hij den kleine, drukte hem aan zijn hart, en zeide geroerd:

— »Word braaf, Emanuël! Gij hebt de trouwe oogen uws vaders, de fiere trekken uwer moeder. O, mijn broeder! wat ik u bidden mag, voed hem op tot een' man als gij, en bescherm dat jeugdig hart voor de verderfelijke neiging tot hoogheid. Zij maakt niet gelukkig!» en het kind weder nederleggende, sloot hij de vrouwen in zijne armen, en Versluys de hand drukkende, ijde hij met een kort »vaarwel» de deur uit.

Toen Andreas de Vidal het huis verlaten had, wischte hij een' traan uit zijne oogen en een diepe zucht welde

op uit zijne borst. Ook zij, die hij verliet, waren aangedaan. Versluys sloot zijne gade aan zijn hart, en de blik, dien hij op haar sloeg, zeide der vrouw wat in hem omging, en de kus, dien zij op zijne lippen drukte, was het zegel daarop.

XVIII.

HET VERTREK.

Versuimd Brazil! o rijke stranden,
 Bedekt met diamant en goud!
 Uw laatste rampen zijn voorhanden,
 Met Nassau wijkt het wuft geluk!
 Van Haren.

Laet toe, ach! laet my toe, noch eens vaertwel te seggen.
 J. van Heemkerk.

Het verblijf van Don Andreas de Vidal in Recife was niet zonder doel geweest. Wij hebben dit ook eenigzins uit zijne woorden kunnen opmaken. Zoo geheim was echter de draad der zamenzwering niet gesponnen, of de Landvoogd had het weefsel ontdekt. Het gerucht daarvan was ook buiten den Hoogen Raad levendig geworden. De koopman Viera werd wederom als hoofd daarvan uitgeduid. Hij werd voor den Raad geroepen, doch wist zich vrij te pleiten, hoewel hij niet ontkennen kon van met den Koning in briefwisseling gestaan te hebben, doch dit was, zoo als hij zeide, enkel een gelukwensch over zijne troonsbeklimming geweest. De Raad echter wilde hem gevangen houden en andere vermoedelijke hoofden der zamenzwering doen vatten. De Landvoogd wist dien maatregel, welke het geheele

land in opstand had kunnen brengen, te voorkomen; er was wel vermoeden, doch geene zekerheid, en daarop alleen mogt men niet straffen.

Hij gaf echter last de Portugezen ten naauwste in het oog te houden, en deed hier en daar de reeds vervallene sterkten en wachtposten bevestigen. Op aandrang van Viera zelven werden de wapenen onder de Portugezen opgehaald. De koopman mogt door dien raad iederen schijn van medepligtigheid van zich hebben weten af te weren, en daardoor zoowel als door zijne verdediging het algemeen vertrouwen herwonnen hebben, het was alles slechts een blinddoek. Andreas de Vidal was alleen om hem, de ziel van hun verbond, te Recife gekomen. Een toeval echter maakte het gerucht van eene omwenteling openbaar, en de zamenspanning was nog te weinig vertakt, dan dat men de hoofden op het spoor kon komen.

De tijd der uitvoering werd nu verschoven. De eedgenooten gevoelden, dat zoolang Joan Maurits aan het hoofd der kolonie stond, elke poging tegen de Nederlanders wrange vruchten zou dragen. Zij wisten, dat de tijd komen zou, dat de gevreesde man het gezag zou nederleggen, en met vreugde zag men dit oogenblik te gemoet.

Het jaar 1644 brak aan, en met dat jaar verliet Joan Maurits Brazilië; de geluksster der West-Indische Compagnie ging onder met zijn vertrek. Dit gevoelden velen in het schoone land, en er rezen zuchten op en er werden tranen gestort; maar, wij konden het vooruitzien, ook van menig gelaat straalden vreugde en hoop, menige borst klopte sneller. De bezoeken, die bij den vertrekkenden Landvoogd werden afgelegd, waren geene ijdele pligtplegingen; men was te algemeen overtuigd, dat zijn vertrek voor de kolonie nadeelig was, dat erkenden de leden des Bestuurs, dat beseften de kooplieden. Velen dezer laatsten waren daar zoo zeer van

overtuigd, dat zij hunne goederen te gelde maakten en zich gereed hielden om met den Graaf naar Europa terug te keeren.

De 6de Mei 1644 was een onvergetelijke dag voor Maurits-stad en hare bewoners. De zaal, waar de Regeringsraad zijne zittingen hield, leverde een luisterrijk schouwspel op. Daarheen hadden zich in statelijken optocht de leden van den Raad en van andere lichamen, de krijgsoversten, de bevelhebbers over de schutterij, de leeraren van de Godsdienst en vele aanzienlijken begeven. Het was niet, zoo als anders, een dag van feestelijke gehoorgeving, de viering van eene zegepraal, die allen deed opgaan tot den Laudvoogd, en die hen daar zoo vol verlangen den Graaf deed afwachten.

Op alle die gezigten lagen ernst en weemoed, en eene sombere stilte heerschte in de hooge zalen. Ook daar buiten was het stil; de ingezetenen wisten welke plegtigheid in het vorstelijk gebouw gevierd werd. Eindelijk opende zich de deur. Joan Maurits trad binnen. Zijn mannelijk gelaat was bleek, zijn sprekend oog verried wat er in zijne ziel omging, toen hij de aanzienlijke vergadering begroette, en toch uitte hij het met geest woord, toch was de tred, waarmede hij naar den zetel ging, en de toon, waarop hij begon te spreken, waardig en vast als altijd.

Het oogenblik was dan daar, dat Joan Maurits de waardigheid zou nederleggen, die hij thans ruim zeven jaren bekleed had. Met plegtigen ernst deed hij dat, en verklaarde, naar den wil der Compagnie, den Hoogen Raad voor zijnen opvolger. Hij sprak dien aan en overhandigde den mannen, die thans aan het hoofd der zaken zouden staan, een geschrift, waarin hij zijne grondbeginselen, in het bestuur der kolonie gevolgd, bloot lag. Dit geschrift moest de leiddraad voor zijne opvolgers zijn; het getuigde van de veelzijdige be-

kwaamheden des mans, die veldheer en staatsman tevens was, en in ieder woord de zucht uitdrukte voor het welzijn van Brazilië; het bewees, dat dit het eenige doel van zijn streven geweest was.

Hierop sprak hij de vergadering met een kort, maar hartelijk woord toe en nam afscheid van de aanwezigen. Er heerschte eene doodsche stilte in de zaal toen hij geëindigd had, die passend was bij de gelegenheid — want inderdaad men droeg de oppermagt der Compagnie ten grave.

In den avond van dien dag zaten in de woning van den koopman Versluys de huisgenooten te zamen. De overste Alderik was mede in den vriendenkring, die hem zoo gaarne opnam. Ook hier had de gebeurtenis van den dag de harten somber gestemd. Versluys was de eenige, die met een vrolijk gelaat de groep overzag, en niet deelde in de ontstemming, waaraan zijne gade en Alderik overgegeven waren. De reden daarvan was niet ver te zoeken. Ook hij had besloten met den Landvoogd mede te gaan, Holland lachte hem weder toe, hij zou den geboortegrond, de zijnen wederzien. Maar Alderik — wat wachtte hem? Voorzeker hij verliet Brazilië rijker in goud en in aanzien dan hij het betreden had, hij was de onbekende knaap niet meer, en behoefde voor zijne toekomst niet bezorgd te zijn; maar zijn hart was ledig, zijne ziel jockte niet naar de Vaderlandsche lucht. Brazilië hield al zijne gedachten gevangen, en ware hij niet in des Graven bijzondere dienst geweest, had Versluys hem niet overgehaald, bij had Brazilië geen vaarwel gezegd. Wel wachtte ook hier hem geen geluk meer sinds Elvira voor hem verloren was, maar hij ademde met haar nog steeds dezelfde lucht, leefde onder denzelfden hemel.....

Aan de echtgenoot van Versluys had het mede veel

gekost, om het verlangen van haren man te voldoen door haar vaderland te verlaten. Zij wist echter wat zij op den dag van hunne trouw beloofd had, en zij had haren echtgenoot te lief, dan dat zij hem tegengestreefd zou hebben, en bovendien het kind, dat zij op haren schoot wiegde, had den band te naauwer gesnoerd. Daar in het vreemde land hoopte zij weder te vinden wat zij hier verloren had. De familie van haren man, dierbare bloedverwanten, zouden vergoeden, wat zij hier miste. Hare moeder toch was kort na de ontmoeting met haren broeder gestorven; haar door zoo vele aandoeningen geschokt ligchaam had dat tooneel, dat afscheid als het ware, dat losscheuren van hen, die de zijnen waren, niet kunnen dragen. Er bleef haar dus niets over dan die broeder, die zich reeds van haar verwijderd had: dat maakte haar het scheiden wel niet zwaar; maar zij verliet toch haar vaderland en zoo vele dierbare herinneringen....

Veel werd er alzoo door het drietal niet gesproken; de voorbereidselen tot de reis gaven echter eene heilzame afleiding aan de droeve overdenkingen. Versluys sprak ook niet over het te verlaten land, maar van dat, waar zij heen gingen. Hij was gerust, dat zijne vrouw het lief zou krijgen, dat het haar wel zou zijn waar hij was, en Alderik, dacht hij, zal, wanneer niets hem meer de kolonie herinnert, welras zijne vorige kalmte en opgeruimdheid weder verkrijgen.

De dag tot het vertrek bestemd, de 11de Mei 1644, was daar. Het was een heldere morgen, en de zon goot overvloed van goud en purper over het heerlijke gewest. Reeds vroeg was eene talrijke volksmenigte op de been, men vond er van alle standen, jaren, gelacht en kleur. De vensters en de stoepen der huizen waren met menschen bezet, aller oogen waren naar hetzelfde punt gericht. De burgerij stond onder de wape-

nen, van de oude stad tot aan de waterpoort en langs de bruggen geschaard, en had moeite om de zich op een hoopende menigte binnen de haar aangewezen grenzen te houden.

Een kanonschot rolde van de batterij van het Vrijburg. Op eens kwam er stilte onder die zich als golven der zee bewegende menschenhoofden, men kon den ademtocht hooren uit die uitgerekte halzen, geen woord werd er gewisseld, geen voet meer verzet. Dáár klonk een kreet, en duizend duizend monden herhaalden dien, in meer dan ééne taal; in dien kreet gaf het zoo lang bedwongen gemoed zich lucht, en aller gevoel stortte zich uit in een luid en ongevoinsd vaarwel.

Eene afdeeling soldaten naderde en op hen volgden eenige trompetters, daarna eenige aanzienlijke bevelhebbers, en tusschen deze, op een vurig zwart paard gezeten, de man, wien alle deze toebereidselen golden, al die vlaggenpraal en bloemenkransen langs den weg — Joan Maurits van Nassau. Het kanon van het Vrijburg donderde van tijd tot tijd, het geschut op Recife herhaalde dien afscheidsgroet, en waar zij zwegen hieven de trompetters het Wilhelmus aan en de kreet der menigte stemde het: »Leve Joan Maurits!» daar tusschen.

Het was voor den Landvoogd een gewigtig oogenblik in zijn leven, aandoenlijk en opbeurend tevens. Die eerbewijzen van het volk, maar ook de weemoed, dien hij op zoo menig gelaat zag, die handen, die naar hem uitgestoken werden, dat verdringen der inboorlingen om zijn kleed aan te raken en te kussen, zoo menig hartelijk woord, zoo menige zegenbede over hem uitgesproken, stemden zijn hart tot verschillende aandoeningen. Onder deze was er echter geene, of zij verhieven dat hart en schonken hem de overtuiging, dat men hem waardeerde, hem liefhad; en voorzeker het was een der schoonste, zoo niet het schoonste

oogenblik zijns levens, toen hij te midden dier dankbare bevolking daar henen reed.

En dat dit oogenblik schoon en hartroerend was, dat bewees het woord van dien man met dat bruine zwaar gebaarde gelaat, tot hem, die diep in een' mantel gedoken naast hem stond.

— »Bij St. Paulo! mijn vriend! het hart wordt mij warm, als ik die genegenheid zie. De man moet wel groot en goed zijn, die zoo gevierd wordt. Ik betuig u, den Graaf nimmer in schooner licht gezien te hebben. Zoo heeft nog nooit een Portugees dit land verlaten.»

— »Daarvoor zal hij ook de laatste Hollander zijn,» bromde de gemantelde.

— »Dat mag zijn — ware ik nu niet eenmaal de vijand van dit kettervolk en hun land, ligt zou ik ook een' juichtoon zingen hem ter eere, en een' traan storten met hen, die zijn vertrok eene ramp noemen.»

— »Eene ramp voor hen, een geluk voor ons, Juan!» fluisterde zijn medgezel, »maar laat ons gaan — ik heb op dit punt genoeg gezien,» en de mannen verwijderden zich.

Joan Maurits was inmiddels buiten de stad gekomen. Hier namen de Hooge Raden en andere Regeringspersonen afscheid van hem. De Graaf reed toen de smalle landtong langs, welke naar Olinda leidde. Wij zullen de aandoeningen niet beschrijven, welke toen in zijne ziel omgingen. Meer dan eens deed hij zijn paard stilstaan en wendde het oog naar zijn geliefd Vrijburg, dat daar zoo heerlijk voor hem oprees, door het welige geboomte omringd — dat Vrijburg en die stad aan haren voet, dat alles was zijne schepping! En welk eene toekomst zou die vrucht van jaren arbeids, die appel zijner oogen, die lust zijns levens te gemoet gaan? Joan Maurits wendde het gelaat af en rende spoorlags verder.

De eerbewijzen waren nog niet ten eind. Gedurende de reis door Tamarica stroomde de bevolking te zamen, en ieder bragt den Landvoogd zijn' groot en vaarwel. Zoo had men de kust van Paraïba bereikt, waar de vloot bij het fort Margaretha ten anker lag. Hier had zich eene massa menschen opeengehoopt. Vele Tapuyers en andere inlanders stelden zich vooral op den voorgrond. Het was een aandoenlijk schouwspel, de hulde dezer natuurmenschen en hunne verkleefdheid aan den Landvoogd te zien. Velen verzochten met hem mede te gaan. De Graaf, een einde willende maken aan al die eerbetooningen, welke zijn hart gevoelig troffen, haastte zich met het inschepen.

De overste Alderik had het toezigt over de af- en aanvarende booten. Terwijl hij daar zoo stond, kwam menige herinnering bij hem op. Rijk in hoop was hij in Brazilië gekomen, arm aan geluk zou hij het verlaten. Fortuin was hem gunstig, maar de liefde vijandig geweest. Er was veel met hem gebeurd, van het oogenblik, dat hij de kust betreden had, die hij nu gereed stond te verlaten. Terwijl hij zich in deze herinnering verdiepte en het schoone land met een weemoedig oog aanzag, voelde hij zich bij den arm getrokken. Hij keerde zich om. Eene vrouw, geheel in haren sluijer gewikkeld, stond voor hem. De overste trad eene schrede nader; de vrouw maakte eene afwijzende beweging en toch deed zij geenen voetstap terug. Het was Alderik of hij een zacht snikken van onder dien sluijer hoorde. Een lichtstraal ging voor hem op, nog eene schrede kwam hij nader, en zijn oog poogde door den digten sluijer te dringen. Toen gaf de vrouw aan hare zichtbare aandoeningen toe en schoof den sluijer weg. Het was Elvira!

— »Mijn God!» riep de overste hartstogtelijk en wilde hare hand vatten.

— »Ik kwam,» zeide Elvira, hare hand terugtrekkende, op zachten toon, »ik kwam u een laatst vaarwel zeggen. Wees bedaard, mijn vriend! ik ben het ook. Tusschen ons is een hooge muur opgericht. De dood alleen maakt mij weder vrij. Ludovico! ik behoor een' ander toe, dan mijn hart wilde; wel draag ik denzelfden naam, maar het is de mijne niet meer. Laat dat u genoeg zijn. Ik heb het woord van mijn' echtgenoot, het heeft veel gekost, maar voor het laatst wilde ik u zien en vaarwel zeggen, zeggen, dat gij mijn vriend, mijn beste vriend waart....»

— »O, Elvira!» zeide Alderik toen zij zweeg. »Waarom dit afscheid? Gij rijt oude wonden weder open. Het kost mij al genoeg dit land te verlaten, waarom moet ik u wederzien en alles mij het verledene weder herinneren?»

— »Vraagt ge dat nog? Doch laat ons niet over het verledene spreken. Ik lijd er genoeg onder!» en zij sprak waarheid.

Wel was Elvira nog schoon als vroeger, maar de blos was van hare wangen gevaagd, het volle der vormen was geslonken en de donkere oogen hadden hunnen vurigen gloed verloren. Alderik sidderde toen hij deze verandering opmerkte.

Elvira bespeurde dit en zeide:

— »Ik ben wel veel veranderd, niet waar? Zou men in mij de Elvira van de St. Francisco herkennen. Ik gevoel, Ludovico! dat mijn uurwerk afloopt; de bloem verdort, welke men in een' vreemden hof verplant en die ontroofd is aan de zorg van den hovenier, welke haar liefhad en wist in welken grond ze welig tieren kon. Zoo is het mij. En opdat gij dit weten zoudt, kwam ik hier. De Vidal stond het mij toe. Zijne overwinning heeft hem geene zege geschonken: het geluk van twee harten vermoordde hij er

mede. Ik zal zoo lang niet meer leven en den ondergang van mijn' gemaal niet zien. U, Ludovico! kan het leven nog zoet worden."

— » Elvira!" riep Alderik smartelijk.

— » Is voor u niet meer! De liefde kan u nog gelukkig maken, en dat heb ik voor u gebeden. O, Alderik! ik heb voor u gevreesd. Ik wist hoe gij mij bemindet. De Hollander moge koel zijn, maar hij vergeet zijne liefde niet — zij bruiet niet op, maar vervliegt ook niet. O, Ludovico! ik zie, dat gij mij niet vergeten hebt, ook ik deed het u niet," fluisterde zij en leunde tegen zijne bewogen borst.

— » O! gij, die ik meer dan mijn leven beminde!" sprak de overste en weemoedig teeder blikte hij in het matte oog. Op dit oogenblik werd er een schot van een der schepen gelost. Dit riep Alderik tot bezinning. » Ik moet vertrekken, Elvira!" sprak hij vast, » wees welgemoed! Ik zal uwe liefde nooit vergeten, dit uur bluscht de begeerte uit, maar heiligt het gevoel. Edele vrouw! ik heb u leeren kennen, ik zie, ik begrijp waarom gij dit afscheid wenschtet, ik zie...."

— » Spreek vrij uit!" zeide de Donna toen hij aarzelde, maar hij bleef zwijgen en zag haar droevig aan. » Gij ziet het mij aan, niet waar, dat ik niet lang meer leven, niet lang meer een' ander toebehooren zal. Elvira zal als eene verheerlijkte en niet als de gade van Don Andreas in uwe gedachten leven! Ja, dat was mijn doel, en ik wilde u daarbij zeggen, u bidden elders het geluk niet te versmaden, dat de liefde u hier onthoudt. En nu, Ludovico! vaarwel! Ik zie de Vidal naderen", en zij boog het gelaat naar hem toe. Twee kussen smolten zamen in een afscheid voor eeuwig.

Elvira wankelde terug. Een man, in een' mantel gehuld, bood haar den arm; zij nam dien gewillig tot ha-

ren steun, en was welhaast met haren geleider onder de menigte verdwenen.

Alderik sprong in de boot en was weldra aan boord van het schip, waar Versluys en zijne gade hem wachtten.

Het duurde nog tot den 22sten Mei eer de wind gunstig voor de vloot werd. Toen echter werden de ankers geligt en een donderend salvo was de afscheidsgroet aan Brazilië.

Een vreeselijk geschreeuw ging er op onder de inboorlingen, die nog in hunne booten en prauwen naar de schepen roeiden, om den Landvoogd nog eens te zien. Den geheelen nacht weërgalmde het strand van hun woest gehuil. Dat was de kreet der wanhoop van eenvoudige inboorlingen, die een' vader en beschermmer verloren. Een gejuich steeg dien nacht op onder de Portugezen, die in hem hunnen grootsten tegenstrever zagen vertrekken. Met stillen ernst, maar met een weemoedig gevoel, hoorden de Hollanders en anderen die bulderende schoten. Met schuimende bekers dronken de Raden op Recife den gelukkigen overtocht van den Graaf, en al achtten zij hem hoog, al erkenden zij zijne verdiensten — zij immers konden ook de kolonie wel regeren?

Zij deden het, de mannen, aan welke de Compagnie, hare belangen vertrouwde, en — Brazilië ging verloren.

XIX.

IN ENKHUIZEN.

Met blijdschap ik aanschouw
 Uw wederkomst — hoe is 't vergaan?
 Hoof.

— » Herinnert gij u nog, » sprak een man, wiens uiterlijk een' vijftigjarigen onderdom gissen liet, tot eene vrouw, die met hem voor eene schilderij stond in eene der kamers van het huis, dat zij in Enkhuisen bewoonden.

— » Het is heden de dag dat vóór vele jaren een onbekende dit stuk en zoovele andere zaken op den boedel van van Weren kocht, » antwoordde de gevraagde zacht en drukte teeder de haar toegereikte hand.

Hij echter sloeg den arm om haar heen en zeide met gevoel:

— » Van dien tijd af dagteekent mijn geluk. Sedert dien tijd vergat ik al het lijden en de teleurstelling vroeger ondervonden. »

— » Ook mijn hart leerde toen het geluk weder kennen en de liefde mijner jeugd, » zeide de vrouw. De jaren met van Weren doorgebracht, schijnen mij een droom toe, eene herinnering uit lang verloopen tijd. Het droevige, toen ondervonden, doet mij het genot van heden dubbel waarderen. Wat mij dien tijd echter niet tot een' droom maakt, dat zijn de kinderen. Zij zijn mijn lust en leven! »

Versluys, de lezer zal hem herkend hebben, zag zijne gade vriendelijk aan. Hij zag in dien uitroep niets dan het moederlijk gevoel, geene herinnering van den man, wiens naam haar kroost droeg.

— »Dat had van Weren niet gedacht,’’ nam hij het woord weder, op de schilderij wijzende, »dat ik eenmaal met u voor dit tafereel staan zou, dat had zijne moei niet vermoed, dat ik roemen zou in uw bezit, en dat had hij niet kunnen denken, dat zijne kinderen eens aan de zorg zouden worden overgegeven van hem, dien eene eergierige vrouw den voet ligtte. De hemel, beste vrouw! heeft mij het geluk ontzegd, panden onzer liefde aan uwen schoot te zien staan, mijn naam zal uitsterven; maar ik ga toch niet zonder den vadersnaam ten grave, en eigene kinderen konden mij niet meer liefde bewijzen, dan ik van de kinderen van van Weren ondervonden heb.’’

— »Heb ik ze niet opgevoed?’’ vroeg de vrouw, »maar’’ voegde zij er bij, als of ze zich op eene overijling betrapte, vergefelijk als die echter was, »waart gij hun weldoener en de mijne niet.’’ Toch heb ik hun dikwijls over hunnen vader gesproken. Ik heb hun hem leeren beminnen en gezorgd, dat geene minachting hem ten deel viel. Een kind moet de nagedachtenis zijns vaders heilig zijn. Dit was mijn pligt tegelijk met dien om hun liefde voor hunnen tweeden vader in te boezemen.’’

— »En dat hebt gij ook gedaan. Gij moogt trotsch op hen zijn. Uw zoon is een koopman geworden zoo als er weinigen zijn. Zijne vlijt heeft het kapitaal dubbel terug verdiend, dat van Weren er doorbragt. Uwe dochter is uw evenbeeld. Ik was meer dan eens geneigd te vragen: wat ontbreekt er aan ons geluk?’’

— »Vraag dat der moeder eens,’’ zeide zijne gade glimlagchende.

— »Ik versta u. Deze is nooit regt gelukkig dan wanneer hare kinderen bij haar zijn. Joan is daar in Amerika goed geplaatst, is gehuwd, gelukkig, maar wie weet of wij hen ooit wederzien? Eene vrouw heeft altijd veel vermogen op den man gehad. Hoevele moeders deelen

in uw lot niet? Hoevelen onzer jongelingen zijn niet in het Oosten en Westen, in het Zuiden of Noorden der wereld geplaatst? Het belang des handels eischt, dat overal, waar wij koopmanschap drijven, onze zaken behartigd worden, en hoe kan dat beter dan door onze zonen geschieden?"

— »Ik geef toe, dat het noodzakelijk zijn kan, dat zij de wereld zien en de plaatsen, waar de menschen wonen, waarmede men handelt; ook dat zij zelven er zich vestigen — want ik heb u dikwijls hooren zeggen, dat het kleine land voor zoovele groote handelaars te weinig ruimte heeft; maar, van hoeveel belang dat alles ook zij, het zal niet wegnemen, dat menig moederhart dikwerf zuchten naar die vreemde landen henen zendt."

— »Het zal met u niet altijd duren! Wie weet wat er nog met onzen jongen gebeurt," hervatte Versluys, het gesprek eene andere wending willende geven. »Ik verheug mij, dat hij daar in Brazilië den knaap gevonden heeft, dien ik in den Hout te Haarlem ontmoette en dien men voor den moordenaar van van Weren hield. Arme jongen! die met zulk een schrikbeeld de wijde wereld ingingt! Ik verheug mij, dat mijne aanbeveling hem den weg tot de baan der eer geopend heeft. Uit Joans brieven zien wij, dat het hem voordeelig gegaan is. Ook dien knaap moet ik op dezen dag gedenken: door hem hoorde ik het eerst van deze schilderij."

— »Vader! de bode heeft dezen brief gebragt. Aan het opschrift zou ik denken, dat hij van Joan is." Met deze woorden trad een meisje de kamer binnen, en met oogen, die van vreugde schitterden, reikte zij Versluys een' brief over.

— »Dat is geen brief van over zee!" zeide Versluys, zoodra hij er een' blik op geworpen had. »Wat beduidt dit?" en driftig scheurde hij den omslag los.

»Victoria! Vrouwlief!» riep hij uit, na eenige regels in den brief gelezen te hebben. »Wat ontbreekt er thans aan uw geluk? Daar, lees zelve! uwe wenschen zijn vervuld!»

— »Van den Helder! en de brief is van eergisteren?» zeide de vrouw na hem schielijk doorloopen te hebben, en het papier beefde in hare hand.

— »Ja, ze zijn binnen met Joan Maurits en de geheele vloot, waaronder twee onzer schepen,» sprak Versluys, »en dat moet ik daar uit dien brief lezen! Waar of de lijsten toch van morgen gebleven zijn? Laat zien, van eergisteren! Morgen, morgen reeds, kunnen zij hier zijn. En hoort gij het, grootmoeder! daar is in Maurits-stad een scheepje van stapel gelooopen, dat uwen doopnaam draagt! En de kapitein Alderik is ook medegekomen, dat is goed, dat is heel goed. Daar zal wat te vertellen zijn!»

Hoewel de vrouw van Versluys en hare dochter zoovele woorden niet bezigden, om haar genoegen en hare blijdschap uit te drukken, schitterde toch onder de vreugdetranen, welke in hare oogen blonken, de vrolijke aandoening uit, die in hare ziel omging, en terwijl Versluys zich in der ijf naar zijn kantoor begaf, haastten de vrouwen zich, om in het ruime huis de noodige schikkingen voor de te verwachten gasten gereed te maken. In die zoo aangename bezigheid vergaten zij het niet, over den zoon en broeder en ook over de vreemde vrouw en haar kind te spreken; zij verlangden zeer om hen te zien, en den kapitein, die zulk eenen wonderlijken levensloop had gehad. Deze moest, naar de gedachten van het meisje, een zeer belangwekkend man zijn. Twee dagen daarna hield een wagen voor het huis van Versluys stil. Het waren de met vreugde te gemoet geziene personen. Vergt ons niet, lezers! dat tooneel der ontmoeting te beschrijven, noch

de aandoening, die er in de ziel van den jongen koopman omging, toen hij de zijnen wederzag. En Elvira? Zij kon niet spreken, maar nam haar kind en lag het in de armen der moeder, als hare beste aanbeveling, en alsof de kleine wist in welke armen hij zich bevond, zoo vriendelijk lachten de schalke oogen de hem kussende grootmoeder toe.

Versluys liet het omhelzen en de vele vragen in het eerst voorbijgaan, maar toen het naar zijnen zin lang genoeg geduurd had, kwam hij tusschen beide en zeide:

— »Zie zoo, nu hebt gij elkander gepraaid, en alles is wel aan boord. Zeilt nu de haven ook maar in en laat het anker vallen. Zijt mij welkom in het vaderland en in Enkhuizen, mijne kinderen! Ook u heet ik hartelijk welkom in mijne woning, overste!» vervolgde hij, het woord tot Alderik rigtende, die in een hoek van het voorhuis een stil, maar daarom niet minder deelnemend getuige der blijde ontmoeting was, en de koopman reikte hem vriendelijk de hand.

Alderik drukte die hartelijk, en wilde spreken.

— »Wij kennen elkander van vroeger, mijn oude kennis uit den Haarlemmerhout!» ging Versluys schielijk voort. »Er is veel gebeurd, mijn vriend! sinds dien tijd.»

— »Wel is het, mijnheer!» antwoordde Alderik, en onze ontmoeting van toen of heden geschiedt onder geheel andere omstandigheden. U dank ik het geluk, dat mij te beurte viel; uwe aanbeveling opende mij den weg tot den rang, welken ik thans bekleed. Het sombere, dat over mijn vroeger leven lag, is opgeklaard, ik weet wie en wat ik ben, en dat heb ik grootendeels aan de ontmoeting met u te danken. Ik leerde uw' zoon in Brazilië kennen, en wij werden vrienden, maar...»

— »Neem mij in dat verbond op, Ik ben ook nog een oude zeerob, en wij zullen dezen winter in onze gedachten nog menig land bezeilen en onder de vreemde volken omdolen,» viel Versluys hem in de rede.

— »Zoo lang zal ik hier niet vertoeven, mijnheer Versluys! Ik heb den Graaf mijn woord gegeven, hem in den Haag op te zoeken. Uw zoon stond er op, dat ik hem vergezellen zou; anders ware ik bij zijne Excellentie gebleven, die nog aan den Helder is, daar zijne gezondheid door de reis veel geleden heeft. Wanneer de Graaf mijne diensten ontberen kan, denk ik weder in zee te gaan.»

— »In ernst? En pas aan land?» zeide Versluys glimlagchende. »Wij zullen zien of wij u niet voor anker kunnen houden of doen opleggen. Maar kom, of wij allen hier zoo blijven staan, geeft niets; daarom stel ik voor, in de achterkamer een' aanvang te maken met het feest uwer gelukkige terugkomst. Mijne vrouw en dochter hebben zich te veel moeite gegeven, dan dat gij er geene eer aan doen zoudt,» en Elvira de hand reikende, leidde hij haar naar binnen, en heette haar met Hollandsche hartelijkheid nog eens welkom in zijn huis.

Genoegelijke dagen gingen er om, en Versluys mogt vragen: »wat ontbreekt er aan ons geluk?» en het zeldzame antwoord daarop geven: »niets.» Inderdaad hij en de zijnen deelden in dat voorregt. Alderik was de eenige, die zich niet geheel op zijne plaats gevoelde onder deze gelukkige menschen; meer dan eens stond hij op het punt zich te verwijderen, maar Versluys wist hem altijd weder over te halen. De stille man was den huisgenooten lief geworden, om zijn edel karakter en zijne goed ronde manieren, en hij werd het nog meer, toen men uit den mond van van Weren zijne lotgevallen en rampspoedige liefde vernam. De blonde

Alida zag nu nog opmerkzamer dan vroeger den bleeken man aan, en hadden eerst de brieven van haren broeder hare nieuwsgierigheid opgewekt, toen zij hem zag was die nieuwsgierigheid in belangstelling overgegaan. Zijne fiere houding, het rustige in al zijn doen, het belangwekkende van zijn gelaat had haar aangetrokken; maar toen zij vernam wat die man geleden had, welke oorzaak die bleeke sombere tint had, toen gevoelde zij medelijden en onwillekeurig volgde het blaauwe oog al zijne bewegingen, en haar vrouwelijk gevoel deed haar al schielijk zijne neigingen en gedachten ontdekken, en hare gevoelige ziel maakte er zich een genoegen van om hem daarin te voorkomen. Dit bleef niet onopgemerkt, en de sombere overste werd voorkomen-der en vriendelijker jegens haar, dan anders omtrent vrouwen bij hem het geval was; ja, er ontstond zekere vertrouwelijkheid tusschen hen, die van Weren tegen Elvira deed zeggen:

— » Wij houden hem hier! Hij is genomen!”

Dat was toch zoo niet. Op zekeren dag gaf Alderik zijn voornemen te kennen, naar den Haag af te reizen. Hij was daar thans niet van af te brengen, wat men ook beproefde; zelfs de vindingrijke geest van Versluys, die hem altijd nog terughielden had, moest schipbreuk lijden op het stellige plan van den overste; hij was niet te overrompelen of te overwinnen. Elvira wilde Alida mede tot eene poging daartoe overhalen; maar het meisje weigerde er de hand aan te leenen.

— » Is het zoo, mijne zuster? bemint gij hem?” vroeg de Braziliaansche op het onverwachtst.

Alida verschrikte op die vraag, en in plaats van te antwoorden, viel zij harer schoonzuster om den hals.

— » Is het toch zoo? Den hemel zij dank! Alderik verdient u! Nu begrijp ik het, waarom hij zoo

schielijk heen wil. Geloof mij, wij zullen hem weldra wederzien."

Alida schudde het hoofd, maar Elvira had goed geaden. Alderik kwam, na een paar weken afwezig geweest te zijn, terug. Hij had zijn ontslag uit de dienst genomen. Noode echter had Joan Maurits den wakkeren krijgsman dit verzoek doen toestaan.

En wat er volgde, lieve lezeres? Alderik gehoorzaamde den wensch zijner Elvira. Hij zocht weder liefde. Eene Westfriezin vergoedde wat hij in de Portugesche gemist had — op vaderlandschen bodem vond hij wat de vreemde grond hem had geweigerd. Hij werd gelukkig in Alida's bezit. De eerwaarde Plante zegende op hun verzoek hunnen echt in.

Versluys en zijne gade beleefden blijde dagen te midden hunner kinderen. Van Weren bleef den handel zijns vaders voortzetten, en Versluys liet hem dien schielijk geheel over. Elvira heklaagde het zich nimmer, dat zij den Hollander hare hand gereikt had en hem naar zijn land gevolgd was. Alderik hield zich niet met den handel op, hoe dikwijls zijn schoonbroeder het hem aanpreef; echter sleet hij zijn leven in geene werkelooze rust. De regering der stad, de kamers der Oost- en West-Indische Compagnie, de admiraliteit van het Noorderkwartier erkenden zijne verdiensten en trokken partij van zijne bekwaamheden en zijn' lust, om waar hij kon het vaderland te dienen in raad- en vergaderzaal. Nooit onttrok hij zich aan eene betrekking, en iedere inrigting van openbaar nut vond in hem eenen warmen voorstander.

Alderik en van Weren bleven altijd belang stellen in de kolonie, welke zij verlaten hadden, voor wier bloei en behoud zij de beste jaren huns levens veil gehad hadden. Iedere tijding uit Brazilië werd door hen met belangstelling vernomen. Men zal het begrijpen,

met welke gevoelens zij het van tijd tot tijd hoorden, hoe de zaken achteruit gingen, hoe het schoone vruchtbare land, de parel der West-Indische bezittingen in glans verdoofde; met welk eene aandoening zij het hoorden, hoe men eindelijk erkende, dat Joan Maurits van Nassau het bij het regte einde, dat hij beter dan iemand een helder inzicht der zaken gehad had. Toen, toen daar alles aan verwarring en ellende ter prooi was, toen Viera het masker afwierp en openlijk de leus des opstands predikte, toen Vidal het zwaard der wrake, zoo lang met zich omgedragen, ophief en moordend deed nederdalen, toen de Nederlanders in gevecht op gevecht geslagen werden, toen de landgenoot den landgenoot verraadde en men wreedheid op wreedheid pleegde, en daardoor den ondergang der kolonie slechts verhaastte — toen eerst zag men vroegere dwalingen in, toen bood men Joan Maurits, den eenmaal miskenden Landvoogd, op nieuw het bewind aan — maar de onderhandelingen deswege sprongen af — en Brazilië ging verloren!

Men zal zich kunnen voorstellen, hoe zeer de tijding van dit verlies de vrienden smartte, hoe Elvira's hart er onder leed, dat haar broeder zich in den opstand zoo zeer op den voorgrond stelde. Bij het gevoel des krijgsmans, dat in de ziel van Alderik opwelde, paarde zich ook de gedachte aan de vrouw, welke hij eens bemind had; slechts een oogenblik stemde zij hem echter tot weemoed. Hij mogt gelooven, dat de oogen der hem dierbaar geblevene het tooneel des jammers niet zouden aanschouwd hebben, dat zij in het stille graf van de onrust der wereld geene kennis meer droeg, en hem zelven trof dit jaar mede een slag, die iedere andere opwelling verdreef: zijne Alida ontviel hem te midden der hoop, welke zij koesterde, eenmaal den moedernaam te zullen dragen. Diep trof hem het verlies der min-

nende vrouw, die vrouw, welke hem begreep en achting had voor de smart, welke hij eens om vroegere liefde droeg. De stad werd hem te eng. Hij zocht afleiding en verandering van menschen. De eerwaarde Plante noodigde hem ten zijnent, en de toespraak van dezen braven man en zijne goede gade herstelde den vrede in zijn gemoed, en de gezonde ligging van Breda, waar Plante, kort na zijne terugkomst, beroepen was, en hij den titel van professor in de godgeleerdheid voerde, dreven de kiemen uit der ongesteldheid, waarvan de overste de sporen met zich gevoerd had. Bewees Plante hem alzoo de meeste vriendschap, de overste kwam den predikant mede zeer gelegen; dezes deelneming aan de gebeurtenissen in Brazilië en bekendheid met den Landvoogd waren hem van veel dienst bij de samenstelling van het gedicht, reeds in Brazilië begonnen. Het jammert ons, dat een geleerde van dien tijd aan dit Latijnsche heldendicht, in twaalf boeken, en *Mauritius* geheeten, als kunstvoorbringsel weinig waarde toekende, en er den goeden Plante deerlijk over havende. Het moet echter diens gezondheid weinig benadeeld hebben, daar de man in hoogen ouderdom overleed.

De bronnen, waaruit wij ons verhaal geput hebben, begeben ons hier, en wij zouden den lezer, welke ons tot heden volgde, in het onzekere moeten laten over de lotgevallen der hoofdpersonen, welke wij voor hem hebben opgevoerd, ware het toeval ons niet ter hulp gekomen. Het is het voorregt van den romanschrijver, dat eene gering schijnende omstandigheid voor anderen, hem op eens oorzaken en gevolgen doet ontwaren, die zich laten zamenknoopen en vormen tot groepen, om het feit of de omstandigheid, die hem voor oogen zweeft.

Toen wij, namelijk, eenige jaren geleden, door Enkhuizen wandelden, en het aan het toeval overlieten, waarheen en waarlangs wij door straten en langs grachten in de diep vervallen stad dwaalden, kwamen wij aan een huis, dat onder den hamer des sloopers viel. Het bovendeel was reeds afgebroken. Wij bleven een oogenblik staan en zagen met een weemoedig gevoel het werk der vernieling aan. Onze aandacht was voornamelijk gevestigd op een' dier steenen, welke men zoo dikwerf in de voorpui dier oude woningen gemetseld vindt, en die de eene of andere omstandigheid des lands, der stad of bewoners, of wel eenige geheel zinnebeeldige zaak voorstellen. Op dezen was een ruiter in volle wapenrusting afgebeeld, in het verschiepene stad, te midden van een bloeiend landschap; daaronder was gebeiteld: I. M. V. N. 16.....

Een reeds bejaard man naderde mij. Waarschijnlijk had hij mijne belangstelling opgemerkt, of het deed hem goed, dat een vreemdeling zich gevoelig toonde over het verval en de gezonken grootheid zijner vaderstad; althans ik maakte dit op uit de wijze, waarop hij mij aansprak. Al spoedig waren wij in gesprek; het huis, waarvoor wij stonden, en het afbeeldsel, dat mij had aangetrokken, waren het onderwerp er van. Mijn nieuwe vriend had het tot zijne liefhebberij gemaakt een aanteeckenboekje van zulke steenen en opschriften aan te leggen, en bij velen had hij eene opheldering, eene gissing of eene overlevering, bij enkele eene daadzaak ter nedergeschreven, door hem bij onderzoek of door mededeeling van anderen verzameld.

Het huis, waarvoor de steen met den ruiter en het onderschrift I. M. V. N., mijne opmerkzaamheid tot zich getrokken had, was volgens de overlevering gesticht door een' man, die onder den Graaf van Nassau in Brazilië gediend en groote verpligtingen aan

dezen had, en als een teeken zijner erkenenis, den boven beschreven steen in het nieuw gebouwde huis had doen metselen. Die steen stelde het afbeeldsel des Graven voor, en het landschap moest Brazilië en die stad waarschijnlijk Maurits-stad verbeelden. De eigenaar leefde in Enkhuizen als een vermogend burger, was eene vraagbaak en een helper voor velen, en bewees vele diensten aan stad en land. Hij moet eerst een somber, maar edelmoedig mensch geweest zijn; later echter werd hij gezelliger, totdat de dood zijner vrouw hem weder in de vroegere droefgeestigheid deed vervallen.

Op zekeren dag liep het gerucht in de stad, dat de Amerikaan, zoo als men hem noemde, plotseling verdwenen was. Dit gaf onder het volk aanleiding tot menig gesprek en de zonderlingste vermoedens. Sommigen, beter onderrigt dan de groote hoop, zeiden echter, dat hij een' brief ontvangen had, die hem zeer ontroerde, en dat hij de vrouw, welke zijne huishouding ophield, te kennen gegeven had, dat hij eene verre reis moest doen. Waarheen echter wist niemand, daar de vrouw zich bij zijn vertrek naar hare familie begeven had, en de man, welke den Amerikaan als zijne schaduw volgde, en die, naar zijne manieren te oordeelen, een zeeman moest geweest zijn, met hem vertrokken was. Langer dan een jaar bleef het huis gesloten. Op zekeren morgen echter waren de vensters weder geopend. Het gerucht deelde weldra mede, dat de Amerikaan en de verminkte zeeman teruggekomen waren, en tevens, dat zij een' jongen knaap met zich gebragt hadden. De zonderlingste verhalen waren daarover in omloop. Die echter vonden het meeste geloof — daar zij door hen, met welke de Amerikaan het naauwste verbonden was, niet tegengesproken werden — dat dat knaapje de zoon was eener vrouw, welke de Amerikaan eenmaal in het verre land bemind had, doch

niet had mogen huwen; dat dit kind de vrucht was van een' echt, later door die vrouw tegen haren zin gesloten, en dat deze aan de gevolgen van verdriet en veronachtzaming van haren man gestorven was. Die man scheen een werkdadig deel aan den opstand der Portugezen in Brazilië genomen te hebben, maar, gelijk het veelal met volksleiders gaat, toen het doel bereikt was, werd hij vergeten en versmaad; dit had de eerezuchtige, die zich met titels en ambten geveild had, niet kunnen dragen — hij was een zelfmoordenaar geworden. — Een oude man had het knaapje toen tot zich genomen. Ook voor hem scheen die opstand wrange vruchten gedragen te hebben, hij leefde van de giften, die een ander hoofd der opstandelingen hem deed, tot zoolang, dat hij het knaapje in handen van den man kon overgeven, dien hij geroepen had, om dit erfdeel eener ongelukkige vrouw en een' misleiden vader te ontfangen: dat had hij die moeder op haar sterfbed moeten beloven, die als met een' profetischen blik begaafd scheen, toen zij deze bescherming voor haren zuigeling bereidde.

De Amerikaan beminde dien knaap, die schrander en vlug moet geweest zijn, als den appel zijner oogen. Onder zijne leiding werd hij een wakker man en een sie-raad van zijn aangenomen vaderland. En toen de Amerikaan in hoogen ouderdom overleed, stond de aangenomen zoon met een meisje, dat men voor zijne zuster zou aangezien hebben, door de gelijkheid hunner trekken, zoo de wijze, waarop zij elkander omvat hielden, niet eene nog teederder betrekking had doen vermoeden, om zijn leger. Toen de grijsaard zijne laatste oogenblikken voelde naderen, greep hij hunne handen en die aan 'zijn hart drukkende, fluisterde hij een' naam, die het meisje als den haren erkende; zij boog zich over hem neder en drukte een' kus op zijne

lippen. Een hemelsche glimlach straalde toen van het gelaat van den stervenden, en de oogen sloten zich, starende op haar, die hem ongetwijfeld een lang vervlogen, maar niet vergeten beeld herinnerde.

Zijne herinnering bleef lang in aandenken in Enkhuizen. De door hem opgevoede knaap werd zijn erfgenaam, en heeft onder den naam van den Amerikaan lang in de woning gewoond, die gij hebt zien afbreken.

Zoo eindigde de vriendelijke man eene mededeeling, die ik hooger schatte, dan hij vermoeden kon; want zij spon den draad af, dien ik verloren had, en vulde datgene aan, waarover mijne papieren het stilzwijgen bewaarden.

EINDE VAN HET TWEEDE EN LAATSTE DEEL.

